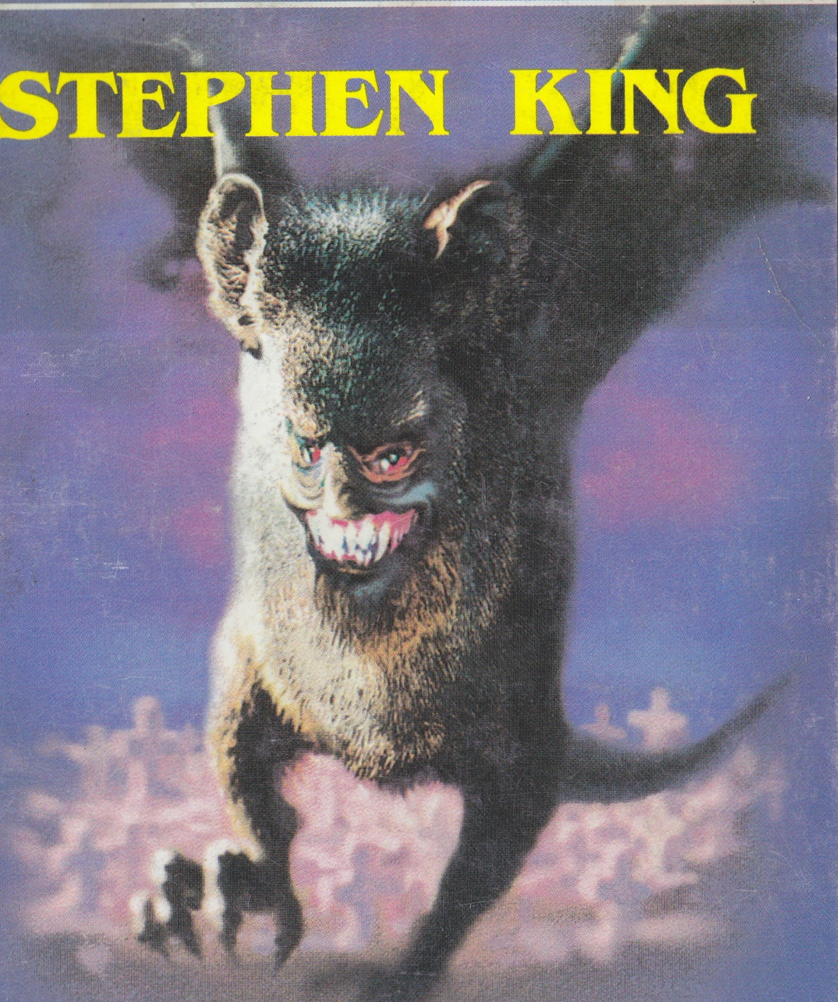
siaubų 4 skrynelė

STEPHEN KING

KAPINIŲ PAMAINA

STEPHEN KING

KAPINIŲ PAMAINA

Romanas ir apsakymai

Iš anglų kalbos vertė
JOLANTA KOROLKOVAITĖ
RŪTA ŠIUGŽDINYTĖ
IRMINA DOMEIKIENĖ

eridanas
Kaunas
1994

Ketvirtoji knyga iš siaubų skrynelės, atidarytos A.D. 1994

Stephen King
FOUR PAST MIDNIGHT
New York, Nal books, 1990

Redakcija

Gintaras Aleksonis
redaktorius

Rolandas Maskoliūnas
redaktoriaus pavaduotojas

Gintautas Oksas
menedžeris

Leta Mizerienė
stilistė

Viršelis dailininko Gedimino Akelaičio

ISBN 9986-486-17-3

KAPINIŲ PAMAINA

2:00, penktadienis

Kai atėjo Vorvikas, Heilas sėdėjo ant suolelio šalia keltuvo (tai buvo vienintelė vieta antrame aukšte, kur darbininkai galėjo parūkyti). Heilas nepradžiugo. Meistro pasirodymas naktinės, arba kaip jis vadindavo, kapinių pamainos metu buvo netikėtas; jie turėjo sukiotis apačioje, savo kabinete pusrūsyje, arba gerti kavą. Juolab kad buvo karšta.

Iki šiol Fols Geite dar nebuvo tokio karšto birželio - prie keltuvo kabojęs termometras nuo trečios valandos ryto teberodė 36°C. Vienas Dievas težino, koks pragaras turėjo būti fabrike nuo 15 iki 23 valandos.

Heilas dirbo prie rūšiavimo mašinos. Tai buvo senas griozdas, pagamintas 1934 metais vienos jau nebeveikiančios Klivlendo firmos. Fabrike Heilas dirbo tik nuo balandžio mėnesio; tai reiškė, kad jis uždirbdavo mažiausiai 1,78 dolerio per valandą, ir to visiškai pakako. Heilas neturėjo nei žmonos, nei meilužės, kurias reikėtų išlaikyti. Jis buvo klajūnas. Per paskutinius trejus metus Heilas bastėsi iš vienos vietos į kitą, niekur ilgiau neapsistodamas. Baigęs koledžą Berkelėjuje, atvyko į Taho Leiką, kur dirbo indų nurinkėju restorane. Iš ten patraukė į Galvestoną ir plūkėsi uoste, po to Vilinge dirbo taksi vairuotoju ir plovė indus kavinukėje, kol pagaliau atsidūrė Fols Geite. Jis ketino čia pasilikti iki pirmojo sniego. Heilas buvo atsiskyrėlis ir mėgo laiką nuo dvidešimt trečios iki septintos valandos, kai dideliame fabrike atvėsdavo darbymečio įkarštis, bet ne oro temperatūra.

Vienintelis dalykas, ko jis nepakentė, buvo žiurkės.

Antras aukštas buvo ilgas ir tuščias, apšviestas spragsinčios liuminescencinės lempos. Ne taip kaip kiti fabriko aukštai, šis atrodė palyginti tylus, čia niekas negyveno - bent jau žmonės. Užtat žiurkių knibždėte knibždėjo. Vienintelis įrengimas antrame aukšte buvo rūšiavimo mašina; likusį aukšto plotą užėmė maišai su pluoštu, kurį turėjo išrūšiuoti Heilo mašinos ilgi krumpliaračio dantys. Kai kurie maišai pūpsojo jau keletą metų; juose buvo niekam nereikalingos gamybos atliekos. Čia ir sukdavo savo gūžtas žiurkės - didelės,

storapilvės būtybės, kurių akys pašėlusiai šmirinėjo, o kailyje naršė utėlės.

Pertraukos metu Heilas įprato rinkti iš šiukšlių dėžės skardines nuo gėrimų. Kai darbai eidavosi lėtai, jis mėtydavo jas į žiurkes, o būdamas laisvas, vėl susirinkdavo. Tik šįkart misteris Meistras užklupo jį - leisdamasis laiptais, o ne liftu - lyg pasalūnas, kokį kiekvienas sakė jį esant.

- Ką veiki, Heilai?

- Žiurkes atakuoju, - atsakė Heilas suprasdamas, kaip nevykusiai tai turi skambėti dabar, kai visos žiurkės jau saugiai susirangė savo gūžtose. - Mėtau į jas skardines, kai pasirodo.

Vorvikas linktelėjo galva. Jis buvo augalotas storulis ežiuku apkirptais plaukais. Jo marškinių rankovės buvo atraitytos, o kaklaraištis - nusmauktas žemyn. Jis atidžiai pažiūrėjo į Heilą.

- Mes nemokame jums už skardinių svaidymą į žiurkes, misteri. Net jeigu jūs vėl jas surenkate.

- Haris jau dvidešimt minučių nenuleidžia žemyn užsakymo, - pasiteisino Heilas mintydamas: "Ko tu čia, po velnių, trainiojiesi? Galėtum pliaupti savo kavą, ir tiek". - Juk negaliu žaliavų leisti per rūšiuotoją, kol jų neturiu.

Vorvikas linktelėjo taip, tarsi ši pokalbio tema jo nebedomintų.

- Gal aš užlipsiu aukštyn pamatyti Viskonsį, - tarė meistras. - Garantuoju, kad jis skaito žurnalą, kol išsistenės tualete.

Heilas nieko neatsakė.

Staiga Vorvikas bedė pirštu.

- Štai ten viena! Gaudyk išperą!

Lengvu rankos mostu Heilas paleido į tą kampą skardinę. Žiurkė, stebėjusi juos savo blizgančiomis apvaliomis akimis nuo medžiaginio maišo, kaipmat paspruko. Kai Heilas nupėdino paimti skardinę, Vorvikas atlošė galvą ir nusikvatojo.

- Aš atėjau pas tave kitu reikalu, - tarė Vorvikas.

- Nejaugi?

- Artėja Liepos 4-osios savaitė.

Heilas linktelėjo. Nuo pirmadienio iki šeštadienio fabriką turėtų uždaryti - laisva savaitė tiems, kurie dirba ne mažiau kaip metus.

- Tu nori dirbti?

Heilas gūžtelėjo pečiais.

- Ką dirbti?

- Mes ruošiamės valyti rūsį. Niekas nelietė jo dvylika metų. Bjaurus šiukšlynas. Galvojame panaudoti vandens žarnas.

- Miesto komitetas prispyrė fabriko valdybą?

Vorvikas įdėmiai pažiūrėjo į Heilą.

- Nori ar ne? Dviese valandą laiko, mokame dvigubai. Dirbsime naktinę pamainą, kad būtų vėsiau.

Heilas mintyse paskaičiavo. Jis galėjo uždirbti apie septyniasdešimt penkis dolerius, ir tai geriau, negu nieko.

- Sutinku.

- Būk prie dažyklos kitą pirmadienį.

Heilas žiūrėjo į Vorviką, nudrožiantį laiptų link. Šis sustojo pusiaukelėje ir atsisuko į Heilą.

- Tu mokeisi koledže, ar ne?

Heilas linktelėjo.

- Gerai, studente, turėsiu galvoje.

Jis išėjo. Heilas prisėdo ir prisidegė dar vieną cigaretę, rankoje laikydamas limonado skardinę ir akimis ieškodamas žiurkių. Jis galėjo tik įsivaizduoti, kaip viskas atrodo rūsyje, tiesą sakant, po rūsiu, vienu aukštu žemiau dažyklos. Drėgna, tamsu, pilna vorų, sutrūnijusios medžiagos, upės vandens suneštas dumblas - ir žiurkės. Galbūt ir šikšnosparniai, graužikų šeimos aviatoriai: "Gah!" - kostelėjo Heilas.

Paskui jis energingai nusviedė skardinę ir šyptelėjo, išgirdęs per viršuje esančius vamzdžius ataidint Vorviko balsą, plūstantį Harį Viskonsį.

"Gerai, studente, turėsiu galvoje".

Staiga jis nustojo šypsotis ir užgesino cigaretę. Po keletos minučių Viskonsis pradėjo siųsti žemyn neišdirbtą nailoną, ir Heilas nuėjo dirbti. Dar po kurio laiko išlindo ir žiurkės, sutūpė ant maišų ilgo kambario gale ir ėmė stebėti jį juodomis, nemirksinčiomis akimis. Jos atrodė kaip prisiekusiųjų teismas.

23:00, pirmadienis.

Kai įėjo Vorvikas, mūvėdamas senais džinsais, sukištais į aukštus guminius batus, sėdėjo trisdešimt šeši vyrai. Heilas klausėsi Hario Viskonsio, kuris buvo nepaprastai storas, tingus ir paniuręs.

- Tai bus nešvarus reikalas, - bambėjo Viskonsis, kai įžengė misteris Meistras. - Pamatysite, grįšime namo juodesni už negrus.

- Šaunu! - pradžiugo Vorvikas. - Mes pakabinome šešiasdešimt elektros lempučių ten, apačioje, taigi bus pakankamai šviesu, kad matytumėt, ką darote. Jūs, vaikinai, - jis parodė į būrelį vyrų, atsirėmusių į džiūstančias rites, - aš noriu, kad prikabintumėte žarnas štai ten, prie vandentiekio vamzdžio, šalia laiptų. Galite išvynioti jas po laiptais. Turime apie aštuoniasdešimt jardų kiekvienam, to turėtų visiškai užtekti. Nepradėkite žaisti su žarnomis, kad kuris iš bičiulių neatsidurtų ligoninėje. Vanduo iš jų smogia stipriai.

- Ką nors būtinai sužeis, - liūdnai išpranašavo Viskonsis. - Pamatysite.

- Jūs, vaikinai, - kreipėsi Vorvikas, rodydamas į grupelę, kurioje buvo Heilas ir Viskonsis. - Jūs būsite komanda, kuri tvarkys šiąnakt rūsį. Eisite poromis su elektriniu vagonėliu prie kiekvienos komandos. Ten yra seni ofiso baldai, krepšiai, audiniai, nebenaudojamos mašinų detalės. Mes viską sukrausime prie vėdinimo šachtos vakarų pusėje. Ar yra kas nors, kuris nežinotų, kaip vairuoti vagoną?

Niekas nepakėlė rankos. Elektriniai vagonėliai buvo baterijomis varomi juokingi išradimai, tarsi miniatiūrinės šiukšlių mašinos. Po ilgesnio naudojimo jie skleisdavo šlykščią smarvę, kuri Heilui priminė degančius elektros laidus.

- Gerai, - tarė Vorvikas. - Mes pasidalinome rūsį skyriais ir iki ketvirtadienio susitvarkysime. Penktadienį iškelsime tą šlamštą lauk. Klausimų yra?

Niekas nieko neklausė. Heilas atidžiai stebėjo meistro veidą ir staiga jį nusmelkė keista nuojauta. Ta mintis jam patiko. Jis labai nemėgo Vorviko.

- Puiku, - pasakė Vorvikas. - Pradėkime.

2:00, antradienis.

Heilui jau spengė galvoj nuo nuolatinio Viskonsio murmėjimo ir nusiskundimų. Jam taip ir niežtėjo nagus išperti Viskonsį, bet jis susivaldė. Tai sukeltų dar didesnį nepasitenkinimą.

Heilas žinojo, kad rūsyje laukia anaiptol ne pyragai, todėl tai, ką ten išvydo, jo nenustebino. Vieno dalyko jis nenumatė - dvokimo.

Užterštos upės smarvė, susimaišiusi su pūvančio audinio kvapu, trūnijantis mūras - žuvęs reikalas. Tolimame kampe, nuo kur jie pradėjo, Heilas aptiko daugybę baltų šungrybių, pro suirusį betoną besistiebiančių į viršų. Kai jis truktelėjo aprūdijusį krumpliaratį, rankos prisilietė prie jų - grybai buvo neįprastai šilti ir išpampę, kaip nuo vandenligės išpurtęs žmogaus kūnas.

Lempučių šviesa neišstūmė dvylika metų tvyrojusios tamsos; ji galėjo tik truputį prasiskverbti ir metė blausiai geltoną pašvaistę. Toji patalpa atrodė kaip suardyta nava išniekintoje bažnyčioje su savo aukštomis lubomis ir gremėzdiškais išmestais mechanizmais, kurie niekada nebegalės pajudėti, su drėgnomis sienomis, apžėlusiomis geltonais samanų lopinėliais, ir disonansu giedančiu choru - ten tryško iš žarnų vanduo, bėgo į pusiau užakusį kanalų vamzdyną ir galų gale viskas įtekėjo į upę.

Ir didžiulės žiurkės, prieš kurias tos antrame aukšte atrodė kaip nykštukai. Dievas žino, kuo jos mito čia, apačioje. Jis visą laiką vartė lentas ir krepšius, kad atidengtų didelius lizdus iš sudraskytų laikraščių, ir su neapykanta stebėjo sprunkančius į plyšius dar neatakusius mažylius.

- Sustokime parūkyti, - paprašė Viskonsis. Jis šnopavo, ir Heilui, kuris tinginiavo visą naktį, tai buvo nesuprantama. Vis dėlto atėjo laikas pertraukėlei, nes jie buvo pralenkę visus kitus.

- Gerai. - Jis atsišliejo į elektrinio vagonėlio kraštą ir prisidegė cigaretę.

- Aš niekada nebūčiau leidęs Vorvikui įkalbėti mane šitam darbui, - liūdnai prabilo Viskonsis. Tai - ne žmogaus darbas. Atrodė kaip pamišęs praėjusią naktį, kai nutvėrė mane tualete trečiame aukšte. Jėzau, jis buvo be proto.

Heilas nieko neatsakė. Jo mintys sukosi apie Vorviką ir žiurkes. Keista, kaip tiedu dalykai buvo susiję tarpusavyje. Žiurkės, ilgai gyvendamos po fabriku, rodos, buvo užmiršusios žmones, jos buvo įžūlios ir vargu ar iš viso ko nors bijojo. Viena iš jų atsitūpė kaip voverė ant užpakalinių kojų, kol Heilas priartėjo tiek, kad galėjo pasiekti ją koja, tada šastelėjo ant jo bato ir suleido dantis į odą. Jų buvo šimtai, galbūt tūkstančiai. Jam buvo įdomu, kokias ligas jos nešioja po šią purviną kloaką. Ir Vorvikas. Kažkas su juo...

- Man reikia pinigų, - pasakė Viskonsis. - Bet Dieve mano, drauguži, šitoks darbas ne žmogui. Tos žiurkės... - Jis su baime apsidairė. - Ar tu kada nors pagalvojai, kas būtų, jeigu mes būtumėm maži, o jos - didelės...

- O, užsičiaupk! - tarė Heilas.

Įsižeidęs Viskonsis žvilgtelėjo į jį.

- Na, nepyk, bičiuli. Tai tiesiog dėl... - Jis užsikirto. - Viešpatie, kaip čia dvokia! - sušuko jis. - Ne žmogui dirbti tokį darbą!

Nuo vagonėlio krašto atropojo voras ir prikibo prie jo rankos. Viskonsis nubraukė jį, maldydamas pasišlykštėjimą.

- Eik šen, - pašaukė Heilas, gesindamas cigaretę. - Greičiau pradėsim, anksčiau baigsim.

- Tikriausiai, - nelaimingu balsu pritarė Viskonsis. - Tikriausiai.

4:00, antradienis.

Priešpiečiai.

Heilas ir Viskonsis sėdėjo su trim ar keturiais vyrais ir valgė sumuštinius, laikydami juos pajuodusiose rankose, kurių negalėjo nuplauti net pramoninės gamybos dezinfektoriumi. Heilas kramtė, žiūrėdamas į mažą stiklinį meistro kabinetą. Vorvikas su pasimėgavimu gurkšnojo kavą ir skanavosi šaltais hamburgeriais.

- Rėjus Apsonas turėjo išeiti namo, - tarė Čarlis Brochu.

- Jis vemia? - paklausė kažkuris. - Aš irgi vos neapsivėmiau.

- Na jau! Rėjui reiktų suryti karviašūdį, kad apsivemtų. Jam įkando žiurkė.

Heilas nukreipė susimąsčiusį žvilgsnį į Čarlį.

- Tikrai? - paklausė.

- Taip. - Brochu krestelėjo galva. - Mes dirbome vienoje komandoje. Nieko šiurpesnio nebuvau matęs. Žiurkė iššoko pro vieno seno krepšio skylę. Ji buvo katės dydžio. Griebė jam už rankos ir įkando.

- Jė-ė-zau, - blykšdamas pralemeno vienas iš vyrų.

- Taip, - kalbėjo Brochu. - Rėjus spiegė kaip moteris, ir negaliu jo smerkti už tai. Jis plūdo kraujais kaip skerdžiama kiaulė. Žinoma, reikėjo ką nors daryti. Aš turėjau tvoti žiurkei tris ar keturis kartus su lenta, kol ji atstojo. Rėjus tiesiog pasiuto. Jis trypė ją tol, kol iš jos liko tik šlapia vieta. Pats šlykščiausias vaizdas, kokį kada nors buvau

matęs. Vorvikas atleido jį ir pasiuntė namo. Liepė rytojaus dieną nueiti pas gydytoją.

- Šlykštus vaizdelis, - tarstelėjo kažkas.

Lyg būtų išgirdęs, Vorvikas atsistojo savo kabinete, pasiražė ir priėjo prie durų.

- Laikas grįžti prie darbo.

Vyrai lėtai kilo tebevalgydami, kiek išgalėdami tuštino savo pietų krepšelius, užsigerdami šaltais gėrimais. Po to pradėjo leistis žemyn, užkulniais liūdnai džerždindami plienines laiptų pakopas.

Vorvikas, praeidamas pro Heilą, patapšnojo jam per petį. - Kaip sekasi, studente? - Ir nuėjo, nelaukdamas atsakymo.

- Eikš čia, - pašaukė batų raištelius besirišantį Viskonsį Heilas.

Jie nusileido žemyn.

7:00, antradienis.

Heilas ir Viskonsis išėjo drauge; Heilui kažkaip atrodė, kad jis tapo storulio lenko įpėdiniu. Išsipurvinęs Viskonsis atrodė beveik komiškai - riebus mėnulio formos jo veidas buvo išteplotas kaip mažo berniuko, kurį ką tik sumušė miesto chuliganai.

Nesigirdėjo įprastų vyriškų juokelių bei erzelio, niekas nelaidė sąmojų apie tai, kas šildo Tonio žmoną nuo pirmos iki ketvirtos. Buvo visiškai tylu ir tik kartkartėmis tarsi kažkas atsikrenkšdavo ir nusispjaudavo ant nešvarių grindų.

- Tu nori liftu? - dvejodamas paklausė Viskonsis.

- Ačiū.

Važiuodami Malūno gatve ir tiltu, jie nesikalbėjo. Tik apsikeitė trumpom frazėm, kai Viskonsis išlipo prie savo buto.

Heilas nudrožė tiesiai į dušą, vis tebegalvodamas apie Vorviką, mėgindamas suprasti, kas jį traukė prie misterio Meistro ir vertė jaustis taip, lyg kažkas būtų juos rišęs.

Jis tučtuojau užmigo, vos tik padėjęs galvą ant pagalvės, bet miegas buvo neramus ir varginantis: jis sapnavo žiurkes.

1:00, trečiadienis.

Geriau buvo dirbti su žarnomis.

Jie negalėjo įeiti, kol valymo brigados nebuvo atlikusios savo darbo. Todėl jau išvalytą dalį jie išplaudavo dar prieš tai, kol kita

nebuvo paruošta - tai reiškė, kad jie turės laiko parūkyti. Heilas judino žarnos purkštuvą, o Viskonsis trepeno pirmyn ir atgal, išvyniodamas visą žarnos ilgį, atsukdamas ir užsukdamas vandenį, pašalindamas kliūtis.

Vorvikas buvo paniuręs, nes darbas vos krutėjo. Taip krapštydamiesi, jie nebaigs iki ketvirtadienio.

Dabar jie tvarkė devynioliktojo šimtmečio kontoros įrangos kratinį, kuris buvo suverstas viename kampe - sulaužyti suolai, apipelėjusios buhalterinės knygos, šūsnys važtaraščių, kėdės sulaužytom sėdynėm - tikras žiurkių rojus. Daugybė jų šmirinėjo tose krūvose. Po to, kai jos įkando dviem vyrams, kiti atsisakė dirbti. Tada Vorvikas pasiuntė kažką į viršų, kad atneštų sunkias vulkanizuotas pirštines, kurios paprastai buvo laikomos dažymo brigadai, turėjusiai dirbti su rūgštimis.

Heilas ir Viskonsis laukė, kol galės įeiti su žarnom, kai šviesplaukis vyrukas, vardu Karmišelis, prapliupo keiktis ir ėmė trauktis atgal, talžydamas krūtinę savo pirštinėtom rankom.

Didžiulė žiurkė pilkai dryžuotu kailiu ir šlykščiom, nuožmiom akim kabėjo įsikandusi į jo marškinius, cypdama ir draskydama Karmišelio pilvą užpakalinėm kojom. Galų gale Karmišelis parbloškė ją kumščiu, bet jo marškiniuose liko didelė skylė, o aukščiau spenelio sruveno kraujas. Jo veide pamažu išnyko pykčio grimasa. Jis nusigręžė ir ėmė žiaugčioti.

Heilas atsuko žarną į žiurkę, kuri buvo sena ir lėtai krutėjo, tebelaikydama nasruose įstrigusią Karmišelio marškinių skiautę. Šnypščianti srovė nubloškė ją atbulą prie sienos, kur ji išsiteškė ir prilipo.

Priėjo Vorvikas, nutaisęs keistą, nenatūralią šypseną. Jis paplojo Heilui per petį.

- Daug geriau, negu mėtyti skardines į mažesnes, ar ne, studente?

- Nieko sau mažesnės, - burbtelėjo Viskonsis. - Ji pėdos ilgio.

- Pasuk žarną štai ten, - mostelėjo Vorvikas į baldų krūvą. - O jūs pasitraukite iš kelio!

- Mielai, - sumurmėjo kažkas.

Skausmo perkreiptu veidu Karmišelis užsipuolė Vorviką.

- Jūs privalote sumokėti kompensaciją! Aš...

- Žinoma, - juokėsi Vorvikas. - Juk tau įkando į spenį. - Pasitrauk iš kelio, kol vanduo nesuminkė tavęs į tešlą!

Heilas nusitaikė purkštuvą ir paleido vandenį. Svaidydama baltus purslus, pliūptelėjo čiurkšlė; ji apvertė suolą, sumalė į šipulius dvi kėdes. Aplinkui puolė lakstyti išsigandusios žiurkės. Tokių didelių Heilas dar nebuvo regėjęs. Jo ausis pasiekdavo pasišlykštėjimo ir siaubo šūksniai, kai srovė sumaitodavo glotnius ir riebuilius žiurkių kūnus. Heilo žvilgsnį patraukė viena storulė; ji buvo keletos savaičių kūdikio dydžio. Kai žiurkių daugiau nepasirodė, Heilas užsuko žarną.

- Puiku! - sušuko Vorvikas. - Dabar surinkite jas!

- Aš nepasisamdžiau naikinti žiurkes! - maištavo Sajus Ipestonas.

Heilas susipažino su juo prieš savaitę. Sajus buvo jaunas vaikinas.

- Čia tu šūkalioji, Ipestonai? - pralinksmėjo Vorvikas.

Ipestonas dvejojo, ar prisipažinti, bet žingtelėjo į priekį.

- Taip. Nenoriu daugiau matyti tų žiurkių. Aš pasisamdžiau valyti rūsį, o ne tam, kad susigriebčiau pasiutligę, vidurių šiltinę ar dar ką nors. Bus geriau, jei išleisite mane.

Kiti pritarė Ipestonui. Viskonsis vogčiomis stebėjo Heilą. Šis ramiai apžiūrinėjo purkštuvą - juo galėjai parblokšti dvidešimties pėdų ūgio milžiną.

- Nori pasakyti, kad pasitrauki, Sajau?

- Manau, kad taip, - atrėžė vaikinas.

Meistras krestelėjo galva.

- Gerai, aš nelaikau nė vieno. Galite visi išeiti. Tik atminkite - kartą išėję, daugiau čia nesugrįšite. Aš jau tuo pasirūpinsiu!

- Ko taip čirški? - burbtelėjo Heilas.

Vorvikas atsigręžė.

- Ką nors sakei, studente?

Heilas ironiškai dėbtelėjo į meistrą.

- Ne, nieko, tiesiog atsikrenkščiau, misteri Meistre.

Vorvikas šyptelėjo.

- Tau kas nors nepatinka?

Heilas neatsakė.

- Puiku. Surinkite jas! - riktelėjo Vorvikas.

Vyrai ėmė darbuotis.

2:00, ketvirtadienis.

Heilas su Viskonsiu plušėjo prie vagonėlių, kraudami į juos senienas. Vakarų pusėje išaugo įspūdinga krūva, nors darbas nebuvo net įpusėjęs.

- Su šventėmis, - prabilo Viskonsis, kai abu atitiesė nugaras.

Jie darbavosi prie šiaurinės sienos, toli nuo laiptų. Čia buvo beveik tamsu. Kažkur aidėjo vyrų balsai ir atrodė, kad jie pasiliko taip toli.

- Ačiū, - Heilas giliai įtraukė dūmą. - Šiąnakt nemačiau daug žiurkių.

- Niekas jų nematė, - tarė Viskonsis. - Gal jos tapo gudresnės.

Takas tarp suverstų į krūvas senų knygų, važtaraščių, apipelėjusių krepšių priminė alėją. Jos gale vyrai ir šnekučiavosi.

- Gah, - kostelėjęs nusispjovė Viskonsis. - Tas Vorvikas...

- Kaip tau atrodo, kur galėjo dingti žiurkės? - tarsi savęs paklausė Heilas. - Nesulindo gi į sienas.

Jis pastebėjo, kad trupa pamatų akmenis jungiąs betonas.

- Jos prigėrė. Upė viską išplovė.

Staiga virš jų nuplasnojo kažkas juodas. Viskonsis spiegdamas užsidengė galvą.

- Šikšnosparnis, - tarė Heilas, kai Viskonsis atsigavo.

- Šikšnosparnis! Šikšnosparnis! - mikčiojo Viskonsis. - Ką veikti šikšnosparniui rūsyje? Jie gyvena medžiuose, pakraigėse ir...

- Koks jis didelis, - ramiai samprotavo Heilas. - O ką, jeigu tai ne šikšnosparnis, bet žiurkė su sparnais?

- Dieve mano, - išlemeno Viskonsis. - Kaip jie galėjo...

- ... čia patekti? Gal tuo pačiu būdu, kuriuo dingo žiurkės?

- Kas ten, gale, vyksta? - kažkur šūkavo Vorvikas. - Kur jūs?

- Neišsigąsk, - sušnibždėjo Viskonsiui Heilas.

Jo akys blizgėjo tamsoje.

- Tai tu, studente? - paklausė Vorvikas. Jis buvo labai arti.

- Viskas gerai! - staiga sušuko Heilas. - Tik va, koją užsigavau.

Pasigirdo Vorviko kikenimas.

Viskonsis pažvelgė į Heilą.

- Kodėl tu jį apgavai?

- Žiūrėk. - Heilas atsiklaupė ir uždegė degtuką. Trūnijančioje mūro sienoje buvo palikta skylė. - Pabelsk čia.

Viskonsis pabarbeno.

- Tai medis.

Heilas linktelėjo.

- Tai pastolio viršus. Čia yra jų daugiau. Po rūsiu slypi dar vienas aukštas.

- Dieve, - persimainiusiu balsu išstenėjo Viskonsis.

3:30, ketvirtadienis.

Jie tvarkė šiaurrytinį kampą. Ipestonas ir Brochu su aukšto spaudimo žarnomis sekė paskui Heilą. Staiga jie sustojo ir parodė į grindis.

- Štai! Aš taip ir galvojau, kad kažką atkapstysime. Ten buvo liukas su aprūdijusia geležine sklende. Heilas priėjo prie Ipestono ir paprašė:

- Užsuk žarną.

Kai vanduo nebešniokštė, Heilas pratrūko šaukti:

- Ei! Ei, Vorvikai! Būtų gerai, jei ateitumėte čia valandėlei!

Taškydamas balas, Vorvikas atbildėjo. Jo akyse šmėsčiojo pašaipa.

- Batų raištelis atsirišo, studente?

- Žiūrėkite, - tarė Heilas, spirdamas į duris. - Požemis.

- Na ir kas? - atrėžė Vorvikas. - Dabar ne pertrauka, stud...

- Ten yra tavo žiurkės, - neatlyžo Heilas. - Jos veisiasi apačioje. Mes su Viskonsiu matėme net šikšnosparnį.

Liuką apstojo daugiau vyrų.

- Man nusispjauti, - spyriojosi Vorvikas. - Mes turime išvalyti rūsį, o ne...

- Tam reiktų dvidešimties apmokytų vyrų, - tęsė Heilas. - Jeigu sugebėsim susidoroti, uždirbsime nemažą sumelę. Tiesiog nuostabu!

Kažkuris iš vyrų nusikvatojo. Liuks proga.

Vorvikas įsispitrijo į Heilą tarsi į bakteriją po mikroskopu.

- Tu iš tiesų genialus, - susižavėjo Vorvikas. - Tačiau iš kur, po velniais, man žinoti, kiek žiurkių yra požemyje?

- Vakar ir šiandien sėdėjau bibliotekoje, - tarė Heilas. - Tu net neįtari, kaip pasitarnavai, nuolatos man primindamas studijų laikus.

Aš perskaičiau miesto municipaliteto įsakus, Vorvikai. Jie buvo išleisti 1911 metais, kol šis fabrikas dar nebuvo taip išaugęs ir tapęs įtakingu valdyboje. Žinai, ką aš sužinojau?

Vorviko žvilgsnis buvo šaltas kaip ledas.

- Gali eiti, studente. Tu atleistas.

- Aš sužinojau, - lyg niekur nieko tęsė Heilas, - kad Fols Geite galioja įstatymas dėl parazitų. Tai yra užkrečiamas ligas platinantys gyvūnai - šikšnosparniai, skunsai, benamiai šunys ir ypač žiurkės. Apie jas užsimenama keturiolika kartų dviejuose paragrafuose, misteri Meistre. Todėl turėkite galvoje, kad tą pačią minutę, kai tik išeisiu iš čia, nudrošiu tiesiai pas miesto įgaliotinį ir papasakosiu apie padėtį rūsyje.

Heilas trumpam nutilo ir su pasitenkinimu žiūrėjo į neapykantos perkreiptą Vorviko veidą.

- Manau, kad drauge su miesto komitetu mes išleisime įsaką dėl šitos vietelės. Jūs uždarysite fabriką ilgesniam laikui, negu iki šeštadienio, misteri Meistre. Įsivaizduoju, ką pasakys tavo bosas. Tikiuosi, parūpins bedarbio pašalpą, Vorvikai.

Vorvikas sugniaužė kumščius.

- Po galais, pienburni nupeipęs, aš galėčiau tave... - Jis žvilgtelėjo žemyn, į liuką, ir staiga jo veide nušvito šypsena. - Tačiau ne, tu man būsi reikalingas, studente.

- Aš pagalvojau, gal pamatėte šviesą.

Vorviko veide tebežaidė keistas šypsnys.

- Tu tiesiog brangenybė. Man dingtelėjo mintis, Heilai. Galbūt tau vertėtų nusileisti žemyn ir grįžus pasidalinti autoritetinga nuomone, juolab kad tu vienintelis čia esi išsilavinęs. Eisite tu ir Viskonsis.

- Tik ne aš! - sušuko Viskonsis. - Ne mane, aš...

Vorvikas dėbtelėjo į jį.

- Ką tu?

Viskonsis nutilo.

- Sutinku, - linksmai tarė Heilas. - Mums reikės trijų prožektorių. Atsimenu, kabinete mačiau jų pilną lentyną.

- Ar nori pasiimti kurį nors su savimi? - maloniai paklausė Vorvikas. - Išsirink sau vyrą.

- Jus, - tokiu pat tonu atsakė Heilas. Jo veidas įgavo keistą išraišką. - Galų gale, reikia kažkam vadovauti, tiesa? Tiesiog Viskonsis ir aš galime nepastebėti žiurkių.

Kažkuris iš vyrų (atrodo, Ipestonas) garsiai nusijuokė.

Vorvikas įdėmiai pažiūrėjo į vyrus. Šie nudelbė akis. Pagaliau jis kreipėsi į Brochu:

- Nueik į kabinetą ir atnešk prožektorius. Pasakyk sargui, kad aš leidau.

- Kodėl tu įvėlei mane į šį reikalą? - sudejavo Viskonsis. - Juk žinai, kad nepakenčiu tų...

- Tai ne aš, - tarė Heilas ir pažiūrėjo į Vorviką.

Šis įsistebeilijo į Heilą. Jie spoksojo vienas į kitą nenuleisdami akių.

4:00, ketvirtadienis.

Grįžo Brochu, nešinas prožektoriais. Vieną padavė Heilui, kitą - Viskonsiui, trečią įteikė Vorvikui.

- Ipestonai! Paduok Viskonsiui žarną!

Ipestonas įvykdė, ką buvo lieptas. Galėjai matyti, kaip lenko rankose dreba purkštuvas.

- Puiku, - Vorvikas pažvelgė į Viskonsį. - Laikysiesi vidurio. Jei sutiksime žiurkes, nieko joms nedaryk.

"Žinoma, - mąstė Heilas. - Jei ten bus žiurkių, Vorvikas apsimes jų nematąs. Taip pat elgsis ir Viskonsis, jeigu jo nepapirksi".

Vorvikas liepė dviem vyrams atkelti liuko dangtį. Vienas iš jų atlenkė jį ir stumtelėjo. Heilui buvo netikėta, kad taip lengvai dangtis atsivožė; pasigirdo spragtelėjimas ir kažkas sudžeržgė. Antrasis vyrukas suėmė pirštais apatinįjį dangčio kraštą ir, šaižiai surikęs, paleido. Jo rankomis ropojo didžiuliai vabalai, kurie buvo akli. Šalia stovėjęs vyras konvulsyviai truktelėjo laiptus ir paleido. Jų apačią dengė juodi grybai, kokių Heilas dar nebuvo matęs. Vabalai krito į tamsų požemį arba ropštėsi ant grindų, kur juos čia pat traiškė vyrų kojos.

- Pažiūrėkite, - tarė Heilas.

Apatinėje dangčio pusėje kabaliavo surūdijusi, sulaužyta spyna.

- Keista, kad ji kabojo anoje pusėje, - nusistebėjo Vorvikas. - Ji turėtų būti viršuje. Kažin kodėl?...

- Galėjo būti daug priežasčių, - samprotavo Heilas. - Galbūt dėl to, kad niekas šitoje pusėje negalėtų atrakinti. Galbūt tam, kad niekas iš anos pusės negalėtų užlipti aukštyn.

- Tai kas tuomet užrakino? - paklausė Vorvikas.

- Ach, - pašaipiai atsiduso Heilas. - Paslaptis.

- Paklausykite, - šnipštelėjo Brochu.

- O, Dieve, - ėmė kūkčioti Viskonsis. - Aš ten neisiu!

Iš požemio atsklisdavo tylus šiurenimas; ten knibždėjo tūkstančiai žiurkių.

- Tikriausiai varlės, - tarė Vorvikas.

Heilas garsiai nusijuokė.

Vorvikas pašvietė žemyn. Ligi juodų akmeninių grindų leidosi įdubę mediniai laiptai. Žiurkių nebuvo.

- Laiptai neišlaikys mūsų, - užtikrino Vorvikas.

Brochu nusileido ant pirmos pakopos ir keletą kartų pašokinėjo. Laiptai sugergždė, bet nesulūžo.

- Aš neprašiau, kad tai darytum, - pyktelėjo Vorvikas.

- Jūs nematėte, kaip Rėjui įkando žiurkė, - tyliai atsakė Brochu.

- Eime, - tarė Heilas.

Vorvikas paskutinį kartą kandžiu žvilgsniu nusmelkė vyrus ir patraukė kartu su Heilu. Tarp jų nenoriai žingsniavo Viskonsis. Po vieną ėmė leistis žemyn - Heilas, paskui jį Viskonsis ir galiausiai Vorvikas. Ant nelygaus grindų paviršiaus žaismingai šokčiojo prožektorių šviesa. Paskui Viskonsį, nelyginant gyvatė, rangėsi žarna.

Nulipęs Vorvikas apsidairė aplinkui. Jis pamatė keletą sutrūnijusių dėžių, statinių ir kitokį šlamštą. Kur ne kur telkšojo vandens klanai, kurie siekė vyrams iki kulkšnių.

- Aš jų nebegirdžiu, - sušnibždėjo Viskonsis.

Vilkdami kojas per dumblą, jie lėtai brido toliau. Stabtelėjęs Heilas pašvietė į didelę medinę dėžę, ant kurios baltomis raidėmis buvo užrašyta: “Elijas Varni, 1841 metai”.

- Ar tada čia jau buvo fabrikas? - paklausė Heilas.

- Ne, - atsakė Vorvikas. - Jį pastatė 1897 metais. Koks tau skirtumas?

Heilas neatsakė. Jie judėjo pirmyn. Požemis pasirodė esąs ilgas. Ir smarsas rietė nosį. Tylą trikdė tik varvantis vanduo.

- Kas tai? - paklausė Heilas, nukreipdamas prožektorių į betoninį išsikišimą, išsišovusį beveik per dvi pėdas ant lubų. Virš jo buvo tamsu, bet Heilui atrodė, kad jis girdi kažką krebždant.

Vorvikas stengėsi įsižiūrėti.

- Tai... Ne, negali būti.

- Išorinė fabriko siena, ar ne? O toliau viršuje...

- Aš grįžtu atgal, - staiga nusigręždamas išpyškino Vorvikas.

Heilas šiurkščiai stvėrė jį už kaklo.

- Jūs niekur neišeisite, misteri Meistre.

Vorvikas dėbtelėjo į Heilą.

- Tu kuoktelėjai, studente! Visiškas beprotis...

- Nereikėjo atleisti žmonių, drauguži. Eik toliau.

Viskonsis inkštė:

- Heilai...

- Duok man ją, - Heilas griebė žarną. Jis paleido Vorviko kaklą ir įrėmė žarną jam į galvą.

Viskonsis staiga metėsi laiptų pusėn. Heilas nekreipė į tai dėmesio.

- Tik po jūsų, misteri Meistre.

Vorvikas žengė pirmyn, toldamas nuo tos vietos, kur buvo fabrikas. Žybčiojant prožektoriui, Heilas dairėsi aplinkui. Jis jautė pasitenkinimą - nuojauta pasitvirtino. Tvyrojo mirtina tyla. Juos apsupo žiurkės. Jos telkėsi į krūvą, viena eilė ant kitos; kai kurios storulės siekė jiems iki kelių. Į Heilą godžiai susmigo tūkstančiai akių.

Netrukus jas pamatė ir Vorvikas. Jis sustingo.

- Aplink mus žiurkės, studente. - Stengėsi atrodyti ramus, valdėsi kaip įmanydamas.

- Žinau, - atsiliepė Heilas. - Eik toliau.

Jie leidosi gilyn į tamsą, tempdami paskui save žarną. Heilas grįžtelėjo atgal ir išvydo žiurkes - jos užtvindė praėjimą ir graužė brezentinę žarną. Atrodė, kad viena kilstelėjo galvą ir šyptelėjo Heilui. Dabar išlindo ir šikšnosparniai. Dideli kaip varnai jie sklandė grubiai aptašytose palubėse.

- Žiūrėk, - tarė Vorvikas, nukreipdamas šviesą į viršų.

Penkių pėdų aukštyje kabėjo pažaliavusi kaukolė ir šypsojosi jiems. Heilas matė alkūnės kaulą, vieną dubens kaulą, dalį šonkaulių.

- Eik, eik, - ragino Heilas, jausdamas, kaip jame prasiveržia kažkas lunatiško. "Tu palūši greičiau, negu aš, misteri Meistre. Padėk man, Dieve".

Ir skynėsi kelią pro kaulus. Žiurkės sekė jiems įkandin, išlaikydamos atstumą. Tolumoje Heilas pamatė vieną, kuri perbėgo taką. Žiurkė pasislėpė šešėlyje, bet Heilas spėjo pamatyti rausvą, storą jos uodegą.

Einant toliau, grindinys staiga kildavo, tai vėl įdubdavo. Heilo ausis pasiekdavo vis stiprėjantis šlamesys. Turbūt nė vienas iš gyvųjų nebuvo matęs to, kas atsivėrė prieš Heilą. Staiga jam dingtelėjo, kad šito jis ir ieškojo, keistai besitrankydamas ištisus metus.

Įkandin šliaužiančios žiurkės vertė juos eiti į priekį.

- Žiūrėk, - šaltai tarė Vorvikas.

Heilas atsigręžė, dirstelėjo į žiurkes ir nustėro - tai buvo baisi mutacija, kuri peržengė visus gamtos dėsnius. Čia, apačioje, gamta įgijo šiurpų veidą. Žiurkės tapo gigantiškos, kai kurios siekė tris pėdas. Jos panėšėjo į sparnuotus savo giminaičius su išnykusiomis užpakalinėmis kojomis ir buvo aklos it kurmiai.

Kaip pasiutusios jos veržėsi pirmyn. Sukaupęs valios jėgas, Vorvikas stengėsi šypsotis. Jis atsisuko į Heilą.

- Mes negalime eiti toliau, Heilai. Turėtum tai suprasti.

- Man atrodo, kad žiurkės turi kažką bendro su jumis.

Vorvikas nesusivaldė.

- Prašau, - maldavo jis. - Prašau tavęs.

Heilas šyptelėjo.

- Eik pirmyn.

Vorvikas metė žvilgsnį atgal.

- Jos graužia žarną. Kai ją perkrims, niekada iš čia neišeisime.

- Žinau. Pirmyn.

- Tu pamišai.

Ant Vorviko bato užlipo žiurkė. Jis suspiegė. Heilas šypsodamasis mojavo prožektorių. Aplinkui juos spietėsi žiurkės. Kai Vorvikas ėmė eiti, jos atsitraukė.

Užlipę ant nedidelės kalvelės, jie pažvelgė žemyn. Heilas pastebėjo, kaip išbalo Vorviko veidas. Per jo smakrą bėgo seilės.

- O, Dieve! O, Viešpatie!

Vorvikas metėsi bėgti.

Heilas stvėrė žarną ir netrukus galinga vandens srovė pargriovė Vorviką ant grindinio. Vandens šniokštimą perskrodė pratisas šauksmas.

- Heilai! - kriokė meistras. Atrodė, kad žemę drebino šiurpus spiegimas.

- Heilai, dėl Dievo meilės...

Staiga pasigirdo kiaurai veriantis riksmas. Po jo - silpnesnis. Kažkas didžiulis sujudėjo tamsoje. Heilas labai aiškiai girdėjo laužomų kaulų traškėjimą.

Bekojė žiurkė šoko ant Heilo, norėdama įkasti. Jos kūnas buvo sudribęs ir šiltas. Heilas neįsitempė. Paėmęs žarną, nubloškė žiurkę šalin. Vandens spaudimas buvo mažesnis.

Heilas nuėjo prie kalvos krašto ir pažvelgė žemyn. Tolimiausiame daubos kampe drybsojo žiurkė. Tai buvo milžiniška būtybė be akių ir be kojų. Pajutusi besiskverbiančią šviesą, ji bjauriai sucypė. Tai buvo žiurkių karalienė, didžioji motina; sunkiai įvardijama būtybė, kurios palikuonims išaugdavo sparnai. Ji priminė Vorviką, bet tikriausiai tai buvo tik iliuzija. Heilą sukrėtė toks vaizdas.

- Sudie, Vorvikai, - tarė Heilas.

Žiurkė puolė godžiai draskyti minkštą misterio Meistro ranką.

Heilas nusisuko ir dėjo į padus, žarna šluodamas iš kelio žiurkes. Jos atakavo Heilą, stengdamosi įkąsti aukščiau aulų. Viena įžūliai įsikibo jam į šlaunį, plėšydama velvetines kelnes. Heilas iš visų jėgų smogė jai kumščiu.

Iki durų buvo likę visai netoli, kai erdvė staiga prisipildė sparnų švilpimo. Heilas pakėlė akis į viršų. Jam į veidą atsitrenkė milžiniška skraidanti būtybė. Šikšnosparniai-mutantai dar buvo ir su uodegomis. Kaip bjaurios virvės jos apsivijo Heilo kaklą ir ėmė smaugti, o dantys susmigo į minkštą duobutę po kaklu. Nagais įsikibęs į Heilo marškinius, dabar pavirtusius skarmalais, šikšnosparnis talžė ir plasnojo plėvėtais sparnais.

Apgraibomis Heilas užmovė ant žarnos antgalį ir padūko juo tvatinti per minkštą kūną. Šikšnosparnis nukrito ir Heilas užšokęs traiškė jį kojomis. Plūstelėjo žiurkės. Gausybių gausybė užtvindė grindis. Tarsi vanduo jos apsėmė Heilo kojas - iki kulkšnių, iki kelių... Jis pasileido šuoliais, purtydamas nuo savęs šlykščius gyvius. Jos kando į pilvą, į krūtinę. Viena užsiropštė ant peties ir įkišo smalsią nosį Heilui į ausį. Jis atsimušė į kitą šikšnosparnį. Šis akimirksniu nutūpė ant Heilo galvos ir šiurpiai kvykdamas nudrėskė odą nuo Heilo pakaušio.

Heilas jautė, kaip stingsta kūnas. Ausys plyšo nuo žiurkių spiegimo ir klyksmo. Paskutinį kartą jis pabandė atsikelti, bet, užkliuvęs už žiurkių, sukniubo ant kelių. Jis pratrūko skardžiai, išdidžiai kvatotis.

5:00, ketvirtadienis.

- Gal nusileistų kuris žemyn, - nedrąsiai tarė Brochu.

- Tik ne aš, - sušnibždėjo Viskonsis. - Ne aš.

- Ne tu, storuli, ne, - su panieka iškošė Ipestonas.

- Ką gi, eime, - tarė Broganas, atsinešdamas dar vieną žarną. - Aš, Ipestonas, Deidžerfildas, Nedas. Stivensonai, užlipk į viršų ir atnešk iš kabineto dar keletą lempų.

Susimąstęs Ipestonas žvilgtelėjo žemyn į tamsą.

- Gal jie stabtelėjo parūkyti, - tarė jis. - Po galais, dėl keletos žiurkių.

Grįžo Stivensonas su lempomis. Netrukus jie ėmė leistis į požemį.

Vertė
Rūta ŠIUGŽDINYTĖ

KARNIZAS

- Na, drąsiau, - dar kartą paragino Kresneris. - Pažiūrėkite, kas maišelyje.

Mes buvome viršutiniame, keturiasdešimt trečiame dangoraižio aukšte, prašmatniame bute. Grindis dengė minkštas, pūkuotas plytinės spalvos kilimas. Jo viduryje, tarp sulankstomo krėslo, kuriame drybsojo Kresneris, ir natūralia oda aptrauktos lovos, ant kurios niekas nesėdėdavo, pūpsojo rudas polietileninis maišelis.

- Jeigu galvojate, kad tik to man reikia, klystate, - tariau aš. - Aš myliu ją.

- Pinigai jūsų, bet tai dar ne viskas. Nagi, prieikite ir patikrinkite. - Jis rūkė turkišką cigaretę, kuri buvo įstatyta į kandiklį iš onikso. Oro kondicionierius veikė puikiai - dūmų kvapo beveik nesijautė. Kresneris vilkėjo šilkinį drakonais siuvinėtą chalatą. Jis žiūrėjo pro akinius ramiu, protingu žvilgsniu. Kresnerio povyza iškalbingai bylojo apie jį - visagalį, skendintį turtuose, savimi pasitikintį liurbį. Aš mylėjau jo žmoną, o ji - mane. Tikėjausi nemalonumų ir štai sulaukiau - beliko sužinoti, kokie jie bus.

Priėjęs prie maišelio, iškračiau jį. Ant kilimo pabiro banknotų pundeliai. Pritūpiau ir paėmiau vieną. Suskaičiavau. Ten buvo dešimt kupiūrų po dvidešimt dolerių. Pundelių buvo daug.

- Čia yra dvidešimt tūkstančių dolerių, - tarė Kresneris, užsitraukdamas dūmą.

Aš atsistojau.

- Na ir kas?

- Tai jūsų pinigai.

- Man jų nereikia.

- Priedo atiduodu žmoną.

Aš tylėjau. Marsija buvo perspėjusi, kad Kresneris - senas ir klastingas katinas, kuris žais su manimi, kaip su pele.

- Vadinasi, esate profesionalus tenisininkas, - tarė jis. - Berods, nesu matęs jūsų anksčiau.

- Nejaugi jūsų sekliai nė kartelio manęs nenufotografavo?

- Ką jūs! - mostelėjo onikso kandikliu jis. - Visą filmą susuko apie laimingą porelę "Įlankos" viešbutyje. Už veidrodžio buvo paslėpta kamera. Vis dėlto realybės neatstoja joks filmas, sutinkate?

- Galbūt.

"Jis bandys keisti taktiką, - perspėjo Marsija. - Taip jis priverčia žmogų gintis. Tu tikiesi jį smūgiuosiant iš vienos pusės, o jis staiga trenkia visai iš kitur. Stenkis kuo mažiau kalbėti, Stenai. Ir atmink, kad myliu tave."

- Aš pakviečiau jus, misteri Norisai, kad pakalbėtumėte kaip vyras su vyru. Tiesiog pokalbiui tarp dviejų kultūringų žmonių, iš kurių vienas suviliojo antrojo žmoną.

Buvau beprasižiojantis jam atsikirsti, bet nutariau patylėti.

- Kaip jums patiko San Kventine? - lyg tarp kitko tarstelėjo Kresneris, papsėdamas cigaretę.

- Nelabai.

- Praleidote ten trejus metus, jei neklystu. Vagystė su įsilaužimu - tokį straipsnį pritaikė, tiesa?

- Marsija žino apie tai, - prasitariau aš ir tuoj pat pasigailėjau. Jis įtraukė mane į žaidimą; būtent dėl to ir įspėjo Marsija. Aš metu "žvakes", o jis užgesina jas.

- Neatsiklausęs leidimo, aš nuvariau jūsų automobilį, - tarė Kresneris ir žvilgtelėjo pro langą. Tiesą sakant, tai buvo ne langas, o ištisa stiklinė siena. Per vidurį - stiklinės slankiojančios ant pavažos durys. Už jų - balkonėlis, o toliau žiojėjo praraja. Su durimis kažkas buvo ne taip, tik negalėjau suprasti kas.

- Nuostabus pastatas, - tęsė Kresneris. - Visiškai saugus. Vietinė televizija ir visa kita. Kai sužinojau, kad jūs vestibiulyje, daviau nurodymą telefonu. Mano žmogus užvedė jūsų mašinos variklį ir, pavažiavęs keletą kvartalų toliau, pastatė ją į stovėjimo aikštelę. - Kresneris pažiūrėjo į modernų saulės pavidalo laikrodį virš lovos. Jis rodė 8:05. - Dvidešimt minučių po aštuntos tas žmogus paskambins į policiją iš telefono-automato ir praneš apie jūsų mašiną. Iki 8:30 ten prisistatys įstatymo saugotojai ir aptiks mašinos bagažinėje slėptuvę, o joje - šešias uncijas heroino. Esu įsitikinęs, jūsų asmenybe jie labai susidomės, misteri Norisai.

Vis dėlto pakliuvau į spąstus. Atrodė, kad viską apgalvojau ir še tau, kad nori - apmovė kaip vaiką.

- Taip ir atsitiks, jeigu nepaskambinsiu savo žmogui ir neatšauksiu nurodymo.

- Vadinasi, viskas, ko jums iš manęs reikia - pasakyti, kur yra Marsija? - bandžiau įspėti. - Kaip tik šito ir nežinau. Mudu sąmoningai taip susitarėme.

- Mano žmonės ją susekė.

- Aš taip nemanau. Mes pasprukome nuo jų aerouoste.

Kresneris atsiduso ir įmetė rusenančią nuorūką į chromuotą peleninę su dangteliu, kuris nustumtas vėl užsisklęsdavo. Puikiai sugalvota. Nuorūka ir Stenu Norisu buvo pasirūpinta vienodai.

- Vis dėlto, jūs teisus, - nusileido Kresneris. - Senas metodas pasirodė esąs veiksmingas - užėjai į tualetą ir pradingai. Mano žmones tai išmušė iš pusiausvyros - jie net neatkreipė dėmesio į tokią primityvią klastą.

Aš tylėjau. Po to, kai aerouoste Marsija suklaidino Kresnerio agentus, ji autobusu grįžo į miestą, kad vėliau nuvažiuotų į autobusų stotį. Taip buvome suplanavę. Ji turėjo du šimtus dolerių - visas mano santaupas. Už tokią sumą autobusu galėjai nuvykti į bet kurią šalies vietą.

- Jūs visada toks nekalbus? - iš tikrųjų susidomėjo Kresneris.

- Marsija taip patarė.

Kresneris truputį pakėlė balsą:

- Vadinasi, ir policijoje laikysitės iki paskutiniųjų. Ir kai galų gale susitiksite su mano žmona, ko gero, išvysite susigūžusią senutę, besisūpuojančią krėsle. Pagalvojote apie tai? Kiek suprantu, už šešias uncijas heroino galite gauti keturiasdešimt metelių.

- Tai negrąžintų jums Marsijos.

Kresneris šyptelėjo.

- Štai kaip! Jeigu leisite, aš trumpai išdėstysiu reikalo esmę. Jūs ir mano žmona pamilote vienas kitą. Tarp jūsų prasidėjo romanas... jeigu taip galima pavadinti naktinius susitikinėjimus pigiuose viešbučiuose. Žodžiu, aš praradau žmoną. Bet užtat turiu jus. Taigi jūs atsidūrėte keblioje padėtyje. Aš teisingai supratau?

- Dabar man aišku, kodėl jūs nusibodote jai, - tariau aš.

Mano nuostabai, Kresneris pratrūko kvatotis, atlošęs galvą.

- O jūs man patinkate, misteri Norisai. Nors jūs vulgarus ir apgailėtinas, bet, atrodo, esate širdies žmogus. Ir Marsija tą tvirtino. Tiesą sakant, aš nepasiklioviau jos nuomone, nes ji nelabai gerai perpranta žmones. Tačiau jūs tikrai turite kažką savito. Štai dėl ko aš ir suruošiau visa tai. Be jokios abejonės, Marsija jus įspėjo, kad aš mėgstu kirsti lažybų.

- Taip.

Staiga supratau, kodėl mane trikdė stiklinės durys, kai pamačiau jas, įėjęs į kambarį. Buvo viduržiemis, ir niekam į galvą nebūtų šovę gerti arbatą balkone keturiasdešimt trečiame aukšte. Balkone nebuvo jokio baldo. Tačiau ant durų nebuvo saugančio nuo vėjo ekrano. Kažin kodėl Kresneris jį nuėmė?

- Aš nejaučiu žmonai ypatingų jausmų, - prabilo Kresneris, rūpestingai kišdamas cigaretę į kandiklį. - Tai niekam ne paslaptis. Esu tikras, kad ji sakė jums tai. O ir tokiam prityrusiam... kaip jūs vyrui nereikia aiškinti, kad ištekėjusios moterys iš gero gyvenimo nepuola į šieno stirtą su vidutiniu teniso klubo profesionalu, tik pamojus šiam rakete. O Marsija, šita pablyškusi pamaiva, verksnė, davatka, ta liežuvautoja, ta...

- Pakaks, - pertraukiau jį.

Kresneris šaltai nusišypsojo.

- Atleiskite man. Vis užmirštu, kad kalbame apie jūsų mylimąją. Tarp kitko, jau 8:16. Nervinatės?

Aš patraukiau pečiais.

- Laikomės ištvermingai iki galo, - šaipėsi Kresneris, prisidegdamas naują cigaretę. - Kaip ten bebūtų, jus turbūt stebina, kodėl nesuteikiu laisvės Marsijai, nors ir nekenčiu jos.

- Ne, nė kiek nestebina.

Kresneris nepritariamai žiūrėjo į mane.

- Jūs - savanaudis, gobšus egoistas, šunsnukis. Štai kodėl manęs nestebina. Niekas nedrįsta imti to, kas jūsų. Netgi tada, kai jums tai visai nereikalinga.

Jis išraudo, po to staiga ėmė juoktis.

- Vienas nulis jūsų naudai, misteri Norisai. Puikiai pasakyta.

Aš vėl patraukiau pečiais.

- Noriu pasiūlyti jums kirsti lažybų, - surimtėjo Kresneris. - Jeigu laimėsite - pasiliekate čia, jūsų pinigai, moteris ir laisvė. Na, o pralošite, reiškia, atsisveikinsite su gyvenimu.

Aš nejučia dirstelėjau į laikrodį ant sienos. Buvo 8:19.

- Sutinku, - tariau aš. Kas man beliko? Bent keletą minučių laimėsiu - o gal dar sugalvosiu, kaip paspukti iš čia - su pinigais arba be jų.

Kresneris paėmė telefono ragelį ir surinko numerį.

- Toni? Antrasis etapas. Taip.

Jis padėjo ragelį.

- Ką reiškia "antrasis etapas"? - paklausiau aš.

- Po penkiolikos minučių aš paskambinsiu Toniui, jis išims tam tikrą... nereikšmingą krovinį iš jūsų mašinos bagažo ir atvarys ją atgal, kur ji stovėjo iš pradžių. Jeigu aš nepaskambinsiu, jis praneš policijai.

- Norite apsidrausti?

- Supraskite ir mane, misteri Norisai. Ant kilimo guli dvidešimt tūkstančių dolerių. Šitame mieste žudo ir dėl dvidešimties centų.

- Tai kaip, ginčysimės?

Kresneris nutaisė skausmingą grimasą.

- Lažinsimės, misteri Norisai, lažinsimės. Džentelmenai kerta lažybų. Ginčijasi prastuomenė.

- Kaip jums patinka.

- Puiku. Aš pastebėjau, atkreipėte dėmesį į mano balkoną.

- Taip. Nėra apsauginio ekrano.

- Teisingai. Šįryt liepiau jį nuimti. Štai ką aš siūlau: jūs apeisite karnizo juosiamą pastatą šitame aukštyje. Jeigu sėkmingai sugrįšite - bankas jūsų.

- Jūs išprotėjote?

- Kodėl gi? Dešimt metų aš gyvenu šitame bute. Per tą laiką aš siūliau sulošti šitą partiją šešis kartus skirtingiems žmonėms. Trys iš jų buvo profesionalūs sportininkai, kaip jūs - vienas darė geresnį įspūdį, pasirodydamas televizijos reklamose, nei sporto aikštelėje, kitas buvo beisbolo žaidėjas, trečias - pakankamai garsus žokėjas, uždirbdavęs pasakiškas sumas ir mokėjęs ne mažiau įspūdingus alimentus. Kiti trys buvo paprasti piliečiai, turėję skirtingas profesi-

jas, bet ir šį tą bendro - finansinius sunkumus ir gerus fizinius duomenis. - Susimąstęs jis įtraukė dūmą ir išpūsdamas kalbėjo toliau:

- Penkis kartus mano pasiūlymą atmetė iš karto. O priėmė tik vieną kartą. Sąlygos buvo tokios - dvidešimt tūkstančių arba šeši mėnesiai kalėjimo. Aš išlošiau. Tas žmogus balkone pažiūrėjo žemyn ir vos neprarado sąmonės. - Kresnerio veide žaidė paniekinama šypsenėlė. - Apačioje visi atrodė kaip maži vabalėliai. Tai ir pražudė jį.

- Kodėl jūs manote, kad...

- Nebūkite įkyrus, misteri Norisai. Jūs vis tiek neturite pasirinkimo. Ant vienos lėkštės - keturiasdešimt metų San Kventine, ant kitos - laisvė. O pinigai ir mano žmona bus jums tik priedas, mano dosnios prigimties išraiška.

- Kas mane gali užtikrinti, kad jūs neruošiate spąstų? Tarkime, aš apeisiu karnizu aplink pastatą, o jūs per tą laiką iškviesite Tonį.

Kresneris atsiduso.

- Jus kankina persekiojimo manija, misteri Norisai. Aš nemyliu savo žmonos. Tokiai asmenybei kaip aš, ji tik trukdo. Dvidešimt tūkstančių dolerių man yra juokinga suma. Kiekvieną savaitę aš moku keturis kartus daugiau savo žmonėms policijoje. Bet lažybos... - Jo akys sublizgėjo. - Tokiam reikalui pinigų negaila.

Aš svarsčiau. Kresneris leido man pagalvoti - tokie pasiūlymai ateina ne kasdien. Ir kas aš toks esu? Trisdešimt šešerių metų vidutinis teniso žaidėjas, kurį klubas jau ketino atleisti, jeigu ne Marsija, labai gražiai sutvarkiusi reikalus. Tenisas buvo vienintelė mano profesija, o ir sargu įsidarbinti man nebūtų paprasta, nes esu sėdėjęs kalėjime. Na ir kas, kad tai buvo vaikų žaidimai, o ne nusikaltimas, bet darbdaviui neišaiškinsi.

Įdomiausia juk tai, kad aš iš tikrųjų įsimylėjau Marsiją Kresner. Tai atsitiko po to, kai mes du kartus rytais pažaidėme tenisą. Marsija, lygiai kaip ir aš, įsimylėjo mane iki ausų. Pasisekė jums, Stenai Norisai. Trisdešimt šešerius metus mėgavotės viengungišku gyvenimu ir - še, kad nori - užkibai ant pogrindžio pasaulio karaliaus žmonos.

Tas senas katinas, išsidrėbęs šezlonge ir dūmijantis brangias turkiškas cigaretes, išsniukštinėjo apie mane daug ką. Jeigu ne viską. Nėra jokios garantijos, kad jis neapmaus manęs, net jei ir laimėsiu lažybas; bet atsisakydamas pasirinkčiau cypę, kurioje atsidurčiau dar iki dešimtos valandos. Į laisvę išeičiau jau kitame šimtmetyje.

- Tik vienas klausimas, - tariau aš.

- Klausau jūsų, misteri Norisai.

- Pažiūrėkite man į akis ir atsakykite: jūs sukčius ar ne?

Jis žiūrėjo man tiesiai į akis ir ramiai atsakė:

- Misteri Norisai, aš niekada nesukčiauju.

- Gerai, - tariau aš. - Sutinku.

O ką turėjau daryti?

Kresneris nušvito ir tuoj pat pakilo iš krėslo.

- Čia kita kalba! Čia tai aš suprantu! Eime prie balkono durų, misteri Norisai.

Mes nuėjome prie balkono. Kresnerio veido išraiška tarsi bylojo, kad šimtus kartų vaizduotėje jis piešė šią sceną ir pagaliau svajonė išsipildė - jis tirpo iš laimės.

- Karnizas yra dvylikos centimetrų pločio, - svajingai prabilo Kresneris. - Pats išmatavau. Aš buvau atsistojęs ant jo, žinoma, laikydamasis už turėklų. Matote plieninę užtvarą - kai pakibsite ant rankų, ji bus jums sulig krūtine. Kai užtvarėlė pasibaigs, laikytis nebus už ko. Pats suprantate, turėsite atsargiai eiti apgraibomis, neprarasdamas pusiausvyros.

Staiga mano žvilgsnį patraukė kažkoks daiktas už lango... pajutau, kaip kraujas stingsta gyslose. Tai buvo anemometras. Dangoraižis stovėjo šalia ežero, o Kresnerio butas buvo po dangoraižio stogu, kur nebuvo nieko, kas užstotų vėją; visi aplinkiniai pastatai buvo žemesni. Vėjas tarsi ledinės adatos smigo į kūną. Anemometras rodė dešimt metrų per sekundę, bet nuo stipresnio gūsio tuoj pašokdavo iki dvidešimt penkių.

- Matau, kad susidomėjote anemometru, - pradžiugo Kresneris. - Tiesą sakant, iš šitos pusės pučia dar ne taip stipriai, vyraujantis vėjas - kitoje pastato pusėje. Šis vakaras pakankamai ramus. Būdavo, kad vėjas pakildavo iki aštuoniasdešimt penkių - galėdavai justi, kaip

linguoja pastatas. Visai kaip laive. O dabar štilis ir šilta, lyg ne žiema būtų.

Nusekiau akimis jo pirštą, rodantį į dangoraižio kairiame šone šviečiantį tablo; ten buvo bankas. Septyni laipsniai šilumos. Esant tokiam vėjui, temperatūra atrodys nulinė.

- Ar neturite šiltesnio rūbo? - paklausiau aš. Vilkėjau lengvu švarku.

- Deja, ne. - Elektroniniame tablo, esančiame banko pastate, įsižiebė skaičiai, rodantys laiką: 8:22. - Siūlau paskubėti, misteri Norisai, nes man reikia pranešti Toniui, kad pradedame trečiąjį mūsų plano etapą. Jis geras vaikinas, bet ne visada turi kantrybės. Suprantate, apie ką kalbu?

Man buvo aišku, kaip dieną.

Aš pagalvojau apie Marsiją - mes būsime laisvi nuo Kresnerio seklių, turėsime pinigų gyvenimo pradžiai; ta mintis suteikė ryžto atstumti stiklines duris ir išeiti į balkoną. Buvo šalta ir drėgna, šėlo vėjas, taršydamas plaukus į akis.

- Linkiu gero vakaro, - išgirdau už nugaros Kresnerio balsą, bet nekreipiau dėmesio. Priėjau prie turėklų, žemyn stengiausi nežiūrėti. Dar lūkuriavau. Ėmiau giliai kvėpuoti.

Tai nebuvo specialus kvėpavimo pratimas, bet panašu į autotreningą. Su kiekvienu įkvėpimu ir iškvėpimu atsikratai pašalinių minčių ir matai tik vieną - laukiančią kovą. Įkvėpiau - ir pamiršau apie pinigus. Iškvėpiau - užmiršau patį Kresnerį. Sunkiau buvo pamiršti Marsiją - mintyse vis iškildavo jos veidas; ji prašė nedaryti kvailysčių, nežaisti to žaidimo su Kresneriu, net jeigu jis nesukčiautų, tai, kaip visada, bus apsidraudęs. Vijau šalin tas mintis. Čia nebuvo tas atvejis, kai pralaimėjęs perki bičiuliams alaus, o jie draugiškai šaiposi iš tavęs. Viskas galėjo baigtis rimčiau: nukritęs iš tokio aukščio, būčiau gabalais išsibarstęs nuo vieno Dikmano gatvės kampo iki kito.

Kai visiškai susitvardžiau, pažvelgiau žemyn.

Dangoraižio siena priminė lygų kreidinės uolos paviršių. Stovintys aikštelėje automobiliai atrodė kaip maži suvenyrai, o tie, kurie įvažiuodavo ir išvažiuodavo, buvo tik šviesos ruoželiai. Krisdamas iš tokio aukščio, suspėtum ne tik suvokti, kas vyksta, bet ir pajustum, kaip vėjas drasko drabužius, o žemės trauka nenumaldomai didėja.

Turėtum dar laiko ilgai, ilgai šaukti. Ir kai pagaliau trenktumeisi į grindinį, pasigirstų garsas, lyg būtų nukritęs pernokęs arbūzas.

Visai nesistebėjau, kodėl anas vyrukas palūžo. Jam grėsė viso labo tik šeši mėnesiai. Prieš mane buvo atsivėrusi perspektyva praleisti keturiasdešimt metų niūrioje kameroje be Marsijos.

Aš žiūrėjau į karnizą. Nebūčiau davęs daugiau nei penkis centimetrus, o man sakė, kad dvylikos... Gerai dar, kad pastatas buvo naujas - tikriausiai karnizas atlaikys. Bent jau taip tikėjausi.

Išlindau į kitą turėklų pusę ir atsargiai, laikydamasis ant rankų, kojomis pasiekiau karnizą. Mano užkulniai kabojo ore. Balkono grindys atsidūrė ties krūtine, pro metalinį turėklų ornamentą matėsi prašmatnus Kresnerio butas. Jo šeimininkas stovėjo viduje ir rūkydamas sekė kiekvieną mano krustelėjimą - tarsi mokslininkas stebėtų injekcijos poveikį jūrų kiaulytei.

- Paskambinkite, - tariau aš, laikydamasis už grotelių.

- Ką?

- Paskambinkite Toniui. Jeigu ne, aš nepajudėsiu iš vietos.

Jis nuėjo į svetainę - ten buvo šilta, jauku bei saugu - ir pakėlė ragelį. Bet kokia man iš to nauda, per vėją aš nieko negirdėjau. Jis padėjo ragelį ir sugrįžo.

- Įvykdyta, misteri Norisai.

- Taip geriau.

- Laimingai jums. Iki greito pasimatymo... jeigu jis bus.

Pokalbis buvo baigtas, atėjo laikas veikti. Paskutinį kartą leidau sau pagalvoti apie Marsiją, apie jos rusvus plaukus, dideles pilkas akis, puikią figūrą, o po to nuvijau prisiminimus šalin. Žemyn taip pat daugiau nežiūrėjau, idant neprikaustytų manęs prie sienos taip, kad negalėčiau atsiplėšti. Ilgai stovėdamas vienoje vietoje, kaipmat sušaltum, o tąda labai lengva prarasti pusiausvyrą arba net nualpti iš baimės. Dabar svarbiausia buvo jausti karnizą. Visą dėmesį sutelkti į vienintelį dalyką - žingsnelis dešine, žingsnelis kaire.

Aš pajudėjau į dešinę pusę, laikydamasis už balkono aptvaro, kol galėjau. Be abejonės, man prireiks stipriai įtempti sausgysles, kurios, mano laimei, buvo gerai treniruotos žaidžiant tenisą. Kadangi užkulniai kabo ore, pėdoms teks išlaikyti visą svorį.

Pagaliau pasiekiau balkono kraštą - atrodė, kad nesugebėsiu paleisti iš rankų turėklo - vienintelės atramos.Verčiau save tai

padaryti. Dvylika centimetrų, nagi, tik pagalvok, ne tiek jau mažai. Jeigu iki žemės būtų ne šimtas dvidešimt metrų, bet trisdešimt centimetrų, tu aplėktum šį pastatą karnizu per keturias minutes, įkalbinėjau pats save. Va taip įsivaizduok - ir pirmyn.

Tačiau lengva pasakyti. Nebaisu nukristi iš trisdešimties centimetrų aukščio - nusispjausi ir pabandysi dar kartą. Čia gi kito šanso nebus.

Žingtelėjau dešine koja, pritraukiau kairę ir... paleidau turėklą. Išskėčiau į šonus rankas, delnais prisispausdamas prie šiurkščios akmeninės sienos. Glosčiau ją. Vos nebučiavau.

Vėjo gūsis privertė mane susvyruoti; švarko apykaklė pliaukštelėjo per veidą. Širdis šoktelėjo ir, atrodė, įstrigo kažkur gerklėje, taip ir neatlėgdama, kol vėjas nenurimo. Dar stipresnis gūsis - ir nuskrisiu žemyn. O juk kitoje pusėje vėjas bus didesnis.

Pasukau galvą į kairę, spausdamasis skruostu prie sienos. Persisvėręs per balkoną, mane stebėjo Kresneris.

- Gerai leidžiate laiką? - draugiškai pasidomėjo jis.

Jis buvo apsivilkęs rudą kupranugario vilnos paltą.

- Sakėte, kad neturite jokio šiltesnio rūbo, - papriekaištavau aš.

- Sumelavau, - ramiai atsakė jis. - Matote, dažnai tenka meluoti.

- Ką tuo norite pasakyti?

- Nieko... visiškai nieko. O gal vis dėlto kažką noriu... Nervai ima viršų, a, misteri Norisai? Patarčiau jums nestoviniuoti ilgai. Sausgyslės pavargs, o tada tereikia joms atsipalaiduoti ir... - Iš kišenės jis išsitraukė obuolį, atsikando ir išmetė į tamsą. Ilgai nesigirdėjo jokio dunktelėjimo. Tik staiga vos girdimai obuolys šleptelėjo ant grindinio. Kresneris sukikeno.

Mane tai išmušė iš pusiausvyros - kaipmat į protą ėmė skverbtis šalti paniškos baimės nagai. Siaubo banga, atrodė, tuoj tuoj nuneš mane. Nusisukau nuo Kresnerio ir ėmiau giliai kvėpuoti, vydamas stingdančią baimę. Žiūrėjau į šviečiantį tablo, kuris dabar rodė 8:46, o šalia degė užrašas - DĖKITE INDĖLIUS ABIPUSIAI PALANKIOMIS SĄLYGOMIS.

Kai tablo įsižiebė skaičiai 8:49, pajutau, kaip grįžta savitvarda. Ko gero, Kresneris nusprendė, kad aš sušalau ir negaliu pajudėti, nes

vos tik pradėjau žingsniuoti pastato kampo link, išgirdau patyčių aplodismentus.

Man iš tiesų darėsi šalta. Ežero vandens paviršiumi sklandė vėjas; tarytum aštrūs peilio ašmenys drėgmė kartu su vėju varstė odą. Ant nugaros plaikstėsi plonas švarkas, išsipūtęs kaip balionas. Nekreipiau dėmesio į šaltį ir ėjau toliau. Jeigu įmanoma įveikti šitą kelią - tai tik einant lėtai ir apgalvotai. Skubotumas pražudytų.

Kai prisikasiau iki kampo, banko laikrodis rodė 8:52. Dabar jau atrodė, kad pasiseks pasiekti tikslą - karnizas taisyklingu keturkampiu juosė pastatą. Tik nerimą kėlė tai, kad už kampo mane pasitiks priešpriešinis vėjas. Vienas neapdairus judesys, ir manęs laukia ilgas skrydis.

Laukiau, kol aprims vėjas, bet jis net nesiruošė to daryti, lyg būtų susitaręs su Kresneriu. Vėjas nirtulingai naršė po rūbais, nematomais pirštais kutendamas ir baksnodamas kūną. Galiausiai, nuo stipraus gūsio susverdėjau ant galų pirštų. Supratau, kad delsti nėra ko, vėjas vis tiek nenurims.

Nutaikęs progą, kai stichija šiek tiek aprimo, pastačiau dešinę koją jau kitoje pastato pusėje, už kampo, ir laikydamasis abiejų sienų, padariau pavojingą posūkį. Tuoj pat mane pagavo oro srovės iš dviejų pusių ir trukdė išlaikyti pusiausvyrą. Šmėstelėjo mintis, kad Kresneris laimėjo lažybas. Bet man pasisekė - žengiau žingsnelį ir stipriai prisišliejau prie sienos; tik dabar galėjau iškvėpti, jausdamas išdžiūvusią gerklę.

Ir čia pat prie ausies iššovė.

Krūptelėjo visas kūnas, vos išsilaikiau ant kojų. Rankos atsitraukė nuo sienos, ir aš mosikavau keistus zigzagus ore, stengdamasis atstatyti pusiausvyrą. Jei nors viena bemosikuojanti ranka būtų iš visų jėgų atsitrenkusi į sieną, su manim būtų baigta. Praėjo visa amžinybė, kol traukos dėsnis leido man vėl priglusti prie sienos, nepasiųsdamas žemyn iš keturiasdešimt trečio aukšto.

Aš buvau sulaikęs kvėpavimą, ir dabar oras veržėsi iš plaučių prislopintu švilpesiu. Kojose atsirado silpnumas, sausgyslės kulkšnyse buvo įtemptos, kaip aukštos įtampos laidai. Dar niekada taip stipriai neišgyvenau, kad esu mirtingas. Giltinė su dalgiu, atrodė, jau čia pat, už nugaros.

Pasukau kaklą ir virš galvos, maždaug metro aukštyje, pamačiau išlindusią pro miegamojo langą Kresnerio galvą. Jis šypsojosi, dešinėje rankoje laikydamas naujametinį konfeti.

- Patikrinau, ar gerai laikotės ant kojų, - tarė jis.

Neaušinau tuščiai burnos, juolab kad nebūčiau perrėkęs vėjo staugimo. Pasiutusiai daužėsi širdis. Pasistūmėjau į šoną metrą ar pusantro dėl viso pikto, kad nešautų jam į galvą paplekšnoti man per petį draugiškumo ženklan. Po to sustojau, užsimerkiau ir giliai pakvėpavau, kol atsitokėjau.

Šitoji pastato siena buvo trumpesnė. Man iš dešinės stiebėsi aukščiausi Niujorko dangoraižiai. Iš kairės juodavo ežeras, kurio paviršiumi prabėgdavo šviesos blyksniai. Stūgavo ir dejavo vėjas.

Prie antrojo kampo vėjas nebuvo toks klastingas, todėl apsisukti buvo daug lengviau. Ir tada kažkas man įkando. Aš kone dusau ir mėšlungiškai virpėjau. Bijojau prarasti pusiausvyrą, todėl stipriai prisispaudžiau prie sienos. Ir vėl man įkando. Ne... ne įkando, bet kirto snapu. Aš nuleidau akis žemyn.

Ant karnizo tupėjo balandis ir spoksojo į mane žaižaruojančiomis neapykanta akimis.

Mes, miesto gyventojai, esame pripratę prie balandžių lygiai taip pat, kaip prie taksi vairuotojų, kurie niekada neturi grąžos iš dešimties dolerių. Miesto balandžiai sunkiai bepakyla į orą ir nenoriai duoda mums kelią, lyg šaligatviai būtų jų nuosavybė. Ak, tiesa, jų vizitines korteles mes dažnai aptinkame ant automobilio kapoto. Bet esame įpratę nekreipti į juos dėmesio. Kartais jie mus erzina, bet vis dėlto mes esame tikrieji šeimininkai, o tie sparnuočiai - įsibrovėliai į mūsų, žmonių, teritoriją.

Bet aš patekau į kitokią padėtį. Dabar *aš* buvau svetimose valdose; jutau savo bejėgiškumą ir balandis, atrodė, tai suprato. Jis vėl kirto man į pavargusią pėdą ir koją nutvilkė aštrus skausmas.

- Pasitrauk, - piktai suniurnėjau aš. - Eik šalin.

Bet balandis, atsakydamas man, dar kartą kirto snapu. Jis akivaizdžiai davė suprasti, kad aš esu ne savo teritorijoje. Iš tikrųjų, ta dalis karnizo buvo stipriai apdergta.

Staiga pasigirdo tylus cypsėjimas.

Kiek beišgalėdamas pakėliau galvą, kad pamatyčiau, kas ten, viršuje. Tą pačią sekundę išlindo snapas. Iš netikėtumo vos ne-

žingtelėjau atgal. Būčiau tapęs pirmąja Niujorke auka, žuvusia dėl paukščio kaltės. Tai buvo balandžio patelė, gynusi savo jauniklius. Giliai pastogėje ji turėjo susisukusi lizdą. Ačiū Dievui, ji buvo pakankamai toli ir negalėjo pasiekti mano galvos.

Užtat patinėlis įkirto man taip, kad ištryško kraujas. Galėjau tai justi. Ėmiau iš lėto eiti manydamas, kad tai turėtų jį išgąsdinti. Kur tau! Tie balandžiai nieko nebijo, bent jau tie iš miesto, tikrai. Jei matydami artėjantį sunkvežimį, jie vos ne vos pakruta šalin, tai juo labiau žmogus, užstrigęs ant karnizo dangoraižio pastogėje, neįvarys jiems baimės.

Aš krutėjau vėžlio žingsniu, o balandis vis taikėsi man įkirsti, taip įsmeigęs į mane blizgančias akutes, kad nuleisdavo jas tik tada, kai taikydavo aštriu snapu man į pėdą. Skausmas darėsi sunkiai pakeliamas, nebūčiau nustebęs, jeigu jis būtų lesęs tą mėsą.

Aš stumtelėjau jį dešine koja. Silpnai pavyko, bet tai buvo viskas, ką galėjau. Balandis tik suplakė sparnais ir vėl ėmė atakuoti. Aš vos nenusiverčiau žemyn.

Balandis darbavosi snapu - kartą, du, tris...

Šaltas ir stiprus vėjo gūsis vos neišvertė manęs iš pusiausvyros; pirštų nagais kabinausi už akmeninės sienos, sunkiai šnopuodamas kairiuoju skruostu spaudžiausi prie jos.

Per dešimt metų Kresneris nebūtų sugalvojęs baisesnio kankinimo būdo. Na, kirstų kartą - nieko tokio. Dar kartelį kitą pakentėtum. Bet tas prakeiktas paukštis kirto, ko gero, šešiasdešimt kartų, kol pasiekiau kitoje pastato pusėje esančio buto balkono metalinį aptvarą.

Jaučiausi tarsi būčiau pasiekęs rojaus vartus. Mano rankos meiliai apsivijo šaltą aptvaro kraštą - niekas, atrodė, neprivers nuo jo atsiplėšti.

Kirtis snapu.

Patenkintas savimi balandis spoksojo į mane; jo akyse atsispindėjo įsitikinimas mano bejėgiškumu. Taip žiūrėjo į mane Kresneris, kai atvedė į balkoną.

Tvirčiau įsitvėriau į metalinius strypus ir stipriai spyriau balandžiui, kiek leido jėgos. Jis sukudakavo it višta ir su triukšmu pakilo į orą. Keletas pilkšvų plunksnų nukrito ant karnizo, o kitos, lengvai besisukiodamos ratu, leidosi žemyn, visai išnykdamos tamsoje.

Vos gyvas užsiropščiau į balkoną ir sudribau ant grindų. Nors buvo šalta, mane pylė prakaitas. Nežinau, kiek laiko aš ten pratysojau, kaupdamas jėgas. Anoje pastato pusėje liko tablo, o aš laikrodžio neturėjau.

Baimindamasis, kad nesutrauktų mėšlungis, atsisėdau ir atsargiai nusimoviau kojinę. Sudraskyta dešinioji kulkšnis kraujavo, bet žaizda neatrodė labai rimta. Vis dėlto atsiradus pirmai galimybei, reikės ja pasirūpinti. Kas žino, kokias ligas tie balandžiai nešioja. Norėjau perrišti koją, bet apsigalvojau. Neduok Dieve, dar užminsiu ant raiščio. Bus dar laiko. Greitai galėsiu nusipirkti tvarsčių už dvidešimt tūkstančių dolerių.

Aš atsistojau ir su ilgesiu pažvelgiau į tamsius liuksusinio buto langus šitoje dangoraižio pusėje. Jis buvo ištuštėjęs, niekieno negyvenamas, liūdnas. Ant balkono durų kabojo sunkus apsauginis ekranas. Aš galėjau įsilaužti vidun, bet tada būčiau pralošęs lažybas. Juo labiau, kad lažinausi ne vien dėl pinigų.

Na, užteks stumti nuo savęs tai, kas neišvengiama. Išlindau į kitą aptvaro pusę ir vėl atsistojau ant karnizo. Netekęs keletos plunksnų balandis tupėjo žemiau patelės lizdo, kur karnizas buvo papuoštas ypač storu išmatų sluoksniu. Jo žvilgsnis žaižaravo neapykanta. Vargu, ar jis kabinsis prie manęs matydamas, kad pasitraukiu.

Eiti toliau buvo labai sunku - daug sunkiau nei nuo Kresnerio balkono. Protu suvokiau, jog reikia, bet kūnas, ir ypač pėdos, šaukte šaukė, kad palikti tokį saugų prieglobstį tiesiog kvailystė. Ir vis dėlto aš jį palikau, sekdamas paskui Marsijos veidą, kviečiantį mane iš tamsos.

Priartėjau prie dar vieno kampo, lėtai apėjau jį ir leidausi toliau. Dabar, kai tikslas buvo taip arti, atsirado didelė pagunda didinti tempą ir greičiau viską pabaigti. Tačiau skubėti reiškė pasirašyti sau mirties nuosprendį. Taigi prisiverčiau nurimti.

Apeinant ketvirtąjį kampą, manęs vos nenubloškė vėjas, ir tai, kad išsilaikiau ant kojų, veikiau buvo sėkmės dalykas nei mano meistriškumas. Prisišliejęs prie sienos, gaudžiau orą. Ir štai čia suvokiau, kad viršus bus mano, kad aš laimėsiu lažybas. Mano rankos panešėjo į pusiau šaldytus mėsos gabalus, pėdos (ypač dešinioji kulkšnis, išdraskyta balandžio) degė, į akis žliaugė prakai-

tas, bet aš žinojau - viršus mano. Tereikėjo įveikti pusę sienos - mačiau, kaip iš Kresnerio buto į balkoną liejosi maloni geltona šviesa. Tolumoje, tarsi transparantas "Sveiki sugrįžę į gimtinę!", švietė banko tablo: 10:48; atrodė, kad ant to siauro karnizo praėjo visas mano gyvenimas.

Tegu tik pabando Kresneris gudrauti. Noras paskubėti kaipmat dingo. Tarsi kažko delsiau. Buvo 11:09, kai mano dešinioji, o po to ir kairioji ranka pasiekė metalinius balkono turėklus. Aš prisitraukiau prie jų, peršokau per aptvarą, su didžiuliu palengvėjimu kritau ant grindų ir... prie smilkinio pajutau šaltą plieną - pistoleto vamzdį.

Pakėliau į viršų akis ir išvydau galvažudį su tokia marmūze, kad, atsidūręs mano vietoje, Big Beno laikrodis tą pačią sekundę būtų nustojęs eiti. Galvažudys išsišiepė.

- Puiku! - iš vidaus pasigirdo Kresnerio balsas. - Jūs vertas aplodismentų, misteri Norisai! - Jis tai ir padarė. - Tempk jį čionai, Toni.

Tonis akimirksniu pakėlė mane ir pastatė taip staiga, kad nusilpusios mano kojos net sulinko. Eidamas pro balkono duris, susvirduliavau.

Kresneris stovėjo prie židinio ir siurbčiojo brendį iš taurių, didumo sulig akvariumu. Pinigai buvo sudėti atgal į maišelį, tebestovintį kilimo viduryje.

Aš pamačiau savo atvaizdą nedideliame veidrodyje kitame kambario gale. Plaukai suvelti, veidas išbalęs, skruostai dega, akys kaip pamišėlio.

Vos spėjau ten žvilgtelėti, kai netrukus perskridau per visą kambarį. Krisdamas atsitrenkiau į krėslą ir praradau nuovoką.

Kai galva prašviesėjo, atsisėdau ir iškošiau pro dantis:

- Šlykštus sukčiau. Jūs iš anksto tai buvote numatęs.

- Taip, buvau. - Kresneris atsargiai pastatė taurę ant židinio atbrailos. - Bet aš negudrauju, misteri Norisai. Patikėkite, dėl Dievo. Tiesiog aš vargšas nugalėtasis. O Tonį čia pakviečiau tam, kad jūs nepadarytumėte ko nors tokio... negero. - Kikendamas jis glostė sau pasmakrę. Jis visai nebuvo panašus į pralaimėjusįjį. Veikiau priminė katiną, ant kurio snukio prilipusios kanarėlės plunksnos. Staiga man pasidarė baisu - baisiau, nei ant karnizo, - ir aš atsistojau.

- Jūs kažką sugalvojote, - rinkau žodžius. - Kažką sugalvojote!

- Visai nieko. Heroiną iš jūsų automobilio išėmėme. Pati mašina stovi prie laiptinės. Štai pinigai. Galite juos paimti - ir keliaukite sau sveikas.

- Labai gerai, - tariau aš.

Tonis tebestovėjo prie stiklinių balkono durų - jo veidas priminė kaukę, užsilikusią po Mirusiųjų pagerbimo dienos. Rankoje jis laikė 45-to kalibro pistoletą. Aš priėjau prie maišelio su pinigais, pasilenkęs paėmiau jį ir netvirtu žingsniu pasukau išėjimo link, bet kurią sekundę tikėdamasis šūvio į nugarą. Bet kai atidariau duris, staiga užplūdo tas pats jausmas, kaip tada ant karnizo, įveikus ketvirtąjį posūkį - viršus mano.

Tingiu, pašaipiu balsu Kresneris sustabdė mane ant slenksčio.

- Nejaugi jūs manote, kad tas triukas tualete ką nors apmovė?

Aš taip ir sustingau, laikydamas rankoje maišelį, po to lėtai apsisukau.

- Ką jūs norite tuo pasakyti?

- Aš pasakiau, kad niekada negudrauju, ir tai tiesa. Jūs laimėjote tris dalykus, misteri Norisai: pinigus, laisvę ir mano žmoną. Pirmieji du - jūsų rankose. O trečiąjį galėsite susirasti apylinkės morge.

Aš suakmenėjau. Stovėjau šokiruotas tos baisios žinios.

- Negi jūs patikėjote, kad aš taip imsiu ir atiduosiu ją? - su užuojauta paklausė Kresneris. - Pinigus - taip, laisvę - taip, ką norite, bet tik ne Marsiją. Ir vis dėlto aš likau ištikimas žodžiui. Kai ją palaidosite...

Aš nesiartinau prie jo. Su juo - vėliau. Dabar drožiau tiesiai prie Tonio, kuris susidomėjęs stebėjo mane, kol pavargusio žmogaus balsu Kresneris ištarė:

- Gali jį nušauti.

Aš sviedžiau maišelį su pinigais. Smūgis buvo stiprus. Pataikiau tiesiai jam į ranką, laikiusią ginklą. Juk einant karnizu, rankų riešai nepavargo, o tenisininkų jie ganėtinai stiprūs. Kulka pataikė į kilimą, ir keletą sekundžių aš tapau padėties šeimininku.

Iš Tonio fizionomijos galėjai spręsti, jog prieš tave - profesionalus nusikaltėlis. Aš išplėšiau iš jo rankos pistoletą ir trenkiau rankena į tarpuakį. Atsidusęs jis susmuko ant grindų.

Kresneris tuo metu buvo jau tarpduryje. Aš šoviau jam virš peties.

- Sustokite arba nudėsiu jus!

Ilgai nesvarstydamas jis sustojo. Kai žmogėnas atsigręžė, patenkinto turisto šypsenėlė buvo šiek tiek apsiniaukusi. Jis apniuko dar labiau, kai išvydo išsitiesusį ant grindų Tonį, springstantį kraujais.

- Ji gyva, - paskubomis prakalbo Kresneris. - Aš pasakiau tai, tikėdamasis kai ką išlošti, - pridūrė jis pataikaudamas.

- Visai kvailiu mane laikote? - išspaudžiau aš. Balsas buvo ledinis, negyvas. Tai suprantama. Marsija buvo mano gyvenimas, o tas banditas padarė iš jos...

Drebančiu pirštu Kresneris parodė į pinigus, pasklidusius prie Tonio kojų.

- Tai, - lemeno jis, - tai juokingai maža suma. Aš duosiu jums šimtą tūkstančių. Penkis šimtus. Arba milijoną Šveicarijos banke. Sutinkate? Arba...

- Siūlau jums lažybas, - neskubėdamas tariau aš.

Jo akys nuo pistoleto nukrypo į mane.

- La...

- Lažybas, - pakartojau aš. - Tiesiog kertam pačių paprasčiausių lažybų. Prisiekiu, jog neapeitumėte karnizu šito pastato.

Jis mirtinai išblyško. Pagalvojau, kad tuoj nualps.

- Jūs... - sušnibždėjo jis.

- Štai mano sąlygos, - tariau aš tokiu pačiu lediniu balsu. - Apeisite - jūs laisvas. Na kaip?

- Ne, - sušnibždėjo jis. - Jo akys pasidarė apvalios.

- Kaip norite, - įbedžiau į jį pistoletą.

- Ne! - sušuko jis, maldaujamai iškeldamas rankas. - Ne! Nereikia! Aš... sutinku. - Jis apsilaižė.

Pistoletu parodžiau į balkono duris, ir jis pajudėjo link jų.

- Jūs drebate, - tariau aš. - Nuo to bus tik sunkiau.

- Du milijonai. - Atrodė, kad jis taip ir nenustos lemenęs. - Du milijonai grynais.

- Ne, - atrėžiau aš. - Nei du, nei dešimt milijonų. Bet jei sugebėsite apeiti, aš jus paleisiu. Kalbu rimtai.

Dar po minutės Kresneris stovėjo ant karnizo. Jis buvo žemesnis už mane, todėl už turėklų kyšojo tik kakta ir akys, kuriose degė baimė

ir maldavimas. Pabalusiais pirštais jis buvo įsikibęs į aptvarą, nelyginant į kalėjimo grotas.

- Dėl Dievo meilės, - maldavo jis. - Viskas, ko paprašysite.

- Jūs tik gaištate laiką, - tariau aš. - Pėdos greitai pavargs.

Bet jis negalėjo pajudėti iš vietos, kol neįrėmiau pistoleto jam į kaktą. Tada jis sudejavo ir apgraibomis leidosi į dešinę pusę. Žvilgtelėjau į banko laikrodį - rodė 11:29.

Netikėjau, kad Kresneris sugebėtų nueiti bent iki pirmojo posūkio. Jis vis dažniau stabtelėdavo, o jei ir stūmėsi pirmyn, tai sunkiai, vargais negalais išlaikydamas pusiausvyrą. Jo chalato skvernai plaikstėsi tamsoje.

Buvo 12:01, praėjo beveik keturiasdešimt minučių, kol jis pasiekė pirmąjį kampą ir dingo už posūkio. Įtempiau ausis ir klausiausi, ar neišgirsiu tolstančio šauksmo. Juk už posūkio vėjas šėlo daug stipriau. Bet šauksmo nebuvo. Prisiminiau, kaip slinkdamas karnizu pagalvojau, jog vėjas eina išvien su Kresneriu. O galbūt jam paprasčiausiai pasisekė. Turbūt guli dabar aname balkone ir be perstojo dreba, vos tik pagalvoja, kad reikės slinkti toliau.

Nors greičiausiai jis supranta, kad užtenka man įlįsti į gretimą butą ir užtikti gulintį balkone - nušausiu kaip šunį. Beje, įdomu, kaip jam patiko tas balandis anoje pastato pusėje?

Ar tik nepasigirdo riksmas? Sunku suprasti. Galėjo būti ir vėjas. Bet ne tai svarbu. Tablo banko pastate rodo 12:44. Truputį dar palauksiu ir nueisiu į kaimyninį butą - patikrinsiu balkoną: bet kol kas sėdžiu čia, Kresnerio balkone, su 45-to kalibro pistoletu. O jeigu staiga įvyktų stebuklas ir, įveikęs paskutinį posūkį, iš už kampo išlįstų jis.

Kresneris tvirtino, esą jis niekada negudrauja.

Bet apie mane to nepasakysi.

Vertė
Rūta ŠIUGŽDINYTĖ

KARTAIS JIE SUGRĮŽTA

Misis Norman laukė sugrįžtant vyro nuo antros valandos, kol pagaliau jo automobilis privažiavo prie namo. Ji išskubėjo pasitikti jo. Svetainėje buvo paruoštas šventinis stalas: ant jo puikavosi pora kepsnių su nuostabiu garnyru "dieviškoji sala", salotos ir butelis "Lanse". Stebėdama išlipantį iš mašinos vyrą ji jau ne pirmąkart šiandien vylėsi, jog stalą bus padengusi ne veltui.

Vienoje rankoje laikydamas naujutėlaitį portfelį, kitoje - mokyklinius vadovėlius, Džimas artėjo namų link. Ant vienos knygos viršelio misis Norman perskaitė: "Gramatikos pradmenys". Uždėjusi ranką vyrui ant peties, žmona paklausė:

- Kaip sekėsi?

Atsakydamas jis nusišypsojo.

O naktį jis vėl po ilgo laiko susapnavo seną sapną. Atsibudo išpiltas šalto prakaito, vos sulaikydamas riksmą.

Mokykloje Džimas kalbėjosi su direktoriumi Fentonu ir anglų kalbos skyriaus vedėju Simonsu. Džimas tikėjosi, kad jie paklaus apie nervinį šoką.

Išblyškęs kaip lavonas direktorius atsilošė kėdėje ir apžiūrinėjo lubas, kai tuo metu Simonsas papsėjo pypkę.

- Tuo metu teko patirti sunkius išbandymus, - aiškino Džimas. Jis valdėsi, kad nepradėtų barbenti pirštais.

- Mes jus suprantame, - nusišypsojo Fentonas. - Galite nieko nepasakoti, - esu įsitikinęs, ir mes visi sutiksime, jog pedagogo profesija yra sunki, o mokykloje dirbti ypač nelengva. Tarsi artistas stovi penkias valandas scenoje ir anaiptol ne prieš palankiai nusiteikusią publiką. Štai kodėl, - pridūrė šiek tiek išdidžiai jis, - pagal susirgimų skaičių opalige mokytojai užima antrąją vietą.

- Priežastys, sukėlusios man nervinį šoką, buvo... ypatingos, - pabrėžė Džimas.

Fentonas ir Simsonas užjaučiančiai palingavo galvomis. Simsonas spragtelėjo žiebtuvėlį, norėdamas pridegti gęstančią pypkę. Staiga kabinete pasidarė labai tvanku, tarsi būtų trūkę oro. Džimui pasirodė, jog kažkas stovi jam už nugaros, nukreipęs į ją galingos lempos šviesą. Net nepajuto, kaip ėmė barbenti pirštais į kelius, tačiau susivaldė.

- Aš mokiausi paskutiniame kurse ir atlikau praktiką mokykloje. Kiek anksčiau, vasarą, nuo vėžio mirė mano mama. Mudu kalbėjomės prieš mirtį ir paskutinis jos prašymas buvo užbaigti studijas. Mano vyresnysis brolis žuvo, kai buvome dar paaugliai. Jis norėjo tapti mokytoju ir mama galvojo...

Iš pašnekovų akių Džimas suprato, jog nuvažiavo į lankas, ir pagalvojo: "O, Dieve, na ir užsivedžiau".

- Aš išpildžiau mamos prašymą, - tęsė Džimas, nesileisdamas daugiau į šeimyninius prisiminimus apie motiną, brolį Veiną - vargšelį nužudė - ir apie save. - Ėjo antroji praktikos savaitė, kai į avariją pateko mano sužadėtinė. Kaltininkas pasislėpė. Jo taip ir nesurado.

Padrąsindamas Simsonas linktelėjo.

- Aš laikiausi. Ką daugiau galėjau padaryti? Ji baisiai kankinosi - sunkus kojos lūžis ir keturi sulaužyti šonkauliai, - bet gyvybei pavojus negrėsė. Pats tada iki galo nesuvokiau, kas vyksta.

Dabar atsargiai. Štai ta vieta, kur visi galai dingsta į vandenį.

- Aš stažavausi amatų mokykloje Senterio gatvėje, - tarė Džimas.

- Rojaus kampelis, - įsiterpė Fentonas. - Peiliai, motociklininkų batai, pačių pasigaminti ginklai, pinigų kaulijimas neva priešpiečiams ir kas trečias vaikas, pardavinėjantis narkotikus kitiems dviem. Puikiai pažįstu šią mokyklą.

- Ten mokėsi vaikinukas, vardu Markas Zimermanas, - toliau pasakojo Džimas. - Jautrus vaikas, grojo gitara. Jis lankė pas mane rašinio pamokas, į akis krito jo sugebėjimai. Vieną dieną aš įžengiau į klasę ir pamačiau, kaip du Marko bendraamžiai laiko jį už rankų, o trečiasis daužo į radiatorių berniuko gitarą. Zimermanas gailiai raudojo. Riktelėjau, kad paleistų vaiką, ir kai pabandžiau įsikišti, kažkuris iš visų jėgų užvažiavo man per galvą. - Džimas truktelėjo

pečiais. - Tai buvo paskutinis lašas, perpildęs taurę - mano nervai neišlaikė. Aš neisterikavau ir neišsigandau. Paprasčiausiai, daugiau negalėjau peržengti tos įstaigos slenksčio. Būdavo, priartėju prie mokyklos ir, rodos, kvapą užgniaužia. Imdavo dusinti, pildavo šaltas prakaitas...

- Pažįstamas jausmas, - draugiškai pritarė Fentonas.

- Nutariau pasigydyti - praeiti grupinės terapijos kursą. Privataus psichiatro pagalba buvo ne mano kišenei. Gydymas padėjo. Tiesa, pamiršau pasakyti: Salija tapo mano žmona. Po nelaimingo įvykio ji truputį raišuoja, o ant kūno liko randas. Bet šiaip ji visiškai sveika. - Džimas atidžiai pažvelgė pašnekovams į akis. - Tikiuosi, apie mane pasakytumėte tą patį.

- Praktiką užbaigėte, berods, Kortezo mokykloje, - abejojo Fentonas.

- Irgi ne rožinė vietelė, - mestelėjo Simonsas.

- Aš sąmoningai susikeičiau vietomis su bendrakursiu, - paaiškino Džimas. - Norėjau išbandyti save su sunkiais mokiniais.

- Ir mokyklos inspektorius, ir jus šefavęs mokytojas įvertino jūsų darbą aukščiausiu balu, - pridūrė Fentonas.

- Taip.

- O visų keturių studijų metų vidurkis siekė net 3,88. Velniškai aukštas rodiklis.

- Aš mylėjau savo darbą.

Fentonas susižvalgė su Simonsu ir atsistojo. Džimas - taip pat.

- Mes palaikysime su jumis ryšį, misteri Normanai, - patikino Fentonas. - Yra dar keletas kandidatų, su kuriais reikia pasikalbėti...

- Taip, aš suprantu.

- ... bet asmeniškai man imponuoja jūsų akademiniai pasiekimai ir valinga asmenybė.

- Malonu tai girdėti.

- Simai, turbūt prie išeidamas misteris Normanas išgers puodelį kavos.

Jie paspaudė vienas kitam rankas.

Vestibiulyje Simonsas tarė Džimui:

- Galite laikyti save jau priimtu, jei dar nepersigalvojote. Žinoma, tebūna tai tik tarp mūsų.

Pritardamas Džimas linktelėjo. Jis pats pasakė daug to, kas buvo skirta ne protokolui.

✧

Deiviso vidurinė mokykla, iš tolo primenanti neįveikiamą tvirtovę, buvo įrengta pagal paskutinį technikos žodį. Vien mokymo korpusui praėjusiais metais iš biudžeto paskyrė pusantro milijono dolerių. Klasių sienos dar prisiminė pokario vaikus, kurie pirmieji pradėjo čia mokytis, o dabar čionai stovėjo madingo dizaino suolai ir tvaskėjo nauji lentų paviršiai. Mokėsi čia vaikai iš turtingų šeimų - gerai aprengti bei apauti, linksmi, išauklėti. Vyresnėse klasėse šeši mokiniai iš dešimties turėjo nuosavą automobilį. Trumpai tariant, padori mokykla. Nuostabi vietelė mokytojauti "neramiame aštuntajame dešimtmetyje". Amatų mokykla Senterio gatvėje prieš šią atrodė kaip atsilikusi Afrika.

Tačiau tereikėdavo mokyklai ištuštėti po pamokų, kai tarsi atgydavo prabėgusių laikų slogi dvasia - galėjai justi ją krebždant tuščiose klasėse. Kažkoks juodas, pavojingas, nematomas kipšas nenustygdavo vietoje. Kartais, vėlų vakarą po darbo skubant tuščiu koridoriumi link laukujų durų, Džimui atrodydavo, kad girdi sunkų kipšo kvėpavimą.

✧

Spalio pabaigoje jis vėl susapnavo košmarą. Šį kartą riksmo nesulaikė. Mosikuodamas ore rankomis, Džimas ne iš karto susivokė kur esąs, kol pamatė šalia sėdinčią Saliją ir laikančią jį už peties. Širdis bumbsėjo it paklaikusi.

- O, Dieve, - perbraukė delnu sau per veidą Džimas.

- Na, kaip tu?

- Viskas gerai. Aš šaukiau?

- Ir dar kaip. Blogas sapnas?

- Taip.

- Kažkas iš tų laikų, kai tie vaikigaliai sudaužė gitarą?

- Ne, - sumurmėjo jis. - Daug senesni laikai. Kartais tai sugrįžta. Bet nieko tokio, jau praėjo.

- Esi tikras?

- Visiškai.

- Gal išgersi pieno? - žmonos akyse šmėkštelėjo susirūpinimas.

Jis pabučiavo jai į petį.

- Ne. Tu miegok.

Ji išjungė lempą, o vyras dar ilgai gulėjo įbedęs akis į tamsą.

✧

Nors kolektyve Džimas buvo naujokas, jam sudarė patogų tvarkaraštį. Pirmoji pamoka - laisva. Antroji ir trečioji - rašinys jaunesnėse klasėse: viena iš jų buvo nuobodoka, tačiau kita - ganėtinai gyva. Įdomiausia pasirodė ketvirtoji pamoka - amerikiečių literatūra besiruošiantiems stoti į koledžą; šiems gi didžiausią malonumą teikdavo galimybė pakritikuoti senuosius klasikus. Penktoji pamoka buvo "konsultacijų valanda", laikas, skirtas akademinio arba asmeninio pobūdžio problemų gvildenimui. Kadangi nei dėl vienų, nei dėl kitų problemų mokiniai į Džimą nesikreipdavo (o gal jie neturėjo problemų), jis gavo nuostabaus laiko, kurį dažniausiai praleisdavo, skaitydamas gerą romaną. Šeštoji pamoka - gramatika - buvo sausas ir sprangus it kreidos dulkės dalykas. Vienintelė septintoji pamoka Džimui buvo tikras kryžius. Ji vadinosi "Gyvenimas ir literatūra", kurią jis vesdavo ankštoje kaip degtukų dėžutė klasėje, antrame aukšte. Ankstyvą rudenį joje būdavo karšta, o žiemą - nors dantimis kalenk. Kontingentas į šią pamoką buvo surinktas nepavydėtinas - mokyklos žurnalai tokius pašiepiamai įvardija "sunkiai įsisavinančiais".

Džimo klasėje sėdėjo dvidešimt septyni tokie "sunkiai įsisavinantys" ir visi - sportininkai. Švelniai kalbant, jie buvo visiškai abejingi literatūrai, na, o tiesiai šviesiai - kai kurie iš jų buvo tikri chuliganai. Kartą įėjęs į klasę, Džimas lentoje išvydo nupieštą

nešvankią, bet labai tikslią savo karikatūrą, o po ja - visai nereikalingą komentarą: "Misteris Normanas". Nieko nesakęs, jis nuvalė lentą ir, nepaisydamas patyčių, pradėjo pamoką.

Džimas laužė galvą, kaip įdomiau vesti pamokas: naudojo audio ir video medžiagą, išrašė keletą įdomių ir lengvai įsimenamų tekstų - ir viskas šuniui ant uodegos. Jo auklėtiniai arba ėjo galvom, arba tylėdavo lyg vandens į burną prisisėmę. Lapkričio mėnesį, aptariant Dž.Steinbeko "Žmones ir peles", staiga susikibo du vaikinai. Džimas juos išskyrė ir nusiuntė pas direktorių. Kai atsivertė užverstą vadovėlį, į jo akis rėžėsi įžūlūs žodžiai: "Papūsk į uodegą!"

Jis papasakojo tai Simonsui. Šis truktelėjo pečiais ir, prisidegdamas pypkutę, tarė:

- Nežinau, kuo galėčiau jums padėti, Džimai. Paskutinioji pamoka visada būna sunkiausia. Neužmirškite, jog kai kuriems iš jų nepatenkinamas pažymys iš jūsų dalyko reikštų atsisveikinimą su futbolu ar krepšiniu. O kalba ir literatūra jų galvoms - kietas riešutėlis. Štai dėl ko jie žvėrėja.

- Aš taip pat, - burbtelėjo Džimas.

Simonsas palingavo galva:

- O jūs parodykite jiems, kad su jumis juokauti neverta, ir jie nuleis sparnus žemiau... bent jau sporto užsiėmimų vardan.

Tačiau viskas liko po senovei - septintoji pamoka Džimui buvo lyg dieglys šone.

Rimčiausią problemą septintoje pamokoje kėlė augalotas dručkis, vardu Čipas Osvėjus. Gruodžio pradžioje vyko pamoka, kuri Čipui buvo tarsi atokvėpio valandėlė tarp futbolo ir krepšinio rungtynių (Čipas žaidė abiejose). Džimas pagavo jį nusirašinėjant ir išvarė iš klasės.

- Jeigu sukirsi mane, šunsnuki, mes iš po žemės tave iškasim! - plyšojo visa gerkle apytamsiame koridoriuje Osvėjus. - Girdi tu?

- Eik, eik, - šūktelėjo Džimas. - Neaušink gerklės.

- Mes surasim tave, išsigimėli.

Džimas sugrįžo į klasę. Jį pasitiko ironiški žvilgsniai ir šalti, nieko nesakantys veidai. Jam pasirodė, kad atsidūrė kažkokiame nerealiame pasaulyje; tas pojūtis aplankė Džimą ne pirmąkart... ne pirmąkart.

Mes surasim tave, išsigimėli!

Jis ištraukė iš stalčiaus pažangumo žurnalą ir rūpestingai suraitė nepatenkinamą pažymį šalia Čipo Osvėjaus pavardės.

✧

Naktį jam vėl prisisapnavo senas sapnas.

Sapnas buvo tarsi lėto kankinimo būdas - tam, kad suspėtum viską gerai apžiūrėti ir pajausti. Siaubingiausia, kad įvykiai klostėsi ta pačia tvarka ir negailestingai rutuliojosi į Džimui jau žinomą pabaigą - jis jautėsi bejėgis žmogus, krentantis su automobiliu į prarają.

Džimas sapnavo, kad jam - devyneri, o Veinui - dvylika metų. Jie ėjo Brodo gatve Stratforde, Konektikuto valstijoje, į miesto biblioteką. Džimas užlaikė knygas, todėl jam teko iškrapštyti iš taupyklės keturis centus ir sumokėti baudą. Buvo vasara, mokiniams - atostogų metas. Skaniai kvepėjo šviežiai sušienauta žole. Pro plačiai atlapotą langą sklido beisbolo mačo transliacija: "Jankiai" laimėjo prieš "Red Soks" rezultatu šeši nulis paskutinėse aštuntfinalio varžybose. Tedas Viljamsas ruošiasi smūgiuoti..." Į miestą leidosi sutemos. Lėtai tįso Barets Kompanijos pastatų šešėliai, pasiekdami kitą gatvės pusę. Už turgaus ir Barets Kompanijos buvo geležinkelio pervaža, po ja - tunelis. Prie išėjimo iš tunelio, šalia neveikiančios degalinės, būriuodavosi vietinė šutvė - vaikinai odinėmis striukėmis ir nuspurusiais džinsais. Džimas daug ką būtų atidavęs, kad tik nebūtų reikėję su jais susitikti, girdėti įžeidinėjimus arba nešti kudašių, kaip jau kartą yra tekę. Bet Veinas nenorėjo eiti aplinkiniu keliu, kad nepasirodytų esąs bailys.

Sapne tunelis atrodė grėsmingiau, ir devynmetį vaiką kaustė siaubas. Jam atrodė, kad kažkoks juodas paukštis įstrigo gerklėje ir išsigandęs plaka sparnais. Staiga viskas įgavo labai aiškius kontūrus: ir mirksinti neono reklama ant Barets Kompanijos pastato, ir rūdžių sluoksnis ant tunelio sienų, ir ant šlako tarp bėgių žybčiojančios stiklo šukės, ir sulūžęs dviračio rėmas griovyje.

Jau kelintą kartą Džimas stengėsi perkalbėti Veiną. Na ir kas, kad prie degalinės dabar nieko nesimato - jie tikriausiai pasislėpė po

laiptais. Ach, prašyk neprašęs! Brolio neįtikinsi. Tai dar labiau sustiprino bejėgiškumo jausmą.

Štai mes įeiname į tunelį. Nuo jo sienos atsiskiria du ar trys siluetai ir šviesiaplaukis ilgšis ežiuku kirptais plaukais ir sulaužyta nosim priremia Veiną prie suodžiais nusėto bloko ir pareikalauja:

- Atiduok pinigus.

- Paleisk, - atsikerta brolis.

Džimas norėtų dėti į padus, bet storulis sulaižytais juodais plaukais sulaiko ir pastato jį šalia brolio. Kairysis storulio akies vokas nervingai trūkčioja.

- Na ką, mažiau, - kreipiasi į Džimą jis, - kiek tu turi?

- Keturis centus.

- Meluoji, šunyti.

Veinas stengiasi ištrūkti iš baltapūkio glėbio, bet į pagalbą atskuba kitas tipas neįprastai rusvais plaukais. Tuo metu storulis su trūkčiojančiu voku žiebia Džimui į dantis. Berniukas staiga pajunta sunkumą pilvo apačioje ir po keletos sekundžių ant jo džinsų ima didėti tamsi dėmė.

- Žiūrėk, Vini, jis prileido į kelnes!

Veinas desperatiškai kovoja ir vos neištrūksta iš jų rankų, bet kaip tik tada dar vienas dručkis juodomis prastomis kelnėmis ir baltais sportiniais marškinėliais nustumia Veiną atgal prie sienos. Ant dručkio smakro it prisirpusi žemuogė pūpso apgamas. Staiga ima dundėti geležinkelio bėgiai. Metalinis tunelis virpa nuo stiprios vibracijos. Artėja traukinio sąstatas.

Kažkas ištraukia Džimui iš rankų knygas ir vaikigalis su apgamu švysteli jas į griovį. Netikėtai Veinas spiria į tarpukojį prie jo pristojusiam tipui ir šis sustaugia iš skausmo.

- Vini, jis tuoj paspruks!

Ilgšis nervingu veidu keikiasi, rypuodamas iš skausmo, bet jo balsą nustelbia kurtinantis atriedančio traukinio bildesys. Visi garsai nuskęsta šiame triukšme, kai virš jų galvų, tiltu, pradunda sąstatas.

Žybteli metalas - tai peilių ašmenys baltapūkio ir tipo su apgamu rankose. Neįmanoma girdėti, ką rėkia Veinas, bet iš jo lūpų galima suprasti:

- Bėk, Džimi, bėk!

Džimas staiga krenta ant kelių, išsprūsta iš laikančių jį rankų ir kaip varliukas nušokčioja pro kažkieno kojas. Kažkas delnu grybšteli jo nugarą, bet nenutveria. Džimas bėga atgal keliu, kuriuo atėjo. Bėga neapsakomai lėtai, kaip būna sapne. Bet štai jis atsisuka ir mato...

Džimas prabudo, laiku numaldęs kylantį iš siaubo riksmą. Salija ramiai miegojo.

Jis gerai prisiminė, ką pamatė atsisukęs: baltapūkis dūrė peiliu broliui į širdį, o tipas su apgamu - į papilvę.

Džimas gulėjo tamsoje sunkiai kvėpuodamas ir laukė, kol pasitrauks devynerius metus trunkantis košmaras.

Laukti teko ilgai.

✧

Mokinių pirmojo semestro atostogas miesto valdžia sujungė su kalėdinėmis, todėl mokykla atostogavo beveik mėnesį. Džimas su Salija šį laiką praleido pas žmonos seserį Vermonte, kur iki stoties prisislidinėjo nuo kalnų. Jie buvo laimingi. Pedagoginės Džimo problemos atrodė tokios menkos čia, kur galėjai visa krūtine laisvai kvėpuoti švarų kalnų orą. Įdegęs saulėje, jis grįžo į mokyklą ramus ir atgavęs savitvardą.

✧

Koridoriuje jį prisivijo Simonsas ir ištiesė segtuvą.

- Septintoje pamokoje turėsite naujoką. Robertas Lousonas. Pervestas iš kitos mokyklos.

- Ką jūs sau galvojate, Simai, aš ir be jo turiu dvidešimt septynis žioplius! To jau per daug!

- Lygiai tiek ir bus. Per kalėdines atostogas žuvo Bilas Sternsas - mirtinai partrenkė automobilis. Vairuotojas paspruko.

- *Bilis?*

Atmintyje iškilo juodai baltas veidas, tarsi atklydęs iš senos išleistuvių fotografijos. Viljamas Sternsas, vienas iš nedaugelio gerų

mokinių toje klasėje. Savo noru atsakinėti neidavo, bet paklaustas atsakydavo protingai ir su jumoru. Ir štai nebėra gyvo. Penkiolikos metų. Staiga patį persmelkė mirtingumo pojūtis, tarsi skersvėjis būtų pertraukęs.

- Viešpatie, koks siaubas! Kaip tai atsitiko?

- Policija viską aiškinasi. Centrinėje miesto parduotuvėje jis apmainė kalėdinę dovaną. Beeinant per važiuojamąją Ramparto gatvės dalį, jį parbloškė senutėlis "Fordas". Numerių niekas neįsidėmėjo, bet ant durelių buvo užrašyta: "Gyvatės akys". Panašu į paauglio braižą.

- Viešpatie! - vėl išsprūdo Džimui.

- Skambina, - pastebėjo Simonsas ir nuskubėjo savais reikalais.

Prie vandens fontanėlio jis išvaikė būrį vaikų.

Džimas pajudėjo klasės link. Jautėsi visiškai išsekęs. Sulaukęs laisvos valandėlės, atsivertė Roberto Lousono bylą. Pirmasis žalios spalvos lapas buvo pažyma su Milfordo mokyklos antspaudu - apie tokią Džimas nebuvo girdėjęs. Antrame lape - bendro išsivystymo įvertinimas. Intelektas - 78 balai, nedaug. Suvokia sunkiai. Darbo įgūdžiai - taip pat neypatingi. Galų gale Barneto-Hudsono testas išryškino antisocialias tendencijas. "Idealiai tinka į mano klasę", - su apmaudu mintijo Džimas.

Geltoname lape buvo elgesio vertinimas. Ko tik neišdarinėjo šitas Lousonas - lapas mirgėjo nuo įrašų.

Džimas atvertė dar vieną lapą, kuriame išvydo fotografiją, ir nepatikėjo savo akimis. Pilve atsirado šaltis. Iš fotografijos iššaukiančiai žvelgė Robertas Lousonas, tarsi būtų pozavęs ne aktų salėje, bet policijos nuovadoje. Ant Lousono smakro buvo apgamas, primenantis prisirpusią žemuogę.

Kokių tik minčių neatėjo Džimui į galvą, kol sulaukė septintos pamokos. Jis įtikinėjo save, kad yra tūkstančiai vaikų su apgamu ant smakro ir jog žudikas, papjovęs brolį tą nelemtą dieną prieš šešiolika metų, dabar turėtų būti ne mažiau trisdešimt dviejų metų amžiaus. Tačiau lipant laiptais į trečią aukštą, intuicija sakė ką kita: "Lygiai taip pat jauteisi nervinio šoko išvakarėse". Džimas jautė burnoje metalinį baimės skonį.

Prie trisdešimt trečiojo kabineto, kaip visada, sukiojosi grupelė vaikų; kai kurie, pamatę ateinant mokytoją, nuėjo į klasę, o likusieji šnibždėjosi prislopintais balsais ir šypsojosi. Šalia Čipo Osvėjaus Džimas pastebėjo stovintį naujoką - jis avėjo dideliais geltonais sportbačiais pagal paskutinį metų mados žodį.

- Eik į klasę, Čipai.

- Tai - įsakymas? - nežiūrėdamas į akis paklausė berniokas.

- Taip, įsakymas.

- Jūs, berods, mano testą įvertinote nepatenkinamai.

Džimas atsigręžė į Lousoną.

- Esi naujas žmogus pas mus, - kreipėsi Džimas. - Norėčiau supažindinti tave su mūsų taisyklėmis.

- Žinoma, misteri Normanai.

Dešinįjį vaikinuko antakį kirto randelis, kurį Džimas kažkada matė. Be abejonės, jis buvo matytas. Tai - absurdas, kliedesys... bet tai - faktas. Prieš šešiolika metų šis vaikinas suvarė peilį Džimo broliui.

Priblokštas Džimas tarsi iš tolo išgirdo ataidintį savo balsą, aiškinantį mokyklos taisykles ir įstatus. Robertas Lousonas stovėjo priešais, užsikišęs nykščius už kareiviško diržo, ir su šypsenėle klausėsi, linguodamas galva, lyg jie būtų buvę seni pažįstami.

✧

- Džimi?

- M-hm.

- Turi nemalonumų?

- Ne.

- Kažkas atsitiko pamokoje "Gyvenimas ir literatūra"?

Atsakymo nebuvo.

- Džimi?

- Ne.

- Gal atsigultum šiandien anksčiau?

Ach, kad jis galėtų užmigti!

✧

Tą naktį jį vėl kamavo košmariškas sapnas. Suvarydamas peilį broliui tas tipas su apgamu šūktelėjo Džimui pavymui: "Po to - tavo eilė, mažyli. Paruošk pilvelį".

Džimas prabudo nuo savo paties riksmo.

✧

Tą savaitę jie nagrinėjo Goldingo "Musių valdovą" ir kalbėjo apie romano simboliką. Lousonas pakėlė ranką.

- Klausau, Robertai, - tarė ramiu balsu Džimas.

- Kodėl jūs taip spoksote į mane?

Džimas net sumirksėjo. Akimirksniu išdžiūvo burna.

- Gal aš pažaliavau? O gal mano klynas atsisegęs?

Klasė ėmė kikenti.

- Aš nespoksau į jus, misteri Lousonai, - taip pat ramiai kalbėjo Džimas. - Beje, jeigu jau prabilote, pasakykite mums, kodėl Ralfas susiginčijo su Džeku...

- Ne, jūs spoksojote į mane.

- Norite, kad pasiųsčiau jus pas direktorių?

Sekundę Lousonas susimąstė.

- Ne-a.

- Tada papasakokite mums, dėl ko...

- Na, neskaičiau aš tos sušiktos knygos.

Džimas išspaudė šypseną.

- Štai kaip. Tik nepamirškite, kad jūs teisiate knygą, o knyga - jus. Gal kas nors kitas atsakys, kodėl berniukai nesutarė dėl žvėries?

Ketė Slavin nedrąsiai pakėlė ranką. Lousonas nužvelgė ją cinišku žvilgsniu ir mestelėjo porą žodžių Čipui Osvėjui. Paskutiniai žodžiai skambėjo maždaug taip: "Nebloga mergšė". Čipas pritariamai linktelėjo.

- Prašau, Kete.

- Turbūt todėl, kad Džekas norėjo sumedžioti tą žvėrį.

- Šaunuolė. - Džimas nusisuko į lentą ir ėmė joje rašyti. Pro ausį prašvilpė greipfrutas ir ištiško ant lentos.

Džimas mitriai atsisuko į klasę. Kai kurie mokiniai juokėsi, bet Osvėjus ir Lousonas žiūrėjo nekaltomis akimis.

Džimas surinko vaisiaus likučius.

- Kai kam reikėtų tai sugrūsti į gerklę, - kreipėsi į sėdinčius klasės gale Džimas.

Ketė Slavin atsiduso.

Džimas švystelėjo greipfrutą į šiukšliadėžę ir vėl nusisuko į lentą.

✧

Gurkšnodamas kavą Džimas vartė rytinį laikraštį, kai staiga jo žvilgsnis užkliuvo už antraštės puslapio viduryje...

- O, Dieve! - suriko jis, pertraukdamas čiauškančią žmoną.

Ėmė stipriai dilgsėti pilvą, tarytum į jį būtų susmigusios dešimtys rakščių.

- Mirtinai užsimušė mergina, - garsiai perskaitė antraštę Džimas.

Jis skaitė toliau:

- Vakar vakare pro daugiabučio langą iškrito arba buvo išmesta Haroldo Deiviso mokyklos mokinė, septyniolikmetė Ketrina Slavin. Pasak jos motinos, dukra užlipo ant stogo palesinti balandžių, kuriuos ten laikė. Anoniminis moteriškas balsas policijai pranešė, kad be ketvirčio septynios kažkokie trys vaikinai nubėgo namo stogu tuoj po to, kai merginos kūnas... (tęsinys 3 psl.).

- Džimi, ar nebuvo ji iš tavo klasės?

Jis neatsakė, tik tylėdamas žiūrėjo į žmoną.

✧

Praėjo dvi savaitės po įvykio. Einantį pietauti Džimą sustabdė Simonsas. Rankoje jis laikė segtuvą. Džimui širdis nukrito į padus.

- Dar vienas naujokėlis, - negyvu balsu ištarė Džimas, Simonsui nespėjus nė prasižioti. - Į "Gyvenimo ir literatūros" pamoką.

Simo antakiai kilstelėjo iš nuostabos:

- Iš kur jūs žinote?

Džimas patraukė pečiais ir ištiesė ranką į segtuvą.

- Turiu lėkti, - tarė Simonsas. - Svarstome mokymo programą. Džimai, jūs atrodote taip, tarsi jus būtų pervažiavusi mašina. Ar gerai jaučiatės?

Teisingai, tarsi mašina pervažiavo. Kaip Bilį Sternsą.

- Viskas gerai.

- Taip ir laikykitės, - paplekšnojo per nugarą Simonsas ir nulėkė.

Iš anksto susigūžęs ir tikėdamasis smūgio Džimas atsivertė bylą.

Tačiau fotografija nieko jam nepriminė - tiesiog eilinio vaikino veidas, ir tiek. Tas jaunuolis buvo Deividas Garsija, stambaus kūno sudėjimo tamsiaplaukis su negroido lūpomis ir apniukusiu žvilgsniu. Geltonasis puslapis liudijo, jog tai buvo mokinys iš Milfordo mokyklos, taip pat porą metų praleidęs pataisos įstaigoje Grenvilyje. Sėdėjo už mašinos nuvarymą.

Drebančiomis rankomis Džimas užvertė bylą.

✧

- Salija?

Ji pakėlė akis nuo skalbinių. Džimas sėdėjo įsmeigęs nieko nematantį žvilgsnį į televizorių, kuris rodė krepšinio rungtynes.

- Ne, nieko, - tarė jis. - Užmiršau, ką norėjau pasakyti.

- Turbūt meluoji, - pajuokavo misis Norman.

Jis nusišypsojo bejausme šypsena ir vėl įbedė akis į ekraną. Jam taip magėjo imti ir papasakoti visą tiesą. Tačiau kaip? Juk čia dar blogiau už haliucinacijas. Nuo ko pradėti? Nuo naktinių košmarų? Nuo nervinio šoko? Nuo Roberto Lousono pasirodymo?

Pradėti reikia nuo vyresniojo brolio Veino.

Betgi jis niekada niekam nepasakojo apie brolį, net psichoterapijos seansų metu nieko neprasitarė. Jis prisiminė save pusiau apmirusį, kai stovint vestibiulyje pirmąkart susitiko jo ir Deivido Garsijos akys. Taip, iš nuotraukos jis neatpažino Garsijos. Bet nuotrauka ne viską gali perduoti... sakysime, nervingą trūkčiojimą.

Garsija stovėjo šalia Lousono ir Čipo Osvėjaus. Kai pakėlė akis ir pamatė Džimą Normaną, šyptelėjo ir jam ėmė nervingai trūkčioti akies vokas. Nežemiški balsai Džimui labai aiškiai skambėjo mintyse:

- *Na ką, mažiau, kiek tu turi?*

- *Ke-keturis centus.*

- *Meluoji šunyti... Žiūrėk, Vini, jis prileido į kelnes.*

- Džimi, ką nors sakei? - paklausė žmona.

- Ne, ne, - atsiliepė Džimas, bet nebuvo tikras tuo, ką pasakė. Jį vis stipriau rakino baimė.

✧

Pirmomis vasario dienomis, mokykloje pasibaigus pamokoms ir visiems jau seniai išsiskirsčius į namus, Džimas sėdėjo mokytojų kambaryje ir taisė rašinius. Buvo dešimt minučių po keturių, kai kažkas pasibeldė į duris. Atidaręs Džimas išvydo Čipą Osvėjų. Vaikinas atrodė išsigandęs.

- Čipai, čia tu? - pasistengė neparodyti nuostabos Džimas.

Čipas mindžikavo.

- Ar galiu su jumis pakalbėti, misteri Normanai?

- Žinoma, bet jeigu dėl testo, tai veltui gaišti...

- Ne, aš ne dėl to. Galiu čia rūkyti?

- Rūkyk.

Čipas čirkštelėjo degtuką, drebančiomis rankomis prisidegė cigaretę. Gal minutę negalėjo pratarti nė žodžio: be garso krutino lūpas, rankas tai sunerdavo, tai vėl atpalaiduodavo, stovėjo prisimerkęs. Ir staiga pratrūko:

- Jeigu jie tai padarys, žinokite, jog aš čia niekuo dėtas! Aš neturiu nieko bendro su ta kompanija! Bepročiai, štai kas jie!

- Kas tie “jie”, Čipai?

- Lousonas ir Garsija. Abudu trenkti.

- Ruošiasi susidoroti su manim, tiesa? - pajuto nakties košmaro siaubą Džimas ir jau žinojo atsakymą.

- Iš pradžių jie man patiko, - tęsė Čipas. - Mes pasitrainiojome kartu, išgėrėme alučio. Tada leptelėjau kažką jūsų adresu, pasiguodžiau dėl testo. Pasakiau, kad atkeršysiu jums už tai. Na, pasakiau, nieko blogo negalvodamas. Patikėkite!

- O ką jie?

- O jie ir užsikabino už to. Ėmė klausinėti, kada jūs išeinate iš darbo, kokios spalvos jūsų automobilis ir visų smulkmenų ta tema. Paklausiau, kodėl jie taip nusistatę prieš jus, o Garsija atšovė: "Mes - seni pažįstami..." Ei, kas jums?

- Dūmai, - netikėtai Džimo balsas užkimo. - Niekaip nepriprantu prie cigarečių dūmų.

Čipas užgesino cigaretę.

- Paklausiau, kada jūs susipažinote, o Bobas Lousonas atsakė, jog aš tada dar į palas dariau. Ot skiedžia, ar ne? Jiems juk septyniolika, kaip man...

- Pasakok toliau.

- Tada Garsija pasilenkė ir sako man: "Kaip tu ruošiesi patvarkyti jį, jeigu net nežinai, kada jis išeina iš tos pasmirdusios mokyklos?" O aš atrėžiau: "Subadysiu jam padangas". - Čipas kaltu žvilgsniu dėbtelėjo į Džimą. - Aš net negalvojau to daryti, misteri Normanai. Tiesiog leptelėjau, ir tiek.

- Iš baimės? - tyliai paklausė Džimas.

- Taip. Man ir dabar nejauku.

- Kaip jie reagavo į tavo ketinimus?

Čipą nupurtė drebulys.

- Bobas Lousonas pasakė: "Ir tai viskas, ką tu sugebi, ožy?" Tada aš, kad neišsiduočiau esąs silpnas, atkirtau jam: "O jūs ką, ir į aną pasaulį galite jį pasiųsti?" Garsijos vokas ėmė kilnotis aukštyn žemyn. Jis ranką - kišenėn, ištraukė kažką, spragtelėjo, o ten - peilis. Kai tik išvydau, išdūmiau kaip akis išdegęs.

- Kada visa tai buvo, Čipai?

- Vakar. Dabar aš bijau sėdėti vienoje klasėje su jais, misteri Normanai.

- Nieko, - tarė Džimas. - Nieko baisaus.

Jis naršė po sąsiuvinius, praskleistus priešais ant stalo, bet nesuvokė, ką daręs.

- Ką ruošiatės daryti? - pasidomėjo Čipas.

- Nežinau, - prisipažino Džimas. - Garbės žodis, nežinau.

✧

Išaušo pirmadienio rytas, o Džimas vis dar nežinojo, ką daryti. Pirma į galvą atėjusi mintis buvo papasakoti viską Salijai, pradedant nuo brolio nužudymo prieš šešiolika metų. Bet tai - neįmanoma: ji tik mirtinai išsigąs ir, ko gero, nepatikės.

Gal Simonsui atsiverti? Irgi neįmanoma. Simonsas palaikys jį bepročiu ir turbūt nesuklys. Žmogus, kartu su Džimu lankęs psichoterapijos seansus, kartą pasakė, kad išgyventi nervinį šoką - tai tas pats, kaip sukulti vazą, o po to vėl ją sulipdyti. Ateityje elgsiesi su ja daug atsargiau. Ir gyvų gėlių į ją nepamerksi, nes vanduo gali ištirpdyti klijus.

Vadinasi, aš išprotėjau?

Tokiu atveju, Čipas Osvėjus - taip pat. Pagalvojęs apie tai, Džimas su palengvėjimu sėdo į mašiną. Kaip jis anksčiau nesusiprotėjo?! Juk Lousonas ir Garsija grasino jam Čipo akivaizdoje. Tai, žinoma, per mažas įrodymas teisme, bet toks liudijimas atsikratyti šia porele padėtų... jeigu tik pavyktų priversti Čipą pakartoti tai direktoriaus kabinete. Džimas buvo beveik tikras, kad Čipas sutiks, nes jam pačiam svarbu, kad naujuosius jo draugelius ištremtų kuo toliau.

Sukdamas į aikštelę, Džimas prisiminė Bilį Sternsą, Ketę Slavin ir galų gale apsisprendė. Turėdamas laisvą pamoką, pakilo laiptais į direktoriaus kabinetą ir priėjo prie sekretorės, kuri tuo metu sudarinėjo neatvykusių į mokyklą mokinių sąrašą.

- Ar Čipas Osvėjus šiandien mokykloje? - lyg tarp kitko pasiteiravo Džimas.

- Čipas?.. - dvejojo sekretorė.

- Tiksliau, Čarlzas Osvėjus, - pasitaisė Džimas. - Čipas - jo pravardė.

Mergina peržvelgė šūsnį popierių ir vieną lapą ištiesė Džimui.

- Šiandien jo nėra, misteri Normanai.

- Ar galėtumėte duoti jo namų telefono numerį?

Ji suraitė ant pieštuko garbaną ir atsakė:

- Žinoma.

Kartotekoje suradusi reikalingą numerį, mergina padavė jį Džimui. Šis pasinaudojo čia pat stovinčiu telefonu. Kitame laido gale ilgai neatsakė. Pagaliau atsiliepė grubokas, apsimiegojęs vyriškis:

- Klausau.

- Čia misteris Osvėjus?

- Baris Osvėjus mirė prieš šešerius metus. Aš esu Garis Dekindžeris.

- Tai jūs esate Čipo Osvėjaus patėvis?

- Ką jis pridirbo?

- Atleiskite, nesupratau...

- Jis išnešė kudašių. Todėl ir klausiu, ką šįkart iškrėtė.

- Kiek žinau, nieko. Norėjau su juo pasikalbėti. O gal jūs nujaučiate, kur vaikas galėtų būti?

- Ne-a, naktimis dirbu, misteri. O jo draugeliais neturiu kada domėtis.

- Vis dėlto, gal...

- Ne. Jis pasiėmė seną lagaminą ir penkiasdešimt dolerių, kuriuos susitaupė pardavinėdamas vogtas autodetales arba narkotikus... bala žino, kuo jie verčiasi. Išvyko į San Francisską, turbūt hipiuoti.

- Jeigu sužinotumėte apie jį, būkite malonus, paskambinkite man į mokyklą. Džimui Normanui, anglų kalbos skyrius.

- Būtinai.

Džimas padėjo ragelį. Sekretorė nusišypsojo dirbtine šypsena, bet Džimas jai neatsakė.

✧

Prabėgo dvi dienos. Mokyklos registraciniame žurnale šalia Čipo Osvėjaus pavardės atsirado įrašas: "Metė mokyklą". Neramia širdimi Džimas laukė pasirodant Simonso su nauju aplanku. Po savaitės taip ir atsitiko.

Paniuręs Džimas žvilgtelėjo į fotografiją. Visos abejonės kaipmat išgaravo - taip, tai buvo baltapūkis, tik ežiuką pakeitė ilgi

plaukai. Vincentas Koris. Draugužiams - paprasčiausiai Vinis. Akiplėšiškos akys spoksojo į Džimą iš nuotraukos.

Kuo arčiau Džimas buvo klasės durų, tuo stipriau daužėsi širdis. Prie skelbimų lentos stovėjo Lousonas, Garsija ir Vinis Koris. Džimui priartėjus, trejetas pasitempė.

Vinis šyptelėjo įžūlia šypsenėle, bet žvilgsnis liko šaltas ir negyvas kaip ledas.

- Jeigu manęs akys neapgauna - misteris Normanas? Sveikas, Normai.

Lousonas ir Garsija suprunkštė.

- Taip, aš esu misteris Normanas, - atsakė Džimas, nekreipdamas dėmesio į ištiestą jam ranką. - Įsidėmėsi?

- Įsidėmėsiu. Kaip laikosi jūsų brolis?

Džimas sustingo. Jam pasidarė baisu, kad neišlaikys šlapimo pūslė; kažkur iš giliausių pasąmonės kertelių jis išgirdo vaiduoklišką balsą. *"Žiūrėk, Vini, jis prileido į kelnes!"*

- Ką jūs žinote apie mano brolį? - kimtelėjęs paklausė Džimas.

- Nieko, - atsakė Vinis. - Nieko ypatingo.

Visa trijulė nusišypsojo baugiai negyvomis šypsenomis. Nuskambėjo skambutis ir visi nusliunkino klasėn.

✧

Vakare, apie dešimtą valandą, Džimas užsuko į vaistinę-užkandinę, kad galėtų paskambinti telefonu-automatu.

- Operatore, sujunkite mane, prašau, su Stratfordo policijos nuovada Konektikute. Ne, numerio nežinau.

Ragelyje girdisi, kaip šlama verčiamos kortelės. Aiškinasi.

Policininkas buvo vardu Nelas. Jau tuomet jis buvo pražilęs, atrodė maždaug keturiasdešimt penkerių metų amžiaus. Nors vaikiškas vertinimas galėjo būti netikslus. Kartu su broliu juk augo be tėvo, jis buvo miręs, o misteris Nelas iš kažkur tai sužinojo.

Vadinkite mane, berniukai, misteriu Nelu.

Kavinukėje abu su broliu šveisdavo mamos įdėtus pusryčius. Dar ji duodavo abiem pinigų pienui; tai buvo laikai, kai mokyklose dar neskirdavo vaikams pieno nemokamai.

Kartais į kavinukę, čežindamas odinį diržą ir revolverio dėklą, užsukdavo misteris Nelas ir nupirkdavo jiems su broliu po mėgstamą pyragėlį.

Kur jūs buvote, misteri Nelai, kai jie žudė mano brolį?

Pagaliau Džimą sujungė su Konektikutu. Po pirmojo signalo ten atsakė.

- Stratfordo policija.

- Labas vakaras. Jus trukdo Džimas Normanas. Skambinu iš kito miesto. - Jis paminėjo pavadinimą. - Ar negalėtumėte sujungti manęs su pareigūnu, jau dirbusiu pas jus 1957 metais?

- Minutėlę, misteri Normanai.

Po trumpos pauzės ragelyje pasigirsta kitas balsas.

- Čia seržantas Mortonas Livingstonas. Ką norėtumėte sužinoti?

- Kaip čia pasakius... Vaikystėje mes jį vadinome misteriu Nelu. Ar tai jums ką nors...

- Žinoma, kad sako! Donas Nelas dabar pensijoje. Jam turėtų būti septyniasdešimt trys ar keturi...

- Ar jis tebegyvena Stratforde?

- Taip, Barnemo aveniu. Jums reikalingas adresas?

- Jeigu galima. Ir telefono numerį malonėkite.

- O, taip. Jūs gerai pažinojote Doną?

- Jis pirkdavo mums su broliu pyragėlius "Stratfordo kavinėje".

- Prisiminėte, jis juk nedirba jau dešimt metų. Lukterėkite. - Po kiek laiko seržantas padiktavo adresą ir telefono numerį. Džimas užsirašė ir padėkojęs pakabino ragelį.

Jis vėl surinko nulį, pasakė operatorei telefono numerį ir ėmė laukti. Kai aname laido gale pradėjo kviesti, Džimas pajuto, kaip jį užliejo karšta banga. Jis žingtelėjo atgal ir stengėsi nežiūrėti į geriamojo vandens fontano pusę, nors ten nieko nebuvo, išskyrus merginą, netoliese skaitinėjusią žurnalą.

Ragelyje pasigirdo sodrus, vyriškas balsas, nė trupučio nesenas: "Alio?" Tas vienas žodis sukėlė begalę prisiminimų ir pojūčių, tokių stiprių, kaip Pavlovo refleksas, kuris atsiranda, kada per radiją išgirsti seną melodiją.

- Misteris Nelas? Donaldas Nelas?

- Taip.

- Čia kalba Džeimsas Normanas. Gal kartais prisimenate?

- O kaipgi, - nedelsiant atsakė balsas. - Pyragėliai. Tavo brolį nužudė... peiliu. Gaila. Jis buvo mielas vaikas.

Džimas įrėmė kaktą į stiklinę kabinos sieną. Staiga nuslūgo įtampa. Jis jautėsi lyg būtų skudurinė lėlė. Vos susilaikė visko neišdėstęs pašnekovui.

- Tų, kurie nužudė brolį, taip ir nesugavo, misteri Nelai.

- Žinau. Įtariamųjų buvo. Jei neklystu, buvome padarę net atpažinimą Bridžporto policijoje.

- Bet vardų man tada nepasakėte?

- Ne. Akistatos metu į įtariamuosius kreipiasi numeriu. O kodėl jums tai parūpo dabar, misteri Normanai?

- Leiskite paminėti keletą vardų. O gal kuris nors pasirodys girdėtas jums?

- Sūnau, praėjo tiek...

- O jeigu? - ėmė įkalbinėti Džimas, jausdamas, kaip silpsta savitvarda. - Robertas Lousonas, Deividas Garsija, Vincentas Koris. Ar nors vienas...

- Koris, - Nelo balsas pasikeitė. - Jį atsimenu. Vinis, pravarde Gyvatė. Teisingai, mes turėjome su juo bylą. Motina įrodė jo alibi. Roberto Lousono pavardė man nieko nesako - įprastas ausiai derinys. O štai Garsija... kažką primena. Bet ką? Ach, velniai griebtų tą senatvę. - Jo balse nuskambėjo apmaudas.

- Misteri Nelai, ar yra galimybių rasti kokius nors šitų vaikinų pėdsakus?

- Galima, žinoma, nors jie jau nebe vaikai.

- Jūs tikras?

- Klausyk, Džimi, kažkuris iš jų pasirodė tavo horizonte ir neduoda ramybės, juk taip?

- Nežinau, ką ir atsakyti. Pastaruoju metu vyksta keisti dalykai, susiję su brolio nužudymu.

- Kas būtent?

- Negaliu jums to pasakyti, misteri Nelai. Jūs pagalvosite, kad aš išėjau iš proto.

Po paskutiniųjų žodžių pasigirdo greitas, ryžtingas klausimas:

- O taip nėra?

Patylėjęs Džimas atkirto:

- Ne.

- Na, gerai. Aš galiu patikrinti jų dosjė Stratfordo archyve. Kaip man susisiekti su tavim?

Džimas davė savo namų telefono numerį.

- Lengviausia mane surasti antradienio vakarą.

Apskritai, Džimas visada vakarais būdavo namuose, bet antradieniais Salija išeidavo į klubą.

- Kur dirbi, Džimi?

- Dėstau mokykloje.

- Aišku. Tau teks luktelti porą dienelių - aš juk jau pensijoje.

- Iš balso - vis toks pat jaunas.

- Pamatytumei tu mane! - ragelyje pasigirdo juokas. - Tau vis dar patinka pyragėliai, Džimi?

- Dar klausiate. - Tai buvo melas. Džimas pakęsti negalėjo jokių pyragėlių.

- Malonu tai girdėti. Na, ką gi, jeigu klausimų daugiau nebus, tai aš...

- Dar vienas klausimas. Ar Stratforde yra Milfordo vidurinė mokykla?

- Nežinau tokios.

- Bet aš savo akimis skaičiau...

- Su tokiu pavadinimu pas mus yra tik kapinės, kur veda Eš Haits magistralė. Kiek žinau, iš šitos mokyklos dar niekas neišėjo, - sausas misterio Nelo juokas priminė Džimui kaulų traškėjimą grabe.

- Dėkoju, - tarė Džimas. - Viso geriausio.

Misteris Nelas padėjo ragelį. Operatorė paprašė Džimo įmesti į automatą šešiasdešimt centų, ką jis ir padarė. Džimas pasisuko eiti... ir pamatė prisiplojusį prie stiklo veidą ir nosies galiuką, tarsi įrėmintus tarp dviejų plaštakų su nenatūraliai baltais pirštais.

Prisispaudęs prie telefono-automato kabinos jam šypsojosi Vinis.

Džimas suriko.

✧

Pamoka. Klasėje visi palinkę virš popieriaus lapų - rašo rašinį. Net sušilę spaudžia iš savęs mintis ir guldo jas popieriuje. Visi, išskyrus tris: Robertą Lousoną, sėdintį Bilio Sternso vietoje, Deividą Garsiją, užėmusį Ketės Slavin suolą, ir Vinį Korį - vietoje Čipo Osvėjaus. Nekreipdama jokio dėmesio į padėtus priešais švarius lapus, trijulė nužiūrinėja mokytoją.

Prieš pat nuskambant skambučiui Džimas negarsiai tarė:

- Norėčiau, kad po pamokos minutėlei pasiliktumėte, misteri Kori.

- Žinoma, Normai.

Lousonas su Garsija ėmė garsiai kikenti, visi kiti tylėjo. Vos tik nuskambėjo skambutis pertraukai, mokiniai sumetė rašinius ant mokytojo stalo ir puolė pro duris. Lousonas ir Garsija stabtelėjo tarpduryje. Džimui ėmė nemaloniai mausti pilvo apačią.

Nejaugi dabar?

Lousonas riktelėjo Viniui:

- Susitiksime vėliau.

- Aha.

Du draugužiai išėjo. Lousonas užvėrė duris, o Deividas Garsija staiga užriaumojo: *"Normai, laikyk formą!"* Vinis pažiūrėjo į duris, po to - į Džimą ir šyptelėjo:

- Vis spėliojau, ar ryšitės.

- Štai kaip?

- Išgąsdinau, tėvai, aną vakarą telefono kabinoje, a?

- Niekas nebesako "tėvai". Tai nebemadinga, Vini. Atgyvena kaip ir Badis Holis.

- Kaip noriu, taip kalbu, - burbtelėjo Vinis.

- O kur ketvirtas? Rausvaplaukis?

- Su juo išsiskyrėme, dėde, - apsimestinis Vinio nerūpestingumas nenuslėpė jaudulio, ir Džimas tai iškart pajuto.

- Jis gyvas, tiesa? Todėl jo ir nėra čia. Jis gyvas ir dabar jam trisdešimt du ar trys metai. Tau būtų tiek pat, jeigu...

- Šitas niurgzlys? - pertraukė jį Vinis. - Yra čia apie ką kalbėti. - Vinis dribtelėjo į suolą, išgražintą įvairiausiais įrašais. Jo akys

sublizgėjo. - Žmogau, aš gerai atsimenu tave tos akistatos metu. Maniau, kad iš baimės prileisi į savo velvetus, kai pamatei mus su Deiviu. Neturėjau ant tavęs akies, dėde.

- Neabejoju, - tarė Džimas. - Tau maža to, kad padovanojai man šešiolika metų naktinių košmarų? Sakyk, tau dar maža? Kodėl dabar? Kodėl mane?

Sekundę Vinis pasimetė, bet greitai jo veide sušvito šypsena.

- Todėl, kad tada nepabaigėme su tavim, žmogau. Tave reikėjo nušluoti nuo šitos žemės.

- Kur jūs buvote iki šiol? - paklausė Džimas.

Vinis kietai sučiaupė lūpas.

- O čia jau ne tavo reikalas, aišku?

- Tau iškasė duobę, Vini, tiesa? Tris metrus po žeme, Milfordo kapinėse, tarp visų...

- Užsičiaupk!

Vinis pašoko ant kojų, apversdamas suolą.

- Taip paprastai jūs manęs nepaimsite, - perspėjo Džimas. - Lengvai nepasiduosiu.

- Nudėsime tave, tėvai, ir pats sužinosi apie tą duobę.

- Nešdinkis lauk!

- Galbūt ir tavo mažąją žmonelę sutvarkysime.

- Tik paliesk ją, tu šiukšle, ir aš tave... - įsiuto Džimas, išgirdęs grasinimus žmonai.

Vinis išsišiepė ir pasuko durų link.

- Nusiramink ir nepurkštauk, nes pūslė atsiriš, - įgėlė jis.

- Aš pribaigsiu tave, jeigu prikiši nagus prie žmonos.

Vinio šypsena pasidarė labai plati.

- Pribaigsi? Mane? Žmogau, aš maniau, jog supranti, kad aš seniai jau miręs.

Vinis išėjo. Koridoriuje dar ilgai aidėjo jo žingsniai.

✧

- Ką skaitai, brangusis?

Džimas kilstelėjo knygą, kad žmona galėtų perskaityti pavadinimą: “Demonų iškvietimas”.

- Fe, šlykštu. - Ji nusisuko į veidrodį, kad pataisytų šukuoseną.

- Grįžk su taksi, gerai? - paprašė Džimas.

- Kodėl? Eiti reikia viso labo tik keturis kvartalus. Pasivaikščiojimas - neprošal mano figūrai.

- Vieną mano mokinę užpuolė Samero gatvėje, - sumelavo jis. - Tikriausiai norėjo išprievartauti.

- Tikrai? Su kuo čia taip atsitiko?

- Su Diana Snou, - pasakė pirmą ant liežuvio pasitaikiusį vardą Džimas. - Padori mergina, ne kokia nors ten... Taigi geriau paimk taksi, sutariame?

- Gerai. - Ji priėjo prie jo kėdės, pritūpė, suėmė delnais vyro galvą ir pažvelgė į akis.

- Džimai, kas atsitiko?

- Nieko.

- Ne, kažkas atsitiko.

- Nieko ypatingo.

- Tai susiję su tavo... broliu?

Padvelkė kapų šalčiu.

- Iš kur tu ištraukei?

- Praeitą naktį per sapnus dejavai, vis kartodamas jo vardą: "*Bėk, Veinai, bėk!*"

- Niekai.

Abu suprato, kad tai anaiptol ne niekai. Salija išėjo.

Penkiolika minučių po aštuntos paskambino misteris Nelas.

- Gali būti ramus dėl tų vaikinų, - tarė jis. - Visa trijulė mirė.

- Iš tikrųjų? - nustebo Džimas. Knygoje "Demonų iškvietimas" jis laikė pirštu vietą, kur sustojo skaitęs.

- Užsimušė su mašina, praėjus pusmečiui po tavo brolio nužudymo. Juos vijosi kelių patrulinė mašina. Už vairo sėdėjo Frenkas Saimonas, jeigu tau įdomu. Dabar jis dirba pas Sikorskį. Reikia manyti, gauna padorius pinigus.

- Tai jie užsimušė?

- Mašina lėkė didesniu nei šimtas kilometrų per valandą greičiu. Nevaldoma nučiuožė į šalikelę ir rėžėsi į elektros stulpą. Kol atjungė elektros energiją, jie buvo gana neblogai iškepę.

Džimas užsimerkė.

- Jūs matėte protokolą?
- Skaičiau savo akimis.
- Kas žinoma apie mašiną?
- Ji buvo vogta.
- Kaip ji atrodė?
- Juodas "Fordas sedanas" 1954 metų laidos. Ant šoninių durelių užrašyta "Gyvatės akys". Tarp kitko, logikos čia yra - jie iš tikrųjų išsisuko.
- Misteri Nelai, su jais buvo ketvirtas žmogus. Jo vardo neatsimenu, o pravardė - Dažytas.
- Tai - Čarlis Sponderis, - tuoj išpyškino Nelas. - Atmenu, kartą jis nusidažė plaukus chlorkalkių tirpalu, ir galva liko baltai dryžuota. Kai pabandė grąžinti plaukams natūralią spalvą, dryžiai nurausvėjo.
- Gal žinote, ką jis veikia dabar?
- Daro karjerą armijoje. 1958-ais ar 1959-ais įstojo savanoriu po to, kai suvedžiojo merginą.
- Ar galėčiau jį surasti?
- Jo motina gyvena Stratforde. Gal ji ką žinotų...
- Jūs duosite man jos adresą?
- Neduosiu, Džimi, kol nepasakysi, kas tave kankina.
- Negaliu, misteri Nelai. Jūs pamanysite, jog aš - psichas.
- O tu pabandyk.
- Negaliu.
- Kaip žinai, sūnau.
- Tai gal vis dėlto duosite...

Ryšio nebebuvo.
- Ach tu, kalės vaike, - keiksnojosi Džimas, padėdamas ragelį. Nespėjo atsitraukti nuo telefono, kai jis vėl sučirškė. Džimas nevalingai atitraukė nuo jo ranką, lyg būtų apdegęs. Žiūrėjo į telefoną išplėtęs akis ir šnopavo. Skambino tris kartus, keturis. Pakėlė ragelį. Klausėsi. Užsimerkė.

✧

Kelyje į ligoninę Džimą aplenkė policijos mašina ir kaukdama nušvilpė. Reanimacijos skyriuje budėjo gydytojas su ūsais, prime-

nančiais dantų šepetėlį. Jis pakėlė į Džimą tamsias akis. Žvilgsnis buvo bejausmis.

- Atleiskite, aš esu Džimas Normanas. Norėjau...

- Apgailestauju, misteri Normanai, bet jūsų žmona mirė keturios minutės po devynių.

Džimas vos nenualpo. Spengė ausyse, aplinkui viskas nutolo ir susiliejo. Jo žvilgsnis klajojo be tikslo, užkliūdamas už žalių sienų, neštuvų, slaugės suglamžytos kepuraitės. *Laikas ją iškrakmolyti, panele.* Prie reanimacinės palatos durų stoviniavo sanitaras, vilkintis nešvarų, krauju aptaškytą chalatą. Peiliu krapštinėjo sau nagus. Minutėlę jis atsitraukė nuo užsiėmimo ir žvilgtelėjo Džimui į akis. Tai buvo Deividas Garsija.

Džimas nualpo.

✧

Laidotuvės buvo panašios į trijų dalių baletą: namai, šarvojimo salė, kapinės. Iš niekur išnyrantys veidai ir vėl dingstantys į nežinią. Salijos mama, kurios ašarų nenuslepia juodas šydas. Pasenęs, sukrėstas Salijos tėvas. Simonsas. Kiti bendradarbiai. Jie prieidavo, prisistatydavo ir paspausdavo Džimui ranką. Jis linksėjo galva ir čia pat pamiršdavo jų vardus. Moterys atnešė maisto, o viena dama iškepė didelį obuolių pyragą, kurio kažkas tuoj pat atsilaužė; Džimas atėjo į virtuvę ir pamatė gintarines sultis tekant iš prapjauto pyrago. Pagalvojo: “Galėjo dar papuošti vaniliniais ledais”.

Rankos kojos drebėjo, o nagus taip ir niežtėjo tėkšti tą pyragą į sieną.

Kai svečiai rinkosi gedulingiems pietums, Džimas staiga tarsi pamatė save iš šalies: kaip filme stebėjo save spaudžiantį visiems rankas, linksintį galva ir atsakinėjantį “Ačiū... Taip, aš pasistengsiu... Ačiū... Taip, jai ten bus gerai... Ačiū...”

Svečiai išsiskirstė. Džimas vėl galėjo laisvai jaustis savo namuose. Jis stabtelėjo prie židinio. Ant jo buvo išdėlioti suvenyrai, kurie susikaupė per jų bendrą gyvenimą. Šuniukas su akutėmis-karoliukais, kurį Salija išlošė loterijoje povestuvinės kelionės į Koni salas metu. Du odiniai aplankai - abiejų universiteto baigimo diplomai.

Lošimo kauliukai, neįprastai dideli; tai buvo Salijos pokštas - ji padovanojo juos Džimui, kai prieš metus, žaisdamas pokerį, jis pralošė šešiolika dolerių. Plono porceliano puodelis - Salija jį įsigijo sendaikčių parduotuvėje Klivlende praėjusiais metais. Pačiame viduryje - jų vestuvinė nuotrauka. Džimas ją apvertė ir susmuko į krėslą. Jo galvoje ėmė bręsti planas.

✧

Po valandos suskambo telefonas ir pažadino Džimą iš snaudulio. Jis pasiekė ragelį.

- Dabar tavo eilė, Normai.

- Vinis?

- Žmogau, mes ją nušovėme kaip molinį balandį tire. Pykšt - ir kabarkšt.

- Naktį aš būsiu mokykloje, supratai? Trisdešimt trečiame kabinete. Šviesos nejungsiu. Bus tamsu, kaip anuomet tunelyje. Ką nors sugalvosiu ir dėl traukinio.

- Ką, norisi greičiau baigti, ar ne?

- Tu teisus, - neslėpė Džimas. - Ateikite.

- Galbūt.

- Jūs ateisite, - tarė Džimas ir padėjo ragelį.

Kai Džimas atvažiavo prie mokyklos, buvo jau beveik sutemę. Mašiną pastatė įprastoje vietoje. Atsirakinęs užpakalines mokyklos duris, ėmė kilti laiptais į anglų kalbos ir literatūros skyrių. Užėjo į vedėjo kabinetą, atidarė spintą, kur buvo plokštelės, ir peržiūrėjęs apie pusę pavadinimų, rado reikalingą - "Garsų efektai". Trečiame takelyje buvo įrašas "Prekinis traukinys, 3:04". Plokštelę pasidėjo ant patefono, o iš lietpalčio kišenės išsitraukė "Demonų iškvietimą". Atsivertė pažymėtą vietą, kažką perskaitė ir palingavo galvą. Išjungė šviesą.

✧

Trisdešimt trečias kabinetas.

Džimas nustatė maksimalų patefono garsą ir uždėjo plokštelę. Iš tylos išplaukė garsas, kuris tolydžio stiprėjo, kol kabinetas prisipildė

dyzelinių variklių aštraus džeržgesio ir plieninių bėgių dunksėjimo.

Džimas užmerkė akis ir beveik patikėjo, kad jis yra po Brodo gatvės pastoliais ir suklupęs ant kelių stebi, kaip žvėriška drama artėja į neatšaukiamą finalą...

Jis atsimerkė. Išjungė patefoną, bet kiek padvejojęs vėl paleido groti. Atsisėdo ant suolo ir susirado knygoje skyrių "Pragaištingos dvasios ir kaip jas iškviesti". Skaitydamas nebyliai krutino lūpas ir sustodavo, kai reikėjo ištraukti iš kišenės ir padėti ant suolo tam tikrus reikmenis.

Pirmąją Džimas ištraukė seną, aplankstytą nuotrauką, įamžinusią juos su broliu priešais Brodo gatvės daugiabutį, kur jie tada gyveno. Stovėjo broliukai, abu apkirpti ežiuku, ir droviai šypsojosi, žiūrėdami į objektyvą. Po to Džimas pastatė indelį su krauju. Teko sugauti benamę katę ir perpjauti jai gerklę. Štai ir tas peilis - trečiasis atributas. Ir pagaliau - įsigėrusi prakaito medžiaginė juostelė nuo beisbolo kepuraitės; Veinas kažkada dalyvavo Vaikų lygos rungtynėse. Džimas išsaugojo brolio kepuraitę, slapta vildamasis, jog vieną dieną Salija pagimdys jam sūnų, kuris kada nors dėvės dėdės kepuraitę.

Džimas priėjo prie lango. Stovėjimo aikštelėje nebuvo nė gyvos dvasios.

Jis ėmė stumdyti prie sienų suolus, kabineto viduryje palikdamas tuščią ratą. Po to išsitraukė iš stalčiaus gabalėlį kreidos ir su liniuote nubraižė ant grindų pentagramą - tiksliai pagal knygos pavyzdį.

Darėsi sunku kvėpuoti. Jis išjungė šviesą, į vieną ranką suėmė visus reikmenis ir ėmė kalbėti burtažodžius:

- Tamsos kunigaikšti, išgirsk mano nuodėmingą sielą. Aš esu tas, kuris žada auką. Prašau tavo juodo atlygio už auką. Esu tas, kurio kairioji ranka trokšta keršto. Štai, atnešu kraują kaip būsimos aukos garantą.

Jis atsuko indo dangtelį, kuriame anksčiau buvo riešutų sviestas, ir šliūkštelėjo kraują ant pentagramos.

Tamsoj paskendusioje klasėje kažkas įvyko. Buvo sunku tai paaiškinti, bet oras kažko prisipildė. Pasidarė sunkiau kvėpuoti, atrodė, jog gerklėje ir pilve įstrigo metalo drožlės. Gili tyla pritvinko kažko nematomo.

Džimas elgėsi pagal nurodytą ritualą.

Atsirado pojūtis, tarsi stovėtų gigantiškoje elektrinėje - su mokiniais buvo tokioje, - oras buvo prisodrintas elektros energijos ir vibravo. Staiga Džimas išgirdo balsą, neįprastai žemą ir nemalonų, kuris kreipėsi į jį:

- Ko prašai?

Džimas pats nesuprato, ar tikrai girdėjo balsą, ar jam tik pasirodė. Jis trumpai pasakė, ko nori.

- Nedaug, - buvo atsakymas. - Ką aukosi?

Džimas ištarė du žodžius.

- Abu, - sušnibždėjo balsas. - Dešinįjį ir kairįjį. Sutinki?

- Taip.

- Tada atiduok, kas yra mano.

Džimas atlenkė peilį, padėjo ant stalo dešiniąją plaštaką ir keturiais smūgiais atkirto smilių. Ant klasės žurnalo pasipylė kraujas. Skausmo nebuvo. Perėmė peilį į kitą ranką. Su kairiuoju smiliumi sekėsi sunkiau - buvo taip neįprasta be piršto, peilis vis išslysdavo iš rankos. Nekantriai niurzgėdamas jis numetė peilį į šalį ir perlaužęs kaulą nuplėšė pirštą. Paėmęs abu nupjautus pirštus, šveitė į pentagramą. Plykstelėjo ugnis - tokį efektą išgaudavo amžiaus pradžioje fotografai, kai uždegdavo magnio miltelius. - "Jokių dūmų, - pastebėjo Džimas, - jokio sieros kvapo".

- Ką atsinešei su savimi?

- Nuotrauką. Medžiaginę juostelę, prisigėrusią jo prakaito.

- Prakaitas vertingas, - nuskambėjo žodžiai, ir Džimą nuo to net nupurtė. - Duok juos šen.

Džimas švystelėjo į pentagramą abu daiktus. Vėl plykstelėjo.

- Tai, ko reikia, - tarė balsas.

- Kad tik jie ateitų, - nerimavo Džimas.

Į pastaruosius žodžius balsas neatsiliepė. Jis tylėjo, jeigu išvis dar ten buvo. Džimas pasilenkė virš pentagramos. Nuotrauka gulėjo pajuodavusi ir suanglėjusi. Medžiaginė juostelė dingo.

Iš gatvės atsklido triukšmas - pradžioje silpnas, po to vis didėjo. Į Deivis gatvę įsuko rokerių motociklas be duslintuvo ir ėmė artėti prie mokyklos. Džimas sukluso: pralėks pro šalį ar sustos?

Sustojo.

Ant laiptų pasigirdo žingsniai.

Rėžiantis ausį Roberto Lousono juokas, kažkieno šnibždėjimas, vėl juokas. Žingsniai artėjo vis mažiau aidėdami, ir štai su triukšmu atsivėrė stiklinės durys.

- Jo-ho-ho, Normi! - falcetu užgiedojo Deividas Garsija.

- Normi, tu čia? - paslaptingai šnipštelėjo Lousonas ir vėl sukikeno. - Ku-kū!

Vinis tylėjo, bet ant vestibiulio sienos atsispindėjo trys šešėliai. Aukščiausias iš jų, Vinis, rankoje laikė kažkokį daiktą. Po lengvo spragtelėjimo daikčiukas dar pailgėjo.

Jie išsirikiavo prie durų, Vinis stovėjo viduryje. Visi buvo ginkluoti peiliais.

- Štai ir mes, dėde, - tyliai tarė Vinis. - Atėjome tavo sielos.

Džimas užleido plokštelę.

- A-a! - iš netikėtumo šoktelėjo Garsija. - Kas tai?

Prekinis traukinys, atrodė, tuoj įsiverš į klasę. Sienos drebėjo nuo trenksmo. Atrodė, kad garsai sklinda ne iš stiprintuvo, bet iš vestibiulio.

- Visa tai man nepatinka, dėde, - paniuro Lousonas.

- Per vėlu, - tarė Vinis ir, žingtelėjęs į priekį, pamostigavo peiliu. - Atiduok pinigus, tėvai.

... eime ...

Garsija atsitraukė:

- Kurių velnių...

Bet Vinis nesnaudė. Draugeliams davė ženklą išsiskirstyti po klasę. Jo akyse degė kerštas.

- Na, mažiau, kiek pas tave kišenėje? - staiga paklausė Garsija.

- Keturi centai, - atsakė Džimas. Tai buvo tiesa. Namuose jis išsikrapštė monetų iš taupyklės. Jos buvo 1956 metų laidos.

- Meluoji, šunyti...

... nelieskite jo...

Lousonas žvilgtelėjo pro petį, ir jo akys išsiplėtė: klasės sienos pasidarė tirštos kaip migla. Kurtinančiai žviegė garvežys. Vidurnakčio tamsoje purpuru užsiliepsnojo gatvės žibintas, kaip Barets Kompanijos neoninė reklama.

Iš pentagramos išėjo figūra... tai buvo kokių dvylikos metų berniukas, kirptas ežiuku.

Garsija puolė prie Džimo ir užvažiavo į dantis. Džimui į veidą padvelkė česnaku ir itališkais makaronais. Džimas nejautė smūgio. Viskas atrodė kaip sulėtinti filmo kadrai. Jis pajuto, kaip staiga pasidarė sunki papilvė. Nuleido žemyn akis: ant kelnių didėjo šlapia dėmė.

- Žiūrėk, Vini, jis prileido į kelnes! - šaukė Lousonas. Jis nutaisė teisingą toną, bet siaubo perkreiptas veidas bylojo ką kita. Sakytum, atgijo marionetė ir suvokė, kad kažkas šokdina ją už virvelių.

- Nelieskite jo, - tarė "Veinas". Bet tai buvo ne Veino, o to šalto, šlykštaus padaro balsas iš pentagramos. - Bėk, Džimi! Bėk, bėk, bėk!

Džimas krito ant kelių, o tuo tarpu kažkieno delnas suspėjo grybštelėti nugarą. Jis kilstelėjo galvą ir pamatė neapykantos iškreiptą Vinio miną - Vinis suvaro peilį "Veinui" į paširdžius... sušunka ir tą pačią sekundę jo veidas ima nykti, pajuosta it anglis ir pavirsta į bjaurią parodiją. Po akimirksnio jo neliko nė kvapo.

Garsija ir Lousonas taip pat smogė peiliais... ir raitydamiesi bei pajuodę išnyko be pėdsakų.

Džimas nukrito ant grindų vos atgaudamas kvapą. Nutilo prekinio traukinio dundesys.

Iš viršaus į jį žvelgė brolis.

- Veinai? - beveik be garso ištarė Džimas.

Tas veidas ėmė kisti: pamažu tirpo, bruožai susiliejo, akys pageltonavo. Beliko tik piktas ir žiaurus žvilgsnis, nutaikytas į Džimą.

- Aš dar grįšiu, Džimai, - sušvokštė ledinis balsas.

Regėjimas dingo.

Džimas lėtai atsikėlė nuo grindų ir subjaurota ranka išjungė patefoną. Prisilietė prie lūpos - ji kraujavo nuo Garsijos smūgio. Įjungė šviesą ir įsitikino, jog klasėje nieko nėra. Pažvelgė pro langą: aikštelė buvo tuščia, tik ant metalinio žibinto stogelio idiotiškai atsispindėjo mėnulis. Klasėje tvyrojo troškus senienų kvapas, atsidavė kapinėm. Džimas nutrynė nuo grindų pentagramą ir ėmė stumdyti atgal į vietas suolus, kad paruoštų klasę rytdienos užsiėmimams.

Nežmoniškai skaudėjo pirštus... buvusius pirštus. Reikėtų kreiptis į gydytoją. Užvėręs paskui save duris, Džimas ėmė leistis laiptais, spausdamas prie krūtinės sužalotas rankas. Pusiaukelėje kažkas - ar šešėlis, ar intuicija - privertė jį staigiai atsisukti.

Atrodė, jog kažkas nematomas atsitraukė.

Džimui atmintyje iškilo knygoje "Demonų iškvietimas" skaitytas įspėjimas dėl galimo pavojaus. Būna, kad sėkmingai išsikvieti demonus. Būna, priverti juos ką nors atlikti. Pasiseka net atsikratyti jų.

Bet kartais jie sugrįžta.

Džimas leidosi laiptais žemyn vildamasis, kad naktiniai košmarai pagaliau baigėsi.

Vertė
Rūta ŠIUGŽDINYTĖ

BUKIS

- Atėjau jums papasakoti savo istoriją.

Ant kušetės gulintis vyras buvo Lesteris Bilingsas iš Voterberio, Konektikute. Seselės Vikers užpildytas formuliaras skelbė: dvidešimt aštuoneri metai, pramoninės Niujorko firmos tarnautojas, išsiskyręs, trijų vaikų tėvas. Visi vaikai mirė.

- Aš negaliu kreiptis į kunigą, nes esu netikintis. Negaliu į advokatą, nes tas šitokio dalyko nesiims. Aš užmušiau savo vaikus. Vieną paskui kitą. Pirmą, antrą, trečią.

Daktaras Harperis įjungė magnetofoną.

Bilingsas gulėjo tiesus kaip pagalys - visi raumenys įtempti, rankos sudėtos ant krūtinės lyg numirėlio, kojos nukarusios nuo kušetės. Pasiruošusio išgyventi pažeminimą žmogaus portretas. Jis įsmeigė žvilgsnį į baltas lubas taip, tartum ten būtų kažkas pavaizduota.

- Ar jūs norite tuo pasakyti, kad pats asmeniškai juos nužudėte, ar...

- Ne, - nekantriai mostelėjo Bilingsas. - Bet visi jie ant mano sąžinės. Denis šešiasdešimt aštuntaisiais. Šerlė septyniasdešimt pirmaisiais. Endis visai neseniai. Aš noriu jums papasakoti, kaip viskas buvo.

Harperis nutylėjo. Jis galvojo apie tai, kad Bilingsas atrodo nusikamavęs ir vyresnis negu yra. Plaukai išretėję, nesveika veido spalva. Po akimis maišeliai dėl polinkio į svaigalus.

- Jie buvo nužudyti, bet niekas to nesupranta. Jeigu suprastų, man palengvėtų.

- Kodėl?

- Todėl, kad...

Bilingsas užsikirto ir, pasikėlęs ant alkūnių, įsispoksojo į vieną tašką.

- Kas ten? - šiurkščiai paklausė jis. Akys susiaurėjo taip, kad liko tik plyšeliai.

- Kur?

- Už durų.

- Sandėlis, - atsakė Harperis. - Aš kabinu ten apsiaustą ir pasidedu kaliošus.

- Atidarykit. Aš noriu pasižiūrėti.

Daktaras, netaręs nė žodžio, priėjo prie sandėliuko ir atidarė duris. Ant pakabos kabojo rusvas lietpaltis, po juo stovėjo guminių batų pora, iš vieno kyšojo "Niujork Taimz" numeris. Daugiau nieko.

- Ar viskas gerai? - paklausė Harperis.

- Taip. - Bilingsas vėl išsitiesė ant kušetės.

- Jūs sakėte, - sėsdamas ant kėdės priminė daktaras, - kad jums palengvėtų, jei būtų įrodyta, kad vaikai nužudyti. Kodėl?

- Aš būčiau patupdytas iki gyvos galvos, o kalėjime visos kameros tikrinamos. Visos, - jis nusišypsojo nežinia kam.

- Kaip buvo nužudyti jūsų vaikai?

- Tik nesumanykite traukti iš manęs smulkmenų! - Bilingsas pasivertė ant kito šono ir nedraugiškai įsistebeilijo į Harperį. - Aš pats pasakysiu. Aš ne iš tų, kurie čia pas jus įpratę vaizduot Napoleoną arba aiškinti, kad įjunko į heroiną dėl to, kad vaikystėje jo nemylėjo mamytė. Aš žinau, jūs manim nepatikėsit, bet tai nesvarbu. Man vienodai rodo. Svarbiausia, noriu papasakoti.

- Klausau jūsų, - daktaras Harperis išsitraukė iš kišenės pypkę.

- Mudu su Rita susituokėm šešiasdešimt penktais. Man buvo dvidešimt vieneri, jai aštuoniolika. Jinai jau laukėsi kūdikio. Tai buvo Denis, - Bilingso veide šmėstelėjo šypsena, kuri tučtuojau užgeso. - Man teko mesti koledžą ir pradėti uždirbti pragyvenimui, bet aš nieko nesigailiu. Aš mylėjau žmoną ir sūnų. Mes buvom laiminga šeima.

Netrukus po Denio gimimo Rita vėl pastojo, ir šešiasdešimt šeštųjų gruodį pasaulį išvydo Šerlė. Endis gimė šešiasdešimt devintųjų vasarą, tuo metu Denio jau nebuvo gyvųjų tarpe. Endis buvo pradėtas atsitiktinai. Tai ne mano žodžiai. Rita man paskui paaiškino, kad priešnėštuminės priemonės kartais nesuveikia. Atsitiktinai? Abejoju. Vaikai supančioja vyrui rankas ir kojas, o moteriškei šito ir tereikia, ypač kai vyras protingesnis už ją. Jūs su manim sutinkat?

Harperis neaiškiai kostelėjo.

- Ne taip jau ir svarbu. Aš mažylį iškart pamilau, - jis ištarė tai su kažkokia kerštinga intonacija, tarytum kūdikį būtų pamilęs savo žmonos pykčiui.

- Ir kas gi užmušė vaikus? - paklausė daktaras.

- Bukis, - tuoj pat atsakė Lesteris Bilingsas. - Visus tris užmušė Bukis. Išėjo iš sandėliuko ir užmušė. - Jis kreivai šyptelėjo. - Manote, kad aš beprotis? Iš veido matau. O man kažkaip tas pats. Papasakosiu šitą istoriją, ir daugiau jūs manęs nepamatysite.

- Aš jūsų klausau, - pakartojo Harperis.

- Tai prasidėjo, kai Deniui buvo maždaug dveji, o Šerlė tik ką gimusi. Jos lovelė stovėjo šalia mūsiškės, Denis gi miegojo kitame miegamajame. Nuo kažkurio momento jis pradėjo nuolat verkti, vos tik Rita paguldydavo jį miegoti nakčiai. Aš iškart nusprendžiau, kad tai dėl buteliuko su pienu, kurį nustojom jam duoti į lovą. Rita manė, kad neverta laikytis tokių principų, girdi, tegul geria sau į sveikatą, tuoj pats atpras. Va taip vaikuose išugdomi blogi polinkiai. Leidžia jiems velniaižin ką, sugadina, o po to graibosi už širdies, kai jis, būdamas penkiolikos, įtaiso draugužei vaiką ar sėda ant adatos. Arba dar blogiau - pasidaro "žydras". Įsivaizduojate? Pabundate vieną gražią dieną, o jūsų sūnus - "žydras".

Trumpiau tariant, aš ėmiau jį guldyti pats. Verkia - aš jam blyną. Rita man: "Žinai, jis visą laiką kartoja: šviesa, šviesa". Nežinau, negi galima suprasti, ką jie ten veblena. Žinoma, motina - jai geriau matyt...

Rita pasiūlė palikti įjungtą naktinę lempą. Mes turėjom tokią, žinot, su Peliuku Mikiu ant gaubto. Aš uždraudžiau. Jeigu neįveiks tamsos baimės būdamas dvejų metų, tai bijos visą gyvenimą.

Taip... Apskritai jis mirė pirmąją vasarą po Šerlės gimimo. Pamenu, aš paguldžiau Denį į lovelę, ir jis išsyk pravirko. Tuo metu aš net nesupratau, ką jis ten veblena pro ašaras. Jis rodė piršteliu į sandėliuką ir kartojo: "Bukis, tėti... Bukis..."

Aš išjungiau naktinę lempą ir, atėjęs į mūsų miegamąjį, paklausiau Ritos, kam ji moko vaiką tokių žodžių. Ji atsakė, kad nemokė. "Meluoji, bjaurybe", - pasakiau aš. Norėjau netgi užkurti jai lengvą pirtį, bet susilaikiau.

Vasara tuomet buvo sunki, pamenate. Niekaip negalėjau rasti darbo ir pagaliau radau - krauti sandėlyje dėžes su pepsi-kola. Namuose krisdavau iš nuovargio. O čia dar Šerlė staugia per naktis, ir Rita be perstojo ją supa. Aš jau buvau pasiryžęs jas abi ištrenkti pro langą, garbės žodis. Vaikai kartais gali iki tiek privesti, kad, rodos, imtum ir savo rankom pasmaugtum.

Tą naktį Denis mane pažadino trečią, lyg pagal laikrodį. Aš, galima sakyti, užmerktomis akimis nusivilkau į tualetą, o Rita man pavymui: "Tu neužsuksi pas jį?" Pati, sakau, užsuksi. Na ir vėl įvirtau į lovą. Jau buvau beveik vėl užmigęs, kai jinai pradėjo spiegti.

Atsikėliau ir nuėjau į kitą miegamąjį. Mažylis gulėjo ant nugaros nebegyvas. Akys atmerktos, veide nė lašelio kraujo. Tai buvo baisiausia: atmerktos stiklinės akys. Atsimenate Vietname nužudytų vaikų fotografijas? Štai tokios akys. Amerikiečių vaikas neturi žiūrėti tokiomis akimis. Jis gulėjo ant nugaros su neperšlampamomis kelnaitėmis ir vystyklais - paskutiniąsias dvi savaites Denis vėl šlapinosi naktimis. Apskritai, siaubas. Toks puikus buvo berniūkštis...

Bilingsas palingavo galvą, lūpose vėl atsirado jau pažįstama iškamuoto žmogaus šypsena.

- Rita klykė lyg pjaunama. Ji norėjo paimti jį ant rankų ir pasūpuoti, bet aš neleidau. Policininkams nepatinka, kai liečiami daiktiniai įrodymai. Tai aš tiksliai žinau...

- Jūs tada supratote, kad tai Bukis? - švelniai pertraukė jį daktaras Harperis.

- Ne, ką jūs. Kur kas vėliau. Bet aš atkreipiau dėmesį į vieną detalę. Tuomet ji neatrodė man kuo nors ypatinga, bet į atmintį įsirėžė.

- Kokia gi?

- Durys į sandėliuką buvo praviros. Per delną. O aš jas pats uždariau, puikiai tą atsimenu. Ten mes laikėme paketus su milteliais sausam valymui. Kyštels mažiukas galvą į tokį paketą - ir bac: asfikcija. Girdėjot apie tokius atsitikimus?

- Taip. O kas buvo toliau?

Bilingsas gūžtelėjo pečiais.

- Palaidojom, kas daugiau, - jis liūdnai pažvelgė į savo rankas, kurioms teko mesti žemių saują ant trijų vaikiškų karstelių.

- Medicininė apžiūra buvo?

- O kaip kitaip, - Bilingso akyse blykstelėjo pašaipa. - Kaimo mulkis su stetoskopu ir juodu sakvojažu, o sakvojaže - mėtinės karamelės ir veterinarijos mokyklos diplomas. Norit, pasakysiu, kokia buvo jo diagnozė? "Kūdikystės mirtis"! Neblogai, ką? Tai apie dvejų metų vaiką!

- Apie kūdikystės mirtį paprastai kalbama maždaug pirmaisiais metais, - atsargiai pastebėjo daktaras Harperis, - bet kartais, kai nėra geresnio termino, gydytojai jį panaudoja...

- Niekų kalbos! - Bilingsas tartum išspjovė tuos du žodžius.

Daktaras užsidegė užgesusią pypkę.

- Praėjus mėnesiui po laidotuvių mes pernešėm Šerlę į Denio kambarį. Rita nieku gyvu nenorėjo, bet mano žodis buvo paskutinis. Galite patikėti, man buvo nelengva. Man patiko, kad mažylė su mumis. Bet dėl vaikų negalima drebėti, taip juos tik sugadinsi. Kai mano motina vesdavosi mane į pliažą, vos neužkimdavo bešaukdama: "Nelįsk į vandenį! Atsargiai, ten dumbliai! Tu tik ką pavalgei! Nenardyk!" Gąsdino net rykliais, daugiau jau nieko nebesugalvosi. Ir ką gi? Dabar aš nė artyn prie vandens. Tiksliai. Vien jį pamačius, kojas sutraukia mėšlungis. Kai Denis dar buvo gyvas, Rita mane įkalbėjo nuvežti juos į Sevin Roką. Tai va, ten aš vos neapsivėmiau. Trumpiau šnekant, aš tuose dalykuose šį tą išmanau. Dėl vaikų negalima drebėti. O patiems irgi negalima ištižti. Gyvenimas tęsiasi. Taip kad Šerlė iškart persikraustė į Denio lovytę. Tik čiužinį išmetėm į šiukšlyną - pats suprantat, mikrobai ir visa kita.

Praėjo metai. Guldau Šerlę miegot, o ji staiga pradeda tikrą koncertą. "Bukis, - šaukia, - Bukis!"

Aš net krūptelėjau. Visai kaip Denis. Tuomet ir prisiminiau pravertas sandėliuko duris. Iškart panorau pernešti Šerlę į mūsų miegamąjį.

- Netgi šitaip?

- Ne, "panorau" - tai jau, žinoma, per stipriai pasakyta. - Bilingso žvilgsnis vėl nukrypo į rankas, ir jo skruostas ėmė trūkčioti. - Negalėjau gi aš prisipažinti Ritai, kad buvau neteisus. Aš privalėjau

parodyti savo valią. Štai jinai tai be charakterio... lyg niekur nieko atsigulė su manim į lovą, kai apie vedybas dar nė kalbos nebuvo.

Harperis neišlaikė:

- O jei pažiūrėt iš kitos pusės, tai juk *jūs* lyg niekur nieko atsigulėt su ja į lovą gerokai prieš vedybas.

Bilingsas paliko ramybėj savo rankas ir atsigręžė į daktarą.

- Gudruolį vaidinat?

- Visiškai ne.

- Tada netrukdykit man pasakoti taip, kaip man atrodo, - kandžiai tarė Bilingsas. - Aš atėjau, kad man palengvėtų. Prisiminti, kaip viskas buvo. Jeigu jūs laukėt, kad imsiu čia dėstyti visokias lovos smulkmenas, tai stipriai apsimovėt. Mūsų su Rita seksas buvo sveikas, jokių ten nešvarių nukrypimų. Aš žinau, kai kurie mėgsta pasakoti apie visa tai, bet aš ne toks, aišku?

- Okei, - taikiai tarė daktaras.

- Okei, - Bilingso tonas buvo iššaukiantis, bet pasitikėjimo jam trūko. Atrodė, kad jis pametė pokalbio giją ir tik neramiai žvilgčiojo į sandariai uždarytas sandėliuko duris.

- Atidaryti? - paklausė Harperis, pasekęs jo žvilgsnį.

- Ne! - riktelėjo Bilingsas ir leido sau nervingai nusijuokti. - Aš ką, kaliošų nemačiau?

Jis truputį patylėjo.

- Šerlė irgi tapo Bukio auka, - Bilingsas pasitrynė kaktą, lyg mėgindamas padėti sau prisiminti detales. - Nepraėjo nė mėnuo. Bet prieš tai šis tas atsitiko. Kartą naktį aš išgirdau triukšmą, o paskui jos riksmą. Hole degė šviesa, ir aš greit nubėgau į gretimą miegamąjį. Atplėšiau duris ir pamačiau... ji sėdėjo lovelėje apsipylusi ašaromis, o tamsoje prie sandėliuko... kažkas judėjo... šlepsėjo lyg vandeniu.

- Durys buvo praviros?

- Truputį. Per delną. - Bilingsas aplaižė lūpas. - Šerlė šaukė: “Bukis, Bukis!” Ir dar kažką, lyg tai “anėli”. Atbėgo Rita: “Kas atsitiko?” Sakau, išsigando šakų šešėlių ant grindų.

- Jūs sakėte “anėli”?

- O ką?

- Gal ji norėjo pasakyti “sandėlis”?

- Gal. O gal ir ne, - jis pradėjo kalbėti pašnibždomis ir kažkaip keistai sužvairavo į duris.

- Jūs žvilgtelėjot į sandėliuką?

- T-taip, - Bilingsas sugniaužė pirštus, kad net sąnariai pabalo.

- Ir pamatėte ten Bu...

- Nieko aš ten nepamačiau! - įsikarščiavo Bilingsas. Žodžiai staiga ėmė veržtis iš jo srautu, tartum viduje kas būtų ištraukęs kamštį. - Ji visa pajuodo, girdite? O akys, akys žiūrėjo tiesiai į mane ir tarytum kalbėjo: "Štai jis nužudė mane, o tu jam padėjai, tu išėjai į kitą kambarį..."

Jis vapėjo kažką nesuprantamo, o jo akys buvo pilnos ašarų.

- Hartfordo ligoninėje, po skrodimo, man pasakė, kad ji dėl smegenų spazmo prarijo savo liežuvį. Aš išvažiavau iš ten vienas, nes Ritai jie leido trankvilizatorius. Ji negalėjo atsigauti. Aš važiavau ir galvojau: juk kūdikį reikia mirtinai išgąsdinti, kad prasidėtų smegenų spazmai. Važiavau ir galvojau: ten slepiasi *tas*.

Bilingsas patylėjo ir pridėjo:

- Miegoti atsiguliau ant kušetės. Ir palikau įjungtą šviesą.

- Tą naktį kas nors įvyko?

- Aš susapnavau sapną. Tamsus kambarys, o šalia, sandėlyje... kažkas, ko aš negaliu gerai įžiūrėti. Ir ten... šnarėjo. Tas sapnas man priminė vaikystėje matytą komiksą "Paslaptingos istorijos" - atsimenat tą knygelę? Paveikslėlius jai piešė tas tipas Gremas Inglzas, jis galėjo nupiešti jums bet kokią šlykštynę, kokia tik yra Žemėje... ir kokios nėra - taip pat. Trumpiau, ten buvo istorija apie moterį, nuskandinusią savo vyrą. Ji pririšo jam prie kojų po akmenį ir įstūmė į karjerą, pilną vandens. O jis ėmė ir sugrįžo namo. Išpurtęs, žalias, apkibęs dumbliais. Atėjo ir užmušė ją... Ir štai aš, vadinasi, pabudau naktį nuo to, kad virš manęs kažkas tartum pasilenkė...

Daktaras Harperis žvilgtelėjo į laikrodį, įtaisytą rašomajame stale: Lesteris Bilingsas kalbėjo beveik trisdešimt minučių. Daktaras paklausė:

- O kaip su jumis elgėsi žmona, kai sugrįžo iš ligoninės?

- Ji mane mylėjo kaip ir anksčiau, - Bilingso balse suskambo pasididžiavimas. - Ir po senovei buvo pasirengusi manęs visur klausyti. Žmona yra žmona, tiesa? Tos feministės - jos visos ne-

normalios. Pagal mane yra šitaip: žiūrėk, višta, savo laktos. Visi žmonės turi savo... kaip čia pasakius?

- Savo vietą gyvenime?

- Va! - Bilingsas spragtelėjo pirštais. - Kaip pirštu į akį. Kas yra svarbiausia šeimoje - vyras. Apskritai pirmuosius mėnesius Rita buvo kaip sužeista - lyg šešėlis slankiojo po namus, nedainavo, nesijuokė, nežiūrėjo televizoriaus. Bet aš žinojau: viskas praeis. Prie mažų vaikų negali suspėti taip jau stipriai prisirišti. Po metų be nuotraukos jau negali atsiminti, kaip jie atrodė. Jinai norėjo kito vaiko, - niūriai pridūrė jis. - Aš buvau prieš. Ne apskritai, o kol kas. Reikia gi pirmiau atsigauti. Pagyvenkim, sakau, truputį ir savo malonumui. Kada gi mums gyventi? Nori į kiną nueiti - lenkiesi ligi žemės, kad kas su vaiku pasėdėtų. Nori į beisbolo rungtynes - vaikus jos tėvams užveži. Mano motina - jinai kategoriškai atsisakė. Negalėjo atleisti, kad Denis gimė ne už devynių mėnesių po vestuvių, kaip priklauso. Ji Ritą vadino gatvės mergše. Jai visos buvo gatvinės mergšės - ar ne anekdotas? Kartą ji pasisodino mane priešais ir ėmė pasakoti, kokiomis ligomis gali vyriškį apdovanoti gatvinė... na tai yra prostitutė. Kitą dieną tau ant... organo atsiranda paraudimas, o po savaitės jis nudžiūva. Štai taip. Ji netgi į mūsų vestuves neatėjo.

Bilingsas ėmė barbenti pirštais į krūtinę.

- Ginekologas pasiūlė Ritai įdėti spiralę. Tai, sako, su garantija. Jūs nė nežinosite, kad ji yra. - Jis kreivai šyptelėjo, žiūrėdamas į lubas. - Va, būtent, niekas nežino, yra ji ten ar ne. O paskui - bac! - ir vėl tas pats. Teisingai, su garantija.

- Idealios priešnėštuminės priemonės neegzistuoja, - atsiliepė daktaras Harperis. - Tabletės, pavyzdžiui, palieka du rizikos procentus. O kai dėl spiralės, tai ją gali išstumti gimdos susitraukimas arba mėnesinės, arba...

- Arba ją paprasčiausiai ištraukia.

- Irgi įmanomas variantas.

- Vienu žodžiu, jinai jau mezga rūbelius naujagimiui ir vienu prisėdimu suvalgo visą indelį raugintų agurkų. Ir čiulba, sėdėdama man ant kelių, kad "tai Viešpats šitaip panorėjo". Juokas grynas.

- Kūdikis gimė metų gale?

- Taip. Berniukas. Endrius Lesteris Bilingsas. Ilgą laiką aš prie jo išvis nėjau. Jinai tą košę užvirė, tegu pati ir srebia. Turbūt jūs mane smerkiate, bet nepamirškit, ką aš išgyvenau.

Na, o paskui atsileidau. Taip taip. Iš visų trijų jis vienintelis buvo panašus į mane. Denis buvo į motiną, Šerlė visai neaišku į ką, na, nebent į mano bobutę. Užtai Endis buvo kaip iš akies trauktas aš.

Po darbo visada žaisdavau su juo manieže. Sugriebia mane už piršto, štai taip, ir netveria juokais. Įsivaizduojate, berniūkščiui devynios savaitės, o jis jau iki ausų šiepiasi savo tėtušiui.

Kartą, pamenu, išeinu iš krautuvės... su šokdyne. Ir tai aš! Visuomet sakau: vaikai nevertina savo tėvų, o išaugs, dar ačiū pasakys. Aš kai pradėjau pirkinėti jam visus tuos niekučius-barškučius, pats pajutau, kaip prie jo prisirišu. Tada jau buvau gavęs padorų darbą kompanijoj "Kliujetas ir sūnūs", pardavinėjau atsargines dalis. Tarp kitko, nemažai uždirbdavau. Ir kai Endžiui suėjo metukai, mes persikėlėm į Voterberį. Ankstesniame name buvo per daug sunkių prisiminimų ir... sandėlių.

Kiti metai buvo mūsų metai. Atiduočiau visus dešinės rankos pirštus, kad tiktai jie sugrįžtų. Žinoma, dar buvo Vietnamas, ir hipiai vaikščiojo gatvėmis Adomo ir Ievos drabužėliais, ir juodasnukiai triukšmavo dėl savo teisių, bet mūsų tai nelietė. Mes gyvenome tylioje gatvėje su simpatiškais kaimynais. Taip, tai buvo laimingos dienelės. Kartą aš paklausiau Ritos, ar ji nejaučia baimės. Dievas trejybę myli ir visa kita. O jinai man: "Tai ne apie mus". Suprantate, ji manė, kad Viešpats pažymėjo Endį, kad aprėžė aplink jį pašventintą ratą.

Nukreiptą į viršų Bilingso veidą iškreipė kankinio grimasa.

- Na, o paskui viskas kažkaip ėmė byrėti. Kažkas pasikeitė pačiuose namuose. Ėmiau palikinėti batus hole, kad nereiktų dar kartą žvilgtelėti į sandėliuką. "O jeigu *jisai* ten? - kalbėjau sau. - Pasislėpė ir laukia, kol aš atidarysiu duris". Man jau vaidenosi: šlept, šlept... visas žalias, dumblinas, o nuo dumblių varva vanduo.

Rita sunerimo, ar ne per daug aš užsikroviau darbo, ir tada aš jai atskaičiau kaip senais laikais. Kas rytą man suspausdavo širdį pagalvojus, kad jie lieka namuose vieni du, bet pats aš tuo pačiu, atkreipkit dėmesį, nenorėjau užtrukti nė minutėlės. Pradėjau galvoti,

kad *jisai* pametė mus iš akių, kai persikraustėm. Jisai visur mūsų ieškojo, uostinėjo pėdas. Ir pagaliau surado. Dabar jisai tyko Endžio... ir manęs taip pat. Suprantate, jei nuolat apie ką nors tokio galvoji, viskas virsta realybe. Realybe, sugebančia nužudyti vaikus ir... ir...

- Jūs bijot užbaigti, misteri Bilingsai?

Šis neatsakė. Laikrodis atskaičiavo minutę, dvi...

- Endis mirė vasarį, - šiurkščiai nutraukė tylą Bilingsas. - Ritos nebuvo namie. Jai paskambino tėvas ir pasakė, kad jos motina kritiškoj būklėj. Rita išvažiavo tą patį vakarą. Kritinė būklė tęsėsi nei daug, nei mažai - du mėnesius. Dieną, kai aš buvau darbe, Endį prižiūrėjo viena geraširdė moteriškė. O naktį - jau aš pats.

Bilingsas aplaižė lūpas.

- Mažylį aš migdydavau mūsų miegamajame. Įdomu. Jam buvo dveji metukai, ir Rita manęs kažkaip paklausė, ar nenorėčiau pernešti jo lovelės į kitą miegamąjį. Perskaitė Spoką ar kažką ten iš tos kompanijos - girdi, vaikams žalinga miegoti viename kambaryje su tėvais. Dėl sekso ir viso kito. Nežinau, mes asmeniškai tuo užsiimdavom, kai jis užmigdavo. Ir apskritai, sakau jums atvirai, man nesinorėjo jo išnešti nuo mūsų. Buvo baisu... po Denio ir Šerlės.

- Bet jūs išnešėte? - beveik įsitikinęs paklausė Harperis.

- Taip, - Bilingsas išspaudė kaltą, gailią šypseną. - Išnešiau.

Ir vėl kankinanti tyla.

- Aš buvau priverstas! - neišlaikė jis. - Ar jūs girdit mane, priverstas! Kai Rita išvažiavo, *jis*... *jis* įsidrąsino. Pradėjo... Ne, jūs manimi nepatikėsit. Kartą naktį staiga atsilapojo visos durys namuose. O kitą kartą iš ryto aš radau ant grindų purvinų pėdsakų grandinėlę tarp lauko durų ir sandėliuko. Plokštelės išterliotos dumblu, veidrodžiai išdaužyti... ir tie garsai... garsai...

Jis persibraukė plaštaka savo retėjančią ševeliūrą.

- Pabundi paryčiui - lyg laikrodis tiksi, o įsiklausai - sėlina! Bet ne be garso, ne, o kad jį girdėtum! Tarytum letenomis - taip lengvai - per grindis. O tu guli... ir atmerktomis akimis gi baisu: dar, neduok Dieve, pamatysi, ir užsimerkti bijai - tučtuojau smogs į veidą puvėsiais ir kvatojimu... ir tuoj tave už gerklės savo slidžiais čiuptuvais.

Bilingsas, išbalęs lyg drobė, mėgino nugalėti drebulį.

- Aš buvau priverstas išnešti iš mūsų mažylį. Žinojau, kad *jis* tučtuojau prisistatys, juk Endis - silpniausias. Taip ir atsitiko. Vidurnaktį vaikas suriko, ir kai aš, sukaupęs visą savo drąsą, peržengiau jo miegamojo slenkstį, Endis stovėjo lovytėje ir kartojo: "Bukis... Bukis... noriu pas tėtį..."

Bilingso balsas virto vaikišku falcetu ir nutrūko. Jis visas tartum susigūžė ant kušetės.

- Bet aš negalėjau pasiimti jo į savo miegamąjį. Negalėjau, supraskite tai pagaliau... O po valandos riksmas pasikartojo, bet jau kažkoks palūžęs. Aš išsyk mečiausi į šitą riksmą, nieko nemąstydamas. Kai įsiveržiau į miegamąjį, *jisai* purtė mano mažylį tartum terjeras kokį skudurą... purtė, kol trakštelėjo Endžio kaklo slanksteliai...

- O jūs?

- O aš puoliau bėgti, - bespalviu, negyvu balsu atsakė Bilingsas. - Tiesiai į pernakt veikiančią kavinę. Štai ką reiškia, kai širdis atsiduria kulnuose. Šeši puodeliai kavos, vienas po kito. O po to jau pasukau namo. Švito. Pirmiausiai iškviečiau policiją. Kai įėjom į miegamąjį, berniukas gulėjo ant grindų, ausytėje krešėjo kraujo lašas. Durys į sandėliuką buvo per delną pravertos.

Jis nutilo. Daktaras Harperis žvilgtelėjo į ciferblatą: praėjo penkiasdešimt minučių.

- Užsirašykit pas seselę priėmimui, - tarė daktaras. - Jums teks pavaikščioti pas mane. Antradienis ir ketvirtadienis tinka?

- Aš atėjau papasakoti istorijos, daugiau nieko. Norėjau apraminti sielą. Žinote, policijai aš tada pamelavau. Jisai, sakau, ir anksčiau buvo iškritęs iš lovelės... ir jie tai suvirškino. O kas jiems, įdomu, bebuvo likę? Vaizdas įprastas. Kiek tokių nelaimingų atsitikimų. O štai Rita atspėjo. Jau net nežinau kaip... bet jinai... atspėjo...

Jis užsidengė delnu akis ir pravirko.

- Misteri Bilingsai, mūsų laukia ilgas pokalbis, - po nedidelės pauzės tarė misteris Harperis. - Tikiuosi, kad aš nors iš dalies padėsiu jums išsivaduoti nuo jus slegiančio kaltės jausmo. Bet tam jūs pats privalote norėti išsivaduoti.

- O jūs manot, kad aš nenoriu? - Bilingsas atitraukė delną. Raudonos ašarotos akys maldavo.

- Kol kas aš nesu tuo įsitikinęs, - atsargiai tarė Harperis. - Ir taip, antradienis ir ketvirtadienis?

Truputį patylėjęs Bilingsas nepatenkintas subambėjo:

- Velnio psichiatrai. Gerai, tegul bus kaip norit.

- Tuomet užsirašykit pas seselę priimamajame, misteri Bilingsai. Linkiu jums geros kloties.

Bilingsas niūriai nusišiepė ir net neatsisukęs išėjo iš kabineto.

Už stalo seselės nebuvo. Tvarkinga lentelė skelbė: GRĮŠIU PO MINUTĖS.

Bilingsas vėl žvilgtelėjo į kabinetą.

- Daktare, jei seselės...

Nė gyvos dvasios.

Tik durys į sandėliuką pravertos per delną.

- Puikumėlis, - atsklido iš ten duslus balsas. Galima buvo pagalvoti, kad kalbančiojo burna pilna maurų. - Puikumėlis.

Bilingsas sustingo it mietą prarijęs.

Sandėliuko durys atsidarė.

- Puikumėlis, - pakartojo Bukis, išlįsdamas į šviesą.

Pažaliavusiuose skenduolio pirštuose jis laikė kaukę... daktaro Harperio veidą.

Vertė
Irmina DOMEIKIENĖ

SLAPTASIS LANGAS

1

- Jūs pavogėte mano apsakymą, - tarė ant slenksčio stovintis žmogus. - Jūs pavogėte mano apsakymą, ir to negalima taip palikti. Teisės - teisėmis, sąžinė - sąžine, bet to negalima taip palikti.

Mortonas Reinis, kuris buvo užsnūdęs ir dar ne visiškai grįžo į realybę, nesusizgribo, ką atsakyti. Kai jis dirbdavo, nieko panašaus neatsitikdavo. Sirgdavo jis ar būdavo sveikas, pavargęs ar budrus, bet, kaip rašytojas, jis visada, daug nesukdamas galvos, galėjo įdėti į savo personažo lūpas taiklią repliką. Reinis prasižiojo, bet, neradęs žodžių šmaikščiam atsakymui (beje, taip pat nevykusiam), vėl užsičiaupė.

"Šis žmogus kažkoks nerealus, - pagalvojo jis. - Ko gero, jis panašus į kokį nors Viljamo Folknerio romanų personažą".

Ši mintis nepadėjo jam rasti išeities, bet buvo neabejotinai teisinga. Žmogui, paskambinusiam į Reinio namų duris, kažkur Meino valstijos vakaruose, buvo maždaug keturiasdešimt penkeri. Jis atrodė neįtikėtinai liesas. Veidas buvo ramus, nors ir išvagotas gilių raukšlių. Lygiomis horizontaliomis linijomis jos kirto aukštą kaktą, vertikaliai leidosi nuo lūpų kraštų iki apatinio žandikaulio, plonyčiais spinduliukais sklaidėsi nuo akių kampučių. Akys buvo blyškiai mėlynos. Reinis negalėjo pasakyti, kokios spalvos jo plaukai, nes ant galvos atėjūnas buvo užsimaukšlinęs didžiulę juodą skrybėlę, kurios bryliai slėpė ausis. Ji priminė kvakerių* nešiojamas skrybėles. Žandenų nepažįstamasis neturėjo ir, Mortono Reinio nuomone, po fetrine skrybėle jis galėjo būti plikas kaip Telis Savalas.**

Žmogus vilkėjo žydrus lininius marškinius, kruopščiai užsegiotus iki pat apykaklės, rėmusios iki raudonumo nuskustą kaklą, nors kaklaraiščio jis ir nenešiojo. Apačioje marškiniai dingo džinsuose,

---

* Kvakeriai - protestantų sekta.

** Telis Savalas - populiarus amerikiečių aktorius.

kabėjusiuose ant jo kaip maišas. Džinsai baigėsi atlenkimais, gulėjusiais ant išblukusių gelsvų batų, tarsi pasiūtų žingsniuoti šviežia vaga paskui plūgą per tris pėdas nuo mulo uodegos.

- Na? - paklausė atėjūnas, nes Reinis vis dar tylėjo.

- Aš jūsų nepažįstu, - pagaliau išlemeno Reinis. Tai buvo pirmi žodžiai, kuriuos jis pratarė nuo tada, kai sučirškė skambutis į duris, ir jie pasirodė jam kuo kvailiausi.

- Aš žinau, - atsakė žmogus. - Tai neturi reikšmės. Užtat aš pažįstu jus, misteri Reini, štai kas svarbu. - Ir jis vėl pakartojo: - Jūs pavogėte mano apsakymą.

Jis ištiesė ranką, ir čia Reinis pirmą kartą pamatė, kad joje kažkas yra. Pluoštas popierių. Ne, ne šiaip pluoštas: tai buvo rankraštis. "Turėdamas šiokią tokią patirtį, - pagalvojo Reinis, - kaipmat pažinsi rankraštį. Ypač nepageidautiną". Ir mintyse pridūrė: "Tau dar pasisekė, kad tai ne pistoletas, seni Mortai. Būtum pasiųstas pas velnius, net nesuspėjęs suprasti, kas vyksta".

Greitai jis suprato, kad, matyt, turi reikalų su vienu iš bepročių. Tai jau seniai turėjo įvykti. Trys paskutinės jo knygos tapo bestseleriais, ir štai pirmą kartą jį aplanko toks tipas. Jį apėmė siaubas ir apmaudas, visos mintys susivedė į vieną: kuo greičiau atsikratyti neprašyto svečio, kad išvengtų, jei pavyks, nemalonių scenų.

- Aš neskaitau rankraščių... - pradėjo Reinis.

- Šį jūs jau skaitėte, - ramiai tarė žmogus iškamuotu padienio darbininko veidu. - Jūs pavogėt jį. - Jis kalbėjo monotoniškai, tarsi pranešdamas akivaizdų faktą. Tokiu tonu buvo galima pasakyti, jog maloniai šildo saulutė ir išaušo nuostabus rudens rytas.

Atrodė, visos mintys ateina Mortui į galvą pavėluotai. Dabar jis staiga aiškiai suprato, kad yra čia visiškai vienas. Jis atvažiavo į šiuos namus Tešmor Glene spalio pradžioje po to, kai praleido Niujorke du šlykščius mėnesius. Jo skyrybų byla galutinai išsisprendė tik praeitą savaitę.

Namas buvo didžiulis, tačiau tai buvo vasarnamis, nes Tešmor Glenas buvo kurortinė gyvenvietė. Palei kelią, iš šiaurės lenkiantį Tešmoro ežerą, stovėjo apie dvidešimt kotedžų, ir liepos ar rugpjūčio mėnesiais kiekviename iš jų tikriausiai būtų gyvenę žmonės. Bet

dabar buvo ne liepa ir ne rugpjūtis... Buvo spalio pabaiga. Jis suprato, kad šūvio čia niekas paprasčiausiai neišgirstų. O jei ir išgirstų, greičiausiai nuspręstų, jog tai medžiotojas pyškina putpeles ar fazanus - tokios medžioklės sezonas kaip tik prasidėjo.

- Galiu prisiekti...

- Žinau, kad galite, - tarė vis su ta pačia nežemiška ramybe žmogus juoda skrybėle. - Aš tai žinau.

Už nepažįstamojo nugaros Mortas pastebėjo automobilį, kuriuo tasai atvažiavo. Tai buvo senas pikapas, per savo amželį nuriedėjęs nemaža mylių, bet, iš visko sprendžiant, labai prastais keliais. Automobilio numeris buvo ne Meino valstijos, tačiau iš kokios būtent jis valstijos, Mortas pasakyti negalėjo: jam jau seniai reikėjo apsilankyti pas okulistą ir pakeisti akinius. Jis ruošėsi tą padaryti vasaros pradžioje, bet balandį paskambino Henris Jangas ir paklausė, su kokiu ten vaikinu jis matė Emę universalinėje parduotuvėje - gal giminaičiu? - ir karti įtarinėjimų banga, galų gale privedusi Mortą prie greitų bei tylių skyrybų, užvaldė jį, ėmė ryti visas jėgas ir laiką. Gerai dar, jeigu paskutiniaisiais mėnesiais jis neužmiršdavo pasikeisti baltinių - kur ten galvosi apie tokius prabangos dalykus kaip vizitas pas okulistą.

- Jeigu norite su kuo nors pakalbėti apie savo pretenzijas, kurių, kaip jums atrodo, turite, - neryžtingai pradėjo Mortas, pats nepatenkintas tuščiažodžiavimu, bet nesumodamas, kaip atsakyti, - galite kreiptis į mano...

- Ne, tai tik tarp mūsų, - kantriai paaiškino ant slenksčio stovintis žmogus.

Bampas, Morto katinas, gulėjęs ant žemos šiukšlių dėžės, pritvirtintos prie sienos, - šiukšles reikėjo laikyti užrakintas, kad naktimis atsibastantys meškėnai neištampytų jų po visus kampus, - dabar nusliuogė ant žemės ir pravinguriavo tarp nepažįstamojo kojų. Šis patylėjo, įsmeigęs savo mėlynas akis į Reinį, ir vėl prabilo:

- Nereikia daugiau nieko į tai painioti, misteri Reini. Tai svarbu tik jums ir man.

- Man nepatinka, kai mane kaltina plagiatu, - tarė Mortas. Tuo pačiu metu kažkuri jo sąmonės dalis perspėjo, kad su bepročiais

elgtųsi atsargiau. Gal reikia sutikti su tuo, ką jis sako? Bet jis, atrodo, neturi pistoleto ir sveria už Mortą kokiais penkiolika svarų mažiau. "O ir atrodo jis penkeriais ar dešimčia metų už mane vyresnis", - pagalvojo Mortas. Jis kažkur buvo skaitęs, kad tikri bepročiai būna neįtikėtinai stiprūs, bet velniai jį griebtų, jeigu jis paprasčiausiai stypsos čia ir leis kažkokiam tipui, kurį mato pirmą kartą gyvenime, tvirtinti, jog jis, Mortonas Reinis, pavogė jo apsakymą. Nė nebandydamas to kaip nors paneigti.

- Aš nekaltinu jūsų dėl to, kad jums tai nepatinka, - tarė žmogus su juoda skrybėle. Jis kalbėjo vis taip pat kantriai ir monotoniškai. Mortas pagalvojo, kad tokiu tonu kalba terapeutas, gydantis sulėtinto vystymosi vaikus. - Bet jūs tą padarėte. Jūs pavogėte mano apsakymą.

- Jums teks išeiti, - pareiškė Mortonas. Dabar jis buvo jau visiškai prabudęs ir nebesijautė išmuštas iš vėžių. - Aš neturiu jums ko pasakyti.

- Taip, aš eisiu, - sutiko žmogus. - Mes paskui pasikalbėsim.

Jis ištiesė rankraštį, ir Mortonas pajuto, jog taip pat tiesia ranką. Greitai atitraukė ją, kaip tik tuo metu, kai neprašytasis svečias jau ruošėsi įbrukti rankraštį - taip vikrus pasiuntinys įkiša kvietimą žmogui, kuris jau kelis mėnesius vengė atvykti į teismą.

- Aš jo neimsiu, - užprotestavo Mortas nusistebėdamas, koks kupinas gyvuliškų instinktų yra žmogus: kai tau ką nors duoda, pirmas impulsas - paimti. Tai gali būti čekis tūkstančiui dolerių arba dinamito sprogmuo su padegtu virvagaliu - vis tiek pirmiausiai norisi tai paimti.

- Nereikia su manim juokauti, misteri Reini, - švelniai tarė žmogus. - Šį reikalą būtina išspręsti.

- Kas dėl manęs, tai aš jį jau išsprendžiau, - atšovė Mortas ir užtrenkė duris prieš šį raukšlėtą, bet tarsi nepavaldų laikui veidą.

Kažkurį akimirksnį jį buvo sukaustęs baimė. Tai įvyko, kai dar gerai neprabudęs jis staiga suprato, apie ką kalba nepažįstamasis. Paskui apėmė susierzinimas dėl to, kad jam sutrukdė miegoti, ir dar labiau dėl to, kad padarė tai, iš visko sprendžiant, beprotis.

Dabar, kai durys buvo uždarytos, baimė grįžo. Sukandęs dantis Mortas laukė, kol žmogus pradės belstis. Bet to neįvyko, ir jis

nusprendė, jog atėjūnas paprasčiausiai stovi lauke sustingęs kaip akmuo ir kantriai laukia, kol šeimininkas vėl atidarys. Ir anksčiau ar vėliau jis turės atidaryti.

Paskui jis išgirdo duslų stuksenimą ir lengvus nutolstančius žingsnius lentinėmis verandos grindimis. Mortas nuėjo į miegamąjį. Čia buvo du didžiuliai langai: vienas į kelią bei už jo stūksančią kalvą, kitas į nuožulnų šlaitą, nusileidžiantį prie Tešmoro ežero. Ant abiejų langų buvo speciali danga, leidžianti žiūrėti į lauką, bet jeigu kas nors būtų sugalvojęs dirstelėti vidun, būtų pamatęs tik savo paties iškreiptą atvaizdą. Kad kažką įžvelgtum patalpoj, reikėjo prispausti nosį prie stiklo ir prisidengti rankomis akis.

Mortas pamatė, kaip žmogus žydrais marškiniais bei atraitotais džinsais žingsniuoja prie savo senojo pikapo. Iš čia jis galėjo įžvelgti numerį: mašina buvo įregistruota Misisipės valstijoje. Kai žmogus atidarė priekines dureles, Mortas pagalvojo: "Velnias, ginklas tikriausiai automobilyje. Jis nepasiėmė jo su savimi manydamas, kad galės ir taip susitarti. Dabar jis paims pistoletą ir grįš. Greičiausiai ginklas po sėdyne arba dėžėje pirštinėms..."

Bet žmogus atsisėdo už vairo, nusiėmė skrybėlę ir numetė ją šalia savęs ant sėdynės. Kai jis užtrenkė dureles ir įjungė variklį, Mortas pagalvojo: "Kažkas jame dabar pasikeitė". Ir tik po to, kai neprašyto svečio mašina išvažiavo į kelią bei dingo už gyvatvorės, Mortas suprato, kas atsitiko.

Žmogui sėdant į mašiną, jo rankose jau nebuvo rankraščio.

2

Jis gulėjo verandoje. Ant popierių šūsnies buvo uždėtas didžiulis akmuo, kad vėjas neišnešiotų puslapių po visą kiemą. Beldimas, kurį jis girdėjo už durų, buvo ant rankraščio ritinamo akmens garsas.

Mortas stovėjo tarpdury, susikišęs rankas į savo chaki spalvos kelnių kišenes, ir žvelgė į jį. Jis žinojo, kad beprotybė neužkrečiama (išskyrus tuos atvejus, manė jis, kai jos poveikyje būnama gana ilgai), bet vis tiek nenorėjo liesti šio velnio daikto. Tačiau anksčiau ar vėliau tą teks padaryti. Mortas nenutuokė, kiek laiko jis čia prabus: dieną,

savaitę, mėnesį ar metus - šiuo momentu jam viskas atrodė įmanoma, - bet negalėjo juk jis palikti rankraščio štai taip, verandoje. Vakarop turėjo atvažiuoti jo sargas Gregas Karsterzas, kad praneštų, kiek kainuos naujas stogas. Ir Gregas būtinai pasidomės, kas tai. Dar blogiau, kad jis greičiausiai nuspręs, jog tai Morto daiktas, ir tada dar teks aiškintis šiam menkystai.

Mortas nepajudėjo iš vietos, kol nutilo mašinos gausmas, paskui išpėdino į verandą, atsargiai statydamas basas kojas (grindis jau seniai reikėjo nudažyti: nuo išdžiūvusių lentų buvo galima lengvai įsivaryti rakštį), ir numetė akmenį į užžėlusį griovį. Po to pakėlė nedidelį pluoštą primargintų lapų ir pažvelgė į jį. Pirmas lapas buvo titulinis. Ant jo Mortas perskaitė:

Džonas Šuteris

PASLĖPTAS LANGAS, PASLĖPTAS SODAS

Prieš savo valią Mortas pajuto palengvėjimą. Jis niekada gyvenime negirdėjo apie Džoną Šuterį ir niekada nebuvo skaitęs ar rašęs kūrinio pavadinimu “Paslėptas langas, paslėptas sodas”.

Virtuvėje jis įgrūdo rankraštį į šiukšlių krepšį, nuėjo į svetainę, vėl išsitiesė ant kušetės, pasikišo po kaklu pagalvėlę ir po penkių minučių jau pūtė į akį.

Mortas sapnavo Emę. Paskutiniu metu jis labai daug miegojo, visą laiką sapnuodamas Emę, ir prabudęs nuo savo paties riksmo, jau nebesistebėjo. Jis manė, kad tai praeis.

3

Kitą rytą Mortas sėdėjo prie savo elektroninės spausdinimo mašinėlės svetainėje atitvertame kamputyje. Mašinėlė buvo įjungta, bet Mortas žiūrėjo pro langą į ežerą. Ten plaukiojo dvi motorinės valtys, išraižiusios žydrą paviršių plačiomis baltomis juostomis. Iš pradžių jis nusprendė, kad tai žvejai, bet jie plaukė, niekur nesustodami - tiesiog drumstė ežerą, vedžiodami didžiules kilpas, užkirsdami vienas kitam kelią. “Vaikai, - pagalvojo Mortas, - tai paprasčiausiai vaikai žaidžia”.

Jų žaidime nebuvo nieko įdomaus, kaip, beje, ir jo darbe. Visa, ką jis rašė nuo tada, kai išsiskyrė su Eme, neverta nė sudilusio skatiko. Paskutinius trejus metus (o prieš tai daugybę metų ilgas valandas praleisdavo prie savo kontoros "Rojal") jis sėdėjo prie elektroninės mašinėlės, bet veltui besistengė iš jos kažką išspausti - lygiai taip pat sėkmingai būtų galėjęs ją pakeisti į motorinę valtį ir kiauras dienas šėlti su vaikinais ežere.

Šiandien per dvi savo darbo valandas jis teparašė tokias nemirtingos prozos eilutes:

Praslinkus keturioms dienoms po to, kai Džordžas įsitikino, jog žmona jam neištikima, jis nusprendė pasikalbėti su ja atvirai.

- Man reikia pasikalbėti su tavimi, Eme, - tarė jis.

Tai buvo labai blogai.

Tai ir negalėjo būti gerai, nes pernelyg priminė realybę.

Anksčiau Mortas ramiau žiūrėjo į realų gyvenimą. Galbūt čia ir slypėjo visa esmė.

Jis išjungė mašinėlę ir po akimirksnio suprato, kad užmiršo pervesti tekstą į atmintį. Nieko. Jo pasąmonėje tūnojęs kritikas tikriausiai pasakė, jog tekstas nevertas prisiminti.

Viršuje, matyt, baigė tvarkytis misis Gevin: nutilo dulkių siurblys. Ji ateidavo kiekvieną antradienį, ir kai prieš dvi savaites Mortas jai pareiškė, kad jiedu su Eme išsiskyrė, ji iš netikėtumo ilgam prikando liežuvį, nors tai jai buvo labai nebūdinga. Jis įtarė, jog tarnaitė buvo kur kas palankesnė Emei negu jam. Bet vis dėlto ji ir toliau atvykdavo tvarkyti namų, ir tai, jo nuomone, jau buvo neblogai.

Mortas atsistojo ir nuėjo į svetainę pasitikti misis Gevin, kuri kaip tik leidosi pagrindiniais laiptais. Rankoje ji spaudė žarną, paskui kurią vilkosi mažytis cilindro formos dulkių siurblys. Jis šokčiojo paskui ją nuo laiptelio ant laiptelio kaip mechaninis šunytis. "Jeigu aš pabandyčiau taip tempti laiptais dulkių siurblį, jis būtinai atsitrenktų man į kulnis ir nuriedėtų žemyn, - pagalvojo Mortas. - Įdomu, kaip jai pavyksta?"

- Sveika, misis Gevin, - tarė jis, traukdamas į virtuvę atsigerti kokakolos. Po tokių rašinėjimų visada kamuoja troškulys.

- Laba diena, misteri Reini. - Kadaise jis siūlė, kad ji vadintų jį Mortu, bet ji nesutiko. Ji net nevadino jo Mortonu. Misis Gevin šventai laikėsi savo principų, nors tie principai netrukdė jai vadinti jo žmoną Eme.

"Gal jai pasakyti, kad aš užklupau Emę lovoje su kitu vyru viename iš brangiausių Derio viešbučių, - pagalvojo atidarydamas duris į virtuvę Mortas. - Tada ji tikriausiai vėl imtų vadinti ją bent jau misis Reini".

Tai buvo šlykšti, niekinga mintis - viena iš tų, kurios, kaip įtarė Mortas, trukdė jam gerai rašyti, - bet jis negalėjo jos atsikratyti. Galbūt tokios mintys taip pat praeis... kaip ir sapnai. Jis prisiminė lipduką, kurį kartą matė ant labai seno "Folksvageno" išmetamojo vamzdžio. Ten buvo užrašyta: "Užstrigo - nepraeis".

Praleidusios jį virtuvės durys atsilapojo į priešingą pusę, ir jis išgirdo misis Gevin balsą:

- Aš radau šiukšlių krepšy vieną jūsų apsakymą, misteri Reini, ir pagalvojau, kad galbūt jis jums reikalingas, tad padėjau jį virtuvėj ant spintelės.

- Gerai, - burbtelėjo Mortas, nė nenujausdamas, apie ką ji kalba. Jis neturėjo įpročio mėtyti į šiukšlių dėžę savo nepavykusių kūrinių. Kai jo keverzonės pasirodydavo visiškai niekam tikusios - o paskutiniu metu tai atsitikdavo itin dažnai, - jis arba sunaikindavo jas kompiuteryje, arba šveisdavo į krepšį popieriams, stovėjusį mašinėlės dešinėje.

Žmogaus raukšlėtu veidu, su apskrita juoda skrybėle jis nė neprisiminė.

Mortas atidarė šaldytuvą, pastūmė dvi lėkštutes su kažkokio maisto likučiais, susirado butelį kokakolos ir atkimšo jį; klubu uždarydamas šaldytuvo dureles. Žingtelėjęs prie šiukšlių krepšio išmesti kamščio, jis pamatė rankraštį, kuris gulėjo ant spintelės. Titulinis lapas buvo išteptas kažkuo, primenančiu apelsinų sultis, bet šiaip rankraštis buvo nesugadintas. Dabar Mortas prisiminė. Kaipgi, Džonas Šuteris. Iš Bepročių draugijos. Misisipės poskyrio. Garbingasis narys.

Jis gurkštelėjo iš butelio, paskui paėmė rankraštį. Perkėlęs titulinį lapą į galą, Mortas perskaitė:

Džonas Šuteris
Iki pareikalavimo
Dellakortas, Misisipė

30 puslapių
Maždaug 7500 žodžių
Suteikiama teisė publikuoti periodikoje
Šiaurės Amerika

Džonas Šuteris
PASLĖPTAS LANGAS, PASLĖPTAS SODAS

Rankraštis buvo atspausdintas ant gero popieriaus, bet labai prasta mašinėle - iš visko sprendžiant, tai buvo senas kontoros griozdas, su kuriuo elgtasi ne itin atsargiai. Beveik visos raidės buvo pakrypusios į šoną kaip senio dantys.

Mortas perskaitė pirmą frazę, po to - antrą, trečią, ir akimirksniui jam aptemo protas.

Todas Daunis buvo tos nuomonės, kad moteris, kuri gali pavogti tavo meilę - vienintelį dalyką, ką tu turi, - jau nėra moteris. Todėl jis nusprendė ją nužudyti. Jis nutarė tą padaryti kampe, kur namo siena remiasi į rūsio sieną, - ten, kur jo žmona turėjo savo sodą.

- A, velnias, - burbtelėjo Mortas, nusviesdamas rankraštį atgal ant spintelės. Ranka jis užkliudė butelį. Pasipylė šnypšdama bei burbuliuodama kokakola ir ėmė varvėti ant grindų.

- A, VELNIAS! - iškošė jis.

Misis Gevin įpuolė į virtuvę ir akimoju įvertinusi situaciją tarė:

- Niekis. Aš jau išsigandau, kad jūs persipjovėt sau gerklę. Pasitraukit, prašau, misteri Reini.

Jis žengė į šalį, o ji pirmiausiai griebė ant spintelės gulintį rankraštį ir įbruko jam į rankas. Rankraštis kaip ir anksčiau buvo sveikutėlaitis: kokakolos srovė jį aplenkė. Reinis visada manė turįs humoro jausmą, bet dabar, žvelgdamas į šį pluoštą lapų, suprato, kad

daugių daugiausia, ką jis gali išreikšti, tai karčią ironiją. "Kažkokia pasaka apie baltą ožį, - pagalvojo jis. - Jis vėl pas mane grįžo".

- Jeigu jūs ruošėtės tai sunaikinti, - tarė misis Gevin, linktelėdama į rankraštį ir ištraukdama iš po kriauklės mazgotę, - teisingai nusprendėte.

- Jis ne mano, - tarė Mortas ir mintyse nusijuokė. Vakar, kai vos nepaėmė rankraščio iš neprašyto svečio, jis nusistebėjo, kad žmogus pasiruošęs imti tai, ką jam duoda. Matyt, šis instinktas turi gilias šaknis, nes perskaitęs vos tris frazes Mortas kaipmat pasijuto kaltas... Bet argi ne to siekė Šuteris (ar kaip ten jį)? Iš tiesų, jis visą laiką kartojo: "Jūs pavogėte mano apsakymą", o vagis turi jaustis kaltas.

- Atsiprašau, misteri Reini, - tarė misis Gevin, užkliudydama jį skuduru.

Jis vėl pasitraukė, leisdamas jai prieiti prie aplaistytos vietos.

- Tai ne mano, - atkakliai pakartojo jis.

- O aš maniau, jūsų, - atsakė tarnaitė, nušluosčiusi spintelę ir priėjusi prie kriauklės išgręžti mazgotės.

- Čia parašyta: Džonas Šuteris, - tarė Mortas, vėl uždėdamas titulinį lapą ant viršaus ir pasukdamas į ją rankraštį. - Matote?

Misis Gevin iš mandagumo dirstelėjo į titulinį lapą ir pradėjo šveisti spintelės duris.

- Aš maniau, kad tai, kaip ten jį, pseudonimas... - pasiteisino ji.

- Aš nevartoju pseudonimų, - atšovė Mortas. - Ir niekada nevartojau.

Šįsyk ji žvilgtelėjo į patį Mortą - nepatikliai, tiriančiai, ir atsiklaupusi įniko valyti kokakolą nuo grindų.

- Jei ir vartotumėt, vis tiek man nepasakytumėt.

- Dovanokit už šį potvynį, - atsiprašė Mortas, traukdamasis prie durų.

- Tai mano darbas, - greitai atsakė ji, net nepakeldama akių.

Jis suprato, kad pokalbis baigtas, ir išėjo.

Minutėlę Mortas pastovėjo svetainėje, spoksodamas į vidury kambario numestą dulkių siurblį. Ausyse jam dar kartą nuskambėjo ramus neprašytojo svečio balsas: "Nereikia daugiau nieko į tai painioti, misteri Reini. Tai svarbu tik jums ir man".

Mortas, pripratęs profesionaliai įsiminti veidus bei poelgius, atkūrė atminty tą veidą ir atidžiai į jį įsižiūrėjęs pagalvojo: "Ne, tai buvo ne proto aptemimas ir ne ekstravagantiškas bandymas susipažinti su rašytoju, kurį jis galėjo laikyti garsenybe. Jis, ko gero, dar grįš".

Staiga ryžtingu žingsniu Mortas patraukė į kabinetą, pakeliui susukdamas rankraštį į tūtą.

4

Iš keturių Morto kabineto sienų trys buvo užpildytos knygų lentynomis. Vieną užėmė jo paties kūriniai, išleisti ir Amerikoje, ir užsienyje. Iš viso jis buvo parašęs šešias knygas: penkis romanus ir vieną apsakymų rinkinį. Apsakymus bei du pirmuosius romanus gerai įvertino jo šeimos nariai bei keletas draugų. Trečiasis romanas "Rylininko sūnus" netikėtai tapo bestseleriu. Po to, kai jį aplankė sėkmė, ankstyvieji kūriniai buvo išleisti pakartotinai, nors ir nepasiekė tokio populiarumo kaip vėlyvesnės knygos.

Rinkinys vadinosi "Kiekvienas praranda skatiką". Daugelis jį sudariusių apsakymų jau buvo spausdinti žurnaluose vyrams, kur juos supo nuogų išsidažiusių gražuolių fotografijos. Tačiau vienas iš jų atsidūrė "Elerio Kvino detektyvų žurnale". Vadinosi jis "Metas sėti" - kaip tik dabar Mortas jį ir atsivertė.

Moteris, galinti pavogti tavo meilę - vienintelį dalyką, kurį tu turi, - jau nėra moteris. Bent jau taip manė Tomis Cheivlokas. Ir jis nusprendė ją nužudyti. Jis net tiksliai žinojo, kur tai padarys: mažame sodelyje, kurį ji augino namo bei rūsio sienos sudarytame kampe.

Mortas atsisėdo ir pradėjo skaityti abu apsakymus, lygindamas juos vieną su kitu. Priėjęs vidurį, jis suprato, kad gali ir nebetęsti. Kai kur jie skyrėsi stiliumi, bet kitose vietose sutapo žodis žodin. Nežiūrint stilistinių skirtumų, buvo galima pasakyti, kad tai - vienas ir tas pats apsakymas. Ir ten, ir čia žmogus nužudo savo žmoną. Ir ten, ir čia žmona pavaizduota kaip išdžiūvusi šalta kumelė, kuriai niekas nerūpi, išskyrus sodą bei konservavimą. Ir vienur, ir kitur žudikas

užkasa žmonos kūną sode, po to prižiūri jį ir išaugina didžiulį derlių. Mortono Reinio versijoje tai pupos, Šuterio - kukurūzai. Abiejuose kūriniuose žmogžudys galų gale išprotėja, ir policija randa jį, kai jis springdamas bando suvalgyti savo išaugintas daržoves (atitinkamai pupas arba kukurūzus) ir bamba, kad štai dabar pagaliau ja atsikratys.

Mortas niekada nelaikė savęs siaubo novelių meistru, ir apsakyme "Metas sėti" nebuvo nieko ypatingo, bet vis dėlto, kurdamas šio išsigimėlio paveikslą, jis gerokai paplušėjo, ir išmesti apsakymą buvo gaila. Emė, perskaičiusi jį, gūžtelėjo pečiais ir tarė: "Gal ir neblogai, bet šio žmogaus siela... Viešpatie, Mortai, juk tai butelis su sliekais?!"

Jis jautė visiškai tą patį. Nuo tada jis nedažnai lankėsi šio apsakymo pasaulyje ir nemanė, kad tai "širdies palengvinimas", bet jam atrodė, jog jis sąžiningai atliko savo darbą ir neblogai pavaizdavo Tomo Cheivloko nervinį šoką. Detektyvų žurnalo redaktorius tą patvirtino, ir skaitytojai, sprendžiant iš laiškų, taip pat. Redaktorius prašė atsiųsti į žurnalą dar ką nors panašaus, bet Mortas to nepadarė ir neparašė nieko, kas bent kiek primintų "Metą sėti".

- Aš žinau, kad galėsiu tai padaryti, - tarė Todas Daunis, ištraukdamas iš verdančio puodo dar vieną kukurūzų burbuolę. - Neabejoju, jog bėgant laikui ją visą taip sunaikinsiu.

Taip savo apsakymą baigė Šuteris.

- Aš įsitikinęs, kad puikiausiai su tuo susidorosiu, - tarė jiems Tomas Cheivlokas, įsidėdamas iš pilno kunkuliuojančio puodo dar vieną porciją pupų. - Garantuoju, jog greitai jos mirtis taps mįsle netgi man.

Tokia buvo Mortono Reinio apsakymo pabaiga.

Mortas užvertė knygą ir susimąstęs padėjo ją atgal į lentyną šalia kitų savo kūrinių.

Paskui jis atsisėdo prie rašomojo stalo ir pradėjo iš lėto, metodiškai raustis stalčiuose. Stalas buvo didžiulis - toks didžiulis, kad kitados jį teko įnešti į namą dalimis. Jis turėjo aibę stalčių. Tai buvo Morto teritorija: nei Emė, nei misis Gęvin prie stalo nė neprisiartindavo, ir stalčiai buvo sausakimši visokio šlamšto, susikaupusio čia per dešimtis metų. Praėjo jau ketveri metai, kai Mortas metė rūkyti,

ir jeigu kažkur namuose dar liko cigarečių, tai galėjo būti tik čia. Jeigu cigarečių atsiras, jis užsirūkys. Dabar jam mirtinai norėjosi užtraukti dūmą. Jei ne - irgi neblogai. Knisdamasis stalčiuose, jis po truputį nusiramino. Seni laiškai, kuriuos jis pasidėjo, kad parašytų atsakymą, bet taip ir neparašė. Tai, kas kitados atrodė svarbu, dabar tepriminė kažką archaišką, net šiek tiek paslaptingą. Atvirutės, kurias jis nusipirko, bet taip niekada ir neišsiuntė. Rankraščių skiautės - taisinėtos ir ne. Praplėštas senų avižinių dribsnių maišelis. Vokai. Sąvaržėlės. Anuliuoti čekiai. Jis aptiko čia kone geologinius klodus - praėjusio gyvenimo, sustingusio vietoje, įšaldyto. Tai iš tikrųjų jį ramino. Jis baigė naršyti pirmame stalčiuje ir perėjo prie kito, nesiliaudamas galvoti apie Džoną Šuterį bei tai, kokį poveikį padarė jam Šuterio apsakymas (jo paties, velniai griebtų, apsakymas!).

Pirmiausia, šis kūrinys privertė jį ieškoti cigarečių. Žinoma, tai atsitiko ne pirmą kartą per tuos ketverius metus. Būdavo momentų, kai pamatęs prie šviesoforo sustojusiame automobilyje rūkantį žmogų, jis akimirksniui panūsdavo užsitraukti dūmą. Bet būtent akimirksniui. Tas noras praeidavo kaip pavasarinė liūtis: štai viską aplinkui uždengia sidabrinė lietaus skraistė, o po penkių minučių žydrame danguje jau vėl skaisčiai šviečia saulė. Ir jam niekada neknietėjo sustoti prie artimiausios parduotuvės, kad nusipirktų rūkalų, arba ieškoti pakelio cigarečių stalčiuje pirštinėms, kaip kad jis darė dabar.

Jis jautėsi kaltas, ir tai buvo kvaila. Tai jį siutino. Jis nevogė Šuterio apsakymo. Jei čia ir būta vagystės (o greičiausiai taip ir buvo, nes du apsakymai negalėjo būti tokie panašūs, kad vienas autorius žinotų kito kūrinio tekstą), tai pats Šuteris pavogė iš jo.

Žinoma.

Tai buvo taip akivaizdu kaip nosis jo veide arba... apskrita juoda skrybėlė ant Džono Šuterio galvos.

Ir vis dėlto kažkas jam kėlė nerimą, vertė jaustis kaltam... Jis negalėjo nei įvardinti, kas tai, nei suprasti šio sunkumo priežasčių. Galbūt...

Tuo momentu Mortas rado "Rylininko sūnaus" atšviestą egzempliorių, o po juo - pakelį cigarečių "L&M". Jis net nežinojo, ar

dabar gamina tokias cigaretes. Pakelis buvo senas, aplamdytas, bet aiškiai netuščias. Mortas pažvelgė vidun. Pagal tik jam vienam, kaip neformalaus mokslo - jo rašomojo stalo geologijos - atstovui, žinomą klasifikaciją jis nustatė, jog šis pakelis buvo įsigytas maždaug 1985 metais. Viduje buvo trys cigaretės - trys vinys, kuriuos buvo galima susikalti sau į karstą.

"Praėjusio šimtmečio agentės, - pagalvojo Mortas. Jis paėmė vieną cigaretę ir nupėdino į virtuvę, kur prie plytelės gulėjo degtukai. - Praėjusio šimtmečio agentės, įveikusios laiką; kantrios keliauninkės, laukusios patogios progos, kad vėl pakreiptų mane į tiesų kelią, vedantį į plaučių vėžį. Atrodo, jūsų valanda išmušė".

- Nagi paragausim šio šlamšto, - sugriaudėjo jis ant viso tuščio namo (misis Gevin jau seniai buvo išėjusi) ir prikišo degtuką prie cigaretės galo. Šlamšto skonio jis nepajuto. Cigaretės dūmas buvo puikus. Mortas maloniai prašviesėjusia galva, rūkydamas nusliūkino atgal į kabinetą. "O, bjauri įpročio galybe", - galvojo jis. Kaip ten sakė Hemingvėjus? Ne rugpjūty, ne rugsėjy - šiais metais tu gali daryti, ką nori. Bet laikas eina ratu. Visada. Ir anksčiau ar vėliau tu vėl įsigrūdi ką nors į savo susenusius nebylius nasrus. Butelio kaklelį, cigaretę ar net šautuvo vamzdį. Ne rugpjūtį, ne rugsėjį...

... deja, dabar jau spalis.

Dar anksčiau virtuvėje Mortas buvo radęs seną pustuštį indelį su arachisais. Kad riešutai dar valgomi, jis suabejojo, bet iš dangtelio išėjo puiki peleninė. Mortas atsisėdo už rašomojo stalo, pažvelgė pro langą į ežerą (valtys, kaip ir misis Gevin, jau seniai buvo dingusios), godžiai įkvėpė dūmą ir visiškai pasidavęs senam blogam įpročiui pajuto, jog gali jau ramiau galvoti apie Džoną Šuterį bei tą apsakymą.

Šis žmogus, be abejo, nenormalus. Tai galima laikyti įrodytu faktu. Tad kodėl pastebėjęs sutapimus kūriniuose jis taip prarado pusiausvyrą?..

Ką gi, iš vienos pusės, apsakymas - tai realus daiktas; įmanoma taip svarstyti, ypač jeigu kas nors jį iš tavęs nuperka, bet iš kitos - tai anaiptol ne daiktas. Tai ne vaza, kėdė ar, sakykim, automobilis. Tai rašalas ant popieriaus, bet tai ne popierius ir ne rašalas. Kartais jį klausdavo, iš kur jis ima idėjų, ir jis įvairiai pajuokaudavo, kartu

jausdamas gėdą, kad šiek tiek pamelavo. Žmonės mano, jog kažkur yra Centrinė Idėjų Saugykla (arba dramblių kapinės, arba gryno aukso miestas), o jis turi slaptą žemėlapį, kurio pagalba gali nukakti ten ir grįžti atgal. Bet Mortas žinojo, kaip tai vyksta iš tikrųjų. Jis aiškiai prisimindavo, kur jis buvęs, kai į galvą atėjo viena ar kita idėja, ir žinojo, kad idėja kyla iš keistų ryšių tarp daiktų, įvykių ar žmonių, kurie anksčiau atrodė nesusiję, stebėjimo. Bet tai buvo viskas. Kaip ir kodėl jis užčiuopdavo tuos ryšius, kad vėliau paverstų juos apsakymais, - apie tai jis neturėjo jokio supratimo.

Jeigu Džonas Šuteris būtų atėjęs pas jį ir užuot pareiškęs: "Jūs pavogėte mano apsakymą", pasakytų: "Jūs nuvarėte mano mašiną", Mortas galėtų greitai paneigti tokį kaltinimą. Jis galėtų tą padaryti net tuo atveju, jeigu būtų kalbama apie vienodo modelio, tais pačiais metais pagamintas bei vienodos spalvos mašinas. Jis parodytų žmogui apskrita juoda skrybėle mašinos dokumentus, priverstų jį palyginti ant rausvos kortelės išspausdintą numerį su numeriu, esančiu ant korpuso, ir - širdingiausi sveikinimai.

Bet prie pasakojimo idėjos nebūna čekio. Išnagrinėti jos atsiradimo neįmanoma, juk ji duodama tau veltui. Tik vėliau pasakai kainą kiekvienam, kas nori ją iš tavęs nupirkti, - žurnalams, laikraščiams, leidykloms, kino kompanijoms, - ir stengiesi ją kuo labiau padidinti, kad susigrąžintum pinigus, kurių tie kalės išperos tau kažkada neišmokėjo. O iš pradžių idėja gimsta viena, be jokių dokumentų. Čia ir visa esmė, nusprendė Mortas. Todėl jis ir pasijuto kaltas, nors žinojo, kad nevogė iš Džono Šuterio jokio apsakymo. Rašytojo amatas jau savaime kažkuo giminingas vagystei, o Džonas Šuteris paprasčiausiai buvo pirmasis, kuris atėjo ir pasakė jam tą garsiai. Jis pagalvojo, jog pasąmonėj jis laukė kažko panašaus jau ne vienerius metus.

Mortas užgesino cigaretę ir nusprendė truputį nusnūsti. Paskui jam dingtelėjo, kad tai bloga idėja. Kur kas geriau - ir sielai, ir kūnui - ko nors užkąsti, pusvalandį paskaityti ir eiti pasivaikščioti prie ežero. Paskutiniu metu jis per daug miega - tai depresijos požymis. Mortas patraukė į virtuvę, bet pasuko iš kelio ir prigulė ant kušetės, stovėjusios po svetainės langu. "Velniop, - nusprendė jis, pasikišdamas pagalvę po kaklu, - depresija tai depresija".

Ir jau užsnūsdamas pagalvojo: "Tas vyrukas manęs taip nepaliks. Ne, jis ne iš tų. Jis dar grįš".

5

Mortas sapnavo, kad klaidžioja po didžiulį kukurūzų lauką. Jis eina nuo vienos lysvės prie kitos, o laikrodžių stikluose atsispindi saulė: jų jis turi ant kiekvienos rankos po kelis, ir visi rodo skirtingą laiką.

- Gelbėkit! - šaukia Mortas. - Kas nors, prašau, padėkit! Aš paklydau, man baisu!

Priešaky šnara kukurūzų jūra. Staiga iš vienos pusės išeina Emė, iš kitos - Džonas Šuteris. Abiejų rankose - peiliai.

- Štai ir pakliuvai, brolyti, - iškošė Šuteris. - Neabejoju, kad ilgainiui tavo mirtis taps mįsle netgi mums.

Mortas apsigręžia, bandydamas bėgti, bet kažkieno ranka - jis įsitikinęs, kad Emės, - griebia jį už diržo ir tempia atgal. Ir peiliai, blykčiodami skaisčioje šio paslėpto sodo saulėje...

6

Po valandos ir penkiolikos minučių Mortą prižadino telefono skambutis. Papurtęs galvą - jis tik prisiminė, kad jį kažkas dusino, - Mortas atsisėdo lovoje. Jam buvo nepakenčiamai karšta: kiekvieną kūno lopinėlį pylė prakaitas. Kol jis miegojo, saulė pasisuko į kitą namo pusę ir jau nežinia kaip ilgai spigino į jį pro langą.

Mortas iš lėto patraukė prie telefono koridoriuje, žengdamas sunkiai kaip naras, einantis upės dugnu prieš srovę. Galvoje ūžė, burnoj buvo toks skonis, tarsi jis ką tik būtų suvalgęs nustipusią žiurkę. Atrodė, jog su kiekvienu žingsniu durys į koridorių po truputį tolsta, ir Mortas pagalvojo (tai ir anksčiau jam dingtelėdavo), kad pragare žmogus tikriausiai jaučiasi taip pat, kaip po ilgo bei kamuojančio miego kaitroje. Svarbiausia buvo netgi ne fizinė kančia, o kažkoks iš kojų verčiantis nesutapimo su savimi jausmas - tarsi

dairytumeis aplinkui pro televizijos kamerą su aprasojusiu objektyvu.

Mortas pakėlė ragelį, tikėdamasis išgirsti Šuterį.

"Taip, be abejo, tai jis - vienintelis žmogus pasaulyje, su kuriuo man negalima kalbėtis tokioje būsenoje, kai vienas smegenų pusrutulis atitrūkęs nuo kito. Žinoma, jis - kas gi dar?"

- Taip?

Tai buvo ne Šuteris, bet išgirdęs balsą kitame laido gale Mortas suprato, kad pasaulyje yra mažiausiai dar vienas žmogus, su kuriuo jis nenorėtų kalbėtis, jausdamasis toks fiziškai bejėgis.

- Sveikas, Mortai, - tarė Emė. - Su tavim viskas tvarkoj?

7

Tą pačią dieną Mortas užsivilko raudoną flanelinę striukę, kurią nešiodavo ankstyvą rudenį, ir prisiminęs savo sumanymą vis dėlto išėjo pasivaikščioti. Katinas Bampas palydėjo jį pakankamai toli, kad įsitikintų, jog Morto ketinimai rimti, o paskui grįžo namo.

Jis žingsniavo iš lėto ir ryžtingai, gėrėdamasis šia nuostabia diena su žydru dangumi, raudonais lapais bei auksinių saulės spindulių persmelktu oru. Jis ėjo, susikišęs rankas į kišenes, mėgaudamasis ežero reginiais, kurie visada veikė jį raminančiai. Mortas manė, kad būtent dėl to jis ir atvažiavo čia, o nepasiliko, kaip tikėjosi Emė, Niujorke, kol jų skyrybų byla sprendėsi. Tai buvo magiška vieta, ypač rudenį, ir kai jis čia atvykdavo, jam atrodydavo, kad vargu ar atsirastų visoje planetoje kitas toks pat nelaimingas bei magijos reikalingas žmogus. O jeigu išbandyta šio užkampio magija pasirodytų bejėgė ir jis kaip anksčiau neįstengtų parašyti nė eilutės, jis nežinojo, kas dar galėtų padėti.

Vis dėlto Mortas po truputį rimo. Keista rudens tyla, tvyranti virš ištuštėjusių Tešmoro pakrančių, veikė jį kaip švelnių rankų glamonė. Dabar jis turėjo apie ką pagalvoti, išskyrus Džoną Šuterį. Jam reikėjo pagalvoti dar ir apie Emę.

- Žinoma, pas mane viskas gerai, - atsakė jis, kruopščiai ištardamas žodžius, tarsi girtas, kuris stengiasi įtikinti aplinkinius, kad jis

visiškai blaivas. O iš tikrųjų jo galvoje buvo toks rūkas, jog jis jautėsi tam tikra prasme ne geriau negu prisigėręs. Žodžiai jam atrodė gremėzdiški ir vos tilpo į burną it minkšto, biraus akmens gabalai. Mortas kalbėjo atsargiai, nelyginant pirmą kartą gyvenime tiesdamas kelią per telefoninio pokalbio dviprasmybes bei šachmatines kombinacijas. - O tu kaip?

- O, puikiai, pas mane viskas puiku, - atsakė Emė, ir ragelyje nuskambėjo trumpas, greitas juokas, kuris paprastai reiškė, kad ji flirtuoja arba velniškai nervinasi. Kadangi Mortas abejojo, jog šiuo momentu ji sugebėtų su juo flirtuoti, todėl atmetė šią galimybę. Suvokimas, kad žmona taip pat nervinasi, leido jam šiek tiek atsipalaiduoti. - Tiesiog tu ten visiškai vienas, ir maža kas gali atsitikti, juk šalia nieko nėra... - Ji neužbaigė.

- Aš ne visiškai vienas, - švelniai paprieštaravo Mortas. - Šiandien buvo atėjusi misis Gevin. Ir Gregas Karsterzas visada šalia.

- O, aš visai buvau užmiršusi apie tą stogą, - sučiauškėjo Emė, ir jam šmėkštelėjo mintis, kad jų pokalbis kažkoks pernelyg natūralus bei taikus. "Pasiklausius mūsų, - pagalvojo Mortas, - nė už ką nepasakytum, kad tas niekšas nekilnojamo turto prekybos agentas buvo įsirangęs į mano lovą... arba tai, ką aš laikiau *savo* lova". Jis manė, jog dabar jį apims nepasitenkinimo banga - įžeistos savimeilės, pavydo, įsiūčio, - bet ten, kur dar neseniai siautė šie nemalonūs jausmai, dabar tekrustelėjo kažkoks blyškus šešėlis.

- Bet Gregas to neužmiršo, - tarė Mortas. - Jis buvo atėjęs vakar ir kone pusantros valandos laipiojo po stogą.

- Ką, ten jau viskas supuvo?

Jis atsakė, ir jie dar keletą minučių pakalbėjo apie stogą. Mortas tuo metu truputį atsitokėjo. Jie šnekučiavosi taip, tarsi viskas būtų kaip anksčiau, tarsi jie ruoštųsi kitą vasarą praleisti kartu po nauju kedriniu stogu, kaip devynerius metus pragyveno po senuoju. "Duokite man stogą, - pagalvojo Mortas, - duokite kraštelį kedrinio gaubto, ir aš kalbėsiuosi su šia kumele iki amžiaus galo".

Mortas klausėsi, ką jis pats tauškia, kad palaikytų pokalbį, ir pamažėle jį apėmė nerealybės pojūtis. Jis vėl nugrimzdo į tą somnambulišką miego būseną, kurioje priėjo prie telefono. Pagaliau tai

pasidarė nepakenčiama. Jeigu šio išbandymo tikslas - išsiaiškinti, kuris iš jų įstengs ilgiau apsimetinėti, kad paskutiniųjų šešių mėnesių jųdviejų gyvenime nieko paprasčiausiai nebuvo, jis galėjo kaipmat prisipažinti nugalėtu.

Emė klausinėjo, kur Gregas ruošiasi gauti kedrinių lentelių ir ar samdys jis sielininkų brigadą mieste, bet čia Mortas neištvėrė:

- Klausyk, Eme, kodėl tu vis dėlto paskambinai?

Minutėlę ragelyje viešpatavo tyla, ir jis pajuto, kaip žmona ieško žodžių, tarsi matuodamasi priešais veidrodį skrybėlaites. Štai tas jį ne juokais įsiutino. Tai buvo vienas iš bruožų, kurių Mortas iš tikrųjų joje nemėgo. Visiškai nesąmoningas dviveidiškumas.

- Aš jau tau sakiau kodėl, - pagaliau tarė Emė. - Kad sužinočiau, ar su tavim viskas tvarkoj. - Ji vėl ėmė jaudintis ir kalbėjo neryžtingai. Tai reiškė, jog ji sako tiesą. Kai Emė meluodavo, tai nuskambėdavo taip, lyg ji praneštų, kad Žemė apvali. - Mane kamavo nerimas. Žinau, kad tuo netiki, bet tau juk ne paslaptis, kad man būna... Ir kad aš tikiu... Taip, Mortai?

- Taip, aš žinau.

- Na štai, mane buvo apėmusi bloga nuojauta. Aš pasidariau sau priešpiečiams sumuštinį, ir staiga man pasirodė, kad tu... kad su tavim kažkas negerai. Aš truputį palaukiau - maniau, praeis, bet nepraėjo. Tada nusprendžiau paskambinti. Su tavim tikrai viskas tvarkoj?

- Taip, - atsakė jis.

- Ir nieko neatsitiko?

- Na, kai kas atsitiko, - tarė jis po trumputės pauzės.

Mortas pagalvojo, kad greičiausiai Džonas Šuteris (jeigu tai jo tikrasis vardas) iš pradžių bandė susirasti jį Deryje ir tik po to atsibastė čia. Šiuo metų laiku jis paprastai būdavo Deryje. Emė galėjo pati atsiųsti Šuterį į Tešmor Gleną.

- Aš taip ir maniau, - tarė ji. - Tu susižeidei pjūklu? Arba...

- Ne, medicininės pagalbos nereikia, - atšovė Mortas šyptelėjęs. - Tiesiog nemalonus susitikimas. Sakyk, Džono Šuterio vardas tau girdėtas?

- Ne. Kas jis?

Mortas suvaldė susierzinimą, pro sukąstus dantis kaip garus iškošdamas orą. Emė buvo nekvaila moteris, bet ji visada turėjo kažką panašaus į trumpą sujungimą tarp liežuvio ir smegenų. Taip jis kartą pajuokavo, kai ji pasiūlė nešioti marškinėlius su užrašu: "Pirmiau pasakau, paskui pagalvoju".

- Neperšokus griovio, nesakyk "op". Pagalvok truputį. Labai aukštas žmogus, maždaug šešių pėdų ūgio. Manau, kad jam apie keturiasdešimt penkerius metus. Iš veido vyresnis, bet juda kaip keturiasdešimtmetis. Veidas - kaimiečio, giedras, daugybė raukšlių nuo saulės. Kai jį pamačiau, pagalvojau, jog jis atrodo kaip personažas Folkas...

- Apie ką tu kalbi, Mortai?

Tuo metu visa jų istorija jam iškilo prieš akis. Mortas dar kartą suprato, kodėl jis nepatenkino savo troškimo, nedavusio ramybės naktimis, - pasiūlyti Emei išspręsti jų nesutarimus. Jis žinojo, jog jam pareikalavus žmona būtų sutikusi. Tačiau visa nelaimė, kad jų santuoką išardė ne vien nekilnojamo turto prekybos agentas. Dabar jos balse nuskambėjusios įsakmios gaidelės buvo dar vienas simptomas, sužlugdęs jų santuoką. "Ką tu čia prisidirbai? - tarsi vertė ji tučtuojau atsakyti. - Į ką įsivėlei? Nagi, pasiaiškink".

Mortas prisidengė akis ir prieš atsakydamas dar kartą iškošė orą pro dantis. Paskui jis papasakojo jai apie Džoną Šuterį, jo rankraštį bei savo apsakymą. Emė prisiminė "Metą sėti", bet pareiškė, jog niekada gyvenime negirdėjo apie Džoną Šuterį - tokį vardą sunku užmiršti (su tuo Mortas visiškai sutiko). Ir niekada nebuvo regėjusi to žmogaus.

- Tu įsitikinusi? - paklausė Mortas.

- Taip, visiškai, - atsakė Emė. Morto klausimai ją mažumėlę sutrikdė. - Nuo tada, kai tu išvažiavai, aš tokio žmogaus nemačiau. Ir kol dar neperspėjai, kad neperšokus griovio nesakyčiau "op", noriu tave patikinti, jog puikiausiai prisimenu viską, kas per tą laiką įvyko.

Emė nutilo, ir jis pagalvojo, kad jai dabar sunku kalbėti, nes jis, matyt, iš tiesų ją įžeidė. Mažytis, pašėlęs žvėriūkštis jo viduje triumfavo. Didesnė jo esybės dalis tuoj pat pasmerkė šį išsišokimą,

tačiau žvėriūkštis džiūgavo, demonstruodamas visišką abejingumą Morto Kilniaširdžio nuomonei.

- Gal jį matė Tedas? - paklausė jis.

Tedas Milneris buvo nekilnojamo turto pardavimo agentas. Mortas lig šiol negalėjo patikėti, kad žmona metė jį dėl šio agento, ir tai, jo nuomone, sudarė nemažą visos problemos dalį. Be abejo, jis taip pat buvo ne šventas: bent jau sau pačiam galėjo tai prisipažinti.

- Tu juokauji? - Emės balsas nuskambėjo ir piktai, ir su kartėliu, ir įžūliai.

- Ne, - atsakė Mortas. Jis vėl pasijuto pavargęs.

- Tedo čia nėra, - tarė ji. - Tedas čia beveik neužsuka. Aš... aš pati nueinu pas jį.

"Ačiū, Eme, kad atvėrei širdį", - jis vos neištarė to garsiai, bet paskutiniu momentu prikando liežuvį. Norėjosi nors vieną pokalbį baigti be priekaištų. Todėl Mortas nepuolė dėkoti žmonai už atvirumą, raminti, kad viskas susitvarkys, ir juolab kamantinėti: "Kas tau, Eme?" - daugiausia dėl to, kad ji, savo ruožtu, neužduotų jam to paties klausimo.

8

Emė patarė jam pasikalbėti su Tešmoro konstebliu Deivu Njusomu - galų gale, šis žmogus gali pasirodyti pavojingas. Mortas atsakė, jog kol kas nėra reikalo, tačiau, jeigu Džonas Šuteris atsidangins vėl, jis, ko gero, paskambins jam. Apsikeitę dar keliom mandagiom frazėm, jie atsisveikino. Mortas buvo tikras, kad Emė vis tebesisieloja dėl jo aiškios užuominos, jog Tedas dabar sėdi jo krėsle arba miega jo lovoje, bet jis nuoširdžiai nesuprato, kaip galima taip ilgai vengti užuominų apie Tedą. Juk Tedas vis dėlto buvo Emės gyvenimo dalis. Ir juk būtent ji paskambino jam, Mortui. Jai kilo viena iš tų juokingų nuojautų, ir ji paskambino jam.

Žingsniuodamas takučiu palei ežerą, Mortas priėjo kryžkelę. Takas, sukęs į dešinę, kilo šlaitu ir vedė į plentą. Mortas ėmė kopti juo, neskubėdamas, gėrėdamasis rudens spalvomis. Kai takas pasuko paskutinį kartą ir priešaky sušmėžavo siaura asfalto juosta, jis

visiškai nenustebo, pamatęs žydrą pikapą su Misisipėje užregistruotu numeriu. Automobilis stovėjo šalikelėje it prie medžio pririštas šuo, o į priekinį dešinį jo sparną su sukryžiuotomis ant krūtinės rankomis rėmėsi ilga Džono Šuterio figūra.

Mortas manė, jog tuoj pradės pašėlusiai plakti širdis ir po visą kūną pasklis adrenalinas, bet širdis tuksėjo normaliu ritmu ir vidinės sekrecijos liaukos funkcionavo kaip paprastai.

Tuo metu iš debesų išlindo saulė, ir rudeninės spalvos suliepsnojo visu ryškumu. Mortui iš po kojų nusidriekė jo paties šešėlis - ilgas, tamsus, aiškiais kontūrais. Juoda apskrita Šuterio skrybėlė dar patamsėjo, jo marškiniai tapo skaisčiai žydri, o oras buvo toks skaidrus, kad jis visas atrodė kažkokios kitos realybės, gyvesnės bei ryškesnės už tą, kurią pažinojo Mortas, atstovas. Ir Mortas suprato, jog suklydo arba nedovanotinai sumelavo, aiškindamas ir sau, ir Emei, kodėl jis nenori kreiptis į Deivą Njusomą. Dalykas buvo tas, kad jis pats norėjo išspręsti šį reikalą. "Tikriausiai, kad įrodyčiau, jog ir aš dar šį tą sugebu", - pagalvojo Mortas ir vėl ėmė lipti šlaitu į viršų, kur atsirėmęs į mašiną jo laukė Džonas Šuteris.

9

Morto pasivaikščiojimas pakrante buvo ilgas, tad jis turėjo laiko pagalvoti ne tik apie Emės skambutį. Kai jam kelią pastodavo nukritęs medis, jis perlipdavo jį arba apeidavo. Kartkartėm jis paimdavo nuo žemės plokščius akmenukus ir paleisdavo juos šokinėti ežero paviršiumi (vaikystėje jis darė tai virtuoziškai, ir tikrai geras akmuo - jie vadindavo tokius "blynais" - galėjo pašokinėti iki dešimties kartų, tačiau dabar stryktelėjo tik keturis kartus). Ir dar jis svarstė, kaip pasielgti su Šuteriu, kai šis pasirodys.

Mortą iš tiesų akimirksniui persmelkė kaltės jausmas, kai jis įsitikino, kad du apsakymai beveik sutampa, tačiau jis greitai susivaldė. Jis nusprendė, jog tai bendro kaltės jausmo, kuriam pasmerkti visi rašytojai, turintys reikalą su prasimanymu, pasireiškimas. Kai dėl paties Šuterio, tai jam Mortas nejautė nieko, išskyrus pagiežą, pyktį ir... kažkokį palengvėjimą. Štai jau keletas mėnesių jame kaupėsi,

kunkuliavo ir nerado kur išsilieti baisus nirštas. Malonu buvo pagaliau sutikti atpirkimo ožį.

Mortas žinojo seną juokelį, kad jeigu prie keturių šimtų rašomųjų mašinėlių keturiems milijonams metų pasodinus keturis šimtus beždžionių, viena iš jų atspausdintų Šekspyro kūrinių rinkinį. Jis tuo netikėjo. Bet tegu netgi taip, Džonas Šuteris - ne beždžionė, ir pragyveno jis dar nepakankamai ilgai, kad ir koks raukšlėtas jo veidas.

Vadinasi, Šuteris nukopijavo jo apsakymą. Kodėl jis išsirinko būtent "Metą sėti", Mortas Reinis nesuprato, bet jis neabejojo, jog viskas įvyks kaip tik taip, nes atsitiktiniu sutapimu netikėjo, ir nors galėjo tarti, kad pasiskolino šią istoriją (o kartu ir visus savo siužetus) Bendrame Kosminiame Idėjų Banke, tačiau buvo visiškai tikras, kad iš misterio Džono Šuterio niekada nieko nevogė.

Gerai, tada iš kur Šuteris nusirašė apsakymą? Mortas neabejojo, jog tai svarbiausias klausimas. Atsakius į jį, buvo galima demaskuoti Šuterį, apkaltinti jį melu bei klastote.

Egzistavo du įmanomi variantai, kadangi šis apsakymas buvo publikuotas du kartus - "Elerio Kvino detektyvų žurnale" bei apsakymų rinkinyje "Kiekvienas praranda skatiką". Paprastai rinkinio pradžioje pateikiamos kiekvieno kūrinio pirmos publikacijos datos. Taip buvo ir knygoje "Kiekvienas praranda skatiką". Atvertęs ją, Mortas pamatė, jog apsakymas "Metas sėti" pirmą kartą pasirodė 1980 metų "Detektyvų žurnalo" birželio numeryje. Pats rinkinys buvo išspausdintas "Sen-Martins Press" leidykloje 1983 metais. Paskui išėjo ir kiti leidimai - visi, išskyrus vieną, minkštais viršeliais, - bet tai jau nesvarbu. Mortui aktualiausios buvo dvi datos - 1980 ir 1983 metai. Ir jis vylėsi, kad, išskyrus leidyklose dirbančius literatūros agentus bei juristus, niekas niekada nekreipia dėmesio į šią smulkiu šriftu atspausdintą eilutę, kurioje nurodyta pirmosios publikacijos data.

Tikėdamasis, kad Šuteris - ne išimtis ir kaip ir kiekvienas skaitytojas jis naiviai mano, jog apsakymas, pirmą kartą įtrauktas į rinkinį, iki tol neegzistavo, Mortas ryžtingai patraukė prie žmogaus ir sustojo šalikelėje.

10

- Jūs tikriausiai jau suspėjote perskaityti mano apsakymą, - nerūpestingai paklausė Šuteris.

- Taip, suspėjau.

Šuteris rimtai linktelėjo.

- Įsivaizduoju, kokį tai paliko įspūdį.

- Žinoma, paliko, - sutiko Mortas ir kaip niekur nieko pridūrė: - Kada jį parašėte?

- Aš numaniau, kad jūs to paklausite, - tarė Šuteris.

Jis gudriai šyptelėjo ir nutilo. Jo rankos kaip ir anksčiau buvo sukryžiuotos ant krūtinės, o delnai pažastyse. Atrodė, jog jis ruošiasi taip stovėti visada arba bent jau kol sutems ir tik tuomet negalės laikyti atsukęs veido į saulę.

- Kaipgi, - tarė Mortas, dėdamasis abejingu. - Tą reikia išsiaiškinti. Kai du parašo visiškai tokį patį apsakymą, tai jau ne juokas.

- Ne juokas, - mąsliai pakartojo Šuteris.

- O kad išsiaiškintume, - tęsė Mortas, - kad nustatytume, kuris nuo kurio nusirašė, reikia patikrinti, kuris šį kūrinį parašė pirmasis. Nieko kito neišgalvosi. - Jis drąsiai pažvelgė į žydras Šuterio akis. Kažkur netoliese krankteléjo varna, paskui vėl viskas nutilo. - Argi ne taip?

- Taip, - sutiko Šuteris. - Todėl aš ir atvykau čia iš pačios Misisipės.

Kelyje pasigirdo artėjančios mašinos ūžimas. Jie abu pasuko į tą pusę galvas. Iš už kalvos išniro Tomo Grinlifo "Skautas", paskui kurį sūkuriuodami lėkė sausi rudeniniai lapai. Tomas, septyniasdešimtmetis senis, bet dar budrus ir tvirtas, buvo vietinis gyventojas ir saugojo namus šioje ežero pusėje, kur jau baigėsi Grego Kasterzo valdos. Nemažindamas greičio, Tomas kilstelėjo ranką, pasveikino juos. Mortas taip pat pamojavo. Šuteris ištraukė vieną ranką iš pažasties ir draugiškai pridėjo pirštus prie skrybėlės. Šiame judesy atsispindėjo ilgas gyvenimas kaime bei įsišaknijęs įprotis taip sveikinti sunkvežimius, traktorius, kuliamąsias. Kai Tomo mašina dingo iš akių, Šuteris vėl sukryžiavo rankas ant krūtinės. Išsklaidyti lapai

sugulė ant kelio. Jo ramus ir šiek tiek atžagarus žvilgsnis vėl įsmigo į Mortoną Reinį.

- Taip, apie ką mes kalbėjom? - mandagiai paklausė jis.

- Bandėm nustatyti pirmenybę, - atsakė Mortas. - Tai reiškia...

- Aš žinau, ką tai reiškia, - pertraukė Šuteris, kiek paniekinančiai dėbtelėjęs į Mortą. - Aš žinau, kad mano mašina - visiškas griozdas ir kad apsirengęs aš kaip mėšlavežys, ir galbūt todėl aš ir pats mėšlavežys, bet tai anaiptol nereiškia, kad aš idiotas.

- Žinoma, ne, - sutiko Mortas. - Bet protingas nebūtinai būna sąžiningas. Dažniau, manding, atsitinka atvirkščiai.

- Jeigu pats nežinočiau, suprasčiau tai, pasižiūrėjęs į jus, - pašaipiai atšovė Šuteris, ir Mortas pajuto, jog rausta. Jis nemėgo įžeidinėjimų ir nedažnai su tuo susidurdavo, bet štai Šuteris ką tik kirto kaip prityręs šaulys, ištaškantis į gabalėlius ore pakabintą lėkštutę.

Jo šansai priremti Šuterį prie sienos katastrofiškai sumažėjo. Jie dar nežlugo visiškai, tačiau Mortas tikėjosi, kad viskas bus kur kas paprasčiau. Šuteris pasirodė ne tik protingas, bet ir gudrus. Ir vis dėlto nebuvo prasmės toliau terliotis. Mortas nenorėjo kęsti jo draugijos ilgiau negu būtina. Keista, bet kai jis suprato, jog šis susitikimas neišvengiamas, pats ėmė jo ieškoti - gal tik dėl to, kad suardytų įgrisusią rutiną. Dabar Mortas troško viską pabaigti. Jis jau nebelaikė Džono Šuterio bepročiu - nebent iš dalies, - tačiau pavojingu - tikrai. Jis atrodė velniškai nepermaldaujamas. Mortas nusprendė nepilstyti iš tuščio į kiaurą, o griebti jautį už ragų.

- Tad kada jūs parašėte savo apsakymą, misteri Šuteri?

- Galbūt mano pavardė visai ne Šuteris, - ironiškai tarė žmogus. - Gal tai pseudonimas.

- Suprantu. Koks gi tada jūsų vardas?

- Aš pasakiau: "Galbūt". Bet tai neturi reikšmės. - Jis kalbėjo ramiai ir, atrodė, jog jį labiau domina žydrame danguje paskui besileidžiančią saulę plaukiantis debesiukas.

- Gerai, - tarė Mortas. - Bet metai, kuriais parašėte apsakymą, su juo tiesiogiai susiję.

- Aš parašiau jį prieš septynerius metus, - atsakė jis, tebestebėdamas debesį, kuris dabar palietė saulės diską, nuauksinusį jo kraštelį. - 1982 metais.

"Štai ir pakliuvai, senas vilke, - pagalvojo Mortas. - Žinoma, jis paėmė apsakymą iš rinkinio. O kadangi "Kiekvienas praranda skatiką" išleistas 1983 metais, jis nusprendė, kad tiks bet kuri ankstesnė data. Reikėjo pažiūrėti į pirmą puslapį, senas kvaily!"

Mortas tikėjosi, jog jį apims pergalės džiaugsmas, bet to neįvyko. Tik palengvėjimas, kad dabar jis galės lengvai perkąsti šį riešutą. Ir dar smalsumas, visų rašytojų prakeikimas. Kodėl Šuteris išsirinko būtent šį, visiškai jam nebūdingą apsakymą? Ir jeigu jau jis ruošėsi apkaltinti Mortą plagiatu, kam apskritai reikėjo imti tokį mažai žinomą kūrinį? Būtų surezgęs panašų rankraštį iš kokio nors bestselerio, ir baigta. Nors juoko daugiau.

"Matyt, būtų tekę pernelyg daug prakaituoti perrašinėjant romaną", - pagalvojo Mortas.

- O kodėl jūs taip ilgai laukėte? - paklausė jis. - Juk mano apsakymų rinkinys išėjo 1983 metais, tai yra prieš šešerius metus. Dabar jau prieš septynerius.

- Todėl, kad aš to nežinojau, - burbtelėjo Šuteris. Jis pagaliau atplėšė akis nuo debesies ir su panieka apžvelgė Mortą. - Toks žmogus, kaip jūs, tikriausiai mano, kad kiekvienas Amerikoje, ar kur ten dar spausdina jūsų knygas, skaito viską, ką beparašytumėt.

- Aš anaiptol taip negalvoju, - atrėžė Mortas.

- Bet yra ne taip, - tęsė savo paniekinančią abejingą kalbą Šuteris, ignoruodamas jo pastabas. - Aš akyse nemačiau to apsakymo iki birželio vidurio. Iki šių metų birželio vidurio.

"Žinai, Džoni, brangus mano berniuk, aš iki gegužės vidurio nemačiau savo žmonos lovoje su kitu", - norėjo lepteléti Mortas. Įdomu, išmuštų jis Šuterį iš vėžių tokia fraze?

Mortas pažvelgė jam į veidą ir nusprendė to nesakyti. Iš tų akių sklido ramybė kaip kaitrią dieną rūkas iš kalvų. Dabar Šuteris priminė fundamentalistų pamokslininką, pasiruošusį užleisti dūmais nulenktas savo kaimenės galvas, ir Mortas Reinis pirmą kartą nejuokais išsigando. Tuo pat metu jį vis dar svilino įniršis. Jis vėl pagalvo-

jo, kad reikia greičiau atsikratyti to Džono Šuterio, nes jis, kaip bebūtų nustėręs, negali sau leisti štai taip stovėti ir klausytis, kaip šis žmogus kaltina jį vagyste, - ypač dabar, kai iš jo paties žodžių paaiškėjo, jog kaltinimas melagingas.

- Norite, pasakysiu, kaip viskas buvo, - tarė Mortas. - Toks žmogus kaip jūs, žinoma, skaito ne bet ką ir neteršia savo galvos tuo šlamštu, kurį aš rašau. Jūs labiau mėgstate tokius, kaip Marselis Prustas arba Tomas Hardis. Tiesa? Vakarais pamelžęs karves, jūs užsidegate mielą kaimišką žibalinę lempą, pastatote ją virtuvėj ant stalo - aišku, uždengto jaukia staltiese raudonais ir baltais langučiais - ir skaitote "Tesę" arba "Prarasto laiko beieškant". Galbūt savaitgaliais leidžiate sau truputį atsipalaiduoti ir išsitraukiate Erskiną Koldvelą arba Anę Dilard. Apie tai, kaip aš pavogiau jūsų sąžiningai parašytą apsakymą, jums papasakojo kas nors iš jūsų draugų. Argi ne taip, misteri Šuteri... ar kaip ten jus?

Morto balsas pasidarė kimus, ir jis nustebęs pajuto, kad jį dusina įtūžis. Bet, kaip paaiškėjo, jo nuostabai dar nebuvo lemta baigtis.

- Ne, aš neturiu draugų, - Šuteris kalbėjo ramiai, tarsi apie kasdienius dalykus. - Nei draugų, nei šeimos, nei žmonos. Aš turiu tik nedidelį namelį dvidešimt mylių į pietus nuo Perkinsburgo, ir iš tiesų virtuvėje stalas uždengtas languota staltiese - jeigu jau jūs apie tai užsiminėt, - bet mes turime elektrą. Žibalines lempas aš naudoju tik tuo atveju, kai griaustinio metu būna sutrikimų linijoje.

- Jūs neblogai įsikūręs, - tarė Mortas.

Šuteris nekreipė dėmesio į ironišką frazę.

- Namą aš paveldėjau iš tėvo ir investavau į ūkį dar truputį senelės paliktų pinigų. Aš iš tikrųjų laikau bandą - apie dvidešimt melžiamų karvių, - tą jūs irgi atspėjote, bet vakarais aš ne skaitau, o rašau apsakymus. Pas jus tikriausiai stovi naujas kompiuteris su ekranu, o man užtenka senos rašomosios mašinėlės.

Jis nutilo, ir pasigirdo, kaip į vakarą pakilęs vėjas šnarina sausus lapus.

- Tai, kad jūsų apsakymas toks pat kaip ir manasis, aš išsiaiškinau be kieno nors pagalbos, pats. Aš pagalvojau, ar nepardavus man fermos. Nusprendžiau, kad jeigu turėsiu daugiau pinigų, galėsiu

rašyti ir dieną, kai galva šviesesnė, o ne tik naktį. Nekilnojamo turto agentas Perkinsburge norėjo, kad susitikčiau Džeksone su žmogumi, turinčiu Misisipėje daugybę pieno fermų. Mašina aš nemėgstu važiuoti toliau dešimt-penkiolikos mylių - man įsiskausta galva, ypač mieste, kur laksto visi tie idiotai, - ir aš nusprendžiau keliauti autobusu. Jau buvau besėdąs į jį, kai prisiminiau, jog nepasiėmiau nieko paskaityti. Negaliu važiuoti autobusu ir nieko neskaityti.

Mortas susizgribo, kad nejučia linkčioja. Jis taip pat nemėgo, kai kelionėje - nesvarbu, autobusu, traukiniu, lėktuvu ar mašina - nebūdavo ko paskaityti. Ko nors rimtesnio už rytinį laikraštį.

- Perkinsburge nėra autobusų stoties - užmiesčio autobusai sustoja penkioms minutėms prie vaistinės ir rieda toliau. Aš jau buvau įlipęs į autobusą, kai supratau, jog mano rankos tuščios. Aš paklausiau vairuotojo, ar negalėtų truputį palaukti, bet jis atsakė, kad ir taip vėluoja, todėl išvažiuos lygiai po trijų minučių. Jeigu suspėsiu, jis labai džiaugsis, jeigu ne - galėsiu pabučiuoti jam į užpakalį, kai vėl susitiksim.

"Jis pasakoja kaip novelistas, - pagalvojo Mortas. - Velniai mane griebtų, jeigu ne taip". Jis mėgino atsikratyti šios minties, bet neįstengė.

- Na, aš strimgalviais puoliau į vaistinę. Ten stovi tokia senamadiška knygų lentyna, kurią galima sukinėti. Čia parduotuvėje prie jūsų namų taip pat tokia yra.

- Pas Bovį?

Šuteris linktelėjo.

- Taip. Tad štai, aš griebiau pirmą pasitaikiusią knygą net nepažiūrėjęs į viršelį - tai galėjo būti ir kišeninė Biblija. Bet tai pasirodė besąs jūsų apsakymų rinkinys "Kiekvienas praranda skatiką". Ir, kiek žinau, tai galėjo iš tikrųjų būti jūsų apsakymai. Visi, išskyrus vieną.

"Sustabdyk gi jį, nes jis apsuks tau galvą".

Tačiau Mortas suprato, jog laukia, kol Šuteris tęs. Galbūt jis iš tiesų buvo rašytojas. Šiaip ar taip, atitiko du pagrindinius reikalavimus: pirma, jis pasakojo istoriją, kurią Mortas norėjo išklausyti iki galo net puikiausiai žinodamas, kuo viskas baigsis, antra, jis buvo taip užsidegęs, jog neįmanoma buvo jo sulaikyti.

Tuo momentu Mortui reikėjo pasakyti, kad net jeigu kažkokių neįtikėtinai sutapusių aplinkybių dėka visa, ką kalba Šuteris, yra tiesa, vis tiek jis, Mortas, dviem metais aplenkė jį su tuo nelaimingu apsakymu. Vietoj to jis tarė:

- Taigi jūs perskaitėte "Metą sėti" birželio mėnesį autobuse, važiuodamas į Džeksoną parduoti savo pieno fermos.

- Ne. Aš perskaičiau šį apsakymą, keliaudamas atgal. Aš pardaviau fermą ir traukiau namo autobusu su šešiasdešimties tūkstančių dolerių čekiu kišenėje. Pakeliui perskaičiau pirmuosius šešis apsakymus. Negaliu pasakyti, jog buvau sužavėtas, bet laikas prabėgo greičiau.

- Ačiū.

Šuteris dėbtelėjo į jį.

- Juk aš nepasakiau jums jokio komplimento.

- Nesvarbu.

Šuteris minutėlę pagalvojo, paskui gūžtelėjo pečiais.

- Na štai, o pakeliui atgal aš perskaičiau dar du apsakymus, kol pagaliau aptikau šitą... mano apsakymą.

Jis pažvelgė į debesį, kuris dabar jau buvo vientisa spinduliuojanti masė, paskui nukreipė akis į Mortą. Jo veidas kaip ir anksčiau neatspindėjo jokių emocijų, bet staiga Mortas suprato, kaip siaubingai jis klydo manydamas, jog šis žmogus turi nors lašelį ramybės. Tai, ką jis palaikė ramybe, buvo geležiniai savitvardos šarvai, kuriuos Šuteris užsidėjo, kad nepridusintų Mortono Reinio vietoje. Jo veidas atrodė abejingas, tačiau akys degė neapykanta. Mortas suprato, jog priešais jį - žmogus, lengvai galintis įvykdyti žmogžudystę.

- Keista, kad lig šiol niekas to nepastebėjo - šis apsakymas visiškai nepanašus į kitus jūsų apsakymus. - Šuterio balsas tebebuvo santūrus, bet dabar Mortas pajuto jame grasinimą. Tai buvo balsas žmogaus, kuris vos tvardosi, kad nepultų jo, nepradėtų daužyti, smaugti; balsas žmogaus, kuris žino, jog peržengs ribą, skiriančią pokalbį nuo žmogžudystės, jeigu leis savo balso tonui pakilti nors vienu registru arba įsiskverbti į jį nors vienai įniršio gaidelei; balsas žmogaus, numanančio, kad per vieną akimirksnį jis gali prilygti įsisiautėjusiai miniai.

Mortas staiga pasijuto taip, tarsi stovėtų tamsiam kambaryje, kur iš visų pusių eina plonyčiai laidai, prie kurių prijungtas galingas sprogdinimo prietaisas. Buvo sunku patikėti, kad vos prieš kelis akimirksnius jam atrodė, jog jis visiškai valdo situaciją. Jo problemos - Emė, nesugebėjimas rašyti - dabar tapo tokios nereikšmingos ir apskritai nevertos dėmesio. Prieš jį stojo tik viena problema: išlikti gyvam, kad pasiektų namus, kad pamatytų, kaip šiandien leidžiasi saulė.

Mortas prasižiojo, bet vėl užsičiaupė. Jis nesiryžo ką nors sakyti. Iš visų pusių styrojo plonyčiai laidai.

- Tai labai keista, - pakartojo Šuteris tuo prislopintu monotonišku balsu, kuris dabar nuskambėjo kaip aštri ramybės parodija.

Mortas išgirdo save betariant:

- Mano žmona. Jai jis nepatiko. Ji pasakė, kad jis visai nepanašus į tai, ką aš rašiau anksčiau.

- Iš kur jūs jį paėmėt? - iš lėto, klastingai paklausė Šuteris. Aš norėčiau sužinoti štai ką - kaip atsitiko, kad toks gerai uždirbantis rašeiva atsidūrė mūsų užkampyje Misisipėje ir pavogė mano niekam tikusį apsakymą? Aš dar norėčiau sužinoti ir kodėl, jeigu tik jūs nepavogėte kur nors ir viso kito, bet jei pasakysite kaip, to man kol kas visiškai pakaks.

Mortą sukrėtė akivaizdi neteisybė, nuskambėjusi šiuose žodžiuose, ir jo paties nirštas grįžo kaip nenumalšintas troškulys. Šį akimirksnį jis užmiršo, kad stovi tuščiame plente vienudu su tuo lunatiku iš Misisipės.

- Liaukitės, - griežtai tarė jis.

- Kaip tai liautis? - paklausė Šuteris, įbedęs į Mortą nustebusį žvilgsnį. - Ką jūs, velniai griebtų, turite omeny?

- Jūs tvirtinate, jog parašėte savo apsakymą 1982 metais, - tarė Mortas. - Aš manau, kad manasis buvo parašytas 1979-ųjų pabaigoje. Negaliu prisiminti tikslios datos, bet pirmą kartą jis buvo išspausdintas 1980 metų birželį. Žurnale. Aš aplenkiau jus dvejais metais, misteri Šuteri, ar kaip jus ten. Ir jeigu kažką čia reikia kaltinti plagiatu, tai tik jus.

Mortas nė nepastebėjo, kaip Šuteris šoko ant jo. Ką tik jiedu stovėjo vienas priešais kitą šalia mašinos, o kitą akimirksnį jis

pasijuto prispaustas prie priekinių durelių - Šuterio rankos laikė jo riešus, o Šuterio veidas spaudėsi prie jo veido.

- Melas, - iškošė Šuteris, ir Mortas užuodė aštrų tabako kvapą.

- Tikra teisybė, - atšovė Mortas ir metėsi į priekį, nustumdamas ant jo užvirtusį Šuterį.

Šuteris, ko gero, buvo stipresnis, bet Mortas - jaunesnis, vikresnis, ir už jo stovėjo senas pikapas, nuo kurio jis galėjo atsispirti. Jam pavyko atgniaužti geležines Šuterio letenas ir nustumti jį per du tris žingsnius.

"Štai dabar jis puls kaip žvėris", - dingtelėjo Mortui. Nors paskutinį kartą jis mušėsi maždaug ketvirtoje klasėje, mokyklos kieme, o ir peštynėmis tai sunku buvo pavadinti - tiesiog kumščiavosi su bendraamžiais, - dabar jis nustebęs pajuto, jog yra visiškai ramus. "Pagaliau mes, atrodo, išsiaiškinsim dėl to prakeikto apsakymo. Ką gi, aš ir taip sugaišau tam visą šią dieną".

Bet to neįvyko. Šuteris pakėlė rankas, pažvelgė į jas, pamatė, kad jos suspaustos į kumščius ir... prisivertė ištiesti delnus. Mortas pajuto, kiek pastangų jam prisireikė, kad vėl užsidėtų savitvardos šarvus, ir pažiūrėjo į Šuterį kone pagarbiai. Vieną iš atgniaužtų delnų Šuteris pridėjo prie burnos, kruopščiai nusišluostė lūpas.

- Įrodymus, - sušniokštė jis.

- Gerai. Grįškime į namus. Pirmosios publikacijos data išspausdinta pirmame knygos puslapyje.

- Ne, - tarė Šuteris. - Knyga man nereikalinga. Man nusispjauti į knygą. Man reikalingas žurnalas su apsakymu, kad aš pats galėčiau jį perskaityti.

- Čia aš neturiu žurnalo.

Mortas norėjo dar kažką pridurti, bet Šuteris atlošęs galvą šaižiai nusijuokė - it aštriu kirviu perkirto sausą lentą.

- Kaipgi, - nutęsė jis. Jo akyse vis dar šokčiojo įniršio liepsnelės, bet, atrodė, kad jis jau susivaldęs. - Kaipgi, žinoma, jūs jo neturite.

- Klausykite, - tarė Mortas, - mes su žmona praleidžiame šiame užkampyje tik vasarą. Aš turiu čia savo knygų egzempliorius - amerikiečių ir kai kuriuos užsienio leidimus, - tačiau aš dar daug rašiau žurnalams: ne tik apsakymus, bet ir straipsnius. Visi žurnalai - mūsų namuose Deryje, kur gyvenam pastoviai.

- Tada kodėl jūs čia, o ne ten? - paklausė Šuteris.

Jo akyse Mortas įžvelgė nepasitikėjimą bei piktą džiaugsmą - buvo aišku, kad Šuteris laukė, jog jis dabar pradės išsisukinėti - tai, Šuterio nuomone, ir vyko.

- Aš čia todėl, kad... - minutėlei Mortas nutilo. - O iš kur jūs žinojote, kad užklupsite mane čia?

- Aš paprasčiausiai pažiūrėjau į antrąją jūsų knygos viršelio pusę, - atsakė Šuteris, ir Mortas iš apmaudo vos nepliaukštelėjo sau per kaktą. Žinoma, antrojoje visų rinkinio "Kiekvienas praranda skatiką" leidimų pusėje buvo jo nuotrauka. Ją buvo padariusi Emė, ir pavyko ji puikiai. Pirmame plane stovėjo jis, kiek toliau - jų namas, o už jo matėsi Tešmoro ežeras. Apačioje buvo užrašas: Mortonas Reinis prie savo namų Meino valstijos vakaruose. Vadinasi, Šuteris tiesiog atvažiavo į vakarinį Meiną, ir jam nereikėjo ilgai bastytis po čionykščių miestelių barus bei vaistines, kol išgirdo: "Mortas Reinis? Kaipgi, velniai griebtų! Jis turi namą Tešmore. Mano artimas draugas".

Ką gi, šį tą jis vis dėlto išsiaiškino.

- Aš čia, nes išsiskyriau su žmona, - atsakė Mortas. - Tai ką tik baigėsi. Ji liko Deryje. Kitaip namas dabar čia būtų tuščias.

- Aha, - numykė Šuteris, ir jo intonacija Mortą vėl įsiutino. "Meluok, meluok, - tarsi sakė jo balsas, - šiuo atveju tas neturi reikšmės. Aš žinojau, kad tu išsisukinėsi. Melas - juk tavo arkliukas, tiesa?" - Aš vis tiek jus būčiau suradęs - čia ar ten.

Jis įsmeigė į Mortą grėsmingą žvilgsnį.

- Aš surasčiau jus, net jeigu jūs išsidangintumėt į Braziliją.

- Ko gero, - sutiko Mortas. - Ir vis dėlto jūs klystate. Arba norite mane apgauti. Aš pasiruošęs būti jums maloningas ir manyti, kad tai tik klaida, nes jūsų pasipiktinimas manimi atrodo nuoširdus...

Viešpatie, ir dar kaip!

- ... bet aš tikrai išspausdinau šį apsakymą dar prieš dvejus metus iki tol, kai jūs, pasak jūsų, jį parašėte.

Mortas pastebėjo, kaip Šuterio akyse vėl plykstelėjo įtūžio kibirkštys - plykstelėjo ir dingo. Jos neužgeso - jis tiesiog suvaldė save kaip pasiutusį šunį.

- Sakote, žurnalas kitame jūsų name?

- Taip.

- Ir ten išspausdintas jūsų apsakymas?

- Taip.

- Ir žurnalas išėjo 1980 metų birželį?

- Taip.

Šis įtemptas dialogas pradėjo varginti Mortą (po kiekvieno jo atsakymo stodavo ilga pauzė), bet tuo pat metu pokalbis suteikė jam šiek tiek vilties: atrodė, kad nepažįstamasis dalelė po dalelės įsisavina tiesą. Mortas pagalvojo, jog kažkuri Džono Šuterio sielos dalis ir taip tą tiesą žino, nes jis kaip ir anksčiau negalėjo įsivaizduoti, kad kone visiškas dviejų apsakymų sutapimas buvo atsitiktinis. Vadinasi, nusprendė jis, Šuteris nė neprisimena, kaip nukopijavo kūrinį. Todėl, kad jis, be abejo, beprotis.

Morto jau nebegąsdino Šuterio beprotybė. Jis stumtelėjo šį žmogų, tasai atšoko, ir Mortas pagalvojo, kad jeigu jie vėl susirems, jis greičiausiai įstengs apsiginti... ar netgi paguldyti atėjūną ant menčių.

Bet vis dėlto bus geriau, jeigu to neįvyks. Širdies gilumoj Mortas pajuto kažkokį keistą, nemalonų gailestį Šuteriui.

Tuo metu Šuteris atkakliai tęsė savo apklausą.

- Tas kitas namas, kuriame gyvena jūsų žmona, irgi čia, Meino valstijoje?

- Taip.

- Ji dabar ten?

- Taip.

Šįsyk tyla įsiviešpatavo ilgam. Žvelgdamas į Šuterį, Mortas pagalvojo, kad jis primena kompiuterį, pasikraunantį dideliu kiekiu informacijos. Pagaliau Šuteris tarė:

- Duodu jums tris dienas.

- Jūs be galo dosnus, - įgėlė Mortas.

Ilga viršutinė Šuterio lūpa pasikėlė, apnuogindama kažką baltą ir lygų, kas galėjo būti tik pigus dirbtinis žandikaulis.

- Nereikia manęs pykinti, brangusis. Aš ir taip vos tvardausi.

- Jūs?! - užkriokė Mortas. - O aš? Tai neįtikėtina! Jūs pasirodote čia kaip džinas iš butelio, apkaltinate mane velniai žino kuo, o paskui, kai aš pasisiūlau įrodyti, kad jūs arba klystate, arba akiplėšiškai meluojate, puolate glostyti sau galvelę ir girtis ištverme.

Šuteris dėbtelėjo į jį iš padilbų.

- Įrodyti? Aš kol kas nematau jokių įrodymų. Lig šiol buvo vieni plepalai.

- Aš juk jums sakiau, - sušuko Mortas. Jis jautėsi bejėgis kaip žmogus, bandantis suvynioti į kamuoliuką voratinklį. - Aš juk viską jums paaiškinau!

Šuteris ilgokai nenuleido nuo jo akių, o paskui pasisuko ir įkišo ranką pro pravirą savo automobilio langą.

- Ką jūs darote? - subruzdo Mortas. Štai dabar jis pajuto, kaip užvirė kraujas ir jo kūnas pasiruošė grumtis arba kristi... antrasis variantas buvo labiau įtikėtinas, jeigu Šuteris tikrai ruošėsi ištraukti didžiulį revolverį, kaip kažkurį akimirksnį pasirodė Mortui.

- Pasiimsiu rūkalų, - tarė Šuteris. - Nereikia krūpčioti.

Jo rankoje atsidūrė raudonas "Pel Mel" pokelis.

- Norite cigaretės?

- Aš turiu, - burbtelėjo Mortas ir įkišo ranką po raudona striuke į kišenę, kur gulėjo senas "L&M" pakelis.

Jie užsirūkė kiekvienas iš savo pakelio.

- Jei ir toliau taip viskas klostysis, kaposimės, - pagaliau tarė Šuteris. - O aš to nenoriu!

- Viešpatie, ir aš!

- Norite, - paprieštaravo Šuteris. Jis tebespoksojo į Mortą, klastingai primerkęs akis. - Gal pats nežinote, bet norite. Tik vargu ar tai dėl manęs ar mano apsakymo. Jus dar kažkas siutina, ir todėl rodote ragus. Tai apsunkina reikalą. Jūs pageidaujate stoti į dvikovą, bet nesuvokiate, kad jeigu jau pradėsime, tai nebaigsime, kol vienas iš mūsų nebus užmuštas.

Mortas būtų džiaugęsis pastebėjęs, kad Šuteris perlenkia lazdą, bet dirstelėjęs į jį suprato, jog yra ne taip. Jo nugara perbėgo šaltis.

- Taigi duodu jums tris dienas. Jūs paskambinsite savo buvusiai žmonai ir paprašysite atsiųsti žurnalą, jeigu jis apskritai egzistuoja. O aš grįšiu. Jokio žurnalo, aišku, nėra - tą mes abu žinom. Bet man atrodo, kad jums reikia kai ką gerokai apsvarstyti.

Jis pažvelgė su griežtu gailesčiu į Mortą.

- Jūs juk nemanėte, kad kas nors išnarplios šį siūlų kamuolį? Matau, jog nemanėte.

- Jeigu parodysiu jums žurnalą, išsinešdinsit? - paklausė Mortas, kreipdamasis greičiau į save negu į Šuterį. - Aš štai ką galvoju: ar apskritai verta žaisti su jumis šiuos žaidimus?

Šuteris staigiai atplėšė mašinos dureles ir atsisėdo už vairo. Jo žaibiški judesiai erzino Mortą.

- Trys dienos. Galite praleisti jas kaip norite, misteri Reini.

Jis užvedė motorą. Pasigirdo įprastas sudilusių stūmoklių girgždėjimas, pro išmetamąjį vamzdį ėmė veržtis saugūs tiršti dūmų kamuoliai, kurie pakibo skaidriame vakaro ore.

- Teisės - teisėmis, sąžinė - sąžine. Pirma, aš noriu, kad jūs suprastumėte, jog įkliuvote ir neišsikapstysit taip lengvai kaip ligi šiol. Tai pirma.

Jis abejingai žiūrėjo į Mortą pro savo automobilio langą.

- Antra, - tarė Šuteris, - tai, kodėl aš iš tikrųjų čia atvažiavau.

- Kodėl? - išgirdo Mortas savo paties balsą. Buvo kvaila ir apmaudu, bet jis vėl pasijuto kaltas, tarsi iš tiesų būtų padaręs tai, apie ką tauzija šis kaimo beprotis.

- Mes dar susitiksim, - tarė Šuteris ir įjungė pirmą pavarą. - O jūs kol kas pamąstykite, kas garbinga ir kas ne.

- Tau ne visi namie! - sušuko Mortas, bet Šuterio mašina jau lėkė plentu, artėdama prie kryžkelės, vedusios į 23-ąją magistralę.

Mortas žvelgė pavymui, kol ji dingo iš akių, paskui koja už kojos nusliūkino namo. Jis jautėsi apleistas ir kažkoks tuščias. Ir pyktis, ir baimė kažkur dingo. Jis paprasčiausiai sušalo, pavargo ir pasiilgo jaukaus šeimos židinio, kurio dabar jau nebebuvo ir, kaip jam ėmė atrodyti, kurio jis neturėjo niekada.

11

Kai Mortas buvo nuėjęs pusę kelio į namus, pradėjo skambėti telefonas. Jis pasileido bėgti žinodamas, jog nesuspės, ir plūsdamas save, kad taip lėtai sliūkino.

Kol Mortas atrakino lauko duris ir terliojosi su vidinių durų spyna, telefonas nutilo. Įžengęs į namus, jis metė akį į telefoną,

stovintį ant mažyčio antikvarinio stalelio, kurį Emė kadaise nusipirko aukcione Mikenik Folze. Tuo momentu jis nesunkiai galėjo įsivaizduoti, kad aparatas taip pat abejingai spokso į jį: "Neklauskite, bose. Aš nežinau, ko norėta. Aš - tik tarpinė grandis". Mortui dingtelėjo, kad gal reikėtų įsigyti autoatsakovą arba... ne. Telefonas nebuvo jo mėgstamas žaisliukas. Ir jeigu žmonėms ko nors iš tavęs reikia, jie būtinai paskambins dar kartą.

Mortas pasidarė sumuštinį, pasišildė sriubą ir suprato, kad visiškai nenori valgyti. Jis jautėsi vienišas, nelaimingas, ir, atrodė, Šuteris vis dėlto truputį užkrėtė jį savo beprotybe. Dabar jis tetroško vieno - gerai išsimiegoti. Morto žvilgsnis apsistojo ties kušete.

"Na gerai, - sušnibždėjo jam vidinis balsas, - tu gali pabėgti. Tačiau neužmiršk, jog pasislėpti nėra kur. Kai prabusi, visa ši šlykštynė vėl bus čia".

Ir vis dėlto tą minutę galimybė užmigti atrodė tikra palaima. Tai nebuvo išeitis iš padėties, bet vis geriau negu nieko. Jis nusprendė paskambinti namo (mintyse jis kaip ir anksčiau vadino Derį namais ir nujautė, kad dar negreitai to atsikratys) ir paprašyti Emės surasti "Detektyvų žurnalą", kur buvo išspausdintas tas prakeiktas apsakymas, bei kuo greičiau jį atsiųsti. Štai po to jis galės prigulti porai valandų. Tada jis atsikels pailsėjęs kokią septintą, nueis į savo kabinetą ir pamėgins ką nors parašyti.

"Dabartinėj būsenoj, - sušnibždėjo vidinis balsas, - tu vėl parašysi kokią nors nesąmonę".

- Eik tu žinai kur... - atšovė jam Mortas. Jis pastebėjo, jog vienas iš nedaugelio vienišiaus gyvenimo privalumų buvo galimybė kalbėtis su savim garsiai nesisaugant, kad būsi palaikytas nenormaliu.

Mortas pakėlė ragelį ir surinko Derio numerį. Ragelyje keletą kartų kažkas trakštelėjo, paskui pasigirdo nemaloniausias iš visų telefoninių signalų: kitame laido gale buvo užimta. Emė su kažkuo plepėjo, o kai ji atsisėsdavo prie telefono, pokalbis galėjo tęstis ištisas valandas. Arba paras.

- Velniop! - iškošė Mortas ir taip trenkė ragelį, kad skambtelėjo visas aparatas.

Na, ką darysim, drauguži?

Jis pagalvojo, kad galima paskambinti Izabelei Fortin, kuri gyveno priešais juos už gatvės, bet staiga nusprendė, jog tai pernelyg sunkus darbas: Izabelė aktyviai dalyvavo jų skyrybose. Be to, jau buvo penkios valandos, ir net išsiuntus žurnalą šiandien, jis vis tiek pradėtų keliauti pašto kanalais tarp Derio ir Tešmoro tik rytoj.

Ko gero, jis paskambins Emei dar kartą vakare, ir jeigu vėl (arba kaip ir anksčiau) bus užimta, pamėgins susisiekti per Izabelę. O dabar jį kaip sirena viliojo svetainėje stovinti lova. Ir jis jau negalėjo atsispirti šiam šauksmui.

Mortas išjungė telefoną - kas jam beskambintų, tegul apsišarvuoja kantrybe, - ir nupėdino į svetainę.

Jis pasitaisė pagalves, pasikišo vieną po galva, kitą - po kaklu ir pažvelgė pro langą į ežerą, kur auksu spinduliuojančio takelio gale iš lėto leidosi saulė.

"Dar niekada gyvenime nebuvau toks vienišas ir įbaugintas", - su nuostaba pagalvojo jis. Paskui jo užraudusios akys užsimerkė, ir Mortas Reinis, kuris dar nė nepatyrė tikro siaubo, užsnūdo.

12

Mortas sapnavo, kad sėdi klasėje.

Tai buvo pažįstama klasė, nors jis negalėjo pasakyti kodėl. Kartu su juo klasėje buvo ir Džonas Šuteris. Šuteriui ant sulenktos rankos kabėjo krepšys. Jis išsitraukė iš jo apelsiną ir susimąstęs ėmė jį mėtyti ranka bei gaudyti.

Jo žvilgsnis buvo nukreiptas Morto pusėn, bet ne į Mortą, o į kažką už jo nugaros.

Mortas atsigręžė ir pamatė ant sienos kabančią mokyklinę lentą bei duris, kurių viršutinė dalis buvo įstiklinta. Įsižiūrėjęs jis vargais negalais perskaitė atvirkščią užrašą, iškeverzotą ant matinio durų stiklo:

SVEIKI ATVYKĘ Į STAIGIŲ SMŪGIŲ MOKYKLĄ.

Užrašą ant lentos perskaityti buvo lengviau. Ten buvo išvedžiota:

Metas sėti

Mortono Reinio apsakymas.

Staiga kažkas prašvilpė pro Morto ausį, vos jos neužkliudydamas. Tai buvo apelsinas. Mortas atšoko į šalį, o apelsinas išsitėškė ant lentos ir pasklido it didžiulė kraujo dėmė, kuri ėmė užlieti užrašą.

Mortas atsigręžė į Šuterį ir riktelėjo virpančiu balsu: "Liaukis!"

Šuteris vėl įkišo ranką į krepšį. "Kas atsitiko? - paklausė jis savo tvirtu, ramiu balsu. - Tu ką, nepažįsti kruvinųjų apelsinų? Koks gi tada tu rašytojas?"

Jis nusviedė dar vieną. Apelsinas sprogo raudonais purslais kaip tik ant Morto vardo ir pradėjo iš lėto šliaužti žemyn.

"Užteks!" - visa gerkle sušuko Mortas, bet Šuteris vėl įkišo ranką į krepšį. Jis ištraukė dar vieną apelsiną, jo ilgi kaulėti pirštai susmigo į žievę, ir pro ją ėmė smelktis kraujo lašeliai.

"Užteks! Užteks! Liaukis! Užteks! Prašau! Aš viską, viską prisipažinsiu, jeigu liausiesi! Viską, jei tik liausiesi! Jeigu tik tu..."

- ...liausiesi, jeigu liausiesi...

Jis krito.

Mortas įsitvėrė kušetės krašto pačiu laiku ir išvengė skaudaus smūgio į grindis. Jis nusirito prie sienos ir gulėjo ten kurį laiką, mėšlungiškai įsikabinęs į pagalves, virpėdamas visu kūnu bei stengdamasis prisiminti ką tik sapnuotą košmarą.

Kažkokia klasė, kruvini apelsinai, staigių smūgių mokykla. Viskas žaibiškai išblėso atminty. Tačiau, šiaip ar taip, sapnas buvo realus. Pernelyg realus.

Pagaliau jis atsimerkė, bet beveik nieko nepamatė: kol jis miegojo, atėjo naktis. Morto kūnas buvo nutirpęs, ypač kaklas, ir jis nusprendė, kad pramiegojo ne mažiau kaip keturias penkias valandas. Atsargiai, apgraibom jis nukėblino prie jungiklio, tik per stebuklą neužkliudydamas aštuonkampio žurnalinio staliuko su stikliniu paviršiumi (jam pasirodė, jog stalelis, pajutęs jo prisiartinimą, pats kiek pasitraukė), po to išėjo į prieškambarį pamėginti dar kartą prisiskambinti Emei.

Pakeliui Mortas dirstelėjo į laikrodį. Jis rodė ketvirtį vienuoliktos. Vadinasi, jis miegojo daugiau kaip penkias valandas, ir tai šiandien jau ne pirmą kartą. Bet naktis nebus bemiegė. Kelias paskutines savaites jis užsnūsta, vos atsigulęs.

Mortas pakėlė ragelį, ir minutėlei jį pritrenkė mirtina tyla, paskui jis prisiminė, kad pats išrovė šiam šlamštui nuodingą dantį. Jis ėmė traukti laidą pro pirštus, kol rankoje atsidūrė šakutė, tada pasisuko įkišti ją į rozetę ir... apmirė. Iš čia pro mažą langelį durų kairėje matėsi veranda, kurioje paslaptingasis ir nemalonusis misteris Šuteris vakar didžiuliu akmeniu buvo prispaudęs ir palikęs savo rankraštį. Dar Mortas pamatė šiukšlių dėžę, ant kurios kažkas gulėjo. Tai yra, ant jos gulėjo du kažkokie daiktai: vienas baltas ir vienas tamsus. Tamsusis daiktas atrodė bjauriai. Akimirksniui jam pasirodė, kad ten tupi milžiniškas voras.

Mortas numetė telefono laidą ir greitai įjungė šviesą verandoje. Paskui kurį laiką - jis nesumojo, kaip ilgai tai truko, - jis neįstengė pajudėti.

Baltasis daiktas pasirodė popieriaus lapas - paprasčiausias standartinis 8,5x11 formato rašomojo popieriaus lapas. Nors nuo tos vietos, kur stovėjo Mortas, iki šiukšlių dėžės buvo apie penkiolika pėdų, jis galėjo lengvai perskaityti žodžius, išvedžiotus ant jo didelėmis spausdintomis raidėmis. Mortas pagalvojo, kad Šuteris tikriausiai pasinaudojo labai minkštu pieštuku arba anglies gabalėliu. Užrašas buvo toks:

JUMS DUOTOS TIK TRYS DIENOS.

AŠ NEJUOKAUJU.

Tamsusis daiktas buvo Bampas. Šuteris, matyt, pirmiausiai nusuko jam sprandą, o paskui prismeigė prie šiukšlių dėžės dangčio atsuktuvu, kurį rado tarp Morto instrumentų.

13

Mortas neprisiminė, kaip atgavo amą. Jis stovėjo, sukaustytas siaubo, prieangyje prie telefono stalelio ir spoksojo į senį Bampą, kurio krūtinėje kyšojo atsuktuvo rankena - kaip tik ten, kur buvo balto kailio lopinėlis. O kitą akimirksnį jis jau atsidūrė verandoje, šaltas nakties oras skverbėsi pro plonus marškinius, ir jis dairėsi į šalis.

Mortas prisivertė sustoti. Šuterio, be abejo, čia jau nebuvo. Todėl jis ir paliko raštelį. Be to, jis, atrodo, buvo ne iš tų bepročių, kurie su pasitenkinimu stebėtų mirtinai įbaugintą Mortą. Jis buvo beprotis, bet iš kitos serijos. Jis paprasčiausiai pasinaudojo Bampu, kad paveiktų Mortą, kaip fermeris pasinaudoja laužtuvu, kad patrauktų nuo kelio akmenį. Čia nebuvo nieko ypatingo: jis tiesiog ramiai darė savo darbą.

Paskui Mortas prisiminė Šuterio akis, ir jį nukrėtė šiurpas. Ne, savas braižas irgi pakankamai ryškus.

- Jis mano, kad aš tą padariau, - iškošė Mortas pro kalenančius nuo šalčio dantis, ir jo balsas suvirpėjo. - Kalės išpera mano, jog aš iš tikrųjų tą padariau.

Mortas priėjo prie šiukšlių dėžės, ir jam pilvą sutraukė mėšlungis. Kaktą išmušė šaltas prakaitas. Jis nebuvo tikras, kad dabar galės ką nors padaryti, nors to, ką jis pamatė, nebuvo galima palikti likimo valiai. Bampo galva buvo pasukta į kairę, ir dėl to jis priminė klaustuką. Kyšojo iššiepti smulkūs, lygūs, aštrūs dantukai. Ties įsmeigtu atsuktuvu raudonavo ištryškęs kraujas. Bampas buvo draugiškas katinas. Jeigu Šuteris jį pakviestų, jis nebėgtų šalin. Ko gero, taip ir įvyko, pagalvojo Mortas, valydamas nuo kaktos lipnų prakaitą. Toliau Šuteriui beliko ranka nulaužti katinui kaklą, it ledų pagaliuką, ir prikalti jį prie šiukšlių dėžės. Tuo metu Mortas Reinis sapnavo jeigu ne pranašišką, tai labai panašų sapną.

Mortas suglamžė Šuterio raštelį, įkišo jį į kelnių kišenę ir palietė Bampo krūtinę. Katino kūnas dar nebuvo sustingęs. Mortas pilve vėl pajuto išdavikišką spazmą, bet prisivertė kita ranka paimti už geltonos atsuktuvo rankenos ir ištraukti jį.

Jis numetė atsuktuvą ant grindų ir stovėjo, dešinėje rankoje kaip skudurinę lėlę laikydamas senį Bampą. Dabar per pilvą perėjo toks jausmas, tarsi jis kažkur žaibiškai kristų. Pakėlęs vieną iš dviejų šiukšlių dėžės dangčių, Mortas parėmė jį strypu, padarytu tam, kad sunkus dangtis nenukristų ant rankų ar galvos žmogui, atėjusiam išpilti šiukšlių. Viduje stovėjo trys konteineriai. Mortas atidarė vidurinįjį ir atsargiai įleido Bampo kūną. Jis išsitiesė ant polietileninio maišelio kaip kailinė antklodė.

Staiga Mortas užsiplieskė neapykanta Šuteriui. Jeigu tasai būtų pasirodęs dabar kelyje, Mortas būtų puolęs, parvertęs ir uždusinęs jį.

"Štai taip, paprasčiausiai, nors tai ir pavojinga".

Galbūt, bet jam jau nusispjauti. Visa bėda ne ta, kad Šuteris nugalabijo vienintelę gyvą būtybę, kuri buvo su juo šiame apleistame name ant ištuštėjusio ežero kranto. Svarbiausia, kad jis padarė tą, kol Mortas miegojo, ir dar taip, jog senis Bampas virto kažkokia šlykščia mazgote, ir jam teko įmesti savo nuostabųjį katiną į šiukšlių dėžę.

"Palaidosiu jį rytoj. Kairėje namo pusėje, kur minkšta žemė. Iš ten matosi ežeras".

Taip, bet visą naktį Bampas gulės sąvartyne nepatogioje pozoje, nes tas niekšas, tas pasiutęs kalės vaikas gali kur nors netoliese sukiotis su savo pretenzijomis į apsakymą, apie kurį paskutinius penkerius metus Mortas net nepagalvodavo. Šuteris, aišku, nenormalus, ir todėl Mortas bijojo vidury nakties laidoti Bampą.

"Aš pasiruošęs jį užmušti. Ir jeigu tas nenormalus išgama dar kartą mane palies, pamėginsiu tą padaryti".

Mortas įžengė į namus, užtrenkė ir užrakino duris. Paskui perėjo per jį visą, rūpestingai uždarinėdamas kitas duris bei langus. Kai buvo baigta, grįžo prie verandos lango ir mąsliai įsistebeilijo į tamsą. Jis matė ant lentinių grindų gulintį atsuktuvą bei juodą skylę, kurią Šuterio smūgis paliko ant dešiniojo šiukšlių dėžės dangčio.

Staiga Mortas prisiminė, kad ketino paskambinti Emei.

Įjungęs aparatą, jis greitai surinko namų telefono numerį svarstydamas, ar pasakyti Emei apie Bampą.

Ragelyje pasigirdo įprastas trakštelėjimas, paskui stojo ilga pauzė. Mortas jau ruošėsi padėti ragelį, kai jame trakštelėjo dar kartą - labai garsiai, - ir mechaninis balsas pranešė, kad jo surinktas numeris neaptarnaujamas.

- Puiku, - burbtelėjo Mortas. - Ką tu ten iškrėtei, Eme? Užsikalbėjai mirtinai?

Nuspaudęs mygtuką, jis pagalvojo, kad vis dėlto reikės skambinti Izabelei Fortin, bet kol stengėsi prisiminti jos numerį, telefonas sučirškė tiesiog jo rankoje.

Iki tol Mortas dar nenutuokė, kaip išvarginti jo nervai. Šūktelėjęs ir atšokęs, jis numetė ragelį ant grindų ir pats vos nenugriuvo,

užkliuvęs už Emės nupirkto, tačiau niekieno nenaudojamo suolelio. Ištiesęs ranką, Mortas atsirėmė į knygų spintą ir tik taip išsilaikė ant kojų. Paskui pakėlė nuo grindų ragelį.

- Alio? Šuteris? - tarė jis, nes tuo momentu, kai visas pasaulis iš lėto, bet nepermaldaujamai vertėsi aukštyn kojom, jis tiesiog negalėjo įsivaizduoti, kad tai kažkas kitas.

- Mortai? - Tai buvo Emė, ir ji kone šaukė. Per paskutinius dvejus jų bendro gyvenimo metus Mortas gerai perprato šią intonaciją. Ji reiškė, kad Emė arba įsižeidusi, arba pikta, bet greičiau antrasis variantas. - Mortai, tai tu? Tai tu, velniai griebtų? Mortai? M...

- Taip, aš, - atsakė jis ir ūmai pajuto siaubingą nuovargį.

- Kur tu buvai? Aš jau tris valandas bandau tau prisiskambinti!

- Miegojau, - tarė jis.

- Tu buvai išjungęs telefoną, - suirzusiu balsu mestelėjo Emė. - Ką gi, pasirinkai tam puikų laiką. Šaunuolis.

- Aš skambinau tau apie penkias...

- Buvau pas Tedą.

- Bet ten buvo kažkas, - tarė Mortas. - Galbūt...

- Kuria prasme? - pertraukė Emė. - Kas ten buvo?

- Iš kur aš žinau, velniai griebtų? Neužmiršk, kad sėdi Deryje. Tu - Deryje, aš - Tešmore. Paprasčiausiai buvo užimta, kai aš skambinau. Jeigu buvai pas Tedą, tai gal Izabelė...

- Aš ir dabar pas Tedą, - tarė Emė, ir jos balsas tapo įtartinai ramus. - Ir būsiu pas Tedą, patinka tau tas ar ne. Kažkas sudegino mūsų namą, Mortai. Kažkas supleškino jį iki pamatų. - Ir netikėtai Emė pratrūko raudoti.

14

Paskutiniu metu Mortas taip įtemptai galvojo apie Džoną Šuterį, kad dabar, stovėdamas vienintelio likusio namo priebuty, netekęs žado, prispaudęs ragelį prie ausies, jis nusprendė, jog namą supleškino Šuteris. Kodėl? Aišku kaip dieną. Šuteris padegė restauruotą Viktorijos epochos namą, kainuojantį apie 800 tūkstančių dolerių,

kad sunaikintų žurnalą. O būtent “Elerio Kvino detektyvų žurnalo” 1980 metų birželio numerį.

Bet ar galėjo tai būti Šuteris? Žinoma, ne. Nuo Tešmoro iki Derio buvo daugiau kaip šimtas mylių, o Bampo kūnas buvo dar šiltas, ir kraujas aplink žaizdą nesukrešėjęs.

“Jeigu jis lėkė iš paskutiniųjų...

Liaukis, tu pats kraustaisi iš proto. Greitai pradėsi kaltinti Šuterį dėl savo skyrybų ir manysi, kad miegi šešiolika valandų per parą, nes Šuteris priberia į maistą fenobarbitalio. Paskui pradėsi rašinėti į laikraščius, kad visų Amerikos narkomanų tėvas yra toks Džonas Šuteris iš Varnos Uodegos, Misisipės valstijos. Kad jis nužudė Džimį Hofą ir buvo tas garsusis antrasis šaulys, kuris nuo apžėlusios kalvos 1963 metų lapkritį šovė į Kenedį. Gerai, jis kuoktelėjęs... bet nejaugi tu iš tiesų galvoji, jog jis nuvažiavo šimtą mylių į šiaurę, kad sunaikintų tavo prakeiktą namą su žurnalu? Juk tokių žurnalų Amerikoje tikriausiai gyvas galas. Nereikia perdėti.

Tačiau... jeigu jis būtų lėkęs visą...”

Ne, tai buvo juokinga, bet staiga Mortas suprato, kad jis negali pateikti jokių įrodymų. Jeigu tik...

Jo kabinetas buvo namo gale. Jie pavertė kabinetu tai, kas kitados buvo daržinės pastogė.

- Eme, - sušnibždėjo Mortas.

- Tai siaubinga, - kūkčiojo ji į ragelį. - Aš buvau pas Tedą, ir paskambino Izabelė... ji pasakė, kad ten apie penkiolika gaisrinių... lieja vandenį... minia... visi spokso... žiopliai... Tu žinai, aš negaliu pakęsti, kai ateina paspoksoti į namą, net jeigu jis dega...

Mortas iš visų jėgų prikando iš vidaus skruostą, kad nesusijuoktų. Juoktis tokiu momentu būtų buvę žiauru. Taip, jis žinojo. Sėkmė, kurios jis pasiekė per daugelį metų katorgiško darbo savo pasirinktoje veiklos srityje, padėjo išsipildyti jo troškimams.

Kartais Mortas jausdavosi žmogum, nuėjusiu pavojingą kelią per džiungles, kur iki jo žuvo ne vienas nuotykių ieškotojas, kelią, kurio gale jo laukė pasakiškas atlygis. Emė džiaugėsi jo pergalėmis, bent jau pradžioje, tačiau ją pačią tai statė į dviprasmišką padėtį. Visoje šioje istorijoje jai buvo skirta ne šiaip antrarūšis vaidmuo: tam tikra prasme ji apskritai nebeegzistavo kaip atskira nuo Morto asmenybė.

- Taip, - pratarė jis kaip įstengdamas švelniau, vis dar prikandęs skruostą, nes jį tebedusino juoko priepuolis. Jeigu jis dabar pratrūktų kvatotis, Emė jo nesuprastų. Visus tuos metus, kai jie gyveno kartu, ji paprastai neteisingai paaiškindavo jo juoką. - Taip, brangioji, aš žinau. Papasakok, kas atsitiko.

- Kažkas sudegino mūsų namą! - sušuko Emė pro ašaras. - Štai kas atsitiko!

- Visiškai?

- Taip, kaip pasakė gaisrininkų komandos viršininkas. - Mortas išgirdo, kaip Emė springsta ašarom, bandydama susivaldyti, bet greitai ji vėl pravirko. - Jis supleškėjo iki pamatų!

- Ir mano kabinetas?

- Taip, nuo jo viskas ir prasidėjo. Taip sakė gaisrininkų viršininkas. Jie taip mano. Ir Patė tvirtina, kad viskas taip buvo.

- Po to misis Čempion?

Čempionai buvo jų kaimynai iš dešinės. Jų sklypus skyrė tanki tujų virtinė.

- Taip. Palauk sekundėlę, Mortai. - Jis išgirdo, kaip Emė garsiai išsišnypštė, ir kai vėl paėmė ragelį, atrodė jau apsiraminusi. - Patė vaikštinėjo su šunimi - taip ji sakė gaisrininkams. Tai buvo jau sutemus. Ji ėjo pro mūsų namą ir pamatė po galerija stovinčią mašiną. Paskui ji išgirdo name kažką dūžtant, ir pro didįjį tavo kabineto langą pliūptelėjo ugnis.

- Ji matė, kokia tai mašina? - paklausė Mortas. Jam išdžiūvo gerklė. Džono Šuterio išdaigos, atrodo, įgijo grėsmingą mastą. Kalba ėjo jau ne tik apie tą prakeiktą "Detektyvų žurnalo" 1980 metų birželio numerį. Ten buvo praktiškai visi jo rankraščiai - publikuoti ir dar nebaigti, - visi pirmieji leidimai, visi leidimai užsienyje, visos publikacijos periodikoje.

O, tai buvo dar ne viskas. Jie prarado biblioteką - apie keturis tūkstančius knygų. Jeigu viskas įvyko taip, kaip ji sako, tai sudegė ir visi Emės drabužiai, ir antikvariniai baldai, kuriuos ji pirko - kartais su juo, bet dažniausiai viena. Visa tai virto pelenais. Su jos brangenybėmis bei jų dokumentais - draudimo orderiais ir panašiai - tikriausiai viskas tvarkoj (seifas, paslėptas sandėliuke, antrame aukš-

te, buvo atsparus ugniai), bet pelenais virto turkiški kilimai, tūkstančiai videokasečių - išsilydžiusios plastmasės gabalais, audiovizualinė aparatūra... jo drabužiai... jų nuotraukos, krūvos nuotraukų...

Viešpatie, o jis dar sielojosi dėl to nelemto žurnalo.

- Ne, - atsakė Emė į klausimą, kurį Mortas, apsvarstydamas juos užgriuvusios nelaimės dydį, jau buvo spėjęs užmiršti. - Patė negalėjo pasakyti, kokia tai buvo mašina. Ji manė, kad kažkas įmetė butelį su padegamuoju skysčiu, nes pasigirdo dūžtančio stiklo skambesys ir pro langą išvirto liepsna. Patė sako, jog puolė takeliu prie namo, bet čia atsilapojo virtuvės durys, ir iš ten išbėgo žmogus. Brunas pradėjo ant jo loti, bet Patė buvo išsigandusi ir sulaikė jį, nors, kaip ji tvirtina, šuo vos neišplėšė iš rankų pavadėlio.

Paskui tas žmogus įšoko į mašiną, užvedė motorą ir įjungė žibintus. Patė sako, kad jie ją beveik apakino. Ji užsidengė ranka akis ir tik girdėjo, kaip mašina kaukdama išlėkė iš galerijos... ji taip pasakoja... ir ji prisispaudė prie mūsų tvoros, tvirtai laikydama Bruną, nes jis būtų ją parvertęs. Po to nepažįstamasis pasuko iš takelio ir greitai nurūko gatve.

- Ir ji taip ir nepastebėjo, kokia tai buvo mašina?

- Ne. Iš pradžių buvo tamsu, o paskui, kai įsiliepsnojo gaisras, ją apakino žibintai. Ji parbėgo namo ir iškvietė gaisrininkus. Izabelė sako, kad jie atvažiavo greitai, bet tu juk žinai, koks senas mūsų namas... buvo... ir... kaip žaibiškai supleška sausas medis... ypač, jeigu ten buvo benzinas.

Taip, jis žinojo. Senas, sausas medinis namas - tikra padegėjo svajonė. Bet kas gi padegėjas? Jei ne Šuteris, tai kas? Išklausęs šią siaubingą naujieną, užbaigusią visus dienos įvykius kaip šlykštų desertą po bjaurių pietų, Mortas, atrodo, prarado sugebėjimą mąstyti.

- Jis pasakė, kad ten, ko gero, buvo benzinas... aš turiu omeny gaisrininkų komandos viršininką... jie atvažiavo pirmieji, o paskui atskubėjo policininkai ir ėmė klausinėti. Mortai, jie daugiausia klausinėjo apie tave... ar turi tu priešų... priešų... ir aš pasakiau, kad, manding, tu neturi jokių priešų... aš stengiausi atsakyti į visus jų klausimus...

- Aš įsitikinęs, kad viską pasakei kaip reikia, - švelniai tarė jis.

Emė vis tarškėjo neklausydama jo, trumputėmis, kapotomis frazėmis - tarsi telegrafo operatorius, skaitantis ateinančias naujienas, kurias popieriaus juostelėje spausdina jo mašina.

- Aš net nežinojau, kaip jiems pasakyti, kad mes išsiskyrėme... jie, be abejo, nieko nenutuokė... pagaliau jiems tai paaiškinti buvo priverstas Tedas... Mortai... mano mamos Biblija... ji gulėjo ant spintelės miegamajame... ten buvo mano šeimos nuotrauka... ir... tai vienintelis daiktas... vienintelis, kas iš jos išli-i-iko...

Emė vėl įsikūkčiojo.

- Aš atvažiuosiu ryte, - tarė Mortas. - Jei išvažiuosiu septintą, pusę dešimtos tikriausiai jau būsiu. Gal net devintą. Rudenį plente mažiau mašinų. Kur šiąnakt nakvosi? Pas Tedą?

- Taip, - atsakė ji, trūkčiodama nosimi. - Žinau, Mortai, tu jo nemėgsti, bet ką aš šiandien be jo daryčiau... kad tik viską ištverčiau... žinai... tie klausimai...

- Džiaugiuosi, kad jis buvo šalia tavęs, - tarė jis tvirtai ir pats nusistebėjo savo santūriu, civilizuotu tonu. - Laikykis. Ar turi tablečių? - Paskutinius šešerius metus jai išrašydavo trankvilizatorių, bet Emė vartojo juos tik tuomet, kai tekdavo skristi lėktuvu... arba, prisiminė Mortas, kartą jo atsakingo pasirodymo išvakarėse, kai jai reikėjo suvaidinti žmonos rolę.

- Jos buvo vaistų dėžutėje, - abejingai tarė Emė. - Bet nesvarbu. Su manim viskas tvarkoje. Tiesiog liūdna.

Mortas vos neprasitarė, jog jaučia tą patį, bet susilaikė.

- Aš pasistengsiu kuo greičiau atvykti, - nuramino jis Emę. - Jei manai, kad yra prasmės išvažiuoti tuoj pat...

- Ne, - atsakė ji. - Kurgi mes dabar susitiktume? Pas Tedą?

Netikėtai, prieš savo valią, Mortas išvydo, kaip jo ranka spaudžia atsarginį raktą, kurį jam davė viešbučio kambarinė. Išvydo, kaip jis pasisuka spynoje. Kaip prasiveria numerio durys. Ir - nustebę veidai lovoje: kairėje Emės, dešinėje Tedo Milnerio. Jo veidas buvo šiek tiek perkreiptas nuo miego, ir Mortui jis pasirodė panašus į Alfalfą* iš “Mažųjų nenaudėlių”. Žvelgdamas į jo susivėlusius, pasišiaušu-

* Populiaraus amerikiečių teleserialo personažas.

sius plaukus, Mortas pirmąsyk pajuto, jog tai realus vyras. Jis pamatė jų sumišimą bei nuogus pečius. Ir staiga beveik atsitiktinai pagalvojo: "Moteris, sugebanti pavogti tavo meilę, kai meilė - vienintelis dalykas, kurį turi..."

- Ne, - tarė jis, - ne pas Tedą. Gal toje mažoje kavinėje Vitčemo gatvėje?

- Tu nori, kad aš ateičiau viena? - Jos balse nesigirdėjo pykčio gaidelių, bet jautėsi pasiruošimas įsižeisti. Kaip vis dėlto aš gerai ją pažįstu, pagalvojo Mortas. Kiekvieną intonaciją, kiekvieną frazės posūkį. Ir kaip gerai, matyt, ji pažįsta mane...

- Ne, - atsakė jis. - Ateik su Tedu. Tai bus normalu.

"Žinoma, nenormalu, - pagalvojo Mortas, - bet kaip nors ištversiu".

- Vadinasi, devintą trisdešimt, - pasitikslino Emė, truputį aprimusi. - Prie Marčmeno.

- Ta vieta taip vadinasi?

- Taip, Marčmeno restoranas.

- Gerai. Devintą trisdešimt arba truputį anksčiau. Jeigu aš ateisiu anksčiau, kreida pažymėsiu duris...

- O jeigu aš ateisiu anksčiau, nutrinsiu, - užbaigė Emė seną pašmaikštavimą, ir abu nusijuokė. Mortas pajuto, kad net juokeliai sukelia skausmą. Jie kiaurai pažinojo vienas kitą. Argi ne tam žmonės gyvena kartu daugybę metų? Ir argi ne todėl būna taip skaudu, kai pasirodo, jog tai ne tik gali baigtis, o iš tikrųjų baigėsi?

Staiga Mortas prisiminė ant šiukšlių dėžės rastą raštelį - JUMS DUOTOS TIK TRYS DIENOS. AŠ NEJUOKAUJU - ir jau norėjo pasakyti Emei, jog turi nemalonumų, bet suprato, kad jai užtenka savų nelaimių. Tai buvo jo problemos.

- Jeigu tai būtų įvykę vėliau, bent jau tavo daiktai būtų nesudegę, - tarė ji. - Man baisu pagalvoti apie pražuvusius rankraščius. Mortai, jeigu tu būtum pastatęs ugniai atsparias dėžes prieš dvejus metus, kaip siūlė Cherbas...

- Nesvarbu, - pertraukė Mortas. - Aš su savim turiu naujo romano rankraštį. - Jis iš tiesų turėjo jį: visus keturiolika niekam tikusių, pribraukytų puslapių. - Visa kita - menkniekis. Iki rytojaus, Eme. Aš...

(Aš tave myliu...)

Čia jis prikando liežuvį. Tarp jų buvo viskas baigta. Tad nejaugi jis galėjo ją kaip anksčiau mylėti? Tai atrodė beveik nenatūralu. O jeigu ir taip, argi jis turėjo teisę tą sakyti?

- Man labai gaila, kad taip atsitiko, - vietoj to tarė jis.

- Man taip pat be galo gaila, Mortai. - Jos balsas vėl suvirpėjo. Dabar jis išgirdo, kaip ją ramina kažkokia moteris, greičiausiai Izabelė Fortin.

- Pasistenk užmigti, Eme.

- Tu irgi.

Jis padėjo ragelį. Ir kaipmat pasirodė, kad namuose ramiau negu visas tas naktis, kurias jis praleido čia vienas. Lauke tylos nedrumstė jokie garsai. Šnarėjo tik nakties vėjas, ir toli ežere gageno antys. Mortas išsitraukė iš kišenės raštelį, išlygino ir dar kartą perskaitė. Tokius daiktus reikia saugoti policijos tyrimui. Prie jų netgi nereikėtų liestis, kol policija jų nenufotografavo. Tai - maestro, prašau, iškilmingą maršą - DAIKTINIAI ĮRODYMAI.

"Velniop", - pagalvojo Mortas ir vėl suglamžė raštelį. Kokia policija? Deivas Njusomas, vietinis konsteblis, tikriausiai vargu ar prisimena atėjus priešpiečių metui, ką valgė pusryčių, ir kažin ar jis turės pagrindo perduoti bylą grafystės šerifui arba valstijos policijai. Pagaliau į Morto gyvybę niekas ir nesikėsino. Užmušė jo katiną, bet katinas - ne žmogus. O įvykių, kuriuos jam papasakojo Emė, fone Džonas Šuteris apskritai atrodė blanki figūra. Jis buvo pamišėlis, įkąstas pasiutusios musės, galbūt net pavojingas... bet Mortas pasiryžo išsiaiškinti šį reikalą pats. Ypač, jeigu Šuteris pavojingas.

Gaisras Deryje nustelbė Džoną Šuterį bei jo beprotiškas idėjas. Jis nustelbė netgi klausimą, kas tai padarė - Šuteris ar koks nors kitas maniakas, varomas beprotybės, pavydo arba ir vieno, ir kito. Namo gaisras, ir tikriausiai Emė. Ji, be abejo, buvo sukrėsta, ir bus geriau jiems abiem, jeigu jis pasistengs ją morališkai palaikyti. Tada ji galbūt net...

Bet Mortas uždraudė sau ir galvoti apie tai, ką gali padaryti Emė. Šiuose apmąstymuose jo laukė tik nusivylimas. Geriau manyti, kad šis kelias visiems laikams užkirstas.

Mortas nuėjo į miegamąjį, nusirengė, atsigulė ir susidėjo rankas už galvos. Tolumoje vėl šaižiai sukrykštė antys. Mortui dar sykį pasirodė, jog Šuteris gali būti kažkur čia pat, iškilo prieš akis jo išblyškęs veidas, kyšantis iš po juodos kaip smala skrybėlės brylių. Šuteriui aiškiai ne visi namie, ir tai, kad jis susidorojo su Bampu plikomis rankomis ir atsuktuvu, anaiptol nereiškė, jog jis neturi ginklo.

Bet, svarstė Mortas, vargu ar jis dabar sukiojasi kur nors čia su ginklu ar be jo.

“Reikės paskambinti, - pagalvojo jis, - bent jau dviem žmonėms: Gregui Kasterzui ir Cherbui Krikmorui. Iš čia skambinti ankstoka, jeigu išvažiuosiu septintą. Galima paskambinti pakeliui - iš telefono būdelės Auguste...”

Mortas pasivertė ant šono manydamas, kad po viso to, kas įvyko, kažin ar įstengs greitai užmigti... bet tamsi minkšta banga kaipmat apglėbė jį, ir jeigu kas nors būtų nusprendęs pažiūrėti, kaip jis miega, Mortas apie tai jau būtų nesužinojęs.

15

Po šešių penkiolika jį prikėlė žadintuvas. Mortui prisireikė pusvalandžio, kad smėlio atšlaitėje, besileidžiančioje nuo namo iki ežero, palaidotų Bampą, ir septintą jis jau riedėjo keliu. Viskas klostėsi pagal planą. Nuvažiavęs dešimt mylių, jis priartėjo prie Mikenik Folzo, stambaus vietinės reikšmės centro, kuriame buvo 1970 metais uždarytas tekstilės fabrikas, penki tūkstančiai gyventojų bei 23 ir 7 magistralių sankryžoje geltonas šviesoforas, - ir čia jis pastebėjo, kad jo senojo “Bjuiko” bake praktiškai nebeliko benzino. Mortas pasuko prie benzino kolonėlės, plūsdamas save už tai, kad prieš išvažiuodamas nė nedirstelėjo į skaitliuką: jeigu jis dabar būtų pralėkęs pro Mikenik Folzą, būtų tekę gerokai uždelsti, ir jis tikrai nebūtų suspėjęs į jokį pasimatymą su Eme.

Kol benzino kolonėlės darbuotojas pildė “Bjuiko” baką, Mortas priėjo prie kabančio ant sienos telefono. Išsitraukęs iš kairiosios užpakalinės kišenės aptrintą užrašų knygutę, jis surinko Grego

Kasterzo numerį. Tai buvo patogiausias metas surasti Gregą, ir iš tiesų jis sėdėjo namie.

- Alio?

- Sveikas, Gregai. Tai Mortas Reinis.

- Sveikas, Mortai. Tu, atrodo, turi nemalonumų Deryje, a?

- Taip, - atsakė Mortas. - Ką, tai jau pakliuvo į naujienų apžvalgą?

- Paskelbė per penktą kanalą.

- Na ir kaip tai atrodė?

- Kas? - paklausė Gregas. - Tai jau niekaip neatrodė.

Mortas susiraukė. Bet jeigu jau buvo lemta iš ko nors tą išgirsti, jis norėjo, kad tas žmogus būtų Gregas Kasterzas. Tai buvo draugiškas ilgaplaukis vyrukas, buvęs hipis, kuris greitai po Vudstoko atsivertė į kažkokį nelabai aiškų tikėjimą - atrodo, tapo svedenborgietis.* Jis turėjo žmoną bei du vaikus - penkerių ir septynerių metų, - ir, kaip sprendė Mortas, visi šeimos nariai buvo tokie pat be vieno šulo kaip ir pats Gregas. Jo veide nuolat žaidė lengva šypsenėlė, o tais retais atvejais, kai ji dingdavo, jis atrodydavo kaip nuogas.

- Taip prastai?

- Taip, - atsakė Gregas. - Tarsi ten būtų susprogusi bomba. Aš tau nepavydžiu.

- Aš dabar ten važiuoju, Gregai. Skambinu tau iš Mikenik Folzo. Ar gali padaryti man vieną paslaugą, kol būsiu išvykęs?

- Jeigu turi omeny gontą, manau...

- Ne, ne gontą. Čia kitkas. Štai jau dvi ar trys dienos prie manęs prikibo vienas keistuolis. Trenktas. Jis tvirtina, kad aš pavogiau apsakymą, kurį jis parašė prieš šešerius ar septynerius metus. Kai pasakiau, jog savo variantą parašiau anksčiau negu jis ir galiu tą įrodyti, visai pasiuto. Maniau, kad po to jis atsikabins, bet kur tau. Vakar vakare priguliau nusnūsti, o jis tuo metu užmušė mano katiną.

- Bampą? - Grego balse nuskambėjo nuostaba: tai reiškė, kad jis iš tiesų pritrenktas. - Jis užmušė Bampą?

- Taip.

- O tu kalbėjai apie tai su Deivu Njusomu?

- Ne, ir nenoriu. Aš mėginsiu pats išsiaiškinti, jeigu įstengsiu.

---

* Emanuelis Svedenborgas (1688 - 1772) - švedų mokslininkas, teosofas.

- Mortai, tasai tipas apskritai nepanašus į pacifistą.

- Užmušti katiną - tai ne žmogų nužudyti, - tarė Mortas, - ir man atrodo, kad aš susidorosiu su juo geriau negu Deivas.

- Gal tu ir teisus, - sutiko Gregas. - Nuo tada, kai perkopė septyniasdešimt, jis ėmė kiek lėčiau suktis. Ar galiu kuo nors tau padėti, Mortai?

- Pirmiausia norėčiau sužinoti, kur jis slapstosi.

- Kuo jis vardu?

- Nežinau. Ant rankraščio, kurį jis man rodė, buvo užrašyta "Džonas Šuteris", bet toliau jis pradėjo gudrauti ir pasakė, kad tai galbūt pseudonimas. Aš manau, jog šis vardas tik skamba kaip pseudonimas. Šiaip ar taip, jeigu jis apsistojo kuriame nors iš apylinkės motelių, kažin ar jis užsiregistravo šiuo vardu.

- Kaip jis atrodo?

- Aukštas, beveik šešių pėdų. Maždaug keturiasdešimties metų. Vėjo nugairintas veidas, raukšlelės aplink akis, gilūs vertikalūs rėžiai nuo lūpų kraštų iki smakro.

Kol Mortas kalbėjo, jam prieš akis staiga stebėtinai aiškiai iškilo Džono Šuterio veidas - tarsi magiško kristalo pagalba iššauktos dvasios veidas. Mortas pajuto lengvą virpulį ir jo rankų oda pašiurpo. Vidinis balsas sakė jam, kad arba jis klysta, arba tyčia neatskleidžia Gregui visos teisybės. Šuteris buvo pavojingas, labai pavojingas. Mortas žinojo tai dar prieš pamatydamas, ką tas tipas padarė Bampui. Viską išdavė Šuterio akys. Tad kodėl gi jis dabar vaidina narsuolį?

"Taip reikia, - atsakė viduje kitas, dar gilesnis balsas, griežtas ir piktokas. - Taip reikia, ir viskas".

Pirmasis balsas vėl neramiai prabilo: "Tu nori su juo atsiskaityti? Tu tą turi omeny? Tu nori su juo pats atsiskaityti?"

Bet gilesnis balsas nieko neatsakė. Jis tylėjo.

- Panašiai atrodo pusė apylinkės fermerių, - abejodamas tarė Gregas.

- Na, yra dar kai kas, - atsakė Mortas. - Pirmiausia, jis - pietietis, tai girdėti per atstumą iš jo kalbos. Jis nešioja didžiulę juodą skrybėlę, man atrodo, fetrinę, su apskritais bryliais. Panašias dėvi menonitai. Be to, jis turi žydrą "Fordą-pikapą", 7-ojo dešimtmečio pradžios ar vidurio modelį su Misisipės numeriais.

- Tai jau tiksliau. Aš pasiklausinėsiu. Jeigu jis kur nors čia, jį tikriausiai kas nors matė. Numeriai iš kitų valstijų šiuo metų laiku pasitaiko ne kiekviename žingsnyje.

- Taip, štai dar kas, - staiga prisiminė Mortas. - Pirmiausiai gali šnektelėti su Tomu Grinlifu. Vakar aš kalbėjausi su tuo Šuteriu ant plento - maždaug per pusmylę nuo mano namo, - ir pro šalį pravažiavo Tomas. Jis pamojavo mums ranka, ir mes abu taip pat mostelėjom. Tomas turėjo gerai jį įsidėmėti.

- Puiku. Dešimtą valandą aš užeisiu pas Bovį išgerti kavos ir tikriausiai rasiu jį ten.

- Taip, pas Bovį jis irgi buvo, - tarė Mortas. - Jis tvirtino, kad matė ten lentynas su knygomis. Žinai, tokias senamadiškas.

- O ką daryti, jeigu jį rasiu?

- Nieko, - atsakė Mortas. - Kol kas nieko. Aš tau paskambinsiu vakare. O rytoj vakarop pats čia grįšiu. Tiesą sakant, nežinau, ką veikti Deryje - nebent braidyti po pelenus.

- O kaip Emė?

- Ji turi draugą, - Mortas stengėsi kalbėti abejingai, bet jam nelabai sekėsi. - Ir aš manau, kad ji toliau pasielgs taip, kaip jie kartu nuspręs.

- Atleisk, Mortai.

- Nieko, - atsakė jis. Dirstelėjęs į benzino kolonėlę, jis pamatė, kad darbininkas jau baigė pildyti baką ir dabar (o, nuostabus vaizdas!) valė jo "Bjuiko" priekinį stiklą.

- Tad nori išsiaiškinti su šiuo tipu pats? Tu... tu tuo įsitikinęs?

- Taip, - atsakė Mortas.

Ir čia pat prikando liežuvį supratęs, ką galvoja Gregas: jeigu jis suras žmogų juoda skrybėle, nuo kurio paskui Mortas nukentės, tai jis, Gregas, bus kaltas.

- Klausyk, Gregai, jeigu nori, gali stovėti šalia, kai su juo kalbėsiuos.

- Ko gero, taip ir padarysiu, - su palengvėjimu tarė Gregas.

- Jam reikalingi įrodymai, tad man teks paprasčiausiai juos surasti ir jam pateikti.

- O aš maniau, kad tu jau tą padarei.

- Taip, žodžiais, bet jam to maža. Matyt, reikės tėkšti juos į snukį, kad atsikabintų.

- Nieko sau, - svarstė situaciją Gregas. - Greičiausiai jis išties nenormalus.

- Taip, įmanoma.

- Gerai, pasistengsiu jį surasti. Paskambink vakare.

- Būtinai. Dėkui tau, Gregai.

- Nėra už ką. Permainos taip pat gerai kaip ir ramybė.

- Sako, kad taip.

Atsisveikinęs su Gregu, Mortas pažvelgė į laikrodį. Jis rodė pusę aštuonių. Cherbui Krikmorui skambinti buvo dar per anksti: Mortas nenorėjo traukti jo iš lovos. Paskambins iš Augusto - bus kaip tik. Jis nužingsniavo prie savo "Bjuiko" kišdamasis į kišenę užrašų knygutę ir išsitraukdamas piniginę. Priėjęs prie darbininko, Mortas paklausė, kiek jis skolingas.

- Dvidešimt du penkiasdešimt, - atsakė šis ir sumišęs pažvelgė į Mortą. - Ar galiu jūsų paprašyti autografo, misteri Reini? Aš turiu visas jūsų knygas.

Tai jam vėl priminė Emę: ji negalėjo pakęsti autografų mėgėjų. Pats Mortas nesuprato jų azarto, bet manė, kad jie - nekenksmingi žmonės. Tačiau Emei jie sudarė tą judviejų bendro gyvenimo dalį, kuri bėgant laikui ją vis labiau kamavo. Pagaliau jis jau kiekvieną kartą gūžėsi savo viduje, kai kas nors prie Emės paprašydavo jo autografo. Mortui atrodydavo, kad jis tarsi girdi ją meldžiant: "Jeigu myli mane, sulaikyk juos!" Sakytum, jis gali tą padaryti! Jo darbas buvo rašyti knygas, kurias galbūt panorės perskaityti štai tas vaikinas... Bent jau jis taip galvojo. Ir kai jam tas pavykdavo, žmonės prašydavo autografų.

Mortas išvedžiojo savo vardą ant kitos kvito pusės, įteikė jį autografų mėgėjui (šiaip ar taip, jis nuvalė jam priekinį stiklą) ir pagalvojo, kad kai Emė jį smerkė už šią paslaugą žmonėms - nors, matyt, ir nesąmoningai, - jį apimdavo kaltės jausmas. Toks jau jis buvo. Jis turėjo tam teisę ir buvo sąžiningas prieš save patį. Bet, kaip pasakė Džonas Šuteris, teisės - teisėmis, sąžinė - sąžine...

Mortas sėdo į mašiną ir nuvažiavo Derio link.

16

Auguste, užmokėjęs septyniasdešimt penkis centus, Mortas įriedėjo į apmokamą stovėjimo aikštelę, kurios tolimajame kampe buvo telefono būdelės. Diena buvo saulėta, vėsi ir vėjuota. Iš pietvakarių, nuo Ličfildo, pūtė toks stiprus vėjas, kad kol Mortas ėjo per aikštelę, iš akių jam ištryško ašaros. Tai jam net patiko. Mortas pajuto, kaip prasivėdina jo smegenys, o to, tiesą sakant, jau seniai reikėjo.

Pasinaudojęs kreditine kortele jis paskambino į Niujorką, Cherbui Krikmorui į namus. Jis nė nebandė susisiekti su Džeimso ir Krikmoro, jo literatūrinių agentų, kontora, nes, kiek žinojo Cherbo įpročius, galėjo garantuoti, kad dabar jis kaip tik išsimaudė ir sėdi virtuvėje, gurkšnodamas kavą bei laukdamas, kol vonioje aprasojęs veidrodis vėl taps skaidrus ir jis galės nusiskusti.

Šiandien jam antrąkart pasisekė. Cherbas atsiliepė, ir jis neatrodė apsimiegojęs. “Kol kas viskas einasi kaip per sviestą”, - pagalvojo Mortas, šyptelėjo ir atkišo veidą šaltam spalio vėjui. Priešais jį, kitoje kelio pusėje, keletas žmonių statė įtvirtinimus nuo sniego.

- Sveikas, Cherbai, - tarė Mortas. - Skambinu tau iš Augusto. Skyrybos baigtos, vakar naktį Deryje supleškėjo mano namas, vienas pamišėlis užmušė mano katiną, ir dabar toks šaltis, kad danties ant danties nenulaikau. Trumpai tariant, puikiai pasilinksminau.

Jis nė neįtarė, kaip absurdiškai nuskambės visų jį užgriuvusių nelaimių išvardijimas, kol nepasakė to garsiai. Ir jam pasidarė juokinga. Viešpatie, kaip vis dėlto čia šalta. Koks nuostabus, nepakartojamas, visa apvalantis šaltis!

- Mortai... - atsargiai pratarė Cherbas, tarsi įtartų, kad jį apgaudinėja.

- Aš tavo paslaugoms, - atsišaukė Mortas.

- Ką tu ten minėjai apie namą?

- Tuoj viską papasakosiu, tik nepertraukinėk. Jei nori, gali kai ką pasižymėti, nes ruošiuosi grįžti į mašiną anksčiau, negu sustingsiu čia nuo šalčio. - Ir jis išklojo paskutinių dienų įvykius nuo Džono Šuterio apsilankymo bei kaltinimų iki vakarykščio Emės skambučio.

Cherbas, kuris kadaise buvo dažnas Morto ir Emės svečias (ir, kaip spėjo Mortas, buvo sukrėstas jų skyrybų), dabar nuoširdžiai nustebo bei susijaudino, sužinojęs apie namo Deryje likimą. Jis paklausė, ar Mortas nenujaučia, kas galėjo tą padaryti. Mortas atsakė, jog nežino.

- O tu nemanai, kad tai galėjo būti tasai tipas, Šuteris? - paklausė Cherbas. - Aš, be abejo, suprantu, kad katinas buvo užmuštas prieš pat tau prabundant, bet vis dėlto...

- Teoriškai tai įmanoma, ir aš neatmetu tokio varianto, - tarė Mortas. - Bet labai abejoju: gal todėl, kad sunku įsivaizduoti, kaip žmogus galėjo sudeginti dvidešimt keturių kambarių namą, norėdamas tik vieno - sunaikinti kažkokį žurnalą. Bet, svarbiausia, aš jį mačiau ir galiu tau pasakyti, Cherbai: Šuteris iš tikrųjų mano, jog aš pavogiau jo apsakymą. Jis neabejoja tuo nė per nago juodymą. Kai pasakiau, kad galiu pateikti įrodymus, jo reakcija buvo tokia, kad, nagi, nagi, kalės išpera, muilink man akis, muilink.

- Bet tu vis dėlto paskambinai į policiją?

- Taip, šiandien ryte, - atsakė Mortas, ir nors tai nebuvo gryna teisybė, nebuvo ir melas.

Jis tikrai ryte paskambino Gregui Kasterzui. Bet Mortas nebuvo įsitikinęs, kad jeigu pasakys Cherbui, jog nori susitvarkyti šį reikalą vienas, leisdamas šalia būti nebent Gregui, liks Cherbo suprastas. Jis aiškiai įsivaizdavo Cherbą Krikmorą, sėdintį su elegantiškomis tvido kelnėmis bei madingais marškiniais savo buto Niujorke svetainėje. Cherbas buvo geras draugas, bet truputį konformistas: aukštuomenės žmogus, miestietis iki kaulų smegenų, tipiškas dvidešimtojo amžiaus civilizacijos atstovas. Jis buvo iš tų, kurie tiki specialistų kompetencija, sveiku protu, tarpininkavimu bei tuo, kad kiekvieną klausimą galima apsvarstyti racionalių argumentų lygyje, o jeigu tai dėl kažkokių priežasčių nepavyksta - perduoti išnagrinėti valdžios pareigūnams. Situaciją, kurioje vyras turėjo veikti, rizikuodamas savo kailiu, jis galėjo įsivaizduoti nebent... filme, kur vaidina Silvestras Stalonė.

- Gerai padarei, - Cherbo balse nuskambėjo palengvėjimas. - Tau dabar užtenka rūpesčių ir be to psicho iš Misisipės. Ką darysi, jeigu jį suras? Perduosi teismui už tai, kad jis tave persekiojo?

- Greičiau pasistengsiu įtikinti jį, kad iškeltų savo ieškinį, - tarė Mortas.

Jį buvo apėmęs kažkoks begalinis optimizmas, nepagrįstas, bet realus. Mortas žinojo, jog tai neilgam, tačiau dabar negalėjo sulaikyti šypsenos. Todėl vis tebesišypsodamas nusišluostė palto rankove drėgną nosį. Jis jau buvo užmiršęs, kaip malonu, kai lūpos pačios šypsosi.

- Kaip tu ruošiesi tą padaryti?

- Su tavo pagalba. Juk tavo lentynoje visos mano bylos, taip?

- Taip, bet...

- Tad štai, tu surandi "Elerio Kvino detektyvų žurnalo" 1980 metų birželio numerį. Aš padaryčiau tą pats, bet va, matai, sudegė...

- Aš jo neturiu, - švelniai tarė Cherbas.

- Neturi? - Mortas iš netikėtumo sumirksėjo. - Kodėl?

- Todėl, kad 1980 metais dar nebuvau tavo literatūrinis agentas. Tu priėmei mane į darbą po dvejų metų. Aš turiu visų tavo kūrinių, kuriuos pardavinėjau, egzempliorius, bet šiuo apsakymu rūpinaisi pats.

- Ach, velnias! - Mortas staiga aiškiai prisiminė, kad rinkinyje "Kiekvienas praranda skatiką" prieš kiekvieną kūrinį buvo parašyta - "Spausdinama leidus autoriui bei jo literatūriniams agentams Džeimsui ir Krikmorui", ir tik "Metą sėti" (ir, atrodo, dar du tris apsakymus) lydėjo trumpesnė frazė: "Spausdinama autoriui leidus".

- Atleisk, - tarė Cherbas.

- Žinoma, prisimenu, aš pats siunčiau apsakymą - iš pradžių dar parašiau jiems laišką. Tiesiog man dabar atrodo, kad tu buvai mano agentu visą gyvenimą. - Mortas nusijuokė ir pridūrė: - Dovanok.

- Nieko, - atsakė Cherbas. - Jeigu nori, paskambinsiu į "Detektyvų žurnalą". Pas juos turėtų gulėti visų metų numerių rinkiniai.

- Taip? - dėkingai perklausė Mortas. - Tai būtų nuostabu.

- Aš padarysiu tą tuojau pat. Tik... - Cherbas užsikirto.

- Kas tik?

- Prižadėk, kad kai laikysi rankose žurnalo egzempliorių, nebandysi išsiaiškinti su tuo tipu vienas.

- Prižadu, - kaipmat sutiko Mortas.

Jis vėl sumelavo, bet, velniai griebtų, jis juk prašė Grego būti šalia, ir Gregas sutiko. Vadinasi, jis neveiks vienas. Pagaliau, Cherbas Krikmoras buvo ne jo tėtušis, o tik literatūrinis agentas. Ir koks jo reikalas, kaip Mortas tvarko savo asmenines problemas.

- Gerai, - tarė Cherbas. - Aš tuo pasirūpinsiu. Paskambink man iš Derio, Mortai, - galbūt ten viskas ne taip jau blogai, kaip atrodo.

- Norėčiau tuo tikėti.

- Bet netiki.

- Bijau, kad ne.

- Na tiek to. - Cherbas atsiduso ir netvirtai pridūrė: - Ar bus normalu, jeigu paprašysiu tavęs perduoti Emei linkėjimus?

- Normalu. Perduosiu.

- Gerai. Na eik, nes netgi aš girdžiu, kaip ten švilpauja vėjas. Tau ausis prie ragelio prišals.

- Einu. Dar kartą dėkui, Cherbai.

Mortas pakabino ragelį ir minutėlę susimąstęs žvelgė į telefoną. Jis užmiršo, kad į "Bjuiką" reikia pripilti degalų; tai nebuvo labai svarbu. Tačiau jis taip pat užmiršo, jog Cherbas Krikmoras tapo jo literatūriniu agentu tik nuo 1982 metų. Tai jau buvo rimčiau. Pernelyg daug visko užgriuvo jį paskutiniu metu. Įdomu, ką jis dar užmiršo?

Staiga kažkur pačioje Morto esybės gelmėje pasigirdo aiškus vidinis balsas: "O kaip su pavogtu apsakymu? Gal apie tai tu užmiršai pirmiausia?"

Jis kimiai nusijuokė ir nuskubėjo prie mašinos. Jis niekada gyvenime nebuvo Misisipėje, ir netgi dabar, kai darbas krito iš rankų, jam nė mintis nekilo apie plagiatą. Jis atsisėdo už vairo, įjungė variklį ir pagalvojo, kaip kartais lengvai žmogaus protas sukuria antgamtiškus paaiškinimus.

17

Mortas netikėjo, kad žmonės - netgi tie, kurie stengiasi išlaikyti švarią sąžinę, - žino, kada jų gyvenime kažkas eina į pabaigą. Štai ant jų namų sienų jau didžiulėmis raidėmis įsižiebė užrašai, skelbiantys

jų praeito gyvenimo pabaigą, o jie tebemano, kad viskas teka sena vaga. Tai, kas jiems brangu, jie pratęsia savo išmąstytomis tiesomis ir netiesomis vaizduodamiesi, jog jų gyvenimas - tai teleprograma, bei įkalbinėdami save, kad laikini sunkumai anksčiau ar vėliau baigsis ir viskas vėl grįš į savo vėžes. Mortas pagalvojo, jog neturėdama šio sugebėjimo apgaudinėti save, žmonija, ir taip pakankamai pamišusi, išprotėtų dar labiau.

Bet kartais tiesa nušluoja šią kruopščiai išmūrytą gynybos liniją, ir tada jos šalintis beprasmiška. Ji išverčia tave iš kojų kaip šniokščianti potvynio banga, sugriaunanti jos kely pastatytą užtvanką.

Vieną iš tokių katastrofiškų atradimų Mortas Reinis išgyveno šiandien, kai išvyko policininkų bei gaisrininkų komandos ir jis su Eme bei Tedu Milneriu liko tyliai slankioti aplink rūkstančius Viktorijos laikų namo griuvėsius, namo, kuris pažymėtas 92 numeriu Kanzaso gatvėje prastovėjo šimtą trisdešimt šešerius metus. Būtent šio trumpo gedulingo pasivaikščiojimo metu jis staiga suprato, kad jo šeimyninis gyvenimas su Eme, mergautine pavarde Doud, iš Portlendo, Meino valstijos, baigėsi. Nebebuvo jau nei "šeimyninių dalybų", nei "skyrybų proceso" - viskas liko praeity. Ir tai buvo ne tas atvejis, kai, kaip kartais atsitinka, abi pusės dar gali susitaikyti ir atnaujinti santykius. Viskas baigėsi. Jų šeimyninis gyvenimas tapo jau istorija. Netgi namas, kuriame jie praleido tiek nuostabių dienų, virto niūriai rusenančių sijų virtine, kyšančia it milžino dantys iš išdegusios rūsio duobės.

Judviejų susitikimas pas Marčmeną, mažoje kavinėje Vitčemo gatvėje, praėjo gana pakenčiamai. Emė kilstelėjo apkabinti jį, ir jis taip pat suspaudė ją glėbyje. Tačiau kai Mortas pamėgino pabučiuoti į lūpas, ji vikriai pasisuko, ir jis pakštelėjo į skruostą. Bučiuoju į skruostą, kaip sako kontoros tarnautojai, sveikindami vienas kitą vakarėliuose. Ką gi, malonu tave matyti, brangioji.

Tą rytą Tedo Milnerio plaukai buvo tvarkingai sušukuoti, ir jis nė kiek nepriminė Alfalfo. Sėdėdamas už staliuko salės gale, jis tylomis spoksojo į juos. Rankoje jis laikė pypkę: per paskutinius trejus metus Mortas jau ne kartą matė jį su ta pypke įvairiausiuose pobūviuose. Mortas nė minutei nesuabejojo, kad pypkė - tik apsimetinėjimas, butaforiškas triukas, sugalvotas, kad pasirodytų vyresnis. Kiekgi

jam metų iš tikrųjų? To Mortas tiksliai nežinojo, bet Emei dabar buvo trisdešimt šešeri, o Tedas su savo prašmatniais garintais džinsais bei elegantiškais marškiniais atviru kaklu atrodė jaunesnis už ją bene ketveriais metais, jei ne daugiau. Jis pagalvojo, kad po dešimties metų - o gal ir penkerių - Emė dar patirs vargo, bet nusprendė, kad tegul ją įspėja apie tai kas nors kitas.

Mortas paklausė, ar yra naujienų, ir Emė atsakė, jog ne. Paskui į pokalbį įsijungė Tedas. Jis kalbėjo su silpnu pietietišku akcentu - ne tokiu siaubingu, kaip kimus Džono Šuterio urzgimas. Tedas pranešė, kad gaisrininkų komandos viršininkas bei Derio policijos skyriaus leitenantas lauks jų, kaip jis pasakė, "įvykio vietoje". Jie nori užduoti Mortui keletą klausimų. Mortas atsakė, jog tai puiku. Bet gal jis pageidautų puodelio kavos, pasiteiravo Tedas, laiko dar yra. Mortas pareiškė, jog ir tai puiku. Paskui Tedas pasidomėjo, kaip jo reikalai, ir Mortas vėl išdrožė, kad esą puikiai. Kiekvieną kartą, išsprūstantis iš Morto lūpų šis žodis tapdavo vis beprasmiškesnis. Emė su nerimu stebėjo jų dialogą, ir Mortas, ko gero, suprato kodėl. Tą dieną, kai rado juos kartu lovoje, jis pagrasino Tedui, jog užmuš jį. Labai gali būti, kad jis žadėjo nužudyti juos abu. Apskritai tos dienos įvykiai Morto atminty buvo tarsi aptraukti miglos, ir jis numanė, kad jie taip pat prisimena viską ne itin aiškiai. Jam (jis nežinojo, kaip Emei su Tedu) toks miglotumas ne tik buvo visiškai suprantamas, bet ir teikė palengvėjimą.

Jie išgėrė kavos. Emė pasidomėjo, kaip reikalai su Džonu Šuteriu. Nesileisdamas į smulkmenas apie kates, žurnalus bei grasinančius raštelius, Mortas davė suprasti, kad viskas klostosi normaliai. Pasėdėję dar truputį pas Marčmeną, jie patraukė į Kanzaso gatvę, ten, kur dar neseniai stovėjo jų namas, o dabar buvo "įvykio vieta".

Kaip žadėję, ten jau laukė gaisrininkų komandos viršininkas bei policijos detektyvas ir, kaip žadėję, jie ėmė klausinėti. Labiausiai jie stengėsi išsiaiškinti, ar galėjo kas nors taip neapkęsti Morto, kad įmestų jam į kabinetą butelį su benzinu. Jeigu Mortas būtų buvęs vienas, jis nebūtų nė užsiminęs apie Džoną Šuterį, bet šalia stovėjo Emė, ir, kad išvengtų jos įsikišimo, Mortas papasakojo apie savo pirmą susitikimą su juo.

- Ir ką, jis buvo labai įtūžęs? - paklausė Vikeršemas, gaisrininkų komandos viršininkas.

- Taip.

- Taip įtūžęs, kad galėjo nuvažiuoti į Derį ir sudeginti jūsų namą? - pasitikslino policijos detektyvas Bredlis.

Mortas beveik neabejojo, kad Šuteris to nedarė, bet jam nesinorėjo atskleisti savo tolimesnių santykių su Šuteriu. Tai, visų pirma, reikštų papasakoti jiems, ką Šuteris padarė su Bampu. Emė būtų labai sukrėsta... Be to, jis nenorėjo atidaryti šios konservų dėžutės, iš kurios į visas puses imtų lįsti sliekai. Mortas nusprendė iki galo neatsiverti.

- Iš pradžių jis buvo be galo įniršęs. Bet pastebėjęs, jog abu apsakymai iš tiesų labai panašūs, aš susiradau maniškio pirmosios publikacijos datą.

- O Šuterio apsakymas kada nors buvo publikuotas? - paklausė Bredlis.

- Ne, esu tuo įsitikinęs. Vakar jis pasirodė vėl. Aš paklausiau, kada buvo išspausdintas jo apsakymas, tikėdamasis išgirsti vėlesnę datą. Jūs suprantate?

Detektyvas Bredlis linktelėjo.

- Jūs norėjote įrodyti, jog jį aplenkėt.

- Visiškai teisingai, - sutiko Mortas. - Apsakymas "Metas sėti" buvo išspausdintas mano rinkinyje, kuris išėjo 1983 metais. Bet pirmą kartą jis buvo publikuotas dar 1980-aisiais. Aš spėjau, kad Šuteris dėl šventos ramybės pasakys kokią nors datą iki 1983-ųjų. Taip ir buvo. Jis pasakė, jog apsakymą parašė 1982 metais. Tad aišku kaip dieną, kad aš jį apdūmiau.

Mortas manė, jog čia galės ir sustoti, bet gaisrininkų komandos viršininkas Vikeršemas prikibo prie jo žodžių.

- Tai aišku jums ir mums, misteri Reini, bet ar aišku jam?

Mortas akimirksniui susimąstė. Jis žinojo, kad pradėjęs slėpti tiesą, anksčiau ar vėliau vis tiek turi ją atverti arba akiplėšiškai sumeluoti. Dabar jis kaip tik stovėjo pusiaukelėj. Bet koks kieno reikalas? Ką tai apskritai jaudina, išskyrus jį. Ir jis apsisprendė.

- Taip, - tarė Mortas, - jam tai irgi buvo aišku.

- Ir ką jis darė? - pasidomėjo Tedas. Mortas dėbtelėjo į jį kiek susierzinęs. Tedas nukreipė akis, tarsi staiga būtų užsigeidęs pažaisti su savo pypke. Pypkė liko mašinoje. Jo elegantiškuose marškiniuose nebuvo kišenuko, kad nešiotųsi ją su savim.

- Jis išvažiavo, - atsakė Mortas. Pyktis ant Tedo, kuriam nereikėjo kištis su savo klausimais, palengvino užduotį. Meluoti Tedui buvo kur kas lengviau. - Jis ėmė kažką paistyti apie neįtikėtiną sutapimą, paskui kaip įgeltas šoko į mašiną ir nurūko.

- O jūs nepastebėjote, kokia tai buvo mašina ir su kokiu numeriu, misteri Reini? - paklausė Bredlis, išsitraukdamas bloknotą bei tušinuką.

- Tai buvo "Fordas", - tarė Mortas. - O štai numeris... Bijau, negalėsiu tiksliai pasakyti. Numeris buvo įregistruotas ne Meino valstijoje. Bet tai ir viskas, ką man pavyko pastebėti... - Ir Mortas atsiprašydamas gūžtelėjo pečiais.

Iš tiesų jam staiga pasidarė siaubingai nesmagu. Viskas buvo gerai, kol demonstruodamas savo nuovokumą jis vengė tiesioginio melo. Taip Mortas tarsi saugojo Emę nuo pasakojimo, kaip nepažįstamasis nusuko Bampui sprandą ir prismeigė jį atsuktuvu prie šiukšlių dėžės dangčio. Bet dabar išėjo, kad skirtingiems žmonėms jis papasakojo skirtingas istorijas. Jeigu jie susitiks ir palygins savo versijas, jis pateks į keblią padėtį. Bus be galo nemalonu aiškintis, kodėl sumelavo. Žinoma, jeigu Emė nepradės apie tai šnekėtis su Gregu Kasterzu arba Cherbu Krikmoru, viskas vargu ar išplauks į paviršių. Bet jei staiga kils kokių nors nesusipratimų su Šuteriu, kai jiedu su Gregu tėkš jam į veidą 1980 metų "Detektyvų žurnalo" birželio numerį?

"Nebijok, vyruti, - tarė jis sau. - Mes užsimosim ir sudeginsim šį tiltą". Nuo šios minties Mortui palengvėjo, ir minutėlei grįžo tas pats įkvėpimas, kuris buvo apėmęs jį ryte, kai kalbėjosi telefonu su Cherbu. Jis vos nenusikvatojo, bet susivaldė. Juokas būtų gerokai nustebinęs jo pašnekovus.

- Tikriausiai Šuteris išvažiavo...

(į Misisipę!)

- ...ten, iš kur atsidangino, - užbaigė Mortas, beveik neužsikirsdamas.

- Greičiausiai jūs teisus, - tarė leitenantas Bredlis, - bet aš manau, kad tuo dar reikia įsitikinti, misteri Reini. Jūs galbūt ir įkalbinėjote tą vaikiną, bet kažin ar išvažiuodamas jis buvo gerai nusiteikęs. Labai galimas dalykas, kad jis patraukė čia ir iš apmaudo padegė jūsų namą. Tai yra, kaip tik todėl, kad jūs jį stipriai įerzinot... Atleiskite, misis Reini.

Kreivai šyptelėjusi, Emė mostelėjo ranka.

- Jūsų nuomone, tai įmanoma?

“Ne, - pagalvojo pats sau Mortas. - Jeigu jis būtų nusprendęs sudeginti namą, tai prieš išvykstant į Derį jam būtų reikėję dar nugalabyti Bampą - nors dėl viso pikto, jeigu aš prabusčiau iki jo grįžimo. Bet tada Bampas, kai jį radau, būtų buvęs jau sustingęs, ir kraujas būtų suspėjęs išdžiūti. O juk viskas atrodė ne taip... deja, aš negaliu apie tai prasitarti. Net jeigu labai norėčiau. Jie nustebtų, kodėl aš lig šiol neprasižiojau apie Bampą, ir tikriausiai nuspręstų, jog man ne visi namie...”

- Taip, ko gero, - atsakė Mortas, - bet aš mačiau tą keistuolį, ir man pasirodė, kad jis panašus į padegėją.

- Tu nori pasakyti, kad jis ne iš Snoupsų, - netikėtai įsiterpė Emė.

Mortas apstulbęs dirstelėjo į ją ir nusišypsojo.

- Tikrai, - sutiko jis, - pietietis, bet ne Snoupsas.

- Ką tai reiškia? - atsargiai paklausė Bredlis.

- Senas juokelis, leitenante, - atsakė Emė. - Apie Snoupsus savo romanuose rašo Viljamas Folkneris. Jie pradėjo savo veiklą, padeginėdami garažus.

- A... - nusivylęs nutęsė Bredlis.

- Patikėkit mano patirtim, misteri Reini, - tarė Vikeršemas, - nėra jokio ypatingo padegėjų tipo. Jie gali atrodyti įvairiai.

- Taip, bet...

- Jeigu galite, pasistenkite nuosekliau papasakoti, kokia tai buvo mašina, - paprašė Bredlis, taikydamasis parkeriu į bloknotą. - Aš noriu, kad valstijos policija žinotų apie šį tipą.

Mortas staiga nusprendė, jog reikia primeluoti jiems dar, ir kuo daugiau.

- Na, tai buvo “Sedanas”. Tiksliai prisimenu.

- Aha. “Fordas-sedanas”. O kurių metų?

- Man atrodo, 8-ojo dešimtmečio, - atsakė Mortas. Jis buvo visiškai tikras, kad Šuterio pikapas iš tiesų buvo pagamintas maždaug tuo metu, kai žmogus, pavarde Osvaldas, išrinko Lindoną Džonsoną Jungtinių Valstijų prezidentu*. Kiek patylėjęs, jis pridūrė: - Numeris buvo baltos spalvos. Užregistruotas, atrodo, Floridoje. Neguldau galvos, bet, atrodo, taip.

- Aha. O pats tas žmogus?

- Vidutinio ūgio. Blondinas. Su akiniais. Žinote, tokie apskriti akinukai metaliniais rėmeliais kaip Džono Lenono. Štai, ko gero, ir viskas...

- Bet tu, atrodo, minėjai, kad jis buvo su skrybėle, - vėl įsikišo Emi.

Mortas vos nepaspringo.

- Taip, - sutiko jis. - Tiesa. Aš užmiršau. Su tamsiai pilka ar juoda skrybėle. Tik greičiau tai buvo ne skrybėlė, o kepuraitė. Žinote, tokia su paveikslėliu.

- Gerai, - Bredlis užvertė bloknotą. - Pradžiai užteks.

- O negalėjo tai būti šiaip chuliganizmas? - paklausė Mortas. - Tiesiog kas nors pakvailiojo. Romanuose visada viskas susiję, bet aš žinau iš patirties, kad realybėje daugelis dalykų atsitinka be priežasties.

- Visko gali būti, - sutiko Vikeršemas. - Bet ne pro šalį patikrinti sąsajas, kurios paviršiuje. - Ir daugiareikšmiškai mirktelėjęs Mortui pridūrė: - Jūs juk žinote, kad gyvenimas kartais tampa panašus į meno kūrinį.

- Jūs ką nors norite sužinoti? - paklausė Tedas ir apkabino per pečius Emę.

Vikeršemas su Bredliu susižvalgė, ir Bredlis papurtė galvą.

- Ne. Bent jau kol kas.

- Klausiu, nes Emei ir Mortui dar reikia susitikti su draudimo agentu, - paaiškino Tedas. - Ir greičiausiai draudimo kompanija taip pat atsiųs savo tardytoją.

---

* Li Osvaldas 1963 metais nužudė JAV prezidentą Džoną Kenedį. Po to prezidentu tapo Lindonas Džonsonas.

Pietietiškas Tedo akcentas vis labiau erzino Mortą. Tikriausiai Tedas buvo gimęs kiek į šiaurę nuo tų vietų, apie kurias rašė Folkneris, bet geriau buvo apsieiti be tokių sutapimų.

Pareigūnai paspaudė Emei bei Mortui rankas, išreiškė savo užuojautą, liepė palaikyti su jais ryšį ir tučtuojau pranešti, jeigu kas nors atsitiks, ir nuėjo, palikę trejetą toliau šlaistytis aplink sudegusį namą.

- Man taip visko gaila, Eme, - staiga tarė Mortas. Ji žingsniavo vidury ir dabar pasuko galvą į jį. Matyt, kažkas Morto balse ją sukrėtė. Tikriausiai nuoširdus sielvartas. - Visko. Iš tiesų gaila.

- Man irgi, - švelniai tarė Emė ir palietė jo ranką.

- Tedas taip pat su jumis, draugužiai, - su apsimestiniu nuoširdumu tarė Tedas. Ji atsigręžė į Tedą, ir tuo momentu Mortas panūdo pulti jį ir smaugti, kol akys iššoks iš orbitų bei pakibs ant akies nervų.

Jie ėjo vakarinėje namo pusėje gatvės link. Anksčiau štai čia jo kabineto siena aštriu kampu rėmėsi į namą, o netoliese Emė augino savo gėles. Visos gėlės, žinoma, žuvo, ir Mortas nusprendė, kad tai tikriausiai teisinga. Gaisras buvo toks stiprus, jog aplink namą dvidešimties pėdų spinduliu išdegė visa žemė. Jeigu šiuo metų laiku būtų žydėjusios gėlės, jos vis tiek būtų sudegusios, ir tai atrodytų dar liūdniau. Tai būtų...

Staiga Mortas sustojo kaip įbestas. Jis prisiminė apsakymus. Tiksliau, apsakymą. Jį buvo galima pavadinti "Metu sėti" arba "Paslėptu langu, paslėptu sodu", bet atsiribojus nuo išorinių skirtumų ir žvelgiant į esmę tai buvo tas pats. Mortas pakėlė akis į viršų. Dabar ten driekėsi tik žydras dangus, bet dar vakar, prieš įsisiaučiant gaisrui, toje vietoje, kur jis žiūrėjo, buvo langas. Nedidelio, šalia skalbyklos buvusio kambariuko langas. Ten Emė turėjo savo kabinetą. Jame ji išrašinėjo čekius, vedė savo žurnalą, kalbėdavosi telefonu ir... kaip Mortas įtarė, tame kambary prieš keletą metų Emė pradėjo rašyti savo romaną. Ten Emė ir palaidojo jį, tyliai bei kukliai, rašomojo stalo stalčiuje. Stalas stovėjo prie pat lango. Emė mėgo užsukti čia rytais. Dažnai gretimame kambaryje pradėjusi skalbti, ji ateidavo čia ir terliodavosi su popieriais, kol skalbimo mašinos signalas pakviesdavo ją perdėti drabužius į džiovyklą. Šis kambarys buvo nuošaliau, ir Emė sakydavo, kad čia jai patinka tyla. Tyla bei

skaisti ryto šviesa. Jai patiko žiūrėti pro langą ir matyti, kaip įlinkime tarp namo bei kabineto auga jos gėlės. Ir staiga Mortas aiškiai išgirdo Emės balsą: "Tai geriausias kambarys name, bent jau man, nes niekas, išskyrus mane, niekada čia neužsuka. Ir čia yra paslėptas langas, išeinantis į paslėptą sodą".

- Mortai? - pašaukė Emė, ir jis kurį laiką nieko negalėjo suprasti, nes realus jos balsas susimaišė su jo galvoje skambėjusiu balsu. Bet ar tai buvo prisiminimas? Štai kur visa problema. Žinoma, tai atrodė tikra praeities dalis, tačiau jis visą tą laiką gyveno tokioj įtampoj - net dar iki Šuterio, iki Bampo, iki gaisro. Ir galbūt šis prisiminimas - tik haliucinacija? Galbūt jis taip bando ankstesnį gyvenimą su Eme sutapatinti su tuo prakeiktu apsakymu, kur herojus išprotėja ir nužudo savo žmoną?

"Viešpatie, tik ne tai. Tik ne tai, nes tai reikštų, kad aš iš tiesų kraustausi iš proto".

- Mortai, su tavim viskas tvarkoj? - paklausė Emė, susijaudinusi trukčiodama jį už rankovės. Tai, bent jau kuriam laikui, išvedė jį iš transo.

- Taip, - atsakė Mortas ir čia pat pasitaisė: - Ne. Tiesą sakant, truputį negera.

- Gal suvalgei ką nors per pusryčius, - spėjo Tedas.

Emė taip dėbtelėjo į jį, kad Mortui kaipmat palengvėjo.

- Tai ne pusryčiai, - tarė ji šiek tiek nepatenkinta ir parodė ranka į pelenus. - Tai štai kas. Eime iš čia.

- Draudimo kompanijos agentai bus čia apie pusiaudienį, - tarė Tedas.

- Vadinasi, turime daugiau kaip valandą. Važiuojam pas tave, Tedai. Aš pavargau. Ir noriu atsisėsti.

- Gerai, - tarė Tedas kiek susirzusiu balsu, tačiau visa savo esybe rodydamas, kad nepradės su ja ginčytis.

Mortui nuo to dar palengvėjo. Ir nors šiandien ryte jis galėjo prisiekti, kad Tedo Milnerio namai - paskutinė vieta žemėje, kur jis norėtų nueiti, dabar nusekė juos neprieštaraudamas.

Važiuodami mašina į rytinę miesto dalį, kur gyveno Tedas, jie visi trys tylėjo. Mortas nežinojo, apie ką galvoja Emė su Tedu, nors

galėjo nujausti, jog Tedo galvoje sukosi dvi mintys - apie namą, Emę ir apie tai, ar suspės jie susitikti su draudimo kompanijos agentais. Tačiau Mortas labai gerai žinojo, apie ką galvojo jis pats. Jis stengėsi suprasti, ar iš tikrųjų kraustosi iš proto, realybė jį persekioja ar fantasmagorija.

Pagaliau Mortas priėjo išvados, kad Emė tikrai kalbėjo apie savo kabinetą šalia skalbyklos, kad tai ne prasimanymas. Bet įdomu, ar buvo tai pasakyta iki 1982 metų, kai Džonas Šuteris, anot jo paties, parašė apsakymą "Paslėptas langas, paslėptas sodas"? To Mortas nežinojo. Kiek jis bekratė savo iš vėžių išmuštą aptemusią atmintį, atsakymas buvo trumpas: nežinia. Na, gerai, ji pasakė tai, nesvarbu kada, bet ar galėjo Šuterio apsakymo antraštė būti paprastas sutapimas? Žinoma, galėjo, tačiau labai jau daug sutapimų vienoje vietoje. Mortas nusprendė, kad gaisras, be abejo, buvo atsitiktinumas. Bet prisiminimai, kuriuos jam sužadino tasai Emės sodas su žuvusių gėlių derliumi... Jam darėsi vis sunkiau ir sunkiau patikėti, jog viskas nebuvo susiję kažkokiu keistu, kone antgamtiniu būdu.

Juk ir pats Šuteris buvo visiškai pasimetęs. "Kaip jūs gavote šį apsakymą? - klausė jis, ir jo balse skambėjo neapsimestinis pyktis bei nuostaba. - Kaip atsitiko, kad toks gerai apmokamas rašeiva kaip jūs atsidūrėte mūsų užkampyje Misisipėje ir pavogėte mano sumautą apsakymą?" Tuo momentu Mortas stengėsi įžvelgti arba aptemusios sąmonės, arba Šuterio aktorinių sugebėjimų pasireiškimą. Dabar, Tedo mašinoje, jam dingtelėjo, kad panašioj situacijoj jis pats reaguotų lygiai taip pat.

O situacija tam tikra prasme jau apvirto aukštyn kojom. Vienas požymių, kuriais skyrėsi abu apsakymai, buvo jų pavadinimai. Kiekvienas savaip buvo neblogas. Tačiau dabar Mortas suprato, jog gali užduoti Šuteriui klausimą - beveik tokį patį kaip ir tas, kurį jam uždavė Šuteris: iš kur jūs ėmėte savo antraštę, misteri Šuteri? Iš kur jūs žinojote, kad už dvylikos šimtų mylių nuo jūsų užkampio Misisipėje rašytojo, apie kurį jūs, kaip sakote, nė negirdėjęs, žmona turi slaptą langą, išeinantį į slaptą sodą? Štai, ką aš norėčiau sužinoti.

Ką gi, išsiaiškinti tą galima tik vienu būdu. Kai Gregas suras Šuterį, Mortas bus priverstas jo apie tai paklausti.

18

Atsisakęs Tedo pasiūlyto kavos puodelio, Mortas paklausė, ar neturėtų jis kokakolos arba pepsikolos. Tedas atnešė butelį pepsikolos, ir po jos Mortas visiškai atsitokėjo. Jis apsidairė. Tai buvo vieta, kurią Tedas su Eme, atsikratę būtinybės ieškoti prieglobsčio užmiesčio moteliuose, dabar bandė laikyti savo namais. Mortas būgštavo, kad patekęs čia be galo susierzins. Tačiau to neįvyko. Tai buvo paprasčiausias namas, kuriame kiekvienas kambarys, atrodė, garsiai skelbė, kad jo savininkas yra Gyvenimu Patenkintas Jaunas Viengungis. Mortas pastebėjo, jog į visa tai žiūri gana ramiai, ir tik vėl pajuto lengvą nerimą dėl Emės likimo. Jis prisiminė jos mažytį šviesos užlietą kabinetą, išgirdo monotonišką, jaukų džiovyklos gaudimą už sienos, mintyse dirstelėjo pro langą, slaptą langą, vienintelį visame name išeinantį į gilią nišą tarp priestato bei namo, ir pagalvojo, kaip ji ten buvo savo vietoje ir kaip viskas turėtų būti jai svetima čia. Bet tai jau jos reikalas. O jis, keletą minučių praleidęs šiame name, kuris galų gale buvo paprastas namas, o ne kokia nors lindynė, suprato, jog pasiruošęs tai priimti ir netgi... visiškai tuo patenkintas.

Emė pasidomėjo, ar pasiliks jis Deryje nakčiai.

- Ne, važiuosiu atgal, kai tik sutvarkysime reikalus su draudimo kompanija. Jeigu kas nors paaiškės, jie visada galės man paskambinti... Arba tu gali man paskambinti.

Mortas jai nusišypsojo. Emė taip pat šyptelėjo ir švelniai palietė jo ranką. Tedui tas nepatiko. Susiraukęs jis nusisuko į langą ir ėmė pirštu kimšti tabaką į savo pypkę.

19

Į susitikimą su draudimo kompanijos atstovais jie suspėjo laiku, ir tai pastebimai nuramino Tedą, į kurio sukiojimąsi aplinkui Mortas žiūrėjo be ypatingo susižavėjimo: šiaip ar taip, Tedas niekada, net po

skyrybų, šiame name negyveno, ir visi šie reikalai neturėjo su juo nieko bendro. Bet Emei, atrodo, buvo ramiau su Tedu, ir Mortas išmetė tai iš galvos.

Po to, kai jie dar kartą apžiūrėjo "įvykio vietą", Donas Strikas, draudimo agentas, pakvietė visus į savo kontorą. Čia prie jų prisijungė kažkoks Fredas Evansas, draudimo kompanijos tardytojas, padegimų tyrimo specialistas. Pokalbyje greitai paaiškėjo, kodėl Evanso nebuvo su jais nei ryte, kai jie šnekučiavosi su Vikeršemu bei Bredliu, nei dabar, pusiaudienį, kai jie susitiko Kanzaso gatvėje su Striku: praėjusią naktį, apsiginklavę galinga kamera "Poliaroid", jie plūkėsi iki devinto prakaito, ieškodami tarp pelenų, kaip jis pasakė, "siūlo galo", o paskui grįžo į motelį, kad pasiruoštų susitikimui su Reinių pora.

Mortui Evansas labai patiko. Atrodo, jis iš tikrųjų užjautė jį bei Emę dėl ištikusios nelaimės, kai tuo metu visi kiti, tame tarpe ir misteris Tedas - aš-su-jumis-draugužiai, - kartojo formalius užuojautos žodžius, galvodami tik, kaip greičiau atlikti šią pareigą ir užsiimti savo reikalais (o Tedui Milneriui, pamanė sau Mortas, svarbiausia buvo išgrūsti jį kuo skubiau iš Derio atgal į Tešmor Gleną). Ir Fredas Evansas, kalbėdamas apie griuvėsius Kanzaso gatvėje 92, vadino juos ne "įvykio vieta", o "namu".

Jis klausinėjo beveik to paties kaip ir Vikeršemas su Bredliu, bet darė tą mandagiau, atsargiau ir tuo pat metu stengėsi išsiaiškinti daugiau detalių bei prasiskverbti į reikalo esmę. Nors miegojo jis greičiausiai gal tik keturias valandas, žvilgsnis buvo budrus, ir pokalbį jis vedė energingai, susikaupęs. Pakalbėjęs su Evansu dvidešimt minučių, Mortas tvirtai nusprendė, kad jeigu kada nors sumanys padegti savo namą, kad gautų draudimą, būtinai prieš tai pasiieškos kokios nors kitos kompanijos. Arba palauks, kol Evansas išeis į pensiją.

Baigęs klausinėti, Evansas plačiai nusišypsojo.

- Ačiū, - tarė jis. - Jūs man labai padėjote. Dėkoju už apgalvotus atsakymus ir už tai, kad nepažiūrėjote į mano klausimus pro pirštus. Dažnai žmones šiurpas nukrečia, išgirdus žodžius "draudimo kompanijos tardytojas". Suprantama, jie ir taip susikrimtę, juos ištiko

nelaimė, o tardytojo pasirodymą jie priima kaip kaltinimą, jog padegė savo pačių turtą.

- Jūs taip pat šioje situacijoje pademonstravote stebėtiną mandagumą bei taktą, - tarė Emė, ir Tedas Milneris sulinksėjo galva taip stipriai, tarsi ji būtų laikiusis ant virvutės, kurią tampytų labai nervingas lėlininkas.

- Dabar mums teks atlikti nemalonią procedūrą, - tarė Evansas. Jis linktelėjo Strikui, ir šis ištraukė iš rašomojo stalo stalčiaus kompiuterinę skaičiavimo mašinėlę. - Po to, kai tardytojas patvirtina, jog gaisras buvo toks rimtas kaip šiuo atveju, mes pateikiame klientui apdrausto turto sąrašą. Išstudijavę jį, jūs turite pasirašyti pareiškimą, teigiantį, kad visi čia minėti daiktai kaip ir anksčiau priklauso jums ir kad gaisro metu jie buvo name. Šiame sąraše jūs turite pažymėti visus daiktus, kuriuos pardavėte nuo paskutinės misterio Striko apžiūros, o taip pat daiktus, kurių gaisro metu name nebuvo. - Evansas kilstelėjo prie burnos kumštį ir atsikrenkštė. - Kiek žinau, paskutiniu metu jūs gyvenote atskirai. Todėl tai, ką pasakiau, įgyja ypatingą svarbą.

- Mes išsiskyrėme, - paprastai atsakė Mortas. - Ir aš dabar gyvenu mūsų name prie Tešmoro ežero. Anksčiau mes ten praleisdavome tik vasaras, bet iš esmės ten yra viskas, kad gyventum ir žiemą. Deja, aš nesuspėjau išvežti savo daiktų iš čia, iš Derio; ruošiausi tai padaryti, bet visą laiką atidėliojau.

Donas Strikas pritariančiai linktelėjo. Tedas, užmetęs koją ant kojos, papsėjo savo pypkę. Jis priminė žmogų, kuris iš visų jėgų stengiasi nuslėpti, kaip jam nuobodu.

- Atidžiai peržvelkite šį sąrašą, - tarė Evansas. Jis paėmė iš Striko skaičiavimo mašinėlę ir perdavė ją per stalą Emei. - Aš suprantu, tai ne itin malonus užsiėmimas. Kažkas panašaus į brangenybių ieškojimą, tik atvirkščiai.

Tedas užmiršo savo pypkę ir ištempęs kaklą smalsiai įsispoksojo į sąrašą. Jo nuobodulio kaip nebūta. Jis atgijo it gatvės praeivis, kuris braunasi pro minią pažiūrėti į nelaimingo atsitikimo pasekmes. Pastebėjusi jo susidomėjimą, Emė pastūmė jam popierių. Mortas, sėdėjęs šalia jos iš kitos pusės, tuoj pat prisitraukė sąrašą prie savęs.

- Gal leisi? - ironiškai paklausė jis Tedo. Mortas buvo tiesiog įtūžęs, ir tai nuskambėjo jo balse.

- Mortai... - tarė Emė.

- Aš nenorėčiau dabar aiškintis santykių, Eme, - atsakė jis. - Bet tai mūsų daiktų sąrašas. Mūsų.

- Ar tik nemanai tu, kad... - nepatenkintas pradėjo Tedas.

- Ne, misteri Milneri, jis visiškai teisus, - švelniai pertraukė Fredas Evansas, ir Mortas pagalvojo, kad šis švelnumas gali būti apgaulingas. - Pagal įstatymą jums apskritai neleistina skaityti šio sąrašo. Kartais mes užsimerkiam prieš tokius dalykus, jeigu visi nieko prieš... bet, atrodo, šįsyk misteris Reinis kaip tik prieštarauja.

- Misteris Reinis kategoriškai prieštarauja, - tarė Mortas. Jis nejučia suspaudė po stalu kumščius ir pajuto, kaip nagai, susmigdami į delnus, palieka juose gilius puslankius.

Emė nukreipė maldaujantį žvilgsnį nuo Morto į Tedą. Mortas manė, kad Tedas dabar pradės karščiuotis, šiauštis, bet to neįvyko. Mortas net pagalvojo, jog jis pats tikriausiai buvo neteisus. Jis nepažinojo Tedo (išskyrus tą faktą, kad netikėtai prižadintas kokiame nors motelyje Tedas būna panašus į Alfalfą), bet jis gerai pažinojo Emę. Ir galėjo tvirtai pasakyti: jeigu Tedas būtų kelmas, Emė būtų seniai jį pametusi.

Tedas šypsodamasis ir visiškai ignoruodamas Mortą bei visus kitus kreipėsi į Emę:

- Ar bus lengviau tvarkyti reikalus, jeigu aš eisiu pasivaikščioti aplink kvartalą?

Mortas norėjo atsipalaiduoti, bet negalėjo.

- Kodėl tau nepasivaikščiojus dar toliau? - apsimestinai draugiškai paklausė jis Tedo.

Emė pervėrė jį priekaištingu žvilgsniu ir pasisuko į Tedą.

- Taip? Ko gero, taip iš tiesų bus truputį lengviau...

- Žinoma, - tarė Tedas.

Jis pabučiavo Emę į smilkinį, ir Mortas gavo dar vieną groteskišką apreiškimą: Tedas tikrai nebuvo jai abejingas. Gal ir ne visada, bet dabar tas staiga pasireiškė labai akivaizdžiai. Mortas suprato, jog jau priprato įsivaizduoti, kad Emė - Tedo žaisliukas, kuris dar kol kas

įdomus, bet greitai nusibos. Tačiau šios mintys neatitiko to, ką jis žinojo apie Emę. Ji retai klysdavo bendraudama su žmonėmis... ir pernelyg gerbė save.

Tedas atsistojo ir išėjo. Emė priekaištingai pažvelgė į Mortą.

- Tu patenkintas?

- Patenkintas, - atsakė jis. - Klausyk, gal aš ir persūdžiau, bet, dievaži, neturėjau jokių niekingų motyvų. Mes daug metų gyvenome kartu. Štai - viskas, kas iš to liko. Man atrodo, kad tai turi būti tik tarp mūsų. Gerai?

Strikas sėdėjo kaip ant adatų, o Fredas Evansas jautėsi kuo puikiausiai. Jis žiūrėjo tai į Mortą, tai į Emę, tarsi stebėtų kvapą gniaužiančias teniso rungtynes.

- Gerai, - tyliai tarė Emė. Mortas palietė jos ranką, ir ji šyptelėjo. Šypsena buvo kiek dirbtinė, bet geriau tokia negu jokios, pagalvojo Mortas.

Jis prisitraukė savo kėdę prie Emės, ir jie sukišę galvas it mokinukai egzamino išvakarėse palinko prie sąrašo. Mortas kaipmat suprato, kodėl Evansas perspėjo juos laikytis vyriškai. Lig šiol jis manė, kad įsivaizduoja nuostolių mastą. Bet jis stipriai klydo.

Žiūrėdamas į kompiuteriniu šriftu išspausdintas eilutes, Mortas galvojo, kad jis, ko gero, būtų ne mažiau sukrėstas, jeigu kas nors išneštų visus daiktus iš 92 numeriu pažymėto namo Kanzaso gatvėje ir išdėliotų juos ant šaligatvio visų apžiūrai. Jis negalėjo patikėti, jog užmiršo apie tiek daug daiktų, daiktų, kurių jau nebuvo.

Septyni didžiuliai ūkiški agregatai. Keturi televizoriai, vienas - su videoaparatūra. Brangus angliškas porcelianas bei antikvariniai kolonų stiliaus baldai, kuriuos vieną po kito Emė pirkinėjo daugelį metų. Vien jų miegamajame stovėjusi antikvarinė spinta kainavo 14000 dolerių. Jie nebuvo rimti kolekcionieriai, bet mėgo tapybą, ir kartu su namu žuvo dvylika originalių kūrinių. Jų bendra vertė sudarė 22000 dolerių, bet dabar Mortui buvo nusispjauti į pinigus. Jam prieš akis stovėjo H.K.Vajeto drobė: du berniukai mažyte valtimi ruošiasi išplaukti į jūrą. Pliaupia lietus, berniukai apsisiautę lietpalčiais, avi kaliošais ir plačiai šypsosi. Mortas be galo mėgo šį paveikslą, ir štai jo nebėra. Voterfordo krištolas. Garaže gulėję sportiniai reikmenys:

slidės, kanojos, dviračiai su dešimtimi bėgių. Į sąrašą buvo įtraukti treji Emės kailiniai. Mortas pamatė, kad ji pažymėjo mažyčius paukščiukus prie bebro bei audinės kailinių - tikriausiai jie buvo atiduoti vasarai į saugyklą, - bet praleido lapės kailio švarką, šiltą ir madingą, - puikų rudeninį drabužį, - gaisro metu jis turbūt kabėjo sandėliuke. Mortas prisiminė, jog padovanojo Emei šį švarką gimimo dienos proga prieš šešerius ar septynerius metus. Dabar jo taip pat nebėra. Morto teleskopas, pagamintas "Selestron" firmoje. Didžiulė gauruota antklodė - Emės motinos dovana judviejų vestuvių proga. Emės motina jau buvo mirusi, ir antklodė dabar virto pelenais, kuriuos išplaikstė vėjas.

Stipriausias smūgis Morto laukė kažkur antro stulpelio viduryje, ir vėl svarbiausia buvo ne pinigai: "124 buteliai vyno, draudimo vertė 4900 dolerių". Jie abu didžiavosi geru vynu. Rūsyje turėjo nedidelę vyno saugyklą, kartu gamino jį ir retsykiais mėgdavo kartu išgerti buteliuką.

- Net vynas, - suvapėjo jis, kreipdamasis į Evansą. - Netgi tai.

Evansas kažkaip keistai pažvelgė į jį. Mortas nesuprato, ką reiškia šis žvilgsnis, bet linktelėjo.

- Kadangi apšildymo sistemos bake buvo nedaug degalų, vyno rūsys nesusprogo. Tačiau nuo karščio sutrūkinėjo kone visi buteliai. Tie, kurie išliko... Ką gi, aš nesu vyno specialistas, bet labai abejoju, ar dabar jį dar galima gerti. Nors galbūt ir klystu.

- Ne, neklystate, - tarė Emė ir nusibraukė skruostu riedančią ašarą.

Evansas pasiūlė jai nosinaitę. Ji papurtė galvą ir vėl su Mortu įniko į sąrašą.

Po dešimties minučių viskas buvo baigta. Jie pasirašė pareiškimą, ir Strikas patvirtino jų parašus. Tą pačią minutę pasirodė Tedas Milneris - tarsi jis visą tą laiką būtų stebėjęs juos per televizorių.

- Kas nors dar? - paklausė Mortas Evanso.

- Šiandien viskas. Bet vėliau gali kilti klausimų. Firma žino jūsų numerį Tešmore?

- Taip, - atsakė Mortas ir dar kartą užrašė jį specialiai Evansui. - Prašau, skambinkite, jeigu reikės pagalbos.

- Gerai, - jis atsistojo, tiesdamas ranką. - Tai visada nemaloni procedūra. Apgailestauju, kad judviem teko ją iškęsti.

Visi paspaudė vieni kitiems rankas, ir jie išėjo, palikę Striką su Evansu kontoroje rašyti ataskaitą. Buvo jau antra valanda, ir Tedas pasiūlė Mortui kartu papietauti, bet šis atsisakė.

- Man reikia važiuoti. Aš dar turiu darbo ir galbūt įstengsiu kuriam laikui visa tai užmiršti.

Staiga jis pagalvojo, kad dabar, ko gero, iš tiesų įstengs ką nors parašyti. Tai jo nenustebino. Sunkiu metu - bet ne skyrybų periodu, kuris šia prasme buvo išimtis, - jam visada sekdavosi dirbti. Darbas tapdavo savotišku poilsiu. Kai realybė keldavo skausmą, būdavo taip gera pasinerti į fantaziją.

Širdies gilumoje Mortas laukė, kad Emė paprašys jį pasilikti, bet ji to nepadarė.

- Būk atsargus kelyje, - tarė ji ir greitai pakštelėjo jį į lūpų kraštelį. - Ačiū, kad atvažiavai ir buvai toks... išmintingas.

- Ar galiu tau kuo nors padėti, Eme?

Ji papurtė galvą, nusišypsojo ir paėmė Tedą už parankės. Jeigu Mortas laukė atsakymo į savo klausimą, toks atsakymas buvo visiškai aiškus.

Jie iš lėto nuėjo prie Morto mašinos.

- Ar tau ten visko užtenka? - paklausė Tedas. - Gal ko nors reikia?

Mortą jau trečią kartą sukrėtė pietietiškas Tedo akcentas.

- Ne, nieko, - atsakė jis, atidarydamas "Bjuiko" duris ir išsitraukdamas iš kišenės užvedimo rakčiuką. - Tedai, o kur tu gimei ir užaugai? Tu ar Emė tikriausiai minėjote, bet aš visiškai užmiršau. Ar tik ne Misisipėje?

Tedas nuoširdžiai nusikvatojo.

- Toli nuo čia, Mortai. Aš užaugau Tenesyje. Mažyčiame miestelyje, Šuters Nobe*.

20

Neatplėšdamas akių nuo kelio, tvirtai laikydamas vairą ir įsitempęs kaip styga, Mortas lėkė atgal į Tešmor Gleną. Jis atsuko visą

* Žodžių žaismas: Šuters Nobas reiškia "Šuterio kalva", o Šuteris reiškia "Šaulys".

radijo garsą ir kiekvieną kartą, kai protas bandydavo pradėti apmąstymus, iš paskutiniųjų stengdavosi sutelkti dėmesį tik į muziką. Nenuvažiavęs nė keturiasdešimties mylių, jis pajuto, jog nori į tualetą. Tas jį nudžiugino, ir jis nė nebandė sustoti tose vietose, kur buvo pakelės išvietės. Noras išsituštinti šiek tiek išblaškė slogias mintis.

Maždaug pusę penkių Mortas privažiavo savo namus ir apsukęs juos pastatė "Bjuiką" įprastinėje vietoje. Vos tik išjungė motorą, nutilo Eriko Klaptono gitara, ir tyla užgriuvo Mortą it guma aptrauktų akmenų lavina. Ežere nesimatė nė vienos valties, žolėje nekrutėjo joks vabalėlis.

"Rašyti ir galvoti - labai panašūs dalykai, - šmėkštelėjo Mortui galvoje, kol lipo iš mašinos ir segėsi kelnių diržą. - Ir viena, ir kita galima atidėti... Tik ne amžinai."

Mortas Reinis stovėjo ir laistė žemę. Jis galvojo apie slaptus langelius bei sodelius, apie tuos, kurie augina tuos sodelius ir dairosi pro tuos langelius. Jis galvojo apie tai, jog žurnalas, kuris buvo jam reikalingas, kad įrodytų, jog toks žmogus yra arba lunatikas, arba pamišėlis, sudegė, jam nesuspėjus jo paimti. Jis svarstė apie tai, kad jo buvusios žmonos meilužis, žmogus, kurio jis nekentė visa širdimi, išaugo miestelyje Šuters Nobe, o Šuteris - tai pseudonimas anksčiau minėto lunatiko ar pamišėlio, pasirodžiusio horizonte kaip tik tuo metu, kai anksčiau minėtas Mortas Reinis pradėjo nujausti, kad jo skyrybos - ne neutrali koncepcija, o realus faktas, kurio pasekmės jį lydės visą likusį gyvenimą. Ir Mortas netgi atkreipė dėmesį, kad kai "Džonas Šuteris" pastebėjo, jo žodžiais, Morto Reinio plagiatą, tai buvo kaip tik tas momentas, kai jis išsiskyrė su žmona.

Klausimas: Ar visa tai sutapimas?

Atsakymas: Iš principo galimas daiktas.

Klausimas: Ar jis tiki šiais atsitiktinumais?

Atsakymas: Ne.

Klausimas: Tada ar tiki jis, jog kraustosi iš proto?

- Ne, - atsakė Mortas. - Netikiu. Kol kas ne. - Jis užsisegė kelnes ir aplenkęs namo kampą priėjo prie pagrindinių durų.

21

Išsitraukęs raktą, Mortas jau pradėjo kišti jį į spynos skylutę, bet paskui iš lėto ištraukė. Kai jo ranka pakėlė durų rankeną, nebeliko abejonių, kad galės lengvai paspausti ją ir atidaryti duris. Čia buvo Šuteris... buvo, o gal ir dabar yra. Ir jam neprisireikė laužti spynos. Ne. Ne tas atvejis. Atsarginį durų raktą Mortas laikė senoje muilinėje, aukštai ant lentynos, įrankių rūsyje. Būtent ten Šuteris pasiėmė atsuktuvą, kai jam prisireikė prismeigti vargšą Bampą prie šiukšlių dėžės dangčio. Ir štai dabar jis pateko į namą. Rausiasi ten tarp daiktų... arba slapstosi. Jis...

Rankena nenulinko. Morto pirštai nuslydo šaltu metalu. Durys buvo užrakintos.

- Gerai, - tarė Mortas. - Tebūnie taip.

Jis net nusijuokė kišdamas raktą atgal ir pasukdamas jį spynoje. Tai, kad durys užrakintos, dar nereiškė, jog Šuterio name nėra. Priešingai, greičiausiai jis kaip tik buvo name, bet pasirūpino, kad niekas to neįtartų. Jis galėjo pasinaudoti atsarginiu raktu, padėti jį į vietą ir užsirakinęs viduje panaikinti bet kokius įtarimus. Juk tam, kad rankena nejudėtų, tereikia iš vidaus nuspausti mygtuką. "Jis bando paveikti mano psichiką", - pagalvojo Mortas, įžengdamas į vidų.

Name tvyrojo prieblanda. Ir tyla. Bet tai nebuvo negyvenamo namo tyla.

- Tu ką, bandai dirginti man nervus? - sušuko Mortas.

Jis manė, kad šie žodžiai jam pačiam atrodys kaip bepročio šauksmas, vienišo paranojiko dejonė, kreipimasis į neprašytą svečią, egzistuojantį tik jo vaizduotėje. Bet tai nenuskambėjo kaip bepročio šauksmas. Greičiau tai buvo balsas žmogaus, tik pusiau perpratusio klastingus kėslus. Žinoma, pamatyti į spąstus vedantį kelią dar nereiškė pamatyti pačius spąstus, bet vis dėlto tai buvo geriau negu nieko.

Jis įžengė į svetainę su aukštomis kaip katedros lubomis, su į ežerą žvelgiančiu langu per visą sieną ir (o, pažįstamas vaizdelis!) su

Pasaulinio Garso Morto Reinio Sofa, žinoma kaip Letargo Miegu Miegančio Rašytojo Kušetė. Mortas atsargiai šyptelėjo.

- Ei, Šuteri! - pašaukė jis. - Aš jau nuėjau pusę kelio! Tai geriau negu nieko, tiesa?

Žodžiai ištirpo dulkėtoj tyloj. Šnervės užuodė aitrų tabako kvapą. Žvilgsnis užkliuvo už sulamdyto cigarečių pakelio. Staiga jam pasirodė, jog name kažkuo šlykščiai dvokia. Tai buvo kažkoks ne namų, ne moters kvapas! Paskui Mortas pagalvojo: "Ne. Tai klaida. Tai Šuterio smarsas. Šuterio ir jo cigarečių, o ne taviškių".

Dirstelėjęs per petį, jis iš lėto atsigręžė. Iš čia matėsi lopinėlis miegamojo antrame aukšte. Vaizdą įstrižai buvo perbraukę tamsiai rudi tiesūs strypai, kurie laikė turėklus ir atliko dekoratyvinę rolę. Tačiau dabar jie Mortui priminė kalėjimo grotų virbus. Judviejų su Eme vadintasis svečių miegamasis šmėkščiojo pro juos plokščiomis lubomis bei lovos kojele.

- Ei, Šuteri, tu ten, viršuje? - riktelėjo Mortas.

Jokio atsakymo.

- Aš žinau, tu bandai paveikti mano psichiką! - Tik dabar jo riksmas jam pradėjo atrodyti truputį kvailas. - Bet tau nieko neišeis!

Prieš šešerius metus jie perdirbo svetainėje židinį, sukrautą iš stambių akmens luitų: įmontavo į jį elektrinę krosnį. Tačiau stalelis su židinio įrankiais liko stovėti. Mortas ištraukė iš jo samtelį, pakilnojo ir numetė, paskui paėmė žarsteklį. Žvelgdamas į grotuotą svečių miegamojo lopinėlį, jis iškėlė žarsteklį virš galvos kaip riteris, sveikinantis savo karalienę. Paskui lėtai pritykino prie laiptų ir ėmė kopti aukštyn. Mortas pajuto, kaip visą kūną sukausto įtampa, ir suprato, kad iš tikrųjų bijo ne Šuterio. Iš tikrųjų jis bijojo, jog nieko neras.

- Aš žinau, kad tu čia ir kad bandai paveikti mano psichiką! Tik nežinau, ko tau reikia, bet kai tave surasiu, pasakysi man!

Užlipęs ant paskutinės pakopos, Mortas sustojo. Krūtinėje pašėlusiai daužėsi širdis. Kairėje buvo durys į svečių vonią. Staiga jis suprato, kad Šuteris čia. Aišku, čia, bet ne miegamajame. Miegamasis tebuvo spąstai. Šuteris norėjo, kad jis taip pamanytų.

Šuteris buvo vonioje.

Stovėdamas ant viršutinės laiptų pakopos, spausdamas rankoje žarsteklį, jausdamas, kaip nuo kaktos per skruostus ritasi prakaito lašai, Mortas išgirdo jį. Tylų šnarėjimą. Taip, jis buvo ten. Sprendžiant iš garso, jis stovėjo vonioje. Ir vos pastebimai krutėjo. Ei, Džoni, aš tave radau. Tu ginkluotas, kalės išpera?

Mortas nusprendė, kad greičiausiai taip, bet kažin ar tai bus ginklas. Nors jo pseudonimas - atvira užuomina į šaunamąjį ginklą, pats Šuteris labiau panašus į žmogų, pripratusį prie kitokių ginklų. Jo pasielgimas su Bampu tą puikiausiai patvirtino.

"Galvą guldau, tai plaktukas", - pagalvojo Mortas, šluostydamasis rankove prakaitą. Jis pajuto, kaip akys pulsuoja į taktą širdžiai. "Galvą guldau, plaktukas, kurį jis paėmė rūsyje".

Daugiau Mortas apie tai nesvarstė. Jis aiškiai regėjo, kaip Šuteris stovi vonioje su savo juodąja skrybėle, geltonais batais, išsiepęs pigius įstatytus dantis, regėjo, kaip jo veidu per gilias raukšles taip pat žliaugia prakaitas ir plaktukas jo dešinėje rankoje pakeltas prie peties - kaip teisėjo. Štai taip stovi vonioje ir laukia momento, kai reikės nuleisti plaktuką: byla baigta.

"Aš tave žinau, drauguži. Aš tave perpratau. Aš perkandau tave jau nuo pat pradžių, kai pasirodei. Ir žinai ką? Tau nepasisekė. Tu blogai pasirinkai rašytoją. Man dar nuo gegužės vidurio maga ką nors nužiebti. Ir tu tiksi geriau kaip niekas kitas".

Mortas pasuko galvą į miegamojo duris ir tuo pat metu kairiąja ranka (brūkštelėjęs delnu į marškinius, kad kritišku momentu nenuslystų pirštai) griebė į vonią vedančių durų rankeną.

- Aš žinau, kad tu čia! - sukriokė jis miegamojo pusėn. - Jeigu tu po lova, išlįsk! Skaičiuoju iki penkių! Jei iki tol neišlįsi, aš įeisiu... ir tau galas! Girdi!

Atsakymo nebuvo... Bet Mortas ir nelaukė atsakymo. Ir nenorėjo jo išgirsti. Jis tik tvirčiau suspaudė durų rankeną ir pasiruošė pradėti skaičiuoti. Jis nežinojo, ar pajus Šuteris skirtumą, jeigu jis ims skaičiuoti, pasukęs galvą ne į miegamojo pusę, o į vonią, bet dėl viso pikto nusprendė laikytis šios gudrybės. Šuteris buvo supratingas. Ir velniškai apsukrus.

Prieš pat pradedant skaičiuoti, vonioje dar kartą sušnarėjo. Netgi stovėdamas taip arti, Mortas nebūtų nieko išgirdęs, jei nebūtų taip ištempęs ausis.

- Vienas!

Viešpatie, kaip jis suprakaitavo! Kaip kiaulė!

- Du!

Šalta durų rankena buvo it akmuo, suspaustas jo delne.

- Tr...

Mortas pasuko rankeną ir su tokia jėga atlapojo vonios duris, kad jos prakirto sienų apmušalus, išlėkė iš apatinės sąvaros ir įlinko vidun. Šuteris buvo ten: jis artėjo, nuožmiai išsišiepęs ir kažkuo užsimojęs, beprotiškai žibančiomis akimis. Mortas iš visų jėgų kirto jam žarstekliu, ir kol jo žarsteklis švilpdamas skrodė orą, jis suspėjo suprasti, kad Šuteris taip pat spaudžia rankose žarsteklį, kad jis be juodosios skrybėlės apskritais bryliais ir kad tai visai ne Šuteris, o jis pats, kad pamišėlis - tai jis pats, ir tuo akimirksniu žarsteklis trenkėsi į veidrodį, į visas puses žybčiodami prieblandoje pažiro sidabraspalviai stiklo gabalėliai, o į kriauklę dunkstelėjo spintutė su vaistais. Jos durelės atsilapojo, pabiro buteliukai su mikstūra nuo kosulio, jodu bei listerinu.

- Prakeikimas, aš sudaužiau veidrodį, - kimiai suurzgė jis, jau ruošdamasis numesti žarsteklį, bet čia už dušo durų kažkas iš tikrųjų sukrutėjo ir atsklido išgąstingas plonas cypimas. Mortas išsišiepė ir atsivedėjęs kirto žarstekliu per plastikines duris, sudaužydamas jas į šipulius. Ir vėl pakėlė žarsteklį į kovinę padėtį. Jo išverstos akys žibėjo it stiklinės, lūpose sustingo ta pati grimasa, kurią jis tikėjosi išvysti Šuterio veide.

Paskui Mortas iš lėto nuleido žarsteklį. Jam teko kairiosios rankos pirštais atgniaužti dešinį kumštį, ir žarsteklis brinktelėjo ant grindų.

- Ach tu, bailus gyvi, - tarė jis vonios dugne besiblaškančiai pelei, - kaip aš tave išgąsdinau. - Jo balsas nuskambėjo monotoniškai ir keistai. Tai buvo kažkoks svetimas balsas - tarsi jis pirmą kartą gyvenime girdėtų į magnetofoną įrašytą savo kalbą.

Mortas apsisuko ir lėtai išsliūkino iš vonios, nekreipdamas dėmesio į po kojomis traškančius stiklus, į duris, pakrypusias ant vienos sąvaros.

Staiga jį ėmė traukti žemyn, į svetainę, kur stovėjo kušetė. Visi jo troškimai susijungė į vieną - truputį nusnūsti.

22

Mortą prižadino telefono skambutis. Jau temo, kambary tvyrojo prieblanda, ir stypčiodamas apgraibom, stengdamasis neužgriūti ant kažkur šalia stovinčio stiklinio staliuko, jis pagalvojo, kad viskas buvo neseniai, kad laikas padarė keistą kilpą ir grįžo atgal. Jo dešinė ranka buvo nutirpusi, ir jis vargais negalais įstengė ištiesti nugarą. Įdomu, su kokia jėga jis mojavo žarstekliu? Kiek buvo apimtas panikos? Apie tai jis nenorėjo nė galvoti.

Mortas pakėlė ragelį nespėliodamas, kas skambina. Paskutiniu metu jis patyrė tiek rūpesčių, kad jei tai skambintų pats Jungtinių Valstijų prezidentas - jam būtų jau nusispjauti.

- Klausau?

- Kaip jūsų reikalai, misteri Reini? - paklausė pažįstamas balsas, ir Mortas atsitraukė nuo ragelio it nuo nuodingos gyvatės. Paskui iš lėto vėl pridėjo jį prie ausies.

- Mano reikalai kuo puikiausi, misteri Šuteri, - atsakė jis ramiu tonu, - o kaip jūsų?

- O, labai gerai, - pareiškė Šuteris. Jo dirbtinė pietietiška šnekta buvo skurdi kaip greitosiomis kukurūzų lauko vidury sukalta daržinė. - Bet, man atrodo, pas jus ne taip jau viskas šaunu. Tai yra, vargu ar jus graužia sąžinė dėl pavogto apsakymo. Ir niekada negraužė, kol jūsų nesučiupo už rankos... ir neprasidėjo nemalonumai.

- Ką jūs turite omeny?

- Na, girdėjau per radiją, jog kažkas sudegino jūsų namą, - kiek nustebęs atsakė Šuteris. - Tą kitą jūsų namą. O kai šiandien iš ten grįžote, jums prasidėjo priepuolis, ar nežinau kas. Jūs rėkėte, daužėte daiktus... Gal garsiems rašytojams tas įprasta - pradėti isterijas, kai viskas pasisuka ne taip, kaip jiems norisi? A?

"Dieve, jis čia buvo. Vis dėlto buvo..."

Mortas susizgribo, kad dairosi pro langą, tarsi Šuteris vis dar sukiotųsi aplinkui. Tarsi slėpdamasis krūmuose, jis galėtų kalbėtis su juo nematomu telefonu. Tai buvo juokinga.

- Žurnalą, kuriame išspausdintas apsakymas, greitai gausiu, - tarė Mortas. - Tikiuosi, kad pamatęs jį, paliksite mane ramybėje.

- Nėra jokio žurnalo su apsakymu, - vėl nuskambėjo tingi nuostaba Šuterio balse. - Jūs tai žinote geriau už mane, misteri Reini. Nėra tokio 1980 metų žurnalo. Mano apsakymas buvo parašytas 1982 metais, ir tik po to jūs galėjote jį pavogti.

- Velniai griebtų, nevogiau aš jūsų...

- Kai išgirdau, kas atsitiko jūsų namui, aš išėjau ir nusipirkau "Vakarinį ekspresą", - tarė Šuteris. - Ten buvo nuotrauka to, kas liko po gaisro. Mažai kas liko. Dar išspausdinta jūsų žmonos nuotrauka. - Jis kiek patylėjo, paskui pridūrė: - Ji gražutė. - Ir pašaipiai prunkštelėjo. - Niekaip nesuprantu, kaip tokia gražuolė ištekėjo už tokio kelmo kaip jūs, misteri Reini?

- Mes išsiskyrėme, - atsakė jis. - Aš jau sakiau. Tikriausiai ji suprato, kad aš kelmas. Bet palikime Emę ramybėje. Reikalas susijęs tik su mumis.

Mortui dingtelėjo, kad jau antrą kartą per dvi paskutines dienas telefono skambutis užklumpa jį miegantį. Ir kol jis gerai neprabudęs, jį galima suvystyti kaip šiltą vilną. Šuteris užgrobė pokalbyje visą iniciatyvą ir dabar ramiausiai remia jį prie sienos.

"Tada padėk ragelį".

Bet Mortas to padaryti negalėjo. Bent jau dabar.

- Tik mudu? - perklausė Šuteris. - Jūs norite pasakyti, kad niekam apie mane nepasakojote?

- Ko jums reikia? Klokite tuoj pat! Ko jums iš manęs reikia?

- Jums įdomu sužinoti antrąją priežastį, dėl kurios aš atvažiavau?

- Taip!

- Aš noriu, kad jūs parašytumėte man apsakymą, - ramiai tarė Šuteris. - Aš noriu, kad jūs parašytumėte apsakymą, pasirašytumėte mano vardu ir atiduotumėte man. Jūs man skolingas. O skolas reikia grąžinti.

Mortas stovėjo koridoriaus vidury, geliančia ranka suspaudęs telefono ragelį, jausdamas, kaip ant kaktos pulsuoja gysla. Akimirksniui jį užliejo svilinantis pyktis. Jis galėjo tik be perstojo kartoti: ŠTAI KAIP! ŠTAI KAIP! ŠTAI KAIP!

- Jūs mane girdite, misteri Reini? - savo monotonišku balsu paklausė Šuteris.

- Jeigu aš jums ką nors ir parašysiu, - išskiemenavo Mortas, it vinis kaldamas žodžius, - tai bus jūsų mirties nuosprendis. Ir aš tą padarysiu, jei nepaliksite manęs ramybėje.

- Gražiai čiulbate, brolau, - kantriai ištarė Šuteris, tarsi aiškindamas kvailam vaikui uždavinuką. - Gražiai čiulbate, nes žinote, kad negaliu jums padaryti nieko blogo. Jeigu būtumėte pavogęs mano šunį arba mašiną, aš pavogčiau jūsų šunį arba mašiną. Ir padaryčiau tą taip pat lengvai, kaip nusukau sprandą jūsų katinui. Pamėgintumėt mane sulaikyti, jus ištiktų toks pats likimas, ir vis tiek aš pasiimčiau tai, kas man priklauso. Bet šiuo atveju tai, ko man reikia, yra jūsų galvoje. Ir užrakinta ten kaip seife. Aš negaliu paprasčiausiai susprogdinti to seifo durų arba išpjauti autogenu sienelių. Man teks parinkti šifrą. Tiesa?

- Nežinau, apie ką jūs kalbate, - tarė Mortas. - Bet greičiau Laisvės statula apvirs aukštyn kojom, negu jūs gausite iš manęs apsakymą... brolau.

- Žinoma, aš palikčiau ją ramybėje, - tarsi garsiai mąstydamas tarė Šuteris, - bet pradedu galvoti, kad jūs neduodate man tokios galimybės.

Akimirksniu Mortui perdžiūvo gerklė.

- Ką... ką jūs norite...

- Jūs nebijote, kad vieną kartą štai taip prigulsite nusnūsti, o prabudęs ant šiukšlių dėžės rasite Emę? - paklausė Šuteris. - Arba vieną gražų rytą įsijungsite radiją ir išgirsite, kad jai nepavyko susitvarkyti su elektriniu pjūklu, kuris guli jūsų garaže. O ir garažas juk gali sudegti, tiesa?

- Klausykite, ką jūs kalbate... - sušnibždėjo Mortas. Iš siaubo ir bejėgiško įniršio jo akyse pradėjo tvenktis ašaros.

- Jūs turite dar dvi dienas viskam apgalvoti, misteri Reini. Ir aš jūsų vietoje stipriai susimąstyčiau. Aš pagalvočiau apie tai, kas jai gali atsitikti. Ir aš su niekuo neplepėčiau ta tema. Tai tas pats, kaip

griaudžiant išeiti į atvirą lauką ir laukti, kol žaibas trenks tau į užpakalį. Išsiskyrėte - neišsiskyrėte, bet, man atrodo, jog ši dama jums dar brangi. Metas truputį suvyriškėti. Jūs niekur nedingsite, supratote? Aš sučiupau jus už rankos ir nesitrauksiu, kol negausiu to, kas man priklauso.

- Jūs išprotėjote! - sušuko Mortas.

- Labanakt, misteri Reini, - tarė Šuteris ir padėjo ragelį.

23

Minutėlę Mortas stovėjo kaip apduotas, spausdamas ragelį rankoje. Jam knietėjo trenkti telefoną į sieną. Susivaldęs jis padėjo ragelį ir prisivertė gal dešimtį kartų giliai įkvėpti. Galvoje truputį prašviesėjo. Tada Mortas vėl pakėlė ragelį ir surinko Cherbo Krikmoro namų telefono numerį.

Po antro pyptelėjimo atsiliepė Cherbo draugė Doloresa ir pakvietė prie telefono Cherbą.

- Sveikas, Mortai, - tarė Cherbas. - Kas ten atsitiko tavo namui? - Ir pridengęs ragelį ranka sušuko į šalį: - Doloresa, būk gera, patrauk keptuvę nuo ugnies!

"Vakarieniauja Niujorke, - pagalvojo Mortas. - Ir jis duoda man suprasti, kad neketina ilgai kalbėtis. Bet man nusispjaut, velniai griebtų. Maniakas ką tik pažadėjo padaryti iš mano žmonos kotletą. O jie ten vakarieniauja..."

- Namas sudegė, - tarė jis. - Draudimo kompanija atlygins nuostolius, - Mortas užsikirto. - Bent jau pinigais.

- Užjaučiu, - tarė Cherbas. - Ar galiu kuo nors padėti?

- Ne, - atsakė Mortas, - ačiū. Su namu jau viskas baigta. O štai dėl apsakymo...

- Kokio apsakymo, Mortai?

Jis pajuto, kaip pirštai vėl suspaudė ragelį, ir prisivertė atsipalaiduoti. "Jis nekaltas. Jis juk nežino, kas čia vyksta", - tarė sau Mortas.

- Apsakymo, dėl kurio mane vaikosi mano kvaištelėjęs draugas, - priminė jis Cherbui. - "Metas sėti", "Elerio Kvino detektyvų žurnale".

- Ach, to! - tarė Cherbas.

Mortą nusmelkė baimė.

- Tu kartais neužmiršai jiems paskambinti?

- Ne, kodėl gi, aš paskambinau, - nuramino jį Cherbas. - Tiesiog buvo išgaravę iš galvos. Tavo namas sudegė, ir apskritai...

- Na? Ką jie pasakė?

- Nesijaudink. Rytoj jie išsiunčia man kopiją, ir aš tučtuojau persiųsiu ją tau. Poryt dešimtą ryto jau ją turėsi.

Minutėlei Mortui pasirodė, kad problema išspręsta, ir jis lengviau atsikvėpė. Paskui prisiminė, kaip degė Šuterio akys. Prisiminė jo arti prikištą veidą. Ir kone pajuto su jo kvėpavimu sklindantį tabako kvapą, kai jis pasakė: "Melas!"

Kopija? Mortas neabejojo, kad žurnalą Šuteris priimtų kaip įrodymą. Bet kopiją?

- Ne, - lėtai tarė jis, - nieko nebus, Cherbai. Jokių kopijų, jokių skambučių iš redakcijos. Man reikalingas žurnalo numerio originalas.

- Tai sudėtingiau. Pati redakcija yra Manhatane, bet senus numerius jie saugo saugykloje Pensilvanijoje. Ir palieka tik po penkis kiekvieno numerio egzempliorius - daugiau laikyti tiesiog neįmanoma, juk žurnalas eina nuo 1941 metų. Ir nepasakyčiau, kad jie labai lengvai dalina šio fondo žurnalus kairėn ir dešinėn.

- Cherbai, sugalvok ką nors! Šių žurnalų galima gauti nusipirkti. Manding, jų yra kas antroje Amerikos bibliotekoje.

- Taip, bet visada nepilnas komplektas. - Cherbas patylėjo. - Ką, sakai, net skambutis iš redakcijos nepadės? Tas tipas tikrai toks beprotis, kad mano, jog visur šmirinėja tavo agentai?

Mortas išgirdo Doloresos balsą.

- Cherbai, tau įpilti vyno?

Cherbas vėl pridengė ragelį ranka.

- Do, palauk minutėlę.

- Atleisk, - tarė Mortas. - Aš, atrodo, ištraukiau tave iš už stalo.

- Nieko. Mortai, pasakyk teisybę, tas tipas visai nenormalus? Gal jis net pavojingas?

"Aš su niekuo neplepėčiau ta tema. Tai tas pats, kaip išeiti griaudžiant į atvirą lauką ir laukti, kol žaibas trenks tau į užpakalį".

- Ne, nemanau, - tarė Mortas. - Bet norėčiau, kad jis nuo manęs atsikabintų. - Jis užsikirto, ieškodamas žodžių. - Supranti, per paskutinį pusmetį aš ir taip prisikankinau. Ir nenoriu, kad ant kaklo kabėtų dar šitas.

- Gerai, - Cherbo balsas staiga nuskambėjo ryžtingai. - Aš paskambinsiu Marianai Džeferi iš "Detektyvų žurnalo". Aš pažįstu ją daug metų ir manau, kad neatsisakys, jeigu paprašysiu ją įkalbėti bibliotekos saugotoją - dievaži, taip ir vadinasi šios jų pareigos - atsiųsti mums 1980 metų žurnalo birželio numerį. Ar galiu pažadėti, kad parašysi jų žurnalui kokį nors apsakymą?

- Žinoma, - atsakė Mortas ir pridūrė pats sau: "Pasakyk jai, jog pasirašysiu pseudonimu Džonas Šuteris". Ir jis vos nepratrūko juoktis.

- Gerai. Ji paprašys saugotojo išsiųsti jį tau paštu tiesiai iš Pensilvanijos. Tik grąžink žurnalą nesuglamžytą...

- Ar galiu tikėtis gauti jį poryt? - paklausė Mortas, jau neabejodamas, kad Cherbas pagalvos, jog jis nenormalus... arba bent jau daro iš musės dramblį.

- Manau, taip, - atsakė Cherbas. - Negaliu prižadėti, bet greičiausiai taip ir bus.

- Ačiū, Cherbai, - Mortas buvo jam nuoširdžiai dėkingas. - Tu šaunuolis.

- O dė-ėkoju, me-em, - tarė Cherbas, prastai imituodamas Džono Veino* balsą. Jis kažkodėl labai didžiavosi savo sugebėjimu jį pamėgdžioti.

- Gerai, eik valgyti. Ir pabučiuok nuo manęs Doloresą.

Cherbas nenorėjo mesti Džono Veino rolės.

- Aš pa-a-gal-vosiu apie tai. Aš pa-bučiuosiu ją nuo savęs, brolau.

"Gražiai kalbate, brolau".

Mortą suėmė tokia baimė, kad jis vos nesuriko. Tie patys žodžiai, ta pati monotoniška šnekta. Šuteris kažkokiu būdu prisijungė prie jo telefono linijos, ir dabar su kuo jis bekalbėtų, kalbėjosi su Džonu

---

* Džonas Veinas - amerikiečių kino aktorius, pagrindinių rolių vesternuose atlikėjas.

Šuteriu. Cherbas Krikmoras buvo paprasčiausiai dar vienas jo pseudonimas, ir...

- Alio, Mortai, kur tu dingai?

Jis užsimerkė. Dabar Cherbas vėl kalbėjo savo balsu. Vizija dingo. Tai vėl buvo Cherbas, ir iki tol taip pat buvo jis. Tiesiog jis pasakė žodžius, kurie...

Kurie - ką?

"Dar vienas sutapimas? Taip. Be abejo. Nieko keisto. Paprasčiausiai aš turiu stovėti kaip karvedys ir stebėti Sutapimų paradą. Keletas jau praėjo. Buvo ir baisesnių".

- Aš čia, Cherbai, - tarė Mortas atsimerkdamas. - Bandau susivokti, kaip tave myliu.

- Tai rimtas darbas, - kiek nustebęs atsakė Cherbas. - Tik pasistenk viską apskaičiuoti kuo tiksliau. Gerai?

- Gerai.

- O aš eisiu pavakarieniauti su savo brangiausiąja.

- Puiki mintis. Iki, Cherbai. Ir dar kartą ačiū.

- Prašau. Aš pasistengsiu, kad gautum tą žurnalą poryt. Do taip pat atsisveikina.

- O ką ji daugiau galėtų daryti, juk jau išpilstė vyną, - tarė Mortas, ir jie abu nusijuokę padėjo ragelius.

Vos tik jis liko vienas, kaipmat vėl užgriuvo visos ankstesnės mintys. Šuteris. Tai jis kalba įvairiais balsais. Žinoma, dabar tamsu, jis namuose vienas, ir tai sukelia baimę. Bet jis juk nelaiko Džono Šuterio antgamtine būtybe arba nusikaltėliu-supermenu. Pirmuoju atveju jis žinotų, kad Mortas Reinis nevogė to apsakymo. Antruoju - geriau nuspręstų apiplėšti banką ar kažką panašaus, o nesišlaistytų po Meino valstiją, bandydamas išvilioti trumputį apsakymą iš rašytojo, kuris kur kas daugiau uždirba savo romanais.

Mortas koja už kojos nusliūkino į svetainės pusę, ketindamas eiti į kabinetą truputį pasėdėti prie rašomosios mašinėlės, kai ta mintis

(nevogė to apsakymo)

staiga perskrodė jo sąmonę ir privertė sustoti.

Ką tai galėtų reikšti? Nejaugi jis kada nors buvo pasisavinęs svetimą kūrinį?

Nuo tada, kai ant jo namų slenksčio pasirodė Šuteris su savo rankraščiu, šis klausimas Mortui iškilo pirmą kartą. Daugelyje recenzijų jam priekaištavo dėl kūrinių neoriginalumo, dėl dažnai naudojamų jau egzistuojančių siužetų. Jis prisiminė, kaip Emė skaitė "Rylininko sūnaus" recenziją, kurios autorius iš pradžių gyrė Morto stilių, o paskui nurodė, kokie siužeto elementai nenauji. Tada ji pasakė: "Na ir kas? Nejaugi šie žmonės nežino, kad pasaulyje yra gal tik penkios geros istorijos, o rašytojai paprasčiausiai perpasakoja jas dar ir dar kartą, pakeisdami tik herojų charakterius?"

Pats Mortas buvo įsitikinęs, jog tokių istorijų - šešios: sėkmė, nesėkmė, meilė ir išsiskyrimas, kerštas, personažo išdavystė, aukščiausiųjų jėgų - Dievo ar Velnio - ieškojimas. Savo kūriniuose jis visą laiką disponavo pirmaisiais keturiais iš šių siužetų, ir dabar, prisiminęs apsakymą "Metas sėti", pastebėjo jame bent jau trejeto iš jų požymius. Ar buvo tai plagiatas? Jeigu taip, tai šią nuodėmę turi beveik kiekvienas rašytojas.

Plagiatas, nusprendė Mortas, tai tiesioginė, atvira vagystė. O jis niekada gyvenime to nedarė. Niekada.

- Niekada, - tarė jis ir ryžtingai patraukė į kabinetą, aukštai iškėlęs galvą ir ištiesęs pečius kaip karys, įžygiuojantis į mūšio lauką. Ten jis prasėdėjo prie mašinėlės maždaug valandą ir vėl neparašė nė žodžio.

24

Pakilęs iš už mašinėlės, Mortas pajuto, kad perdžiūvo gerklė. Užuot vakarieniavęs, jis nutarė geriau išgerti ir jau gurkšnojo antrą taurelę viskio, kai vėl suskambo telefonas. Mortas atsargiai priėjo prie jo gailėdamasis, kad neįsigijo autoatsakovo. Vieną neginčytiną privalumą autoatsakovas vis dėlto turi: jis padeda atskirti draugus nuo priešų.

Mortas dvejodamas stovėjo prie telefono ir galvojo, kaip jam patinka garsas, kurį skleidžia šiuolaikiniai aparatai. Buvo laikas, kai jie tikrai skambėdavo linksmai, lygiai, skaidriai. Dabar jie kimiai birbia, ir šis garsas primena prasidedančią migreną.

“Na ką, taip ir stypsosi čia ar vis dėlto pakelsi ragelį?

Aš nenoriu vėl su juo kalbėtis. Jis mane gąsdina ir siutina, aš net nežinau, kuris iš šių jausmų man labiau nepatinka.

Galbūt tai ne jis.

O gal jis”.

Šios dvi mintys viena po kitos sukosi jo galvoje, ir klausytis jų buvo dar nepakenčiamiau negu klerkiančio telefono, todėl Mortas vis dėlto pakėlė ragelį ir niūriai burbtelėjo “alio”. Tačiau tai buvo mažiausiai pavojingas iš visų pašnekovų, kurių jis galėjo tikėtis, - Gregas Kasterzas.

Gregas ėmė klausinėti apie gaisrą, ir Mortas, jau pripratęs prie tokių klausimų, atsakinėjo neužsikirsdamas. Jam dingtelėjo, jog pasakoti tai - tas pats, kas aiškinti kažkieno staigios mirties priežastis: nuolatinis tų pačių faktų kartojimas padeda įveikti šoką.

- Klausyk, Mortai, šiandien vakare aš pagaliau pagavau Tomą Grinlifą, - tarė Gregas, ir Mortui pasirodė, kad jo balse jaučiasi kažkoks juokingas atsargumas. - Jis su Soniu Trotsu pasisamdė dažyti metodistų bažnyčią.

- Taip? Tu kalbėjaisi su juo apie tą mano draugužį?

- Kalbėjau, - atsakė Gregas. Jo balsas tapo atsargesnis.

- Na?

Stojo trumpa pauzė. Paskui Gregas tarė:

- Tomas mano, kad tu sumaišei dienas.

- Sumaišiau... Ką tai reiškia?

- Supranti, - Gregas tarsi atsiprašinėjo, - jis sako, kad vakar vakare tikrai važiavo plentu ir matė tave. Ir kad jis pamojavo tau, o tu jam. Bet žinai, Mortai...

- Ką? - sukluso Mortas, nors jau, atrodo, viską supratęs.

- Tomas tvirtina, kad tu buvai vienas, - užbaigė Gregas.

25

Mortas ilgai neįstengė apversti liežuvio. Jis tiesiog nežinojo, ką į tai galima atsakyti. Gregas taip pat tylėjo, leisdamas jam atsitokėti. Tomas Grinlifas, be abejo, buvo ne pirmos jaunystės. Jis buvo

vyresnis už Deivą Njusomą trejais, o gal net šešeriais metais. Tačiau dar nesuvaikėjęs.

- Viešpatie, - pagaliau suvapėjo Mortas. Jis ištarė tai labai tyliai. Tiesą sakant, jam buvo užgniaužę žadą.

- Aš manau, - tarė Gregas, - kad gal Tomas pats ką nors sumaišė. Žinai, jis juk vis dėlto...

- Ne pirmos jaunystės, - užbaigė Mortas. - Taip, žinau. Tačiau Tomas kaipmat pastebi svetimus. Visą savo gyvenimą jis turėjo įsiminti atvykusius į Tešmorą. Juk tai viena iš sargo pareigų, tiesa?

Mortas kiek patylėjo, o paskui neištvėręs pratrūko:

- Jis žiūrėjo į mus! Jis turėjo matyti mus abu!

- Klausyk, Mortai, tu visiškai tikras, kad tas tipas tau neprisisapnavo? - atsargiai tarsi juokaudamas paklausė Gregas.

- Aš apie tai lig šiol nė nepagalvojau, - iš lėto tarė Mortas. - Bet jeigu nieko tokio nebuvo, o aš vaikštau, kairėn dešinėn pasakodamas pasakas, vadinasi, jau kraustausi iš proto.

- Ką tu, aš visai ne tą turėjau omeny, - skubiai tarė Gregas.

- Užtat aš tą turėjau omeny, - atsakė Mortas. Ir pagalvojo: "Gal jis kaip tik to ir siekia. Kad žmonės pamanytų, jog jie kraustosi iš proto. Ir kad galų gale jie tikrai išprotėtų.

O, taip. Žinoma. Ir Gregas susitarė su seniu Tomu. Labai gali būti, kad tai Tomas nuvairavo į Derį ir padegė namą, o Šuteris visą laiką buvo čia ir užmušė katiną. Viskas sutampa.

O dabar pasvarstyk. Gerai pasvarstyk. Ar buvo Šuteris ten, ant plento? Ar jis iš tikrųjų ten buvo?"

Ir Mortas ėmė sukti smegenis. Dar niekada gyvenime jis taip įtemptai apie nieką negalvojo. Net apie Emę su Tedu ir apie tai, ką jiems padaryti po to, kai gegužės mėnesį užklupo juos lovoje. Ar buvo Šuteris haliucinacija?

Jis prisiminė, kaip Šuteris netikėtai sugriebė jį ir prirėmė prie mašinos.

- Gregai?

- Taip, Mortai?

- O mašinos Tomas taip pat nematė? Seno pikapo, įregistruoto Misisipėje?

- Jis sakė, kas vakar vakare plente apskritai nebuvo nė vienos mašinos. Tik tu stovėjai ten, kur keliukas leidžiasi į ežerą. Jis pamanė, kad grožiesi vaizdais.

"Nejaugi tikrai prisisapnavo?"

Mortas vėl prisiminė tvirtus Šuterio gniaužtus, kai šis sučiupo jo rankas ir prispaudė prie mašinos. "Melas", - iškošė Šuteris. Ir Mortas vėl pamatė, kaip žybtelėjo įtūžiu jo akys, ir užuodė tabako smarvę.

Stop. Jo rankos.

Jis spaudė jas kaip replėmis.

- Gregai, palauk minutėlę, gerai?

- Žinoma.

Mortas padėjo ragelį ir pamėgino atsiraitoti marškinių rankoves. Sekėsi sunkiai, nes rankos stipriai drebėjo. Tada Mortas paprasčiausiai nusivilko marškinius. Iš pradžių jis nieko nepamatė. Bet paskui, po truputį ištiesęs rankas, ant kiekvienos iš jų aukščiau alkūnės rado gelsvėjančias kraujosrūvas.

Tai buvo didelių Džono Šuterio pirštų žymės.

Staiga Mortui pasirodė, kad jis pradeda kai ką suprasti. Ir jis išsigando. Bet ne dėl savęs.

Jam pasidarė baisu dėl Tomo Grinlifo.

26

Mortas vėl pakėlė ragelį:

- Gregai?

- Klausau.

- Kai kalbėjaisi su Tomu, ar su juo viskas buvo tvarkoj?

- Jis atrodė gerokai pavargęs, - atsakė Gregas. - Senas kelmas kiaurą dieną pratūnojo ant kopėčių, šaltame vėjyje dažydamas tą bažnyčią. Jo amžiuje negalima taip kvailioti. Vos pamatęs jį pamaniau, kad jeigu jis tučtuojau nepasieks savo lovos, tai susmuks ant pirmos pasitaikiusios lapų krūvos. Aš suprantu, kur tu lenki, Mortai. Žinoma, iš nuovargio jis galėjo ką nors užmiršti, bet...

- Ne, ne, aš ne apie tai. Tu įsitikinęs, kad jis buvo tik pavargęs? O gal ir, pavyzdžiui, išgąsdintas?

Dabar tyla įsiviešpatavo kitame laido gale. Ir nors Mortas nekantravo išgirsti atsakymą, jis neskubino Grego.

- Apskritai jis buvo kaip nesavas, - pagaliau tarė Gregas. - Kažkoks... išsiblaškęs. Aš pagalvojau, kad tai nuo nuovargio. Bet galbūt ir ne vien nuo to.

- O tau nepasirodė, jog jis kažką slepia?

Šįsyk pauzė buvo trumpesnė.

- Nežinau. Gal. Negaliu tiksliai pasakyti. Tikriausiai man reikėjo pasikalbėti su juo ilgiau ir stipriau spustelėti.

- Gera mintis, - sutiko Mortas. - Gal tikrai reikia pas jį užeiti. Tučtuojau. Viskas buvo, kaip aš tau sakau, Gregai. Ir jeigu Tomas pasakoja kitaip, tai gali reikšti, kad tasai tipas buvo jį mirtinai įbauginęs. Susitiksim pas Tomą.

- Gerai, - Grego balse vėl nuskambėjo susirūpinimas. - Tik, žinai, Tomas ne iš tų, kuriuos lengva įgąsdinti.

- Be abejo. Bet neužmiršk, kad Tomui jau septyniasdešimt penkeri. O aš manau, kuo žmogus vyresnis, tuo lengviau jį įbauginti.

- Gerai, iki pasimatymo.

- Iki.

Mortas padėjo ragelį, išpylė likusį viskį į kriauklę, sėdo į savo "Bjuiką" ir nurūko pas Tomą Grinlifą.

27

Kai Mortas sustojo prie Tomo namo, Grego mašina jau buvo ten. Gregas vilkėjo flanelinę striukę su pakelta apykakle: nuo ežero pūtė žvarbus vėjas.

- Su juo viskas tvarkoj, - tarė jis, pamatęs Mortą.

- Iš kur žinai?

Jie abu kalbėjo pusbalsiu.

- Tomo mašina stovi už namo, o ant durų raštelis, jog jis pavargo ir anksti atsigulė miegoti. - Gregas šyptelėjo ir atmetė nuo kaktos plaukus. - Dar ten pasakyta, kad visais neatidėliotinais klausimais jo klientai gali kreiptis į mane.

- Tai jo ranka rašytas raštelis?

- Taip. Tokia seniokiška keverzonė. Aš ją gerai pažįstu. Paskui aš buvau priėjęs prie miegamojo lango. Jis ten. Langas uždarytas, bet Tomas taip knarkia, kad stiklai dreba. Nori pažiūrėti?

Mortas atsiduso ir papurtė galvą.

- Bet kažkas vis dėlto ne taip, Gregai. Tomas matė mus. Jis matė mus abu. Praėjus kelioms minutėms po to, kai jis pravažiavo, tas tipas griebė man už rankų. Liko mėlynės. Jei nori, galiu parodyti.

Gregas papurtė galvą.

- Aš tikiu. Kuo daugiau galvoju apie tą istoriją, tuo man mažiau patinka, kokiu tonu jis pasakė man, kad tu buvai ten vakar vienas. Jame jautėsi kažkas... keisto. Ryte aš pakalbėsiu su juo dar kartą. Arba, jei nori, galim pakalbėti kartu.

- Puiku. Kada?

- Gal apie pusę dešimtos važiuojam tiesiai prie bažnyčios? Iki to laiko jis jau bus išgėręs du ar tris puodelius kavos - kol jis ryte neišgeria kavos, su juo apskritai beprasmiška kalbėtis, - ir mes jį trumpam nutrauksim nuo kopėčių. Galbūt išgelbėsim jam gyvybę? Tinka?

- Gerai. - Mortas ištiesė ranką. - Atleisk, kad be reikalo ištempiau tave iš namų.

Jie paspaudė vienas kitam dešines.

- Niekis, - atsakė Gregas. - Juk reikia kažkaip išsiaiškinti. Man pačiam įdomu.

Mortas patraukė prie "Bjuiko", Gregas sėdo už savo sunkvežimio vairo, ir palikę senį ramiai miegoti jie išsivažinėjo į skirtingas puses.

Mortas gal iki trečios valandos negalėjo užmigti. Jis vartėsi ir vartėsi lovoje, kol paklodė tapo panaši į mūšio lauką. Paskui jam tai nusibodo, ir jis nusvirduliavo į svetainę. Užkliuvęs koja už žurnalinio staliuko išsiplūdo, įsitaisė ant kušetės ir beveik tą pat minutę nugrimzdo į tamsą.

28

Prabudęs kitą rytą aštuntą valandą, Mortas nusprendė, kad jaučiasi puikiai. Šia iliuzija jis svaiginosi tol, kol atsisėdo kušetėje. Čia

Mortas dusliai suvaitojo ir vos išlaikė pusiausvyrą, nes vienu metu buvo besusigriebiąs už visų skaudančių vietų: nugaros, kelių, dešinės rankos. Pagaliau jis susiėmė ranką, kurią gėlė stipriausiai. Mortas kažkur buvo skaitęs, jog panikos apimti žmonės kartais įgyja antgamtinių jėgų: jie gali lengvai pakelti automobilį, kad išgelbėtų jame avarijos metu įstrigusius vaikus, arba plikomis rankomis pasmaugti ištreniruotą žmogžudį. Ir tik kai emocijų banga atslūgsta, jie susivokia, kokia stipri buvo įtampa. Dabar Mortas patikėjo, jog tai įmanoma. Jis su tokia jėga atlapojo vonios duris, kad nuplėšė vieną sąvarą. O kaip galingai jis smogė žarstekliu! Mortas bijojo apie tai net pagalvoti - taip jam dabar skaudėjo nugarą ir ranką. Nenorėjo jis įsivaizduoti, ir kaip būtų atrodęs jo siautėjimas pašalinio akiai. Jis pamėgins sutaisyti viską pats. Mortui dingtelėjo, kad Gregas Kasterzas jau tikriausiai mano, kad jis be vieno šulo, tik stengiasi neišsiduoti. Ir jeigu jis pamatys sulaužytas vonios duris, sudaužytą veidrodį, nukritusią spintutę vaistams, tikrai pagalvos, jog Mortui ne visi namie. Jis prisiminė, kaip įtarė Šuterį ketinant įtikinti visus aplinkinius, kad jis nenormalus. Dabar ši idėja Mortui anaiptol nepasirodė kvaila. Atvirkščiai, ji atrodė visiškai logiška ir teisinga.

Tačiau po pusvalandžio - dabar jau mažiau - jis žadėjo susitikti su Gregu prie bažnyčios, kur jie ruošėsi pasikalbėti su Tomu Grinlifu. Jeigu jis taip sėdės ir pukšens dėl savo skausmų, tikrai laiku nesuspės.

Mortas sunkiai atsistojo ir iš lėto nupėdino per visą namą į vonią. Jis atsuko tokį karštą vandenį, kad vonia kaipmat prisipildė garų, išgėrė tris tabletes aspirino ir palindo po dušu.

Kai Mortas išėjo iš vonios, aspirinas pradėjo veikti, ir jis pagalvojo, kad, ko gero, įstengs prastumti tą dieną, nors tai bus nelengva. Tikriausiai vakarop jam pasirodys, jog praslinko jau daug metų.

"Išaušo antroji diena, - tarė sau Mortas rengdamasis, ir jį apėmė nerimas. - Rytoj bus paskutinė". Tai jam priminė Emę, ir galvoje vėl nuskambėjo Šuterio balsas: "Aš palikčiau ją ramybėje, bet jūs neduodate man tokios galimybės".

Nerimas augo. Tas nenormalus kalės išpera užmušė Bampą, paskui įbaugino Tomą Grinlifą (tai, be abejo, jo darbas), ir dabar Mortas pradėjo tikėti, kad būtent Šuteris padegė namą Deryje. Greičiausiai jis ir anksčiau tuo neabejojo, tik nenorėjo sau prisipažin-

ti. Sudeginti namą ir atsikratyti žurnalo - tai buvo Šuterio tikslas. Vargu ar šis tipas pagalvojo apie kitus žurnalo egzempliorius, kurių egzistavo dar devynios galybės.

O Bampas? Katinas, matyt, paprasčiausiai pasimaišė jo kely. Šuteris grįžo, verandoje pastebėjo katiną, pamatė, jog Mortas dar miega, ir nugalabijo gyvūną tiesiog šiaip sau. Taip greitai sulakstyti į Derį ir atgal - sudėtinga, bet įmanoma. Tada viskas darosi aišku.

O dabar jis dar grasina Emei.

"Reikia ją perspėti, - pagalvojo Mortas, kišdamasis marškinius į kelnes. - Paskambinsiu jai šiandien ir išklosiu visą tiesą. Tai, kad noriu išsiaiškinti su juo pats, mano asmeninis reikalas. Bet stovėti ir žiūrėti, kaip kažkoks pamišėlis rezga pinkles vienintelei moteriai, kurią aš gyvenime mylêjau, nors ji apie tai nieko nežino... visai kita".

Taip. Bet pirmiausiai jis pasikalbės su Tomu Grinlifu ir privers jį pasakyti tiesą. Kol Tomas nepatvirtins, kad Šuteris tikrai sukiojasi kažkur čia ir kelia grėsmę, bet kokie Morto veiksmai atrodys įtartini ir beprotiški.

Taigi - pirmiausiai Tomas.

Prieš važiuodamas į metodistų bažnyčią susitikti su Gregu, Mortas nusprendė užsukti pas Bovį ir sušveisti vieną iš garsiųjų Gerdos omletų su jautiena bei sūriu. Karys prieš mūšį turi gerai pasistiprinti. Tiesa, eilini Reini? Tikrai taip, sere. Jis išėjo į koridorių ir atidarė virš telefono kabėjusią medinę spintutę, kur gulėdavo "Bjuiko" raktai. Raktų nebuvo.

Susiraukęs Mortas nupėdino į virtuvę ir pamatė raktus, gulinčius ant spintelės prie kriauklės. Jis paėmė juos ir susimąstęs keletą kartų pamėtė rankoje. Argi jis nepadėjo jų vakar spintutėje po to, kai grįžo iš Tomo? Mortas stengėsi prisiminti, bet negalėjo. Dėti raktus į spintutę buvo įprotis, jis darė tą automatiškai. Paklauskite žmogaus, kuris mėgsta kiaušinienę, ką jis valgė prieš tris dienas pusryčių. Jis neįstengs prisiminti, bet pasakys, kad greičiausiai kiaušinienę, nes valgo ją per pusryčius dažniausiai. Čia buvo tas pats atvejis. Mortas grįžo vakar namo pavargęs ir susirūpinęs. Jis nieko tiksliai negalėjo prisiminti.

Bet tas jam nepatiko.

Tas jam visiškai nepatiko.

Jis priėjo prie galinių durų ir atlapojo jas. Ten ant lentinių verandos grindų gulėjo juoda Šuterio skrybėlė su apskritais bryliais.

Mortas stovėjo tarpdury ir spoksojo į ją, spausdamas rankoje mašinos raktus. Nuo jų nukaręs varinis pakabukas ryškiai spindėjo ryto saulėje. Mortas jautė, kaip daužosi jo širdis: lėtai ir ryžtingai. Kažkurioj pasąmonės daly jis tikėjosi, jog viskas pakrypo būtent taip.

Skrybėlė gulėjo kaip tik toje vietoje, kur praeitą kartą Šuteris paliko rankraštį. O už jos, ant takelio, stovėjo Morto "Bjuikas". Jis gerai prisiminė: grįžęs vakar vakare, mašiną paliko už kampo. Bet dabar ji buvo čia.

- Ką tu padarei? - staiga suriko Mortas Reinis, ir jo šūksnis pakibo skaidriame ryto ore. Nutilo medžiuose šnarėję paukščiai. - Dėl Dievo, ką tu šįkart padarei?

Bet jeigu Šuteris ir slapstėsi kažkur netoliese, jis neatsakė. Galbūt žinojo, kad greitai Mortas pats ras, ką jis padarė.

29

Kai Mortas atsisėdo į mašiną, pamatė, jog peleninė ištraukta ir joje guli dvi cigaretės. Cigaretės be filtro. Raukydamasis Mortas su pasišlykštėjimu pirštų galiukais paėmė vieną iš jų neabejodamas, jog tai "Pel Mel" - Šuterio mėgstama rūšis. Tai iš tiesų buvo "Pel Mel".

Jis įjungė motorą, ir šis kaipmat užsivedė. Eidamas prie mašinos, Mortas negirdėjo auštančio motoro traškėjimo, tačiau jis užsivedė taip, tarsi jau būtų buvęs įkaitęs. Šuterio skrybėlė dabar gulėjo bagažinėje. Mortas pakėlė ją su tokiu pačiu pasidygėjimu kaip ir nuorūką, stengdamasis kuo mažiau prie jos liestis. Nei po skrybėle, nei joje nieko nebuvo - tik apsitrynęs, prakaitu permirkęs kaspinas, juosęs ją iš vidaus. Tačiau nuo skrybėlės sklido ir kažkoks kitas kvapas - aštresnis bei stipresnis negu prakaito. Mortui jis pasirodė pažįstamas, bet jis negalėjo prisiminti, kas taip kvepia. Gal vėliau prisimins. Jis numetė skrybėlę ant užpakalinės sėdynės, tačiau čia pat

susizgribo, kad greitai susitiks su Gregu ir Tomu. Mortas nenorėjo, jog jis ją pamatytų. Kodėl - nebūtų galėjęs paaiškinti, bet nusprendė, kad šįryt geriau pasikliauti intuicija ir neuždavinėti sau nereikalingų klausimų. Tad jis permetė skrybėlę į bagažinę ir išriedėjo į kelią.

30

Pakeliui pas Bovį Mortas vėl pravažiavo namą, kur gyveno Tomas. Mašinos prie namo nebuvo. Pirmą akimirksnį Mortas sunerimo, bet paskui jis pagalvojo, kad tai priešingai - geras ženklas: Tomas tikriausiai jau darbe. Arba irgi išvažiavo pas Bovį - Tomas buvo našlys ir retai gaminosi sau valgį.

Prie prekystalio būriavosi daug žmonių. Čia buvo kone visas Tešmoro visuomeninių darbų poskyris, bet Tomo (nužudė Šuteris, ir atspėk, kieno mašina jis tam pasinaudojo) tarp jų nebuvo.

- Mortai Reini! - pasveikino jį Gerda Bovi kimiu futbolo sirgalių balsu. Tai buvo aukšta moteris su didžiule kupeta kaštoninių plaukų bei didele apskrita krūtine. - Šimtas metų nematytas! Ką gero per tą laiką parašei?

- Rašau, - burbtelėjo Mortas. - Ar kartais nepagamintum man savo garsiojo omleto?

- Kartais nepagaminčiau! - atšovė Gerda ir nusikvatojo rodydama, kad tai tik išdaiga. Kombinezonais vilkintys visuomeninių darbų poskyrio žaliūkai taip pat nusikvatojo. Tą akimirksnį Mortas gailėjosi, kad neturi didžiulės patrankos, kaip Purvinojo Hario*. Pach-pach-pach, ir galbūt jie truputį pritiltų. - Tuojau einu, Mortai.

Atnešusi omletą ir dar kavos bei apelsinų sulčių, ji tarė jau ne taip garsiai:

- Girdėjau, išsiskyrei. Man labai gaila.

- Ačiū, Gerda. - Jis pakėlė prie lūpų puodelį su kava. Ranka beveik nedrebėjo.

- Kaip dabar vienas susitvarkai?

---

* Purvinasis Haris - populiarus amerikiečių kino herojus - iš tarnybos išėjęs policininkas, savo jėgomis kovojantis su nusikaltėliais.

- Stengiuosi...

- Tu kažkoks nukeipęs.

- Kartais sunkiai užmiegu. Tikriausiai dar nepripratau ramiai gyventi.

- Velniai raguoti! Miegoti vienas - štai prie ko tu dar nepripratai. Bet vyras neprivalo visą savo gyvenimą miegoti vienas tik todėl, kad jo boba neįvertino to, ką turėjo. Tu nieko prieš, kad aš taip kalbu?

- Nieko, - atsakė Mortas. Bet apskritai jis buvo nepatenkintas. "Irgi, matai. Enė Landers* atsirado", - susierzinęs pagalvojo jis.

- Tu juk mūsų mieste vienintelis garsus rašytojas.

- Ko gero, pats garsiausias visame mieste.

Gerda nusijuokė ir įgnybo jam į ausį. Mortas pagalvojo, kad įdomu, ką pasakytų ji ir tie vyrukai darbiniais kombinezonais, jeigu atsakydamas į tai jis įkąstų jai į ranką. Idėja pasirodė tokia patraukli, kad Mortas net truputį pralinksmėjo.

Tikriausiai jie visi čia narsto jį ir Emę po kaulelį. Vieni sako, kad ji nemokėjo vertinti to, ką turėjo, kiti - kad vargšei moteriai pagaliau įgriso gyventi su nenormaliu. Ir nė vienas galvijas nežino, kaip jiedu su Eme gyveno, kol viskas buvo tvarkoj. Gali neėdę sėdėti, kad tik galėtų pamalti liežuviais apie žmones, kurių pavardes randa laikraščiuose.

Mortas pažvelgė į omletą ir suprato, kad jau nebenori valgyti.

Vis dėlto jis pavartė, paknaisiojo jį ir net beveik visą susigrūdo sau į gerklę. Priešaky laukė ilga diena. Ir jokios Gerdos Bovi replikos dėl jo asmeninio gyvenimo negalėjo pakeisti to fakto.

Kai Mortas pavalgė, užsimokėjo už pusryčius bei laikraštį ir išėjo į gatvę (žmonės su kombinezonais jau buvo išgužėję truputį anksčiau, ir tik vienas užtruko, kad gautų autografą savo dukterėčiai, švenčiančiai gimtadienį), laikrodis rodė be penkių devynias. Jis sėdo už vairo ir ėmė peržiūrinėti laikraštį, tikėdamasis rasti žinutę apie gaisrą Deryje. Žinutė buvo trečiame puslapyje. DERIO GAISRININKAI NEGALI PRANEŠTI NIEKO NAUJO APIE

---

* Enė Landers - šeimyninių problemų konsultantė; veda pastovias rubrikas daugelyje Amerikos laikraščių bei žurnalų.

REINIO NAMO PADEGIMĄ - skelbė antraštė. Pati žinutė užėmė vos pusę skilties ir baigėsi fraze: "Mes neįstengėme surasti Morto Reinio, žinomų romanų "Rylininko sūnus" bei "Delakortų šeima" autoriaus, kad išgirstume jo nuomonę apie įvykį". Tai reiškė, jog Emė nedavė jiems jo telefono Tešmore. Šaunuolė. Reikės už tai padėkoti, kai skambins jai šiandien.

Bet pirmiausia - Tomas Grinlifas. Jis bus prie metodistų bažnyčios maždaug be dvidešimt - nieko, tai beveik pusę dešimtos. Mortas užvedė variklį ir nurūko.

31

Kai Mortas privažiavo prie bažnyčios, aikštelėje stovėjo tik viena mašina - senas "Fordas" su priekaba, ant kurios kiekvieno šono buvo užrašyta: "SONIS TROTSAS. DAŽYMO DARBAI. NAMŲ REMONTAS". Čia Mortas pamatė ant kopėčių ir patį Sonį - mažytį, beveik pliką, maždaug keturiasdešimties metų žmogutį. Plačiais mostais jis dažė sieną, o prie jo kojų stovintis magnetofonas garsiai grojo kažką, labai primenantį Las Vego stilių, reprezentuojamą Edo Eimso ar Tomo Džonso, trumpiau tariant, tų vaikinų, kurių trys marškinių sagos ant krūtinės visada atsegtos.

- Ei, Soni! - pašaukė Mortas.

Sonis kaip niekur nieko toliau dažė sieną, teptuko judesiais kone pataikydamas į ritmą, Edui Eimsui, ar kas ten buvo, gražiu balsu dainuojant apie tai, kas yra žmogus ir kas yra gyvenimas. Mortas ir pats ne kartą kėlė sau tokius klausimus, tik be dūdų orkestro.

- Soni!

Sonis krūptelėjo. Nuo jo teptuko nulašėjo balti dažai, ir kažkurį akimirksnį Mortui pasirodė, kad ir jis pats tuoj nubildės nuo laiptų. Tačiau jis išsilaikė, įsitvėręs kažkokios virvės, ir pažvelgė žemyn.

- Velniai griebtų, misteri Reini! Kaip jūs mane išgąsdinot!

Mortui tai priminė sceną su durų rankena Disnėjaus filmuke "Alisa stebuklų šalyje", ir jis vos užgniaužė juoką.

- Misteri Reini? Viskas tvarkoje?

- Taip. - Mortas pasilenkė ir nurijo seilę. Šios gudrybės jis buvo išmokęs prieš šimtą metų sekmadieninėje mokykloje. Kito būdo sulaikyti juoką jis nežinojo. Bet, kaip ir kiekvienas efektyvus būdas, šis buvo gana skausmingas.

- Man atrodo, kad jūs tuoj nusiversite.

- Aš? - Sonis pats nusijuokė. Jis išjungė magnetofoną, kuris tuo metu kriokė kažkokį emocionalų kreščendo. - Tai Tomas galėtų nusiversti, o aš - ne.

- O kur Tomas? - paklausė Mortas. - Man reikia su juo pakalbėti.

- Jis paskambino anksti ryte ir pranešė, kad šiandien negalės dirbti. Aš pasakiau, jog tai normalu, nes čia vis tiek nėra darbo dviem.

Sonis patikliai pažvelgė į Mortą.

- Tai yra, darbo, žinoma, užtenka, bet Tomas ir taip jau truputį persistengė. Seniui nelengva. Skundėsi, kad siaubingai gelia nugarą. Gal ir tikrai gelia. Jis buvo kažkoks nesavas.

- O kelintą jis paskambino? - paklausė Mortas, iš visų jėgų stengdamasis, kad klausimas nuskambėtų nerūpestingai.

- Anksti, - atsakė Sonis. - Apie šeštą. Aš kaip tik ėjau į išvietę. Visada ten vaikštau tuo pačiu metu. - Jis, atrodė, labai didžiavosi šia aplinkybe. - Tomas žino, kada aš keliuosi. Ir kada pradedu dirbti.

- Tad jums pasirodė, kad su juo kažkas negerai?

- Taip, jo balsas buvo keistokas... - Sonis susiraukė, tarsi stengdamasis kažką prisiminti. Paskui gūžtelėjo pečiais. - Vakar nuo ežero pūtė stiprus vėjas. Tikriausiai jis peršalo. Nors apskritai Tomas kaip plieninis. Duok jam dienelę kitą pagulėti, ir jis vėl sveikas. Tiesą sakant, aš labiau bijau, kad jis užsižiopsos ir nubildės nuo ten. - Sonis parodė teptuku į medinę pakylą, ir vėl į visas puses tykštelėjo balti purslai. - O aš galiu jums kuo nors padėti, misteri Reini?

- Ne, - atsakė Mortas. Jo širdy ėmė kauptis siaubas. Mortas įsivaizdavo jį kaip šiurkščios plaušinės gabalą. - Beje, jūs nematėte Grego?

- Grego Kasterzo?

- Taip.

- Šiandien dar ne. - Sonis nusijuokė. - Jis pervežinėja krovinius ir todėl keliasi vėliausiai.

- Jis irgi ketino atvažiuoti čia pasikalbėti su Tomu, - tarė Mortas. - Jūs neprieštarausite, jeigu aš truputį palauksiu? Gal jis dar pasirodys.

- Labai prašom, - atsakė Sonis. - Muzika jums netrukdys?

- Žinoma, ne.

- Dabar galima gauti įrašų tiesiai iš televizijos. Paprasčiausiai skambini jiems, pasakai reikalingą numerį, ir net nereikia mokėti už skambutį. - Jis palinko prie magnetofono, paskui įdėmiai pažvelgė į Mortą. - Tai Rodžeris Viteikeris, - iškilmingai pareiškė ir paspaudė mygtuką.

- O!

Rodžeris Viteikeris pasakojo jiems, jog būdavo laikai (ir jis neabejoja, kad jie taip pat juos prisimena), kai jis atsikąsdavo daugiau, negu gali praryti. Mortui tai irgi pasitaikydavo, ir taip pat be pučiamųjų orkestro pritarimo. Jis paėjėjo į šalį, automatiškai įkišo ranką į kišenę ir nustebo, radęs ten vis tą patį seną "L&M" pakelį, kuriame dabar buvo likusi tik viena cigaretė. Prisidegdamas Mortas iš anksto susiraukė, tikėdamasis aštraus skonio. Tačiau skonis buvo normalus, tiksliau, cigaretė atrodė beveik visai beskonė... tarsi jį būtų išdildęs laikas.

"Deja, laikas išdildė ne tik tai".

Tiesa. Banalu, bet tiesa. Jis rūkė ir žiūrėjo į kelią. Dabar Rodžeris Viteikeris pranešinėjo jiedviem su Soniu, kad uoste jau stovi krovininis laivas, ir greitai jie plauks į Angliją. Sonis niūniavo, kartodamas kiekvienos eilutės paskutinį žodį. Abiejose 23-ojo plento pusėse zujo mašinos. Bet Grego "Fordo" nesimatė. Mortas numetė cigaretę, dirstelėjo į laikrodį, kuris rodė jau be ketvirčio dešimt. Jis nusprendė, kad vargu ar punktualusis Gregas jau atvažiuos.

"Juos abu sučiupo už gerklės Šuteris.

Velnias! Iš kur tu žinai?!

Žinau. Skrybėlė. Mašina. Raktai.

O tu ne pernelyg skubi daryti išvadų?

Skrybėlė. Mašina. Raktai".

Mortas apsigręžė ir nužingsniavo atgal prie kopėčių.

- Tikriausiai Gregas užmiršo, - tarė jis, kreipdamasis į Sonį, bet Sonis jo negirdėjo. Jis monotoniškai lingavo į šalis, visa galva pasinėręs į dažymą bei Rodžerio Viteikerio muziką.

Mortas sėdo į mašiną ir išvažiavo į kelią. Paskendęs savo mintyse, jis neišgirdo, kad Sonis kažką šaukia pavymui.

Ir tikriausiai jo žodžius vis tiek būtų užgožusi muzika.

32

Kai Mortas privažiavo savo namus, laikrodis rodė penkiolika po dešimtos. Jis išlipo iš mašinos ir patraukė prie durų, bet pusiaukelėj grįžo ir atidarė bagažinę. Skrybėlė kėpsojo ten - riebi ir juoda kaip rupūžė rojaus sode. Jis paėmė ją - jau ne su tokiu pasidygėjimu kaip anksčiau, - užtrenkė bagažinę ir nuėjo į namą.

Įžengęs į priebutį, Mortas minutėlę pastoviniavo dvejodamas ir... staiga visiškai prieš savo valią užsimaukšlino skrybėlę ant galvos. Jį šiek tiek nukrėtė, kaip būna žmogui, gurkštelėjusiam neatskiesto alkoholio. Bet tai greitai praėjo.

Ir skrybėlė pūpsojo ant jo kaip nulieta.

Mortas lėtai nustypčiojo į vonią, užsidegė šviesą ir pažvelgė į veidrodį. Jis vos nepratrūko juokais - taip buvo panašus į žmogų su šakėmis Granto Vudo* paveiksle "Gotikinė Amerika". Mortas priminė jį, nors tasai buvo pavaizduotas vienplaukis. Skrybėlė visiškai dengė Morto plaukus, kaip kad ir Šuterio (jeigu, žinoma, jis juos turėjo, - tą dar reikėjo nustatyti, bet Mortas nusprendė, kad per kitą susitikimą bus tokia galimybė, nes skrybėlė dabar jo rankose), ir mažumėlę lietė ausų galiukus. Vieni juokai!

Paskui atgijo vidinis balsas: "Kodėl tu ją užsidėjai? Į ką tu nori būti panašus? Į jį?" Ir Mortui kaipmat dingo noras linksmintis. Iš tikrųjų, kodėl jis taip padarė?

"Jis norėjo, kad tu užsidėtum skrybėlę, - pakuždėjo vidinis balsas.

Taip? Bet kodėl? Kodėl Šuteris norėjo, kad Mortas užsidėtų jo skrybėlę?

Gal jis nori tave..."

Taip? Mortas bandė padrąsinti vidinį balsą. Nori mane - ką?

---

* Grantas Vudas (1892-1942) - amerikiečių dailininkas.

Nusprendęs, jog balsas jau neatsakys, Mortas siekė jungiklio, bet šis prabilo vėl.

"... įvilioti ir pražudyti".

Tuo metu suskambo telefonas, ir Mortas pašoko kaip įgeltas. Jis kaip nusikaltęs nusitraukė nuo galvos skrybėlę (tarsi žmogus, kuris slapčia priešais veidrodį matuojasi žmonos baltinius) ir nuskubėjo prie telefono manydamas, jog tai tikriausiai Gregas, ir jis pasakys, kad Tomas pas jį. Žinoma, taip ir buvo: Tomas paskambino Gregui, papasakojo apie Šuterį bei jo grasinimus, ir Gregas priglaudė senį pas save. Viskas atrodė taip savaime suprantama, kad Mortas nusistebėjo, kaip jam anksčiau tas neatėjo į galvą.

Tačiau skambino ne Gregas. Tai buvo Cherbas Krikmoras.

- Aš viską sutvarkiau, - pranešė jis. - Marijana viską man padarys. Ji puiki mergiotė.

- Marijana? - kvailai perklausė Mortas.

- Marijana Džeferi iš EKDŽ! - tarė Cherbas. - Na? Prisiminei? "Elerio Kvino detektyvų žurnalas". 1980 metai. Birželis. "Metas sėti".

- O, - apsidžiaugė Mortas, - kaip gerai! Ačiū, Cherbai! Tikrai?

- Visiškai. Tu gausi jį rytoj. Originalą, o ne kokią nors kopiją. Jis atkeliavo paštu iš Pensilvanijos. O iš misterio Šuterio kas girdėti?

- Kol kas nieko, - atsakė Mortas, žvelgdamas į skrybėlę, kurią laikė rankoje. Nuo jos vis dar sklido tas keistas, aitrus, neįtikėtinai pažįstamas kvapas.

- Na ir gerai, kad nieko. O su policininkais kalbėjai?

Argi jis žadėjo Cherbui pasikalbėti su policininkais? Mortas negalėjo prisiminti, bet greičiausiai taip ir buvo. Jis nusprendė dėl viso pikto apsidrausti.

- Taip. Bet nepasakyčiau, kad senis Deivas Njusomas buvo labai sujaudintas. Jis mano, jog tas tipas paprasčiausiai žaidžia.

Buvo šlykštu atvirai meluoti Cherbui, ypač po to, kai jis viską taip šauniai sutvarkė. Bet kokia prasmė sakyti tiesą? Viskas taip sudėtinga ir taip panašu į klejonę ar sapną.

- Šiaip ar taip, policija informuota. Manau, tai svarbu, Mortai. Tai tikrai svarbu.

- Taip.

- Tau dar ko nors reikia?

- Ne, labai ačiū už pagalbą. Tu išgelbėjai man gyvybę.

"Gali būti, - pagalvojo Mortas, - jog tai ne vien gražūs žodžiai".

- Aš labai džiaugiuosi. Neužmiršk, kad tokiuose miesteliuose kaip Tešmoras kurjerių paštas paprastai atkeliauja į vietinį ryšių skyrių. Supratai?

- Taip.

- Kaip tavo nauja knyga? Aš vis norėjau paklausti.

- Puikiai! - su entuziazmu sušuko Mortas.

- Ką gi, gerai. Išsiaiškink greičiau su tuo tipu ir sėsk prie darbo. Darbas išgelbėjo daugelį žmonių, Mortai, iki kurių mudviem dar toli.

- Žinau. Linkėjimai draugei.

- Ačiū. Linkėjimai... - Cherbas užsikirto, ir Mortas įsivaizdavo, kaip jis prikando lūpą. Sunku priprasti prie išsiskyrimų. Sako, jog po amputacijos daugelis tebejaučia savo prarastą galūnę. - ... tau, - užbaigė jis.

- Dėkui, - tarė Mortas. - Iki, Cherbertai.

Jis iš lėto išėjo į verandą ir pažvelgė į ežerą. Šiandien jame neplaukiojo nė viena valtis. "Kaip ten bebuvę, aš vis dėlto žengiau svarbų žingsnį. Aš galėsiu parodyti jam tą prakeiktą žurnalą. Gal tai ir neatšaldys jo... o gal atšaldys. Šiaip ar taip, jam ne visi namie, o bepročių veiksmai nenuspėjami. Tuo jie savotiškai žavūs. Iš jų visko galima tikėtis".

Labai įmanoma, pagalvojo Mortas, kad Gregas sėdi dabar namie, tiesiog užmiršęs apie judviejų susitikimą. Arba jį sutrukdė koks nors netikėtas reikalas. Staiga Mortui gimė viltis. Jis priėjo prie telefono ir surinko Grego numerį. Kai signalas nuskambėjo trečią kartą, Mortas prisiminė, kad prieš savaitę Gregas minėjo, jog ruošiasi išsiųsti žmoną su vaikais pas gimines. Kitais metais Megana eis į mokyklą ir, kaip jis aiškino, išsiruošti jiems bus jau sunkiau.

Taigi Gregas liko vienas.

(skrybėlė)

Taip pat kaip ir Tomas Grinlifas.

(mašina)

Jaunas vyras ir senas našlys.

(raktai)

Kaipgi viskas vyko? Labai paprastai. Paprasčiau negu Rodžerio Viteikerio kasetės užsisakymas televizijoje. Šuteris važiuoja pas Tomą Grinlifą į namus, bet ne savo pikapu - ne, tai būtų pernelyg demonstratyvu. Savo mašiną jis palieka prie Morto namų, o pas Tomą nulekia "Bjuiku". Paskui jis priverčia Tomą paskambinti Gregui. Gregas greičiausiai dar miega, bet jis prisimena apie susitikimą ir tučtuojau skuba pas Tomą. Tuo metu Šuteris priverčia Tomą paskambinti Soniui Trotsui ir pasakyti, kad šiandien jis negalės ateiti į darbą. Šuteris įremia Tomui į gerklę atsuktuvą ir paaiškina, kad jeigu Tomas neatliks užduoties, jis išleis iš jo visą kraują. Tomas neriasi iš kailio... bet netgi naivuolis Sonis pastebi, jog jis kažkoks įtartinas. Šuteris nužudo jį atsuktuvu. O kai pasirodo Gregas Kasterzas, nuduria ir jį atsuktuvu arba kuo nors kitu. Po to...

"Stop. Tu jau tikrai kraustais iš proto. Tai tiesiog slogi liguista klejonė - štai ir viskas. Pakartok: slogi... VISKAS".

Tai buvo įmanoma. Bet neįtikėtina. Tai jo nepatenkino.

Mortas ėmė žingsniuoti po namus, nervingai pešiodamas ir sukiodamas sau plaukus.

"O kas atsitiko mašinoms? Tomo "Skautui", Grego "Rendžeriui"? Pridėk dar "Bjuiką", ir jau trys, ne, keturios mašinos, priskaičiuojant ir Šuterio "Fordą-pikapą". O Šuteris vienas".

Jis nežinojo... bet jam jau buvo visko per akis.

Priėjęs prie telefono, Mortas išsitraukė iš stalčiaus telefonų knygą ir ėmė ten ieškoti konsteblio numerio. Tačiau staiga sustojo.

"Viena iš tų mašinų - "Bjuikas". Mano "Bjuikas".

Iš lėto užvertęs knygą, Mortas pamėgino įsivaizduoti, kaip Šuteris galėjo susitvarkyti su keturiomis mašinomis. Ir neįstengė nieko sugalvoti. Jis jautėsi, tarsi sėdėtų prieš tuščią elektroninės mašinėlės ekraną ir negalėtų parašyti nė žodžio. Bet jis tikrai žinojo, kad nenori skambinti Deiviui Njusomui. Bent jau kol kas. Mortas jau buvo beeinąs nuo telefono, pats nenutuokdamas, kur traukia, kai tas staiga suskambėjo.

Tai buvo Šuteris.

- Atvykite ten, kur mes buvome susitikę užvakar, - tarė Šuteris. - Ir nusileiskite truputį žemyn keliuku. Jūs man primenate žmogų, misteri Reini, kuris krutina smegenis taip, kaip seniai kramto duoną.

Bet aš jums duosiu laiko pagalvoti. Aš paskambinsiu vakare. Jeigu jūs nuspręsite kam nors prieš tai paskambinti - jūsų sąžinės reikalas.

- Ką jūs padarėte? - vėl paklausė Mortas. Tik šįkart jau bejėgišku balsu. Beveik pašnibždom. - Dėl Dievo, ką jūs padarėte?

Tačiau atsakymo nebuvo.

33

Mortas pėsčiomis nuėjo į tą vietą, kur į plentą vedė keliukas ir kur jis praeitą kartą šnekėjosi su Šuteriu, kai juos, savo nelaimei, pamatė Tomas Grinlifas. Jam kažkodėl nesinorėjo važiuoti čia "Bjuiku". Abiejose keliuko pusėse krūmai buvo nulinkę ir aplaužyti. Jis žengė juo iš anksto žinodamas, ką ras artimiausiuose brūzgynuose... ir jis rado. Tai buvo Tomo Grinlifo "Skautas". Jie abu buvo viduje.

Gregas Kasterzas sėdėjo už vairo. Jo galva buvo atlošta, ir kaktoje, tiesiai virš dešinės akies, stirksojo atsuktuvas - šįsyk firmos "Filips". Anksčiau šis atsuktuvas gulėjo Morto sandėliuke ant spintos. Ant jo plastmasinės raudonos rankenėlės gerai matėsi gilūs, Mortui pažįstami įspaudai.

Tomas Grinlifas tysojo ant galinės sėdynės. Jam į galvą buvo giliai įkirstas kirvukas. Akys išsprogusios, palei ausis apdžiūvę ištekėjusių smegenų upeliukai. Ant kirvio rankenos matėsi raudonos, apsitrynusios, bet vis dar įskaitomos raidės: "Reinis". Kirvukas buvo paimtas iš malkinės.

Mortas stovėjo ir tylėdamas spoksojo į šį reginį. Kažkur kranktelėjo varna. Sausą kamieną kaleno genys. Gaivus vėjelis šiaušė ežero paviršių. Vanduo buvo tamsiai mėlynas, ir todėl bangelės atrodė ypatingai baltos.

Už nugaros kažkas sušnarėjo. Mortas atsigręžė taip greitai, kad vos nenukrito. Ir būtų nukritęs, jei nebūtų atsirėmęs į "Skautą". Tačiau tai buvo ne Šuteris. Tai buvo voverė. Ji tupėjo apmirusi ant rudenišku purpuru liepsnojančio klevo kamieno ir žvelgė į jį su linksma neapykanta. Mortas laukė, kol liausis daužytis jo širdis ir kol voverė vėl užliuoksės į medį. Širdis truputį aprimo, bet gyvūnas nepajudėjo iš vietos.

- Jis nužudė juos abu, - pagaliau tarė Mortas voverei. - Jis nuvažiavo mano "Bjuiku" pas Tomą. Paskui Tomo "Skautu" - pas Gregą; vairavo Tomas. Jis nužudė Gregą. Po to privertė Tomą atsidanginti čia ir užmušė jį. Jis abu nugalabijo mano įrankiais. Paskui jis nuėjo atgal prie Tomo namo... galbūt nubėgo. Bet, ko gero, per sunkus, kad bėgtų. Sonis sakė, jog Tomo balsas atrodė įtartinas, ir aš dabar žinau kodėl. Kai Sonis priėjo prie telefono, saulė jau tekėjo, ir Tomas jau buvo miręs. Jis kalbėjosi su Šuteriu, kuris apsimetė Tomu. Tai nebuvo sudėtinga. Sprendžiant iš to, kaip garsiai Sonis atsuka magnetofoną, jis truputį neprigirdi. Kaip ten bebuvę, pakalbėjęs su Soniu, Šuteris vėl sėdo į mano "Bjuiką" ir atvarė jį atgal prie namo. Grego "Rodžeris" visą laiką stovėjo prie jo namo. Jis ir dabar ten. Štai...

Voverė užsikabarojo kamienu ir dingo medžio lapijoje.

- ... kaip viskas buvo, - tyliai užbaigė Mortas.

Staiga jam pakirto kojas. Jis žingtelėjo porą žingsnių takučiu plento link, prisiminė Tomui ant skruostų išdžiūvusius smegenų upeliukus, ir jo kojos visai sulinko. Mortas nukrito, ir visą pasaulį kuriam laikui aptraukė migla.

34

Kai Mortas atsitokėjo, jis pasivertė ant šono, vos išlaikydamas pusiausvyrą atsisėdo ir pažvelgė į laikrodį. Jis rodė penkiolika po antros. Matyt, buvo sustojęs dar naktį. "Skautą" Mortas aptiko ryte. Dabar negalėjo būti tiek valandų. Jis prarado sąmonę, ir tokiose aplinkybėse tai nenuostabu. Bet panaši būsena negali trukti tris su puse valandos.

Tačiau sekundžių rodyklė laikrodyje tvirtai apibrėžė savo mažą ratą.

"Tikriausiai sutrenkiau jį, kai sėdausi".

Beje, aplink buvo ir kitų keistenybių. Saulė kabojo jau kitoje vietoje ir ruošėsi pasislėpti už kone visą dangų aptraukusių debesų. Ežero paviršius tapo blankesnis.

Vadinasi, iš pradžių jis apalpo, o paskui? Ką gi, tai skambėjo absurdiškai, bet greičiausiai jis tiesiog užmigo. Paskutines tris dienas jis išgyveno tokią siaubingą įtampą, o praeitą naktį negalėjo užmigti iki trijų. Moksliškai tariant, fizinis ir protinis nuovargis lėmė, kad suveikė apsauginiai mechanizmai ir sąmonė atsijungė automatiškai. Dėl to...

"Šuteris! Viešpatie, Šuteris sakė, kad skambins!"

Mortas pamėgino atsistoti ir tyliai suvaitojęs iš skausmo bei nuostabos nukrito, nes negalėjo priminti kairės kojos. Ji buvo nutirpusi, ir mažytės adatėlės šoko joje savo pašėlusį šokį. Matyt, Mortas ją nugulėjo. Kodėl jis nevažiavo čia "Bjuiku"? Jeigu Šuteris paskambinęs neras Morto, gali liūdnai baigtis.

Jis vėl atsistojo, ir šįkart pavyko išsilaikyti ant kojų. Bet kai pamėgino žengti žingsnį, kairė koja neišlaikė kūno svorio, Mortas šlumštelėjo ant žemės, vos netrenkdamas galvos į mašiną, ir atsidūrė akis į akį su savo paties atspindžiu nikeliuotame "Skauto" rato vidury. Šio veidrodžio iškreiptas jo veidas priminė groteskišką kaukę. Dar gerai, pagalvojo Mortas, kad prakeikta skrybėlė liko namie. Jeigu šiuo momentu būtų pamatęs save su skrybėle, nebūtų įstengęs susivaldyti.

Staiga Mortas prisiminė, kad "Skaute" sėdi du lavonai. Jų kūnai jau tikriausiai sustingo, iš galvų kyšo įrankiai. Ir jis dabar guli beveik prie jų kojų.

Mortas nušliaužė į šalį, kad ant jo nekristų mašinos šešėlis, rankomis užsidėjo kairę koją ant dešiniosios ir ėmė daužyti ją kumščiais, tarsi ruošdamasis iš žalios mėsos gabalo sumušti karbonadą.

"Liaukis! - rėkė viduje silpnas balsas, atstovaujantis paskutines sveiko proto kruopelytes. - Liaukis! Jis žadėjo paskambinti vakare, o dabar dar tik penkiolika po antros! Tau dar marios laiko!"

O kas, jeigu jis paskambins anksčiau? Arba jeigu "vakaras" jo pietietišku supratimu prasideda antrą valandą?

"Gerai, daužyk savo koją. Gal sudaužysi taip, kad ją sutrauks mėšlungis. Tada pažiūrėsim, kaip šliauši pilvu, kad suspėtum iki Šuterio skambučio".

Ši gudrybė suveikė. Mortas prisivertė liautis. Šįkart jis atsistojo atsargiau ir kurį laiką paprasčiausiai svirduliavo vietoje (nugara į "Skautą": jis nenorėjo dar kartą ten pažvelgti). Po truputį adatėlės kojoje aprimo, ir jis pajudėjo į priekį, iš pradžių stipriai šlubuodamas, bet paskui, gal po dešimties žingsnių, eisena pastebimai išsilygino.

Mortas jau buvo prie plento, kai išgirdo artėjančios mašinos ūžimą. Nė minutės nedvejojęs, jis krito ant kelių ir pasislėpė čia pravažiavusio "Skauto" aplaužytuose krūmuose. Pro šalį, nesumažindamas greičio, prašvilpė senas, aplamdytas "Kadilakas". Tai buvo seno alkoholiko, gyvenusio kitame ežero krante, Dono Basindžerio mašina. Jis leido laiką, pragėrinėdamas kitados gana padorų palikimą, ir dažnai, kad sutrumpintų kelią į namus, važiuodavo šiuo plentu. Mortas pagalvojo, jog Donas buvo bene vienintelis žmogus, gyvenantis šioje vietovėje apskritus metus.

Kai "Kadilakas" dingo iš akių, Mortas atsistojo ir greitai nuklibinkščiavo plentu. Dabar jis nebesigailėjo, kad čia nebuvo "Bjuiko". Jis žinojo Dono Basindžerio "Kadilaką", o Basindžeris žinojo Morto "Bjuiką". Dabar buvo dar anksti, ir vargu ar Donas buvo jau mirtinai girtas, tad jis tikriausiai būtų pastebėjęs Morto mašiną netoli tos vietos, kur greitai kažkieno laukia siaubingas atradimas.

"Jis iš paskutiniųjų stengiasi įpainioti mane į šį reikalą, - galvojo Mortas, žingsniuodamas plentu namo. - Jeigu kas nors praeitą naktį prie Tomo Grinlifo namų pastebėjo mašiną - tai buvo tavo "Bjuikas". Jis nužudė juos tavo įrankiais.

Aš galėjau atsikratyti įrankiais, - staiga dingtelėjo Mortui. - Įmesti juos į ežerą. Na, sužiaugčiosiu kartelį kitą, kol juos trauksiu, bet, manau, įstengsiu tą padaryti.

Įstengsi? Kažin. Net jeigu ir taip... Šuteris juk tikriausiai numatė tokią galimybę. Jis, atrodo, apskritai viską gerai apgalvojo. Ir žino, kad jeigu taip atsikratysi kirviu bei atsuktuvu, o policija suras juos ežero dugne, tavo padėtis bus visai apgailėtina. Dabar supranti, ką jis padarė?"

Taip. Jis suprato. Džonas Šuteris paruošė jam dovaną. Jis dovanojo smaluotą baidyklę. Didžiulę, spindinčią smaluotą baidyklę. Mortas trenkė jai kairiąja ranka, ir kairė ranka prilipo prie smalos.

Tada jis atsirėmė į baidyklę, bandydamas išsilaisvinti, ir dešinė ranka taip pat prilipo. Jis pradėjo meluoti sau bei kitiems. Ir Džono Šuterio baidyklė laikė jį vis tvirčiau ir tvirčiau. Ką gi dabar daryti? Įvairiems žmonėms jis jau tiek pripaistęs nesąmonių, kad jeigu viskas išaiškės, nebus kur dingti. O turint omeny, jog už pusmylės nuo čia sėdi žmogus su galvoje styrančiu kirviu, ant kurio koto užrašytas Morto vardas... Taip, jo padėtis tiesiog siaubinga...

Mortas įsivaizdavo, kaip tuščiuose namuose skamba telefonas, ir prisivertė paspartinti žingsnį.

35

Šuteris neskambino.

Viena po kitos slinko minutės, o Šuteris vis neskambino. Nerasdamas vietos, Mortas blaškėsi po namus, pešiodamas sau plaukus. Jis pagalvojo, kad panašiai, matyt, jaučiasi narkomanas laukdamas, kol atneš jam pažadėtą porciją.

Du kartus Mortas buvo nusprendęs nebelaukti ir jau ėjo prie telefono, tvirtai ketindamas paskambinti valdžiai - ne seniui Deivui Njusomui ir net ne apylinkės šerifui, o tiesiog į Valstijos policiją. Jis laikysis seno, dar nuo Vietnamo laikų žinomo, principo: žudyk juos visus, ir Viešpats palaikys tave. Kodėl gi ne? Šiaip ar taip, jis turėjo gerą reputaciją, buvo gerbiamas dviejų Meino valstijos miestelių gyventojas, o Šuteris...

Taip, kas buvo Šuteris?

Jam į galvą šovė žodis “vaiduoklis”.

Ir dar - “klaidžiojanti ugnelė”.

Tačiau sulaikė Mortą ne tai. Jį sulaikė tvirtas įsitikinimas, kad Šuteris skambins kaip tik tuo momentu, kai linija bus užimta, ir kad išgirdęs trumpus signalus antrą kartą jau nerinks numerio.

Ketvirtą valandą pradėjo lyti - iš balzgano dangaus monotoniškai krapino šaltas rudeninis lietus. Lašai papsėjo į stogą bei namą gaubiančią lapiją.

Penktą valandą suskambėjo telefonas. Mortas stringalviais šoko prie jo.

Tai buvo Emė.

Ji norėjo pakalbėti apie gaisrą. Norėjo pakalbėti apie tai, kaip jai sunku ir kaip tikriausiai sunku jam. Norėjo pasakyti, kad draudimo kompanijos tardytojas Fredas Evansas vis dar sėdi Deryje, rausiasi pelenuose ir vėl neduoda ramybės savo klausimais, pradedant nuo to, kada jie paskutinį kartą tikrino elektros laidus, ir baigiant tuo, kas turėjo raktus nuo vyno rūsio, o Tedas sako, jog jam visa tai nepatinka. Emė norėjo, kad Mortas kartu su ja pasvarstytų, kaip viskas būtų susiklostę, jeigu jie būtų turėję vaikų.

Mortas stengėsi palaikyti pokalbį, tačiau kone fiziškai jautė, kaip bėga laikas. Mintis, kad Šuteris paskambins, ras liniją užimtą ir vėl iškrės kažką baisaus, jį vedė iš proto. Pagaliau jis išlemeno viena, ką galėjo sugalvoti: kad jeigu tučtuojau nenulėks į tualetą, jam atsitiks nelaimė.

- Tu ką, per daug išgėrei? - paklausė ji.

- Ne, manau, tai pusryčiai, - atsakė Mortas. - Klausyk, Eme...

- Pas Bovį?

- Taip, - tarė jis stengdamasis, kad balsas skambėtų nekantriai. Jis iš tiesų nekantravo. Nežiūrint kai kurių aplinkybių, situacija buvo gana komiška. - Eme...

- Viešpatie, Mortai, tai juk prasčiausias baras visame mieste, - tarė Emė. - Gerai, eik, aš paskambinsiu vėliau.

Jis padėjo ragelį, truputį pastovėjo prie telefono ir staiga su nuostaba pajuto, kad jo ką tik išsigalvotas poreikis tapo realus: pilvas sugurgė, ir žarnos, atrodė, susivijo į kietą mazgą.

Mortas paknopstom puolė į vonią, pakeliui segdamasis kelnes.

Ir vos suspėjo. Jis sėdėjo, iki pėdų nusismaukęs kelnes, nosį riečiančioje savo paties išmatų smarvėje, stengdamasis beveik nekvėpuoti... ir čia vėl sučirškė telefonas.

Pašokęs taip, tarsi jį būtų išmetusi į viršų spyruoklė, Mortas skaudžiai užsigavo kelius į kriauklę ir prilaikydamas kelnes nukūrė vinguriuojančia mergaitės siauru sijonuku eisena, jausdamasis sutrikęs bei pažemintas, nes nesuspėjo nusivalyti. Tikriausiai panašių situacijų gyvenime pasitaiko kiekvienam, bet Mortui staiga dingtelėjo, kad jis nė karto apie tai neskaitė. Nė vienoje knygoje.

O, gyvenimas būna tikra komedija.

Dabar jau skambino Šuteris.

- Aš jus mačiau, - pareiškė jis kaip visada ramiu balsu. - Ten, toje vietoje, kur aš juos palikau. Jus tarsi ištiko saulės smūgis. Bet dabar, atrodo, nekaršta.

- Ko jums reikia? - Mortas priglaudė ragelį prie kitos ausies. Jo kelnės vėl nusmuko ant pėdų, jis nesivargino, bandydamas jas užsimauti, trumpikės buvo užstrigusios pusiaukelėje tarp klubų ir kelių. Mortas pagalvojo, kad tai būtų puiki nuotrauka kokios nors iš jo knygų galiniam viršeliui.

- Aš net norėjau palikti jums raštelį, - tęsė Šuteris. - Bet nusprendžiau to nedaryti. - Jis padelsė, paskui su kažkokia abejinga panieka pridūrė: - Labai jau jūs baikštus.

- Ko jums reikia?

- Juk aš jau sakiau jums, misteri Reini. Man reikia, kad jūs parašytumėte apsakymą vietoj to, kurį pavogėte. Argi jūs dar to nepripažįstate?

"Taip - sakyk jam taip! Pasakyk jam viską, ko jis nori. Kad Žemė - blynas, kad Džonas Kenedis bei Elvis Preslis gyvi, sveiki ir yra dabar Kuboje, kur groja duete bandža, kad Merilė Strip - persirengęs vyras. Pasakyk VISKĄ, KO JIS NORI..."

Bet Mortas to nepadarė.

Visas jo įtūžis, nerimas, siaubas staiga pratrūko įnirtingu kriokimu.

- NE! AŠ NEVOGIAU JŪSŲ APSAKYMO! JŪS - PAMIŠĖLIS, IR AŠ GALIU TĄ ĮRODYTI! AŠ TURIU ŽURNALĄ, GIRDITE, JŪS, LUNATIKE? AŠ TURIU ŽURNALĄ!

Ragelyje įsiviešpatavo mirtina tyla. Neatsklido net tolimų pokalbių nuotrupos, kurios paprastai girdimos linijoje. Ši tyla kažkuo priminė tamsą, kiekvieną naktį nuo tada, kai jis gyveno čia, atslenkančią prie namo langų.

- Šuteri?

Tyla.

- Šuteri, jūs mane girdite?

Vėl tyla. Tikriausiai pokalbis tuo ir baigėsi.

Mortas atitraukė nuo ausies ranką su rageliu ir jau ruošėsi jį padėti, kai atsklido tolimas, virpantis ir kažkoks sutrikęs Šuterio balsas:

- Dabar?

Mortas vėl prispaudė ragelį prie ausies. Jam pasirodė, kad jis sveria ne mažiau tonos.

- Ką? - perklausė jis. - Aš jau pagalvojau, kad mus nutraukė.

- Jūs turite jį? Tą taip vadinamą žurnalą? Dabar turite? - Mortas pirmą kartą Šuterio balse išgirdo nusivylimą. Nusivylimą ir nepasitikėjimą.

- Ne, - atsakė jis.

- Aha! - su palengvėjimu sušuko Šuteris. - Metas būtų jums liautis...

- Žurnalas buvo šiandien išsiųstas kurjerių paštu, - nutraukė jį Mortas, - ir rytoj dešimtą valandą ryto jis turi būti čionykščiame ryšių skyriuje.

- Turbūt koks nors prasmirdęs popiergalis, apie kurį jūs pasakysite, jog tai kopija? - paklausė Šuteris.

- Ne, - tarė Mortas. Ji apėmė pergalės jausmas. Atrodo, jam pavyko pralaužti priešininko gynybą ir suduoti gana skaudų smūgį. Šuterio balsas buvo jau kone išsigandęs, ir Mortas jautė piktdžiugišką pasitenkinimą. - Žurnalas. Tikrų tikriausias žurnalas.

Ragelyje vėl stojo tyla. Bet dabar Mortas kantriai laukė. Judviejų dėmesio centre buvo apsakymas ir kaltinimas plagiatu. Šuteris elgėsi su juo kaip su mokinuku, bet pagaliau, atrodo, Mortui pavyks jį sugėdinti.

Kartą, toje pačioje sekmadieninėje mokykloje, kur jis išmoko nurydamas seilę sulaikyti juoką, jis pamatė, kaip vienas berniukas adatėle prie suolo prismeigė vabalą. Vabalas pakrutino kojas ir mirė. Tada Mortas labai gailėjo gyvio. Bet dabar jis suprato. Dabar jis pats norėjo tą patį padaryti šiam žmogui. Šiam nenormaliam niekšui.

- Negali būti jokio žurnalo, - pagaliau tarė Šuteris. - Ten negalėjo būti išspausdintas šis apsakymas. Tai mano apsakymas!

Jo balse Mortas išgirdo kančios gaideles. Tikros kančios. Tas jį pradžiugino. Jis pervėrė Šuterį adatėle, ir šis jau krutino kojas.

- Rytoj dešimtą valandą žurnalas bus čia, - pareiškė Mortas. - Aš mielai susitiksiu su jumis pašte. Galėsite apžiūrėti jį iš visų pusių. Patenkinsite savo maniakišką smalsumą.

- Ne, ne pašte, - tarė Šuteris po neilgos pauzės. - Pas jus namie.

- Užmirškite apie tai. Kai rodysiu jums žurnalą, noriu būti tokioje vietoje, kur bet kuriuo momentu galėčiau šauktis pagalbos.

- Jūs padarysite taip, kaip pasakysiu. - Šuteris, atrodo, truputį susivaldė, nors Mortas jo balse jau nebegirdėjo ankstesnio pasitikėjimo savim. - O jeigu ne, įkišiu jus į kalėjimą už žmogžudystę.

- Nejuokinkit, - atšovė Mortas ir vėl pajuto, kad jam suka vidurius.

- Jūs dar nežinote visų siūlelių, kuriais pririšau jus prie tų dviejų lavonų, - tarė Šuteris. - O ir pats jūs gerokai primelavote, kairėn dešinėn pasakodamas visokias pasakas. Misteri Reini, jeigu aš dabar dingsiu, jūs greitai rasite savo galvą kilpoje, o kojas ant taburetės.

- Tik negąsdinkit.

- Kodėl gi man jūsų nepagąsdinus? - jau švelniau paklausė Šuteris. - Tiesa, dabar jūs irgi pradedate mane gąsdinti. Niekaip negaliu suprasti, ką jūs sugalvojote.

Mortas nutylėjo.

- Būtų labai juokinga, - mąsliai tęsė Šuteris, - jeigu pasirodytų, kad mes skirtingu metu ir skirtingose vietose parašėme lygiai tokius pačius apsakymus.

- Aš irgi apie tai galvojau.

- Tikrai?

- Ir nusprendžiau, jog tai neįmanoma, - tarė Mortas. - Pernelyg daug sutapimų. Gerai, jeigu būtų tik bendras siužetas. Bet juk ir kalba! Ir stilius!

- Štai, - tarė Šuteris, - ir aš taip manau. Pernelyg daug sutapimų. Jūs pavogėte šį mano apsakymą, bet velniai mane griebtų, jeigu aš žinau kada ir kaip.

- Liaukitės! - neištvėrė Mortas. - Aš turiu žurnalą! Aš turiu įrodymus! Kaip jūs to ligi šiol nesupratote? Viskas. Metas baigti jūsų velnišką žaidimą! Arba pripažinti, kad jūs suklydote! Aš turiu žurnalą!

Po ilgos tylos Šuteris iškošė:

- Kol kas dar ne.

- Tiesa, - sutiko Mortas, staiga pajutęs Šuteriui kone simpatiją, visiškai, jo požiūriu, nereikalingą. - Tad ką mes darysim šią naktį?

- Naktį? Nieko, - atsakė Šuteris. - Tų dviejų niekas nepasiges. Vieno žmona išvažiavo su vaikais pasisvečiuoti pas gimines. Kitas apskritai gyvena vienas. Rytoj ryte jūs nueisite savo žurnalo. O aš užsuksiu pas jus maždaug apie pietus.

- Jūs nužudysite mane, - tarė Mortas ir staiga suprato, kad šie žodžiai nuskambėjo jam nelabai baisiai. Bent jau dabar. - Kai parodysiu žurnalą, jūs suprasite, jog pralaimėjot, ir nužudysit mane.

- Ne! - Šįsyk Šuterio balse pasigirdo nuostaba. - Jus? Ne, sere! Tiedu norėjo įsikišti į mūsų reikalus. Aš to negalėjau leisti... ir nusprendžiau pasinaudoti jais, kad priversčiau jus būti savarankiškesnį. Kad jūs pagaliau pripažintumėte savo atsakomybę.

- Jūs išradingas, - įgėlė Mortas. - Šito negaliu paneigti. Jums, žinoma, ne visi namie, net, noriu pasakyti, kad jūs pats išradingiausias kalės išpera, su kokiu man teko gyvenime susitikti.

- Ką gi, galvokite kaip norite, - tarė Šuteris. - Bet jeigu rytoj, man atėjus, pasirodys, jog jūsų ir pėdos jau ataušusios, misteri Reini, aš sunaikinsiu visus žmones, kurie jums šiame pasaulyje brangūs. Visas jūsų gyvenimas supleškės kaip šiaudai vėjyje. Jūs sėsite į kalėjimą už žmogžudystes, tačiau tai bus tik pats mažiausias iš jūsų nemalonumų. Jūs mane supratote?

- Taip, - tarė Mortas. - Aš jus supratau, brolau.

- Todėl laukite manęs rytoj.

- Bet štai įsivaizduokim, tik įsivaizduokim, kad aš parodžiau jums žurnalą, ir jūs pamatėte ant viršelio mano pavardę, o viduje išspausdintą apsakymą. Kas tada?

Stojo trumpa tyla. Paskui Šuteris tarė:

- Tada aš nueisiu į policiją ir viską prisipažinsiu. Bet dar iki teismo aš pats atsisveikinsiu su gyvybe, misteri Reini. Nes jeigu viskas pasirodys taip, kaip jūs sakote, tai, matyt, aš - beprotis. O tokiems bepročiams... - jis atsiduso, - nėra ko gyventi šiame pasaulyje.

Šie žodžiai sukrėte Mortą. "Jis abejoja, - pagalvojo jis. - Jis pirmą kartą tikrai neįsitikinęs, jog teisus. Aš kur kas mažiau abejojau savo teisumu".

Bet Mortas tuoj pat atmetė šią mintį. Jis niekada neturėjo priežasčių abejoti. Visa tai buvo Šuterio klaida. Nuo pradžios iki galo.

- Tačiau jūs bet kuriuo atveju galite tvirtinti, kad žurnalas padirbtas. Kaip tada? - paklausė Mortas.

Jis nesitikėjo išgirsti tiesioginio atsakymo, bet Šuteris jį vėl nustebino.

- Jeigu jis tikras, aš tai pamatysiu, - tarė jis, - o jeigu ne, tai pamatysim mes abu. Nemanau, kad per tris dienas jūs suspėtumėt atspausdinti visą suklastotą žurnalą, kiek ten žmonių jums bedirbtų Niujorke.

Dabar atėjo metas pagalvoti Mortui. Ir jis galvojo ilgai. Šuteris jo neskubino.

- Gerai, aš patikėsiu, - pagaliau tarė Mortas. - Net nežinau kodėl. Gal todėl, kad neturiu kitos išeities. Bet patikėsiu nevisiškai. Padarysime taip. Jūs ateinate čia, atsistojate ant takelio, vedančio prie namo, kad galėčiau jus matyti ir įsitikinti, jog jūs neginkluotas. Aš išeisiu pasitikti. Tinka?

- Tinka.

- Tepadeda mums Dievas.

- Tikrai taip, sere. Velniai mane griebtų, jeigu aš suprantu, į ką įsipainiojau... tai toks nemalonus jausmas.

- Šuteri?

- Taip?

- Ar galiu jums ūžduoti vieną klausimą?

Tyla. "Ko gero, tai reiškia, kad jis sutinka", - pagalvojo Mortas.

- Tai jūs padegėte mano namą Deryje?

- Ne, - kaipmat atsakė Šuteris. - Aš sekiau jus čia.

- Ir Bampą, - įgėlė Mortas.

- Klausykite, - tarė Šuteris, - mano skrybėlė pas jus?

- Taip.

- Man ji reikalinga. Bet kuriuo atveju.

Ir jis padėjo ragelį.

Štai taip.

Mortas irgi padėjo ragelį ir prilaikydamas kelnes patraukė į vonią, kur dar turėjo reikalų.

36

Emė tikrai paskambino jam apie septintą, ir šįsyk Mortas galėjo kalbėtis su ja normaliai - tarsi nebūtų įvykę nelaimės vonioje antrame aukšte, ir prie besileidžiančio į ežerą takelio tirštėjančiose sutemose nesėdėtų du sustingę lavonai.

Emė jau buvo suspėjusi šnektelti su Fredu Evansu ir susidaryti nuomonę, kad jis arba žino gaisro priežastis, arba kažką įtaria, bet kol kas nenori jiems nieko sakyti. Mortas pasistengė ją nuraminti, ir, atrodo, jam pavyko, nors jis ir pats buvo sukrėstas. Jeigu Šuteris nepadegė namo - o Mortas buvo linkęs tuo tikėti, - vadinasi, viskas buvo grynas atsitiktinumas... tiesa?

Jis neįstengė nuspręsti, tiesa tai ar ne.

- Mortai, aš taip dėl tavęs jaudinuosi, - staiga tarė Emė.

Tai išblaškė jo mintis.

- Dėl manęs? Bet su manim viskas tvarkoj.

- Tu įsitikinęs? Kai mačiau tave vakare, atrodei labai... išsekęs. - Ji užsikirto. - Aš net pagalvojau, kad lygiai taip pat tu atrodei prieš... na, pats žinai.

- Eme, aš niekada neturėjau nervinių šokų. Nei dabar, nei anksčiau.

- Žinoma, ne, - greitai tarė ji. - Bet tu žinai, ką aš turiu omeny. Tą atvejį, kai kino darbuotojai tampė tau nervus dėl "Delakortų šeimos".

Tai buvo vienas iš nemaloniausių Morto gyvenimo momentų. Kino kompanija "Paramaunt" nusipirko iš jo teisę už 75000 dolerių ekranizuoti romaną ir įsipareigojo sumokėti dar 750000 dolerių, kai filmas bus pastatytas. Tai buvo didžiulė suma. Jis jau ruošėsi pradėti darbą, kai kažkas archyve atkapstė seną scenarijų, pavadinimu "Namų komanda", šiek tiek primenančiu "Delakortų šeimą". Tačiau tokio panašumo pakako, kad iškiltų juridiniai sunkumai. Per visą

laiką, kai Mortas vertėsi rašytojo amatu, tai buvo vienintelis atvejis - neskaitant dabar užsitęsusio košmaro, - kai jam rimtai grėsė kaltinimas plagiatu. Po ilgų, varginančių diskusijų kompanijos vadovybė nusprendė panaikinti sutartį. Mortas lig šiol nežinojo, ar jie iš tiesų nerimavo dėl galimo plagiato, ar paprasčiausiai suabejojo romano kinematografiniais privalumais. Jeigu koją pakišo pirmasis variantas, tai Mortas apskritai nesuprato, kaip tie avigalviai galėjo pastatyti nors vieną filmą. Cherbas Krikmoras pristatė jam "Namų komandos" scenarijų, ir Mortas įsitikino, jog panašumų būta labai paviršutinių bei atsitiktinių. Emė su juo sutiko.

Prie šios istorijos tada prisidėjo dar ir kiti rūpesčiai. Niekaip nesisekė romanas, kurį Mortas norėjo greičiau pabaigti. Paskui prasidėjo reklaminė kelionė, surengta "Delakortų šeimos" išleidimo proga. Mortas gyveno nuolatinėj įtampoj.

Bet jo neištiko joks nervinis šokas.

- Su manim viskas tvarkoj, - atkakliai, bet švelniai pakartojo jis.

Prieš keletą metų Mortas pastebėjo nuostabią ir jaudinančią Emės savybę: jei kalbi su ja pakankamai švelniai, ji gali patikėti kuo tik nori. Nuo tada jis dažnai pagalvodavo, kad jeigu tai būtų įgimta žmogaus savybė, kaip, sakykim, pykčio ar nuostabos minutėmis iššiepti dantys, žemėje seniai nebebūtų karų.

- Tas tiesa, Mortai?

- Taip. Paskambink man, jeigu mūsų draugas iš draudimo kompanijos dar kartą pasirodys.

- Gerai.

Jis kiek padelsė.

- Tu dabar pas Tedą?

- Taip.

- Ir kaip tau su juo šias dienas?

Emė patylėjo. Paskui paprastai atsakė:

- Aš jį myliu.

- O...

- Aš kitų vyrų neturėjau, - netikėtai pridūrė ji. - Jau seniai norėjau tau tą pasakyti. Aš daugiau nieko neturėjau. Bet Tedas... jo nepaveikė tavo vardo hipnozė, ir jis pamatė mane. Taip, Mortai, jis įžvelgė mane.

- Tu nori pasakyti, kad aš tavęs nematydavau.

- Ne, tu irgi mane pastebėdavai, Mortai. Kai būdavai šalia. - Jos balsas staiga suvirpėjo. - Bet tavęs taip dažnai nebūdavo.

Jis išvertė akis ir pasiruošė pulti į mūšį. Tai buvo neteisinga.

- Ką? Aš juk po tos reklaminės kelionės iš namų neišlįsdavau. Ir kelionė truko visai neilgai!

- Mortai, aš nenoriu su tavim ginčytis. Viskas jau praeity. Aš tik noriu pasakyti, jog net kai būdavai čia, tavęs vis tiek nebuvo. Tu irgi turėjai meilužę. Tai tavo darbas. - Emė kalbėjo ramiai, bet jis jautė, kaip jai kvapą gniaužia ašaros. - Mortai, jeigu tu būtum žinojęs, kaip aš jos nekenčiau. Ji visada buvo geresnė už mane, gražesnė ir protingesnė. Ji teikė tau daugiau malonumų. Argi aš galėjau su ja rungtis?

- Vadinasi, aš dėl visko kaltas, taip? - paklausė Mortas ir nustebo pajutęs, kad pats tuoj pravirks. - Gal tu norėjai, kad aš dirbčiau vandentiekininku? Santechniku? Kad mes sėdėtume be skatiko? Kad aš būčiau bedarbis? Juk aš nieko daugiau nemokėjau daryti, kaip tu to nesupranti? Aš ničnieko nemokėjau daugiau daryti!

Mortas iš paskutiniųjų valdė ašaras, bet jos pačios užtvindė akis. Kas iš jų vėl patrynė tą prakeiktą stebuklingą lempą? Jis ar ji?

- Aš tavęs nekaltinu. Aš ir pati kalta. Tu niekada nebūtum užklupęs mūsų taip... kaip tai buvo... jeigu aš nebūčiau tokia bailė. Tedas čia niekuo dėtas. Jis norėjo, kad mes eitume pas tave kartu ir viską pasakytume. Jis visą laiką to prašė. O aš jį sulaikydavau. Aš sakiau, kad nesu tikra. Aš vis dar maniau, jog tave myliu ir viskas gali grįžti į senas vėžes... bet taip nebūna, aš dabar žinau. Aš... - ji užsikirto, ir Mortas suprato, kad ji irgi verkia. - Aš niekada neužmiršiu tavo veido, kai tu įsiveržei į mūsų numerį motelyje. Aš prisiminsiu tai iki mirties.

"Puiku! - norėjo jis sušukti. - Puiku! Taip tau ir reikia!"

- Tu žinojai, kur link linksta mano širdis, - netvirtai tarė jis. - Aš niekada to neslėpiau. Tu nuo pat pradžių žinojai.

- Bet aš nežinojau, kad tai tave taip stipriai laikys.

- Gerai, - tarė Mortas. - Nusiramink. Tai manęs jau nebelaiko.

Emė tyliai kūkčiojo.

- Mortai, Mortai, aš tik noriu, kad tu būtum gyvas ir laimingas. Ar gali tą suprasti? Ar gali gyventi ramiai ir laimingai?

Mortui vėl iškilo prieš akis jos apnuogintas petys, liečiantis Tedo Milnerio petį. Abiejų veiduose - sustingęs siaubas. Susivėlę Tedo plaukai styro į visas puses kaip Alfalfo. Jis norėjo priminti jai tai, nors prasitarti. Bet apsigalvojo. Užteks. Jie ir taip jau vienas kitą įskaudino. Tikriausiai jie kada nors dar grįš prie šios temos. Bet geriau Emi neprimintų nervinio šoko. Jis neturėjo nervinio šoko.

- Atleisk, Eme, man jau metas.

- Taip, man irgi. Tedo dabar nėra - jis darbe. Bet greitai grįš, ir man reikia paruošti vakarienę.

- Dovanok, aš truputį pasikarščiavau.

- Tu paskambink, jeigu ko nors reikės. Aš vis dėlto nerimauju.

- Taip, - tarė jis, atsisveikino ir padėjo ragelį. Minutėlę pastovėjo prie telefono manydamas, jog tuoj pratrūks verkti.

Bet tai praėjo.

37

Lietus kliokė nesiliaudamas, ir Mortą apėmė kažkoks niūrus nuobodulys. Jis įjungė krosnelę, prisitraukė krėslą prie židinio ir atsisėdo skaityti “Harperio žurnalą”, tačiau greitai ėmė knapsėti nosimi, krūpčiodamaas ir prabusdamas, kai smakras, trukdydamas kvėpuoti, paliesdavo krūtinę, o iš gerklės išsiveržsaid kimus knarkimas.

“Reikėjo nusipirkti cigarečių, - pagalvojo jis. - Tada taip neimtų miegas”. Bet jis nenusipirko cigarečių ir net nebuvo tikras, kad jeigu būtų nusipirkęs, jo taip nemigdytų. Tai buvo ne nuovargis. Tai buvo šokas.

Pagaliau jis nusliūkino prie kušetės, pasitaisė pagalves ir atsigulė. Šalia jo skruosto į stiklą barbeno šalti lietaus lašai.

“Vieną kartą, - šmėkštelėjo mintis. - Tik vieną kartą aš tą padariau”.

Ir jis užmigo.

38

Mortas sapnavo, kad sėdi klasėje. Tai tikriausiai buvo didžiausia pasaulyje klasė.

Jos sienos tęsėsi daugybę kilometrų. Suolai buvo kaip plokščiakalniai. Grindys lygiomis pilkų plytelių eilėmis driekėsi iki horizonto. Laikrodis ant sienos priminė didžiulę šaltą saulę. Nors durys į koridorių buvo uždarytos, Mortonas Reinis įstengė perskaityti iš kitos pusės užrašytus ant stiklo žodžius:

Namų-komandos klasė

Prof. Dellakort'as.

"Neteisingai užrašė, - pagalvojo Mortas. - Pernelyg daug "l".

Bet kažkoks balsas paaiškino jam, kad viskas gerai.

Mortas stovėjo prie milžiniškos lentos, spausdamas rankoje didžiulį kaip beisbolo lazda gabalą kreidos. Jis norėjo nuleisti siaubingai geliančią ranką, bet negalėjo to padaryti, kol penkis šimtus kartų neparašys ant lentos tos pačios frazės: "Aš nenusirašinėsiu nuo Džono Kintnerio". Jis buvo išvedžiojęs ją jau keturis šimtus kartų, bet to nepakako. Pavogti darbą žmogaus, kuris nieko, be jo, daugiau neturėjo, buvo nedovanotina nuodėmė. Todėl jis turėjo rašyti, rašyti ir rašyti, nekreipdamas dėmesio į vidinį balsą, sakantį jam, kad viskas - tik sapnas ir kad dešinę ranką skauda dėl kitos priežasties.

Kreida jo rankoje siaubingai girgždėjo. Ji trupėjo, ir baltos dulkės, kažkokios labai pažįstamos - iki skausmo pažįstamos, - biro Mortui ant veido. Pagaliau jis nebepajėgė tęsti. Ranka kaip švininė nusviro žemyn. Jis atsigręžė ir pamatė, jog visoje didžiulėje klasėje užimtas tik vienas suolas. Jame sėdėjusio jaunuolio veidas turėjo kažką kaimietiško. Tai buvo tipiškas artojo veidas. Į visas puses styrojo sulipę šviesiai kaštoniniai plaukai. Ant suolo gulėjo kaulėtos rankos. Jis įdėmiai savo išblukusiomis akimis žvelgė į Mortą.

"Aš tave pažįstu", - tarė per miegus Mortas.

"Teisingai, broļau, - atsakė Džonas Kintneris pietietiška maniera nutęsdamas žodžius. - Tu negarbingai pasielgei su manim. Dabar rašyk. Bet ne penkis šimtus, o penkis tūkstančius kartų".

Mortas jau gręžėsi atgal, bet jo koja paslydo, ir jis pajuto, kad krenta ir lekia kažkur, vaitodamas, sukdamasis ore, pilname baltų dulkių, ir...

39

... prabudo, gulėdamas ant grindų, mėšlungiškai įsikibęs į kilimą, virpėdamas visu kūnu ir garsiai kimiai kriokdamas.

Jis buvo savo namuose, Tešmore, o ne kažkokioje milžinų klasėje, ir rytuose jau švito dangus.

"Viskas tvarkoj. Tai buvo sapnas, o dabar viskas tvarkoj".

Tačiau jis klydo. Nes tai buvo ne tik sapnas. Džonas Kintneris buvo realus. Viešpatie, kaip jis galėjo užmiršti Džoną Kintnerį?

Mortas studijavo koledže Beitse ir pasirinko savo specializacija literatūrinę kūrybą. Vėliau, kalbėdamas pradedantiems rašytojams (o to jis visada labai vengė), jis tvirtindavo, kad tai didžiausia klaida, kokią gali padaryti jaunuolis ar mergina, nusprendę tokiu būdu užsidirbti sau duoną.

"Geriau eikite dirbti į paštą kaip Folkneris", - paprastai sakydavo Mortas, ir jo klausytojai ilgai juokdavosi. Jiems patiko jo klausytis, o jam atrodė, kad jis neblogai moka juos pralinksminti. To pakako, nes Mortas buvo įsitikinęs, jog nei jis pats, nei kas nors kitas negali išmokyti jų kurti. Todėl jis visada jausdavo palengvėjimą, kai koks nors seminaras ar kūrybinis susitikimas eidavo į pabaigą. Jį nervindavo tie jauni talentai. Tikriausiai taip buvo dėl Džono Kintnerio.

Ar Kintneris buvo iš Misisipės? Mortas negalėjo prisiminti, bet aišku, kad jis buvo iš kažkokios pietinės valstijos - ar iš Alabamos, ar iš Luizianos, o gal iš šiaurinės Floridos. Viskas įvyko taip seniai, ir Mortas jau daug metų nė nepagalvodavo apie Džoną Kintnerį, kuris staiga metė koledžą dėl jam vienam žinomų priežasčių.

"Netiesa. Tu galvojai apie jį vakar vakare".

"Tiksliau, sapnavau", - greitai pasitaisė Mortas, bet tas velniškas vidinis balsas nenorėjo nusileisti.

"Ne, anksčiau. Tu prisiminei jį, kalbėdamas su Šuteriu telefonu".

Mortas nenorėjo apie tai galvoti. Jis neturėjo apie tai galvoti. Džonas Kintneris buvo tolima praeitis ir neturėjo jokio ryšio su tuo, kas vyko dabar. Mortas atsikėlė ir brėkštančio ryto prieblandoj nusvirduliavo į virtuvę išsivirti kavos. Kuo daugiau stiprios kavos. Kitaip vidinis balsas nepaliks jo ramybėje. Žvilgsnis užkliuvo už kabančio virtuvinių peilių rinkinio, ir Mortui dingtelėjo, kad jeigu jis dabar galėtų išpjauti iš savęs tą balsą, jis nedvejodamas tai padarytų.

"Tu džiaugiesi, jog pagaliau pavyko palaužti Šuterio pasitikėjimą savim, ir galvojai, kad jūsų santykių centru vėl tapo apsakymas bei kaltinimas plagiatu. Šuteris elgėsi su tavim kaip su mokiniu, tarsi tu..."

- Nutilk, - suurzgė Mortas. - Sakau tau, nutilk.

Balsas liovėsi, bet jis jau nebegalėjo negalvoti apie Džoną Kintnerį.

Virpančia ranka pildamasis kavos, Mortas prisiminė, kaip atkakliai jis tvirtino, jog nevogė Šuterio apsakymo ir apskritai niekada neužsiiminėjo plagiatu.

Iš tikrųjų vieną kartą tai įvyko.

Vieną kartą.

Tik vieną.

- Bet juk tai buvo taip seniai, - sušnibždėjo jis. - Ir neturi nieko bendro su tuo, kas vyksta dabar.

Gal tai ir buvo tiesa, bet negalėjo sulaikyti jo minčių.

40

Mortas mokėsi priešpaskutiniame kurse. Ėjo pavasarinis semestras. Tą semestrą jų grupė mokėsi rašyti apsakymus. Užsiėmimus vedė kažkoks Ričardas Perkinsas jaunesnysis, autorius dviejų romanų, kurie buvo gerai įvertinti spaudoje, bet nelabai perkami. Mortas paskaitinėjęs vieną iš jų nusprendė, kad jie neturi paklausos dėl tos pačios priežasties, dėl kurios susilaukia gerų recenzijų: romanas buvo visiškai nesuprantamas. Tačiau jo autorius buvo neblogas dėstytojas - šiaip ar taip, jis dažnokai juos palinksmindavo.

Jų grupėje mokėsi maždaug dvylika studentų. Vienas iš jų buvo Džonas Kintneris. Kintneris buvo naujokėlis, tačiau gavo leidimą praktikuotis šioje literatūrinės kūrybos grupėje. Ir Mortas neabejojo, jog jis to vertas. Tas pietietis buvo tikras šaunuolis.

Per semestrą kiekvienas iš jų turėjo parašyti šešis trumpus apsakymus arba tris ilgesnius. Kiekvieną savaitę Perkinsas atspausdindavo tuos kūrinėlius, kurie, jo nuomone, galėjo sukelti gyviausią diskusiją, ir išdalindavo kopijas studentams. Kitą savaitę visi turėjo pasiruošti juos aptarti bei kritikuoti. Tokia buvo įprastinė užsiėmimų tvarka. Ir štai kartą Perkinsas išdalino jiems Džono Kintnerio apsakymą. Jis vadinosi... Iš tikrųjų, kaip jis vadinosi?

Mortas atsuko kraną, ruošdamasis išplauti kavamalę, bet sustingo, bereikšmiu žvilgsniu spoksodamas pro langą, kur jau švito ūkanota diena, ir klausydamas, kaip kriauklėje gurgena vanduo.

"Tu puikiausiai žinai, kaip jis vadinosi. "Paslėptas langas, paslėptas sodas".

- Ne, velniai griebtų, ne taip! - sušuko susierzinęs Mortas. Jis ėmė įtemptai, įnirtingai galvoti, stengdamasis nuslopinti tą šėtonišką vidinį balsą, priversti jį nutilti kartą ir visiems laikams.

- Varnos mylia! - šūktelėjo jis pagaliau. - Apsakymas vadinosi "Varnos mylia", ir tai su niekuo neturi nieko bendro!

Nors buvo ne visiškai taip, ir Mortas sau tą pripažino, nė nesiklausydamas įkyraus niurnėjimo, vis dar sklindančio iš jo sudirgusios sąmonės gelmių.

Kintneris parašė tris ar keturis apsakymus, o paskui dingo kaip į vandenį (jeigu Morto būtų paklausę kur, jis tikriausiai atsakytų - išsidangino į Vietnamą; šiaip ar taip, daugelis jaunų žmonių, dingusių 7-ojo dešimtmečio gale, vėliau pasirodydavo būtent ten). "Varnos mylia" buvo ne pats geriausias Kintnerio apsakymas, tačiau stiprus, įdomus kūrinys. Kintneris, be abejonės, buvo geriausias Ričardo Perkinso grupės studentas. Perkinsas kalbėdavosi su juo beveik kaip su sau lygiu ir, Morto Reinio nuomone, teisingai darė, nes Kintnerio kūriniai buvo kur kas geresni už Perkinso. Beje, ir save patį, kaip rašytoją, Mortas laikė kur kas talentingesniu už Perkinsą.

Bet ar buvo jis gabesnis už Kintnerį?

- Hm, - numykė Mortas, vėl įnikdamas plauti kavamalę. - Aš buvau antras.

Taip. Jis buvo antras ir visa savo esybe neapkentė šios rolės. Jis žinojo, kad daugeliui jo bendrakursių literatūrinė specializacija - šiaip vaikiškas žaidimas, kurį jie greitai mes, kad imtųsi kokio nors tikro darbo. Visa jų kūryba ateity tebus žinutės į vietinį laikraštį ar reklaminiai tekstai skalbimo milteliams "Žydrasis Brizas". Mortas atėjo į Perkinso grupę, tvirtai nutaręs būti geriausiu, nes tai jam lig šiol pavykdavo visur ir visada. Todėl Džono Kintnerio pasirodymas jam buvo tikras smūgis.

Mortas prisiminė, kaip kartą pamėgino pakalbėti su tuo jaunuoliu... bet Kintneris, kuris ir klasėje buvo tylenis, tik kažką neaiškiai sumurmėjo. Jis apskritai blogai kalbėjo - mykė ir užsikirtinėdavo kaip tikras keturias klases baigęs kaimietis. Matyt, kūryba jam buvo vienintelis saviraiškos būdas.

"Ir tu jį apvogei".

- Užsičiaupk, - burbtelėjo Mortas. - Tučtuojau užsičiaupk.

"Tu buvai antras, ir tau tai, oi, kaip nepatiko. Tu tiesiog džiūgavai, kai jis dingo, nes vėl galėjai būti pirmuoju kaip anksčiau".

Taip. Teisybė. O jau kitais metais, ruošdamasis baigiamiesiems egzaminams, jis tvarkė savo daiktus kambariuko, kurį nuomavo su dviem kitais studentais, palėpėje ir rado segtuvą su kitados Perkinso išdalintais apsakymais. Ten buvo tik vienas Kintnerio kūrinėlis - kaip tik "Varnos mylia".

Mortas prisiminė, kaip sėdėdamas ant išdilusio bei alumi prasmirdusio kilimo savo kambary perskaitė šį apsakymą, ir jame prabudo seniai užmirštas pavydas. Jis kaipmat išmetė viską iš segtuvo, palikdamas tik Kintnerio apsakymą, - pats dar nesuprasdamas kodėl.

Kartą dar antrame kurse Mortas nusiuntė vieną savo apsakymą į literatūrinį žurnalą "Aspen Kuorterli". Apsakymas grįžo su nedidele recenzija, kur buvo sakoma, kad kūrinys neblogas, tik pabaiga beprasmiška. Tai Mortą ir pradžiugino, ir kartu užgavo jo savimeilę. Jis nusprendė pabandyti laimę dar kartą.

Po to per dvejus metus jis nusiuntė į žurnalą dar keturis apsakymus. Nė vienas iš jų nebuvo išspausdintas, bet Mortas reguliariai

atgaudavo rankraščius su recenzijom. Jam prasidėjo nepripažinto rašytojo karštligė: jis tai puldavo į begalinį optimizmą, tai vėl išgyvendavo juodžiausios nevilties ir melancholijos valandas. Būdavo dienų, kai Mortui atrodydavo, jog tvirtovė "Aspen Kuorterli" jau paimta. Bet paskui jis įtikinėdavo save, kad žurnalo redakcija paprasčiausiai žaidžia su juo, kad jį tyčia erzina - kaip šunį, kai jam ištiesia kaulą ir neleidžia pagriebti. Kartais Mortas gyvai įsivaizduodavo, kaip koks nors žurnalo darbuotojas ištraukia iš traškančio voko jo naują rankraštį ir sugriaudėja ant visos redakcijos: "Dar vienas to mulkio iš Meino valstijos opusas! Kas nori jam atsakyti?" Ir visi aplinkui leipsta juokais. Gal net voliojasi ant grindų ir raičiojasi po savo Džoanos Baez ar Mobio Greivo plakatais.

Beje, Mortas anaiptol ne visada leisdavosi į tokias fantazijas. Jis žinojo, kad rašo neblogai ir viskas - tik laiko klausimas. Ir tą vasarą, dirbdamas "Rokenrolo" restorane padavėju, jis prisiminė Kintnerio apsakymą, kuris, matyt, tebegulėjo kur nors jo lagamino dugne. Staiga Mortui šovė viena mintis. Reikia pakeisti pavadinimą ir nusiųsti "Varnos mylią" savo vardu į "Aspen Kuorterli"! Tada tai jam atrodė sėkmingas pokštas, bet dabar jis nematė tame nieko juokingo.

Mortas aiškiai prisiminė, jog jis neketino publikuoti apsakymo savo vardu... nebent visiškai nesąmoningai. Jeigu kūrinį būtų priėmę, nors tai buvo mažai tikėtina, jis būtų atsiėmęs jį sakydamas, kad nori dar pataisinėti. O jeigu būtų atmetę - jis būtų bent pasiguodęs, jog "Aspen Kuorterli" - ir ne Džono Kintnerio nosiai.

Taigi jis nusiuntė apsakymą.

Ir jie jį priėmė.

Ir jis leido jį išspausdinti.

Ir gavo paštu dvidešimt penkių dolerių čekį - "honorarą", kaip buvo pasakyta prie jo pridėtame laiške.

O paskui apsakymas buvo išspausdintas.

Ir Mortas Reinis, kamuojamas sąžinės, pasiėmė pinigus ir įmetė juos į aukų krepšį Šv.Katerinos bažnyčioje Auguste.

Tačiau jis jautė ne tik kaltę. O, ne.

Mortas sėdėjo už stalo virtuvėje, parėmęs ranka galvą ir laukė, kol išvirs kava. Galva tiesiog plyšo. Jis nenorėjo galvoti nei apie Džoną

Kintnerį, nei apie Kintnerio apsakymą. Tai, ką jis padarė su "Varnos mylia", buvo vienas iš gėdingiausių poelgių jo gyvenime. Tad nieko nuostabaus, kad jis pasistengė išmesti jį iš atminties. Jis ir dabar norėjo vėl viską užmiršti. Išaušo sunki diena - galbūt sunkiausia gyvenime. Galbūt net paskutinė jo gyvenime. Jis turi galvoti apie tai, kaip eis į paštą. Ir kaip po to susitiks su Šuteriu. O ne varginti savęs šiais slogiais prisiminimais.

Pamatęs tada žurnalą, tikrą žurnalą, kur jo vardas buvo išspausdintas virš Džono Kintnerio apsakymo, jis pasijuto tarsi prabudęs iš gilaus miego, kurio metu kaip lunatikas padarė kažką nepataisomo. Kaip jis galėjo leisti, kad tai įvyktų? Juk viskas turėjo būti tik pokštas, Viešpatie, tik nekaltas pokštas...

Bet jis nė piršto nepajudino, kad kaip nors pakeistų įvykius. Ir štai dabar apsakymas išspausdintas, ir pasaulyje yra mažiausiai dvylika žmonių, įskaitant patį Kintnerį, kurie žino, jog tai ne jo kūrinys. Ir jeigu nors vienas atverstų "Aspen Kuorterli"...

Pats jis, žinoma, niekam nieko nepasakojo. Tik laukė, stingdamas iš baimės, kas bus. Vasaros pabaigoje - rudens pradžioje jis prastai miegojo ir beveik nieko nevalgė, vaikščiojo išdžiūvęs, pamėlusiais paakiais. Jis krūpčiojo nuo kiekvieno telefono skambučio ir, kai keldavo ragelį, jam linkdavo kojos, o kaktą išmušdavo šaltas prakaitas. Jis būdavo tikras, kad tai Kintneris, kuris dabar jam išrėš: "Tu pavogei mano apsakymą, ir to negalima taip palikti. Pradžiai aš visiems ir kiekvienam pasakysiu, jog tu - vagis".

Keisčiausia šioje istorijoje buvo tai, kad Mortas nuo pat pradžių suvokė, kokias siaubingas ji gali turėti pasekmes. Jis puikiausiai žinojo, kuo tai gali baigtis jaunuoliui, svajojančiam apie rašytojo karjerą. Tai buvo tas pats, kas vaikščioti peilio ašmenimis. Ir vis dėlto...

Bet ruduo įpusėjo, ir nieko neatsitiko. Mortas pradėjo po truputį atsigauti. Išėjo kitas "Aspen Kuorterli" numeris. Tas numeris jau nebegulėjo matomose vietose visos šalies periodikos skaityklose bei bibliotekose. Jis nukeliavo į archyvus. Grėsmė vis tiek išliko - Mortas niūriai galvodavo, kad šis Damoklo kardas dabar visą gyvenimą kabės jam virš galvos, - tačiau tikimybė, kad ši istorija bėgant laikui išblės nepastebėta, didėjo.

Lapkritį atėjo laiškas iš "Aspen Kuorterli".

Mortas laikė rankose voką, ant kurio buvo užrašyta jo pavardė, ir drebėjo. Akis užtvindė skystis, pernelyg karštas bei aštrus, kad jį būtų buvę galima pavadinti ašaromis, ir laiškas ėmė dvejintis.

"Sugavo. Jie mane sugavo. Jie nori, kad aš atsakyčiau į laišką, kurį parašė Kintneris... arba Perkinsas... arba kas nors iš mūsų grupės..."

Tada jis pagalvojo apie savižudybę. Ir ėmė svarstyti šią idėją labai blaiviai bei ramiai. Jo motina turėjo stipriai veikiančių migdomųjų. Jis jais pasinaudos. Tai vis dėlto buvo išeitis, ir jis truputį aprimo. Atplėšęs voką, rado vieną lapuką. Nesiryždamas, jis ilgokai stovėjo ir mąstė, kad geriausiai būtų jį sudeginti. Jam atrodė, jog pamatęs juodu ant balto užrašytą kaltinimą jis paprasčiausiai išeis iš proto.

"Na skaityk gi. Tau nieko kito nelieka, kaip stebėti savo veiksmų pasekmes. Gal tai bus ir per sunkus smūgis, tačiau bent jau sužinosi, kuo visa tai baigėsi".

Jis išlankstė laišką.

Brangus Mortai Reini!

Mums labai patiko jūsų apsakymas "Varnos mylia". Atleiskite, kad rašau kiek pavėluotai, bet, tiesą sakant, aš maniau, jog jūs pats atsiųsite laišką po jūsų kūrinio išspausdinimo. Jūs kelerius metus taip atkakliai siekėte tikslo, kad dabar, kai tikslas pasiektas, ši tyla šiek tiek kelia nerimą. Tikiuosi, kad pranešite, jeigu jums kas nors nepatiko publikacijoje - šriftas, teksto išdėstymas ir t.t. Beje, kaip dėl kito apsakymo?

Su pagarba -

ČARLZAS PALMERIS
Vyriausiojo redaktoriaus padėjėjas

Mortas du kartus perskaitė šį laišką ir pratrūko kvatotis. Jis kvatojosi ant viso namo, kuriame, laimei, tada nieko nebuvo. Jis buvo girdėjęs, jog galima sprogti iš juoko, ir pajuto, kad jeigu tuojau nesiliaus, tai tikrai sprogs, ir jo viduriai iškris ant grindų. Jis jau ruošėsi nusinuodyti motinos tabletėmis, o jie tik nori sužinoti, kaip

jam patiko teksto išdėstymas puslapyje! Jis tarėsi amžiams pražudęs savo rašytojo karjerą, o jie prašo dar. Dar!

Jis kvatojosi, kol ištryško ašaros, kol juokas tapo isterišku. Po to jis atsisėdo ant sofos, dar kartą perskaitė Čarlzo Palmerio laišką ir verkė tol, kol pradėjo juoktis. Pagaliau jis nuėjo į savo kambarį, atsigulė ant lovos, pasikišo savo pamėgimu vieną iš pagalvių po kaklu, pasidėjo šalia tas pačias tabletes ir kaipmat užmigo.

Tai buvo laiminga pabaiga. Jis daugiau niekada nieko panašaus nedarė. Tai buvo prieš tūkstantį metų. Tad kodėl gi dabar tas jį taip sujaudino?

Mortas to nesuprato ir nenorėjo apie tai galvoti.

- Gerai, - tarė jis garsiai ir greitai nušlepsėjo prie kavinuko, stengdamasis nekreipti dėmesio į galvos skausmą.

"Tu puikiausiai žinai, kodėl dabar tai prisiminei".

- Liaukis, - tarė jis tvirtu balsu, bet puodelį laikiusios rankos virpėjo.

"Yra dalykų, kurių neįmanoma slėpti visą gyvenimą. Tu tikriausiai sergi, Mortai".

- Tučtuojau liaukis, - vėl tvirtai išrėžė jis.

"Tu tikriausiai labai sergi. Tau, ko gero, nervinis šo..."

- Liaukis! - sukriokė Mortas ir iš visų jėgų šveitė puodelį. Sukdamasis ore jis nulėkė į svetainę, trenkėsi į lango stiklą, ir subyrėjo į šipulius. Per stiklą perbėgo ilga sidabrinė linija, prasidėjusi tame taške, kur trenkėsi puodelis. Jam atrodė, kad taip pat įskilo ir jo galva.

Bet balsas nutilo.

Mortas nusivilko į miegamąjį, pasiėmė žadintuvą ir grįžo į svetainę. Pakeliui jis nustatė laikrodį, kad skambėtų dešimtą trisdešimt. Tada jam reikės eiti į paštą, paimti paketą ir padėti šioje istorijoje tašką.

O kol kas jis pamiegos.

Jis atsiguls ant kušetės: čia bus geriau.

"Man joks nervinis šokas", - sušnibždėjo Mortas dėl viso pikto, bet vidinis balsas nė nesiruošė prieštarauti. Mortas pagalvojo, kad vidinis balsas norėjo jį išgąsdinti, tačiau dabar, atrodo, pats pabūgo.

Jis susirado akimis įskilimą lange ir ėmė jį apžiūrinėti. Jis prisiminė, kaip ranka pasuko duryse atsarginį raktą. Kaip akys kurį laiką negalėjo priprasti prie kambary tvyrojusios prieblandos. Prisiminė jų nuogus pečius. Išsigandusias akis. Jis kažką rėkė, dabar nebeįstengė prisiminti ką - ir niekada nesiryš paklausti Emės, - bet, sprendžiant iš jų akių, tai buvo kažkoks košmaras.

"Jeigu aš kada nors ir patyriau nervinį šoką, - pagalvojo Mortas, apžiūrinėdamas kampuotus įskilimo vingius, - tai tik tada. Idiotiškas laiškas iš "Aspen Kuorterli" - vieni niekai, palyginus su įvykiu viešbutyje, kai tu randi savo žmoną lovoje su kitu vyru, su kažkokiu nekilnojamo turto prekybos agentu iš pasmirdusio miesteliūkščio Tenesio valstijoje..."

Mortas užsimerkė, bet greitai vėl atsimerkė, paklusdamas reikliam žadintuvo čirškimui. Rūkas sklaidėsi, nušvito saulė, ir metas buvo jau traukti į paštą.

41

Pakeliui Mortas staiga aiškiai įsivaizdavo, jog spaudą jau atnešė, bet... Džiuljeta žvelgia pro langą, purto galvą ir atsiprašinėjančiu tonu sako, kad jam nieko nėra. O kaip tada su įrodymais? Jie ištirps kaip dūmas. Ūmai jį apėmė įsitikinimas, jog būtent taip viskas ir bus. Šis įsitikinimas buvo visiškai nepaaiškinamas - Cherbas niekada tuščiai nepliurpė, - bet atsikratyti juo Mortas jau neįstengė.

Jis prisivertė išlipti iš mašinos. Kelias nuo ryšių skyriaus iki durų langiuko, pro kurį matėsi, kaip Džiuljeta Stoker rūšiuoja spaudą, jam atrodė ilgas it tūkstantis mylių.

Priėjęs Mortas bandė prabilti, bet neįstengė išlementi nė žodžio. Jo lūpos judėjo, tačiau gerklė buvo taip išdžiūvusi, jog nepavyko ištarti garsų. Džiuljeta pakėlė galvą ir žengtelėjo atgal. Jos veidas atrodė sumišęs. Nors, žinoma, ne toks kaip Emės ir Tedo, kai jis atlapojo numerio duris ir nutaikė į juos pistoletą.

- Misteri Reini? Su jumis viskas tvarkoj?

Jis vargais negalais nustūmė sprangų tumulą gerklėj.

- Atleiskite, Džiuljeta. Man netikėtai dingo balsas.

- Jūs labai išblyškote, - tarė ji tokiu tonu, kokiu kalbėjo daugelis Tešmoro gyventojų. Jame jautėsi išdidumas, tačiau kartu ir kažkoks atlaidus susierzinimas, tarsi jis būtų vunderkindas, reikalingas ypatingos priežiūros bei specialaus maitinimo.

- Aš atrodo, vakar kažką negero suvalgiau, - tarė Mortas. - Ar man šiandien kas nors atėjo kurjerių paštu?

- Nieko nebuvo.

Jis mėšlungiškai įsitvėrė stalo krašto jausdamas, jog tuoj apalps, nors beveik išsyk suprato, kad jam pasigirdo.

- Ką jūs pasakėt?

Džiuljeta jau buvo nusisukusi ir dėliojo ant grindų kažkokius ryšulius, demonstruodama jam savo didelį kaimietišką užpakalį.

- Sakau, buvo kažkas, - atsakė ji ir atsigręžusi padėjo priešais Mortą ant stalelio paketą. Jis metė akį: atgalinis adresas - Pensilvanija, ir jam tuoj palengvėjo. Tai buvo kaip šalto vandens gurkšnis išdžiūvusiai gerklei.

- Ačiū.

- Prašom. Žinote, mums juk neleidžiama priimti federalinio kurjerių pašto* siuntinių. Jūs apie tai labai nekalbėkite, nes mūsų tikrai nepaglostys.

- Taip, taip, aš suprantu, - tarė Mortas.

Dabar, kai žurnalas buvo jo rankose, jis pajuto, kad reikia kuo greičiau nešdintis iš čia ir atsidurti namie. Jį kaip magnetu traukė namo, nors iki pusiaudienio buvo daugiau kaip valanda. Jis net norėjo įbrukti Džiuljetai arbatpinigių, kad tik ji atsikabintų, bet laiku susizgribo sumetęs, jog būdama šventeiva iki kaulų smegenų, ji tik pakeltų triukšmą.

- Tad jūs mane supratote? - šelmiškai paklausė ji.

- Taip, žinoma, - atsakė Mortas, prisiversdamas nusišypsoti.

- Gerai, - tarė Džiuljeta Stoker, taip pat šyptelėjusi. - Nes aš mačiau, ką jūs padarėte.

Jis sustojo tarpdury.

---

* Federal Ekspres Meil - privačios pristatymų sistemos pašto kompanija.

- Atleiskit?

- Aš sakau, mes neturime to daryti. - Ji atidžiai pažvelgė į Mortą. - Jums geriausia eiti namo ir prigulti, misteri Reini. Jūs labai prastai atrodote.

"Aš jau, berods, trys dienos nieko kito neveikiu, tik guliu. Tiesa, kartais atsikeliu ir laužau baldus namuose".

- Tikriausiai, - sutiko jis. - Tai nebloga mintis. Man vis dar truputį silpna.

- Dabar epidemija. Jūs, matyt, susigavote virusą.

Tuo momentu į paštą užėjo dvi damutės iš Kemp Vigmoro - visas miestas manė, kad jos lesbietės, - ir Mortas greitai spruko pro duris. Jis sėdėjo "Bjuike", pasidėjęs ant kelių žydrąjį voką. Jam nepatiko, kad visi aplinkui tik ir kalba, kaip jis blogai atrodo. Dar mažiau jam patiko, kad jo galvoje darėsi kažkas negero.

"Nieko. Viskas jau beveik praeity".

Mortas pradėjo plėšti voką, bet čia išėjo tos draugužės iš Kemp Vigmoro ir ėmė į jį šnairuoti. Jos stovėjo susiglaudusios. Viena šypsojosi. Kita garsiai kvatojo. Ir Mortas staiga nusprendė, jog padarys tai namie.

42

Jis pastatė "Bjuiką" įprastinėje vietoje, už namo kampo, išjungė motorą, ir... jam akis aptraukė kažkoks pilkas rūkas. Kai tai praėjo, Mortas pajuto blogumą ir stingdančią baimę. Gal jam tikrai kažkas ne taip? Kas nors su sveikata?

Ne, nusprendė jis, tai tik paskutinių dienų įtampa.

Staiga Morto ausis pasiekė kažkoks garsas - ar jam tik pasigirdo, - ir jis greitai apsidairė. Nieko nebuvo. "Ramiai, - tarė sau. - Tau paprasčiausiai pakriko nervai. Beliko pakentėti visai nedaug".

Paskui jis pagalvojo: "Aš vis dėlto turėjau pistoletą. Tą vakarą. Bet jis buvo neužtaisytas. Po to aš jiems tai pasakiau. Emė patikėjo. Nežinau, kaip Milneris, o Emė patikėjo, ir...

Tikrai, Mortai? Jis tikrai buvo neužtaisytas?"

Jis prisiminė įskilusį lango stiklą: beprasmiškas sidabrinis žaibas, padalinęs pasaulį į dvi dalis. "Štai, - pagalvojo Mortas. - Štai taip viskas ir vyksta".

Paskui jos akys nukrypo į voką. Dabar jis turi galvoti tik apie tai, o ne apie Emę ir misterį Tedą-pabučiuok-man-į-užpakalį iš Šuters Nobo gyvenvietės Tenesyje.

Vokas buvo pusiau atsiklijavęs - mūsų dienomis viskas daroma atmestinai. Mortas atplėšė jį iki galo ir išpurtė ant kelių žurnalą. Ant viršelio didelėmis raudonomis raidėmis buvo užrašytas pavadinimas: "Elerio Kvino detektyvų žurnalas". Kiek žemiau smulkiu šriftu: 1980, birželis. O dar žemiau - kai kurių šiame numeryje pristatomų autorių pavardės: Edvardas D. Chochas. Rufas Rendelas. Edas Mak-Beinas. Patricija Haismit. Lourensas Blokas.

Jo vardo ant viršelio nebuvo.

Na taip, be abejo, jis tada dar buvo niekam nežinomas. Jo vardas nieko nereiškė detektyvinės literatūros mėgėjams, ir redakcija neišspausdino jo viršelyje. Mortas atvertė žurnalą.

Turinio nebuvo.

Puslapis, kur turėjo būti turinys, buvo gražiai išplėštas.

Mortas ėmė karštligiškai vartyti žurnalą, numetė ant grindų, tyliai suvaitojęs pakėlė. Ir tik peržiūrinėdamas jį antrą kartą pastebėjo, kad puslapių nuo 83 iki 97 taip pat nėra.

- Tu išplėšei juos! - suriko Mortas taip garsiai, jog vos akys neiššoko iš orbitų. Sugniaužęs kumščius, jis iš visų jėgų trankė "Bjuiko" vairą. Į jo smūgių taktą supypčiojo signalas. - Tu, kalės išpera! Tu juos išplėšei! Kaip tau pavyko juos išplėšti? Tu išplėšei juos! Tu išplėšei juos!

43

Mortas jau ėjo prie namo, kai vidinis balsas vėl pasidomėjo, kaip Šuteriui pavyko tą padaryti. Federalinis kurjerių paštas atgabeno laišką iš Pensilvanijos, paskui jis buvo Džiuljetos rankose. Tad kaipgi, kaipgi...

Jis sustojo.

"Gerai, - tarė Džiuljeta. - Gerai, nes aš mačiau, ką jūs padarėte".

Štai! Štai, kur šuo pakastas! Čia įmaišyta ir Džiuljeta! Tik...

Tik Džiuljeta visą gyvenimą dirbo Tešmoro pašte.

Ir ji to nesakė. Jam pasigirdo. Tai buvo nedidelė paranojiška vizija.

- Ir vis dėlto jis tą padarė! - sušuko Mortas.

Jis įžengė į namus ir iš visų jėgų nusviedė žurnalą. Leidinys sušlamėjo ore kaip išgąsdintas paukštis ir šleptelėjo ant grindų.

- O, prakeikimas, jis padarė tą! Bet dabar aš jau jo nelauksiu. Aš...

Staiga Mortas pastebėjo Šuterio skrybėlę. Ji gulėjo ant grindų prieš pat duris į kabinetą.

Minutėlę Mortas stovėjo kaip įbestas. Ausyse tvinkčiojo garsūs širdies smūgiai. Paskui it žąsis jis nustypčiojo prie židinio ir paėmė žarsteklį. Žarsteklis tyliai skimbtelėjo į šalia kabėjusį samtelį, ir Mortas susiraukė kaip nuo skausmo. Kaip paprastai spausdamas jį dešinėje rankoje, jis patraukė prie uždarytų kabineto durų. Pakeliui teko apeiti išsiskėtojusį ant grindų žurnalą.

Priešais duris Mortas sustojo.

- Šuteri?

Tyla.

- Šuteri, išeik geriau pats! Jeigu aš įžengsiu ir tu būsi ten, jau niekada nebegalėsi niekur išeiti savo kojomis!

Jokio atsakymo.

Palaukęs dar sekundėlę, Mortas susigūžė, pasuko rankeną, klaikiai sustūgęs, trenkė petim į duris ir su iškeltu žarstekliu rankoje įgriuvo į kabinetą.

Kambary nieko nebuvo.

Bet vis dėlto Šuteris čia lankėsi. Taip. Ant grindų voliojosi elektroninės Morto mašinėlės ekranas ir žvelgė blausia išmušta akim. Ant rašomojo stalo, kur anksčiau jis stovėjo, dabar buvo rašomoji mašinėlė "Rojal". Metalines šio dinozauro detales dengė dulkės. Šalia kėpsojo numestas rankraštis. Tai buvo Šuterio rankraštis, kurį jis prieš milijoną metų buvo palikęs verandoje prispaustą akmeniu.

“Paslėptas langas, paslėptas sodas”.

Mortas paleido iš rankų žarsteklį. Kaip apduotas jis priėjo prie mašinėlės ir paėmė rankraštį. Iš lėto pradėjo vartyti lapus ir staiga suprato, kodėl misis Gevin buvo taip įsitikinusi, kad tai jo rankraštis... Taip įsitikinusi, kad ištraukė jį iš šiukšlių dėžės. Ji galbūt pati to nesuprato, bet jos akis tiksliai pastebėjo įprastas mašinraščio ypatybes. Iš tiesų, kodėl ji turėjo to nepastebėti? Misis Gevin daugybę metų matydavo čia rankraščius, kurie atrodė lygiai taip pat kaip “Paslėptas langas, paslėptas sodas”. Elektroninė firmos “Vang” mašinėlė bei penkto modelio lazerinis spausdintuvas atsirado čia visai neseniai. Visą savo gyvenimą Mortas naudojosi ta senąja “Rojal”. Ji buvo gerokai suklypusi, ir raidės rankraštyje sviro į šoną kaip senio dantys.

Tačiau ši mašinėlė visą laiką riogsojo čia, šalia kabineto, sandėliuke, užversta segtuvais su senais rankraščiais ir kitu šlamštu, kuris kaupėsi daugybę metų kaip išdirbta rūda. Šuteris tikriausiai, kol Mortas buvo pašte, pavogė ją, atspausdino savo rankraštį ir numetė atgal. Žinoma. Tai turėjo prasmės!

“Ne, Mortai. Tai neturi jokios prasmės. Tu norėtum padaryti kažką tikrai išmintingo? Tada eik ir paskambink į policiją. Štai kur bus prasmė. Pasakyk jiems, kad tučtuojau atvažiuotų ir paimtų tave. Sakyk, kad paskubėtų, kol tu nieko daugiau neprikrėtei. Kol nenužudei dar ko nors”.

Skausmingai suvaitojęs, Mortas nusviedė rankraštį. Lapai šnarėdami ir sukdamiesi iš lėto leidosi ore. Staiga jis suprato. Ir tiesa kaip sidabrinis žaibas pervėrė jo esybę.

44

Jokio Šuterio nėra.

Ir niekada nebuvo.

- Ne, - tarė Mortas, vaikščiodamas svetainėje pirmyn atgal. Galva plyšo iš skausmo. - Ne, aš negaliu tuo patikėti.

Bet tai jau neturėjo reikšmės. Visos galvosūkio dalys iškilo prieš akis, ir kai jis pamatė savo senąją “Rojal”, ėmė dėliotis į vieną paveikslą. Dabar, po penkiolikos minučių, šis paveikslas buvo kaip

anksčiau aiškus, ir Mortas jau jokiomis valios pastangomis nebegalėjo jo sudaužyti į šipulius.

Jis prisiminė benzino kolonėlę Mikenik Folze. Darbininkas šveičia jo "Bjuiko" priekinį stiklą... Kodėl gi tada tas jį taip sukrėtė? Tada jis vaikino dėmesingumą paaiškino tuo, kad šis pažino Mortą, buvo skaitęs jo knygas. Gal Mortas ir klydo, bet priekinis stiklas iš tiesų buvo labai purvinas. Vasara jau buvo praėjusi, bet labai greitai važinėjant didelius atstumus ir ne pagrindiniais keliais, jį kaipmat padengdavo sluoksnis purvo. O jis tikriausiai važiavo trumpiausiu keliu. Jis sulakstė į Derį ir atgal rekordiniu greičiu, sustodamas tik vieną kartą, kad padegtų savo namą. Grįždamas jis nė nestabtelėjo prie benzino kolonėlės, ir bakas liko beveik tuščias. Žinoma, jo laukė dar daug reikalų... dar buvo katinas. Jis labai skubėjo, skubėjo, skubėjo...

Mortas sustojo vidury kambario ir staigiai atsisuko į langą.

- Jeigu aš tikrai pats viską padariau, tai kodėl neprisimenu? - paklausė jis, žvelgdamas į sidabrinį įskilimą lange. - Kodėl aš net dabar negaliu to prisiminti?

Jis nežinojo... Tačiau jis suprato, iš kur atsirado tas vardas. Viena jo dalis priklausė pietiečiui, iš kurio jis jaunystėje pavogė apsakymą. Kita - žmogui, kuris nusiviliojo jo žmoną. Tai buvo paprasčiausias kalambūras.

"Mortai, ji pasakė, jog myli jį. Ji pasakė, jog myli jį dabar".

"Nusispjaut. Žmogus, kuris miega su svetima žmona, yra vagis. O ji - jo bendrininkė".

Mortas įžūliai dėbtelėjo į įskilimą.

Įskilimas jam neatsakė.

Prieš trejus metus Mortas išleido romaną "Delakortų šeima". Atgalinis adresas ant Šuterio rankraščio buvo Dellakortas, Misisipės valstija.

Staiga jis galvotrūkčiais puolė į kabinetą, kur lentynoje stovėjo enciklopedija, išsitraukė tomą su raide "M" ir atsivertė skirsnį "Misisipė". Vedžiodamas per eilutes virpančiais pirštais jis peržvelgė visų valstijos miestų sąrašą. Sąrašas užėmė visą puslapį, bet nei Dellakorto, nei Delakorto jame nebuvo.

Mortas dar norėjo paieškoti Perkinsburgo - miesto, kuriame Šuteris neva nusipirko jo apsakymų rinkinį "Kiekvienas praranda

skatiką", bet paskui užvertė enciklopediją. Jeigu ir yra Misisipėje Perkinsburgas, tas neturi jokios reikšmės.

Koledže, kur Mortas susitiko su Džonu Kintneriu, dėstytojo pavardė buvo Perkinsas jaunesnysis. Štai iš kur atsirado šis pavadinimas.

"Taip, taip, bet nieko panašaus aš neprisimenu..."

"Ak, Mortai, - suvaitojo vidinis balsas. - Tu vis dėlto labai sergi. Tu - sunkiai sergantis žmogus".

- Aš negaliu tuo patikėti, - išlemeno jis ir nusigando savo balse nuskambėjusio sumišimo. Bet kaipgi kitaip buvo galima svarstyti? Juk jam vieną kartą jau buvo dingtelėję, kad viskas vystosi taip, tarsi jis pats atlikinėtų šiuos veiksmus kaip lunatikas, kuris nieko paskui neprisimena.

"Tu nužudei du žmones, - šnibždėjo vidinis balsas. - Tu nudūrei Tomą, nes jis žinojo, kad tą dieną tu stovėjai ten vienas. Ir užmušei Gregą, kad jis nieko nesuprastų. Jeigu būtum atsikratęs tik Tomu, Gregas galėjo kreiptis į policiją. O tu to nenorėjai. To tu negalėjai leisti, kol nesibaigs visa ši siaubinga tavo sugalvota istorija. Kai vakar prabudai, tau skaudėjo visą kūną. Ir tai buvo ne dėl to, kad mojavai žarstekliu vonioj, tiesa? Tu turėjai rimtesnių reikalų. Reikėjo išsiaiškinti su Tomu ir Gregu. Tu tiksliai nupasakojai, kaip judėjo mašinos. Tik tai TU pats skambinai Soniui Trotsui, apsimesdamas Tomu. Žmogus, ką tik atvykęs iš Misisipės, negalėjo žinoti, kad Sonis kurtokas, o tu žinojai. Tu nužudei juos, Mortai. Tu nužudei juos!"

- Aš netikiu! - suriko jis. - Visa tai - velniško plano dalis! Tai jo žaidimas!

"Nutilk", - sušnibždėjo vidinis balsas, ir Mortas nutilo.

Minutėlę ir viduje, ir išorėje stojo mirtina tyla.

Po pauzės vidinis balsas tyliai paklausė: "Kodėl tu visa tai padarei, Mortai? Kam tau prisireikė šios kruvinos istorijos? Šuteris liepė, kad jam parašytum apsakymą, bet tu juk žinai, jog jokio Šuterio nėra. Ko tu pats nori, Mortai? Kam sugalvojai tą Džoną Šuterį?"

Paskui Mortas išgirdo, kad takučiu prie namo privažiuoja mašina. Jis dirstelėjo į laikrodį ir pamatė, jog abi rodyklės sustingo vertikalioj padėty. Pusiaudienis. Staiga jį apėmė pergalingas džiūgavimas. Na

ir kas, kad jis turi žurnalą, bet neturi įrodymų! Tegul Šuteris dabar nužudo jį! Jis mirs, laimingai šypsodamasis, nes įsitikins, jog Šuteris egzistuoja, ir jis nekaltas dėl šių baisybių.

- Jis čia! - džiaugsmingai sušuko Mortas, išbėgdamas iš kabineto ir pašėlusiai mojuodamas virš galvos rankomis. Vienu šuoliu jis atsidūrė svetainėje.

Ir netikėtai apmirė vidury kambario, žvelgdamas pro langą, esantį virš šiukšlių dėžės, ant kurios dangčio dar neseniai buvo prismeigtas Bampas. Jo rankos bejėgiškai nukaro. Juodas siaubas tykino iš visų pusių. Ne, net netykino, o staiga užgriuvo, tarsi kažkieno ranka vienu judesiu būtų užmetusi užuolaidą. Iškilo į šviesą paskutinė galvosūkio grandis. Dar prieš minutėlę kabinete jam šmėkštelėjo mintis, kad jis pats išgalvojo visus šiuos nužudymus, nes jam neužteko drąsos savižudybei. Dabar Mortas suprato, jog, kai Šuteris pasakė, kad niekada jo nežudys, tai buvo tikra teisybė.

Prie namo privažiavo ne išgalvotas Džono Šuterio "Pikapas", o visiškai realus ir iki skausmo pažįstamas "Subaru", už kurio vairo sėdėjo Emė. Emė, kuri pavogė jo meilę. O moteris, kuri pavogė tavo meilę, kai meilė - tai viskas, ką turėjai, jau beveik ne moteris.

Ir vis dėlto Mortas ją mylėjo.

Jos neapkentė Šuteris. Tai Šuteris norėjo nužudyti ją ir palaidoti prie ežero šalia Bampo, kad ji taptų juos abu susiejusia paslaptimi.

- Išvažiuok, Eme, - sušnibždėjo jis gergždančiu balsu. - Grįžk, kol dar nevėlu.

Bet Emė jau lipo iš mašinos, ir kai ji užtrenkė paskui save dureles, kažkieno ranka aklinai užtraukė užuolaidą, ir Morto galvoje tapo visiškai tamsu.

45

Radusi pravertas duris, Emė įžengė į namą ir norėjo pašaukti Mortą, bet staiga apsigalvojo. Iš siaubo išpūtusi akis ji apsidairė aplink.

Name buvo didžiausia netvarka. Šiukšlių kibiras stovėjo pilnutėlaitis, ir atliekos jau voliojosi ant grindų. Už į kampą nustumtos

užuolaidos zyzė apdujusios rudeninės musės. Oras buvo slogus. Emei net pasirodė, kad čia atsiduoda dvėseliena.

- Mortai?

Jokio atsakymo. Atsargiai statydama kojas, ji nustypčiojo toliau, jau nesitikėdama išvysti malonesnį vaizdą. Vos prieš tris dienas misis Gevin sutvarkė visą namą. Kaipgi buvo įmanoma per tą laiką tiek prišnerkšti? Kas čia atsitiko?

Per paskutiniuosius metus, kai jie gyveno kartu, Emė nuolatos nerimavo dėl Morto. Ir, žinoma, jautė kaltę. Ji nenusimetė atsakomybės. Bet Mortas visada buvo silpnas žmogus... Ir didžiausia jo silpnybė buvo užsispyręs (kartais tiesiog isteriškas) nenoras pripažinti akivaizdžius faktus. Tą rytą jis kalbėjo su ja taip, tarsi būtų ant savižudybės ribos. Ir Emė paklausė jo prašymo - nepaėmė su savim Tedo būgštaudama, kad tai nepriverstų jo peržengti šią ribą.

Mintis apie žmogžudystę jai net neateidavo į galvą. Negalvojo ji apie tai ir dabar. Netgi tą siaubingą minutę, kai motelyje jis taikėsi į juos pistoletu, Emė visiškai neišsigando. Mortas nebuvo žmogžudys.

- Mortai? M...

Emė įėjo į svetainę ir sustingo. Visur mėtėsi popieriai. Atrodė, jog Mortas išsitraukė visus savo rankraščius - tuos, kurie gulėjo ant rašomojo stalo, ir tuos, kurie buvo segtuvuose, - ir iššvaistė juos kaip saldainius, tarsi ruošdamasis sutikti kažkokius velniškus Naujuosius metus. Ant stalo riogsojo neplautų indų kalnai. Po palange voliojosi sudaužyto puodelio šukės, o visas stiklas nuo viršaus iki apačios buvo įskilęs.

Ir visur, visur matėsi vienas ir tas pats žodis. Tai buvo žodis ŠUTERIS.

ŠUTERIS - įvairiaspalvėmis kreidutėmis, tikriausiai paimtomis iš jos stalčiaus, buvo užrašyta ant sienų. ŠUTERIS - buvo du kartus išvedžiota ant lango stiklo kažkuo, primenančiu sudžiūvusią iš pakelio išspaustą grietinę, - ir tikrai, pakelis nuo grietinės mėtėsi prie židinio. ŠUTERIS - buvo užkeverzota rašalu ant visų virtuvės spintelių. O namo gilumoj, ant medinių verandos kolonų, ėjo lygūs stulpeliai, užrašyti pieštuku, tarsi kažkas būtų bandęs sudėlioti bereikšmius žodžius: ŠUTERIS, ŠUTERIS, ŠUTERIS, ŠUTERIS.

Tačiau labiausiai Emę nuliūdino, kad ant poliruoto raudonmedžio stalo paviršiaus irgi buvo negrabiai, didelėmis raidėmis kaip meilės prisipažinimas išraižyta: ŠUTERIS.

Šalimais ant kėdės gulėjo atsuktuvas, su kuriuo, matyt, ir buvo užrašyta. Ant jo plieninių ašmenų tamsavo kažkokios rudos dėmės. Emė pagalvojo, kad tai tikriausiai nuo raudonmedžio.

- Mortai? - sušnibždėjo ji dairydamasi.

Dabar Emė nejuokais išsigando. Ji jau beveik neabejojo, kad Mortas nusižudė, ir čia kažkur yra jo kūnas. Bet kur? Na, žinoma, kabinete. Kurgi daugiau? Ten jis praleido svarbiausias savo gyvenimo valandas. Ir ten, be abejo, nusprendė numirti.

Emė nenorėjo eiti ten, nenorėjo būti pirmąja, kuri jį suras, bet kojos nunešė pačios. Pakeliui ji nežiūrėdama paspyrė ant grindų gulėjusį "Elerio Kvino detektyvų žurnalą". Priėjusi prie kabineto durų, Emė iš lėto jas pravėrė.

46

Mortas stovėjo prie savo senos rašomosios mašinėlės "Rojal". Ant grindų tarp stiklo šukių mėtėsi elektroninės mašinėlės klaviatūra bei ekranas. Dabar Reinis kažkuo priminė kaimo pamokslininką. Emė nusprendė, kad tikriausiai savo poza: jis stovėjo išsitiesęs, susidėjęs rankas už nugaros. Bet vaizdą papildė dar ir skrybėlė. Juoda, beveik iki ausų užsimaukšlinta skrybėlė. Jai dingtelėjo, kad jis panašus į senį paveiksle "Amerikietiška gotika", nors tas buvo nutapytas be skrybėlės.

- Mortai? - pašaukė Emė silpnu, neryžtingu balsu.

Nieko neatsakydamas, jis žvelgė į ją. Jo akys degė įniršiu. Niekada, netgi tą vakarą motelyje, ji nebuvo mačiusi tokių jo akių. Akimirksniui jai pasirodė, jog tai ne Mortas, o kitas į jį panašus žmogus.

Bet skrybėlę ji pažino.

- Kur tu radai šią senieną? Ant aukšto? - jos širdis daužėsi taip stipriai, kad net į taktą virpčiojo balsas.

Žinoma, jis rado skrybėlę ant aukšto. Netgi iš tokio nuotolio Emė užuodė naftalino kvapą. Mortas buvo nusipirkęs ją prieš daug metų Pensilvanijoje, kai jiedu keliavo po menonitų žemę. Jų namuose Deryje ji buvo užveisusi nedidelį sodelį - kampe tarp namo bei priestato, kur buvo kabinetas. Tai buvo jos sodas, bet Mortas kartais taip pat mėgdavo ten pasikapstyti. Tada jis užsidėdavo šią juodą skrybėlę. Jis vadino ją "skrybėlė filosofiniams apmąstymams". Emė prisiminė, kaip kartą, užsimaukšlinęs šią skrybėlę ir stovėdamas priešais veidrodį, Mortas pajuokavo, kad reikia taip nusifotografuoti knygos viršeliui. "Su ja aš atrodau, - kalbėjo jis, - kaip tikras pietietis, visą gyvenimą vaikščiojęs paskui plūgą per tris pėdas nuo mulo pasturgalio".

Paskui skrybėlė kažkur nusimetė. Tikriausiai jie atsivežė ją čia, ir ji daug metų gulėjo palėpėje. Bet...

- Tai mano skrybėlė, - tarė jis pagaliau kažkokiu neatpažįstamu gergždančiu balsu. - Ir daugiau niekada niekieno ji nebuvo.

- Mortai? Kas tau? Kas...

- Moteriške, jūs pasiklydot. Čia nėra jokio Morto. Mortas mirė. - Jis nemirksėdamas pervėrė ją žvilgsniu. - Jis čia blaškėsi kaip paklaikęs, kol pagaliau nebegalėjo daugiau meluoti sau pačiam, o kartu ir man. Aš prie jo piršto nekišau, misis Reini. Prisiekiu. Jis pats nusprendė pasielgti kaip bailys.

- Kodėl tu taip kalbi? - paklausė Emė.

- Paprastai kalbu, - atsakė jis kiek nustebęs. - Visi Misisipėje taip kalba.

- Mortai, liaukis!

- Jūs nesupratote, ką aš pasakiau? - paklausė jis. - Gal jūs kurčia? Jis mirė.

- Liaukis, Mortai, - suvaitojo Emė ir pravirko. - Tu mane gąsdini, ir man tai nepatinka.

- Nieko, - atsakė jis, ištraukdamas iš už nugaros rankas. Vienoje jis laikė žirkles - didžiules žirkles, kurios visada gulėjo rašomojo stalo stalčiuje. Jis iškėlė ranką, ir žirklėmis perbėgo tuo metu pro debesis nušvitusios saulės spindulys. - Jums nebeilgai liko būgštauti.

Ir jis iš lėto pajudėjo prie jos.

47

Vieną akimirksnį Emė dar stovėjo vietoje. Mortas nežudys jos. Jeigu jis būtų galėjęs ją nužudyti, būtų padaręs tada, motelyje.

Po to ji pamatė jo žvilgsnį ir suprato, kad Mortas tą irgi žino.

Tačiau tai buvo ne jis.

Emė sukliko, apsigręžė ir puolė iš kambario.

Šuteris metėsi paskui ją. Jo žirkles spaudusi ranka apibrėžė ore puslankį. Ir jis būtų smeigęs jai tarp menčių, jeigu nebūtų paslydęs ant popieriaus lapų. Įnirtingai ir su apmaudu riktelėjęs, jis išsitiesė visu ūgiu. Žirklės įsmigo į devintą rankraščio "Paslėptas langas" puslapį, ir jų galiukai užlinko. Krisdamas jis stipriai trenkėsi veidu į grindis, iš burnos kliūstelėjo kraujas. Iš marškinių kišenėlės išslydo "Pel Mel" cigarečių pakelis - tokias cigaretes visada per pertraukas rūkydavo Džonas Kintneris, kai jiedu su Mortu mokėsi koledže. Jis pasikėlė ant kelių, šiepdamas kruvinas lūpas.

- Jums tas neišdegs, misis Reini! - sukriokė jis, stodamasis ant kojų. Jis paėmė žirkles, praskleidė jas, kad geriau apžiūrėtų užlinkusius galus, ir nekantriai nusviedė į šalį. - Aš jau turiu jums vietelę sode! Aš jau nužiūrėjau jums vietelę!

Sulig šiais žodžiais jis išlėkė paskui ją iš kambario.

48

Nubėgusi iki kambario vidurio, Emė pati paslydo ant "Detektyvų žurnalo" ir nugriuvo ant dešinio šono, skaudžiai užsigaudama klubą. Ji suriko.

Įkandin iš kabineto iššoko Šuteris ir puolęs prie stalo griebė atsuktuvą, kuriuo anksčiau užmušė katiną.

- Gulėkite ten ir nejudėkite. - įsakė jis pamatęs, kad Emė pasivertė ant nugaros ir spokso į jį iš siaubo paklaikusiom akim. - Jeigu priešinsitės, skaudės. O taip jūs beveik nieko nepajusite. Aš nenoriu jūsų kankinti, misis, bet turėsiu, jeigu imsite muistytis. Aš vis tiek tą

padarysiu. Aš nuvažiavau dėl to tiek daug mylių ir negaliu pasitraukti it musę krimtęs.

Jis prisiartino, ir Emė, pasirėmusi ant alkūnių, ėmė šliaužti šalin, atsispirdama kojomis. Jai ant veido išsidraikė plaukai, kūną išmušė prakaitas - karštas, gaižiai dvokiantis. Virš jos palinko didelis, iškilminga mina bepročio veidas.

- Ne, Mortai! Prašau! Prašau, Mortai...

Jis virto ant jos, aukštai užsimojęs atsuktuvu. Emė suspigo ir šastelėjo į kairę. Smūgis teko klubui. Atsuktuvas perplėšė suknelę ir nuslydo koja. Ją nusvilino skausmas it nuo botago kirčio. Emė pašoko ant kelių, išplėšdama iš suknelės ilgą gabalą medžiagos.

- Ne, madam, - sušnypštė Šuteris. Jo ranka suspaudė jos pėdą. - Ne, madam.

Emė žvilgtelėjo per petį, pro savo pačios susivėlusius plaukus, ir pamatė, jog kita ranka jis mėgina ištraukti į grindis įsmigusį atsuktuvą. Jo juoda apskrita skrybėlė nukrypo ant šono.

Šuteris ištraukė atsuktuvą ir įsmeigė jai į dešinę blauzdą.

Nuo klaikaus skausmo Emei aptemo akyse. Ji sukliko ir trenkė jam į veidą. Trakštelėjo nosis. Šuteris suvaitojo ir užsidengęs rankomis veidą nuvirto ant šono. Emė pašoko ir išgirdo moters klyksmą. Tarsi šuo kauktų prieš mėnulį. Tačiau ji greitai sumetė, jog tai ne šuo. Tai ji pati.

Šuteris jau nebesikėlė. Visa apatinė jo veido dalis buvo vientisa kruvina kaukė. Jo lūpos išsišiepė, apnuogindamos kreivus priekinius Morto Reinio dantis. Emė prisiminė, kaip braukdavo per juos liežuviu.

- Kokia užsispyrėlė, - tarė jis šypsodamasis. - Gerai, madam. Važiuojam toliau.

Jis pajudėjo prie jos.

Emė atšoko. Jai iš blauzdos iškrito ir nusirito grindimis atsuktuvas. Šuteris palydėjo įrankį akimis ir vėl tarsi žaisdamas ėmė artintis. Pagriebusi kėdę, Emė švystelėjo ją Šuteriui po kojom. Minutėlę jie stovėjo, žiūrėdami vienas kitam į akis. Staiga jis šoko į priekį, bandydamas sugriebti ją už suknelės. Emė vikriai atsitraukė.

- Ši terlionė man pradeda įgristi, - suurzgė jis.

Emė apsisuko ir leidosi prie durų. Vienu šuoliu Šuteris beveik pasiekė ją ir ištiesęs rankas griebė už suknelės apykaklės, tačiau medžiaga išslydo iš pirštų.

Išbėgusi iš kambario, Emė pasuko prie galinių durų. Dešinysis batelis bėgant klapsėjo. Jis buvo pilnas kraujo. Šuteris neatsiliko nė per žingsnį, pukšėdamas ir pūsdamas nosimi kraujo burbulus.

Emė abiem rankom išmušė duris, išlėkė į verandą ir sunkiai kvėpuodama griuvo ant grindų - kaip tik toje vietoje, kur Šuteris palikdavo savo rankraštį. Pasivertusi ant nugaros, ji pamatė, jog jis artėja. Jis žengė prie jos plikomis rankomis, bet Emė suprato, kad jis susidoros su ja ir taip. Iš po juodos skrybėlės brylių į ją žvelgė nemirksinčios ir netikėtai geros akys.

- Man labai gaila, misis, - iškošė jis.

- Reini! - pasigirdo balsas. - Sustokit!

Emė pamėgino atsigręžti ir neįstengė. Jai kažkodėl susisuko galva. Nekreipdamas dėmesio į balsą, Šuteris vis artinosi prie jos.

- Reini! Sustokit!

- Čia nėra jokio Rei... - pradėjo Šuteris, bet tą akimirksnį šaltame rudens ore driokstelėjo šūvis.

Šuteris sustojo ir tarsi nustebęs pažvelgė į savo krūtinę. Ten atsirado mažytė anga. Iš jos net netekėjo kraujas - bent jau iš pradžių. Jis užsidengė ją delnu, paskui pakėlė ranką prie akių. Ant smiliaus raudonavo lašas kraujo: mažas ir apvalus kaip taškas sakinio gale. Jis susimąstęs pažvelgė į jį. Po to nuleido rankas ir atsigręžė į Emę.

- Mažyte? - pratarė jis ir susmuko prie jos ant verandos grindų.

Emė persivertė, pasirėmė ant alkūnių ir kūkčiodama prišliaužė prie jo.

- Mortai! - šaukė ji. - Mortai! Mortai, prašau, pasakyk ką nors!

Bet jis jau nieko nebegalėjo pasakyti. Staiga ji suprato tai visa savo esybe. Vėliau, keletą savaičių ar net mėnesių, ji neigs paprastą jo mirties faktą. Ji atsisakys tuo tikėti, o paskui vėl staiga viską suvoks. Ir po truputį apsipras su mintim, kad jis mirė. Kad jis čia išprotėjo ir mirė.

Ir jis, ir tas kitas, kuris įsimetė į jį prieš galą.

Ji padėjo galvą jam ant krūtinės ir graudžiai pravirko, ir kai kažkas priėjo iš nugaros bei paglostė jos petį, Emė net neatsisuko.

Epilogas

Praslinkus maždaug trims mėnesiams po įvykių prie Tešmoro ežero Tedas ir Emė Milner susiruošė pasimatyti su žmogumi, kuris nušovė pirmąjį Emės vyrą, garsų rašytoją Mortoną Reinį.

Jie jau matėsi su juo tardymo metu, bet tai buvo formalus susitikimas, ir šnekėtis su juo asmeninėmis temomis tokioj aplinkoj Emė nenorėjo. Jis išgelbėjo jai gyvybę, ji buvo jam dėkinga... Bet Mortas buvo jos vyras, ji daug metų jį mylėjo ir širdies gilumoj žinojo, kad tą lemtingą dieną gaiduką nuspaudė ne tik Fredo Evanso pirštas.

Emė nujautė, jog anksčiau ar vėliau ji vis tiek būtų ryžusis tam susitikimui, kad viskas stotų į savo vietas. Tai galėjo įvykti po metų, dvejų ar trejų. Tačiau kai kurie paskutiniai įvykiai privertė ją veikti ryžtingai. Emė tikėjosi, jog Tedas leis važiuoti į Niujorką vienai, bet jis buvo nesukalbamas. Ne, kaip kirviu nukirto jis, kartą ją jau išleido, ir ji vos nežuvo. Užteks vieno karto. Emė atšovė, kad jis tada negalėjo jos "išleisti", nes ji ir neprašė, bet Tedas tik gūžtelėjo pečiais.

Jie kartu nuvažiavo į Niujorką, kartu pasikėlė į penkiasdešimt trečią dangoraižio aukštą ir kartu įžengė į nedidelį Fredo Evanso kabinetą, kur jis dirbdavo, kai nebūdavo išvykęs į įvykio vietą.

Emė atsisėdo kampe ir, nors patalpoje buvo šilta, nenusivyniojo šaliko.

Evansas atrodė geranoriškas, kalbėjo ramiai, neskubėdamas. Jis priminė jai kaimo gydytoją, aplankiusį ją vaikystėje. Evansas jai patiko. "Bet jis to niekada nesužinos, - pagalvojo Emė. - Net jeigu aš išdrįsčiau tai pasakyti, jis tikriausiai linktelėtų, bet vargu ar patikėtų. Greičiausiai jis mano, jog visada mano akyse liks žmogum, kuris nušovė Mortą ir paskui stebėjo, kaip aš raudojau ant jo krūtinės, kol atvažiavo greitoji pagalba ir vienas iš sanitarų suleido man vaistų, kad būtų galima mane nuo jo atplėšti. Ir jis nežino, jog, nežiūrint viso to, jis man labai patinka".

Evansas iškvietė per selektorių kažkokią moterį, ir ji atnešė jiems tris didelius garuojančius puodelius arbatos. Buvo jau sausis, šaltas,

vėjuotas. Emė su liūdesiu pagalvojo, kad Tešmoro ežeras jau tikriausiai užšalo, ir žvarbus šiaurys nešioja po ledą sniego kruopelytes. Tai jai kažkodėl priminė ant grindų nugriuvusį Mortą ir iš jo kišenės iškritusį cigarečių "Pel Mel" pakelį. Emė susigūžė, įtraukė kaklą į šaliką.

- Jūs gerai jaučiatės, misis Milner? - paklausė Evansas.

Ji linktelėjo.

Suraukęs antakius ir vartydamas rankose pypkę, Tedas pradėjo pokalbį.

- Mano žmona norėtų išgirsti iš jūsų, misteri Evansai, viską, ką žinote apie šią istoriją. Iš pradžių aš bandžiau atkalbėti ją nuo sumanymo susitikti su jumis, bet paskui pamaniau, kad galbūt tai išeis jai į naudą. Nuo tada ji nuolat sapnuoja košmarus...

- Žinoma, - tarė Evansas, nežiūrėdamas į Tedą ir kreipdamasis tik į Emę, - ir dar kaip sapnuosis. Aš tai patyriau. Aš pirmą kartą gyvenime nušoviau žmogų. - Jis patylėjo, paskui pridūrė: - Būčiau metais ar dvejais vyresnis, tikriausiai būčiau patekęs į Vietnamą.

Emė šyptelėjo. Vos pastebimai, tačiau šyptelėjo.

- Ji girdėjo visa tai tardymo metu, - tęsė Tedas, - bet norėtų išgirsti dar kartą. Iš jūsų. Ir be juridinio žargono.

- Suprantu, - tarė Evansas ir parodė į pypkę. - Galite rūkyti, prašom.

Tedas greitai, tarsi susigėdęs, įsikišo pypkę į kišenę.

- Tiesą sakant, aš ruošiuosi mesti.

Evansas vėl pažvelgė į Emę.

- O kam jums viso to reikia? - paklausė jis vis tuo pačiu geranorišku tonu.

- Nežinau. - Jos balsas nuskambėjo ramiai. - Bet prieš tris savaites mudu su Tedu buvome Tešmore, kad sutvarkytume namą - nusprendėme jį parduoti, - ir ten kai kas atsitiko. Tai yra, ten įvyko du dalykai. - Emė pažvelgė į vyrą ir vėl silpnai šyptelėjo. - Tedas žino, kad ten kažkas įvyko, nes tą momentą aš nusprendžiau susisiekti su jumis, bet nežino, kas būtent. Bijau, jog tai jį nervina. Ir galbūt jis teisus.

Tedas neneigė, kad tai jį nervina. Jo ranka nuslydo į kišenę pypkės. Bet jis tik palietė ją ir neišsitraukė.

- O tie du dalykai... Jie kaip nors susiję su tuo, kas atsitiko jūsų name Tešmore spalio mėnesį?

- Nežinau, misteri Evansai... Aš tiksliai nežinau, kas ten įvyko. O jūs?

- Ką gi, - tarė jis, atsilošdamas krėsle ir gurkšteldamas arbatos, - jeigu jūs atvykote, tikėdamiesi išgirsti atsakymus į visus klausimus, bijau, kad teks nusivilti. Aš galiu papasakoti apie gaisrą, bet kodėl jūsų vyras padarė tai, ką jis padarė... čia jūs, matyt, sugebėsite paaiškinti viską kur kas geriau negu aš. Kai dėl gaisro, tai mus pirmiausiai nustebino, kad jis prasidėjo ne pagrindinėj namo daly, o priestate, kur buvo misterio Reinio kabinetas. Tai piršo mintį, jog visa akcija buvo nukreipta prieš jį, nors jo paties ten nebuvo. Paskui toje vietoje, kur buvo kabinetas, mes radome didelę butelio šukę. Kitados jame būta vyno, tiksliau, šampano, bet mums nekilo abejonių, jog paskutiniu metu butelyje laikė benziną. Ant šukės išlikusią dalį etiketės mes nusiuntėme į Niujorką. Ekspertai nustatė, kad tai "Moe ir Šandon" tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt kažkelintų metų. Tai negalėjo įrodyti, jog butelis su padegamuoju skysčiu buvo iš jūsų vyno rūsio. Tačiau jūsų draudimo orderyje buvo nurodyta ne mažiau kaip dvylika "Moe ir Šandon" butelių, dalis iš jų - 1983, dalis - 1984 metų. Todėl kilo įtarimas - kaip tai tada bebūtų atrodę absurdiška, - kad namą padegėte arba jūs, arba jūsų buvęs vyras. Jūs tvirtinote, jog tą vakarą išeidama iš namų neužrakinote lauko durų...

- Aš pasakiau "galbūt" ir lig šiol negaliu prisiminti, ar taip buvo iš tikrųjų, - tarė Emė. - Aš išaugau mažyčiame miestelyje, o kaimo įpročiai labai gajūs. Mortas... - Ji užsikirto, lūpos persikreipė, ir jai teko tvirtai jas suspausti - taip, kad jos pabalo. Susitvardžiusi Emė tyliai užbaigė: - Jis už tai mane bardavo.

Tedas paėmė ją už rankos.

- Apskritai, tai nesvarbu, - tarė Evansas. - Jeigu jūs ir užrakinote duris, misteris Reinis vis tiek galėjo patekti į namą, nes jis tebeturėjo raktą. Tiesa?

- Taip, - tarė Tedas.

- Jeigu jūs tvirtai pasakytumėt, kad durys buvo užrakintos, gal tai ir paspartintų tyrimo eigą. Bet dabar nėra prasmės pernelyg gilintis... Sako, tai sukelia skrandžio opą, ir aš su tuo sutinku. Trumpiau tariant, kadangi misis Reini - atleiskite, misis Milner - tvirtino, jog durys nebuvo užrakintos, mes iš pradžių nusprendėm, kad padegti namą galėjo bet kas. Bet kai atsirado hipotezė, jog butelis buvo iš jūsų rūsio, tai leido kiek susiaurinti įtariamų asmenų ratą.

- Todėl, kad ta patalpa buvo užrakinta, - įsiterpė Tedas.

Evansas linktelėjo.

- Prisimenate, misis Milner, kaip aš klausiau jūsų, kas turėjo raktus nuo rūsio.

- Vadinkite mane Eme, gerai?

- Gerai. Jūs prisimenate tai, Eme?

- Taip. Mes pradėjome rakinti rūsį prieš trejus ar ketverius metus, kai pastebėjome, kad dingo keli buteliai raudonojo vyno. Mortas galvojo, jog tai tarnaitės darbas. Aš nenorėjau jos kaltinti, nes ji man patiko. Bet greičiausiai taip ir buvo. Šiaip ar taip, mes ėmėm rakinti rūsį, kad niekam nekiltų pagunda.

Evansas pažvelgė į Tedą Milnerį.

- Nuo vyno rūsio raktą turėjo Emė, ir dar vienas raktas, anot jos, turėjo būti pas misterį Reinį. Tad variantų nebuvo daug. Žinoma, jei gaisras būtų kilęs dėl Emės kaltės, jūs, misteri Milneri, būtumėt pasirodęs jos bendrininkas, nes judviejų alibi buvo vienodi. Misteris Reinis neturėjo alibi, bet jis buvo toli. Bet svarbiausia, mes nematėme priežasties nusikaltimui. Jis buvo garsus rašytojas, o tai garantavo ir jam, ir Emei viskuo aprūpintą gyvenimą. Vis dėlto, tyrinėdami butelio šukę, mes radome du aiškius pirštų atspaudus. Tai buvo kitą dieną po mūsų susitikimo Deryje. Abu atspaudai priklausė misteriui Reiniui. Bet ir tai nieko neįrodė.

- Nejaugi? - nustebęs paklausė Tedas.

Evansas papurtė galvą.

- Laboratoriniai tyrimai patvirtino, jog atspaudai atsirado ant butelio prieš gaisrą, bet kada būtent, pasakyti buvo neįmanoma: riebaliniai elementai, iš kurių jie susidaro, susilydė nuo aukštos

temperatūros. O be to, kilo mintis, kad jeigu šis butelis kitados stovėjo rūsyje, tai juk kažkas turėjo jį ten pastatyti, išėmęs iš dėžės ar įpakavimo. Ir tai galėjo būti arba misteris, arba misis Reini. Ir jie galėtų tvirtinti, jog atspaudai atsirado būtent tuo momentu.

- Tomis dienomis jis jau vargu ar būtų įstengęs diskutuoti su jumis šia tema, - švelniai tarė Emė.

- Greičiausiai jūs teisi, bet mes tada dar to nežinojome. Mes tik žinojome, kad paprastai žmonės ima butelį už kakliuko arba viršutinės dalies. O tie du atspaudai buvo visai prie dugno ir labai keistu kampu.

- Tarsi jis būtų laikęs butelį horizontaliai arba apvertęs, - įsiterpė Tedas. - Juk taip sakėte tardymo metu?

- Taip. Ir žmonės, kurie nors kiek nusimano apie vyną, paprastai taip nedaro. Tai išjudintų vyne nuosėdas. O šampane...

- Pradėtų išsiskirti dujos, - užbaigė Tedas.

Evansas linktelėjo.

- Jeigu jūs stipriai papurtysite butelį šampano, jis gali sprogti.

- Tačiau šiuo atveju jame nebuvo šampano, - ramiai tarė Emė.

- Visiškai teisingai. Ir vis dėlto tai nebuvo įrodymas. Aš apvažinėjau visas aplinkines benzino kolonėles, bandydamas išsiaiškinti, ar nepirko tą vakarą kas nors, panašus į misterį Reinį, šiek tiek benzino. Tačiau nesėkmingai. Tai manęs nenustebino: jis galėjo nusipirkti benzino Tešmore arba bet kurioje kitoje kolonėlėje pakeliui.

Paskui aš nusprendžiau dar kartą pasikalbėti su Patricija Čempion, viena iš liudininkų. Aš parodžiau jai piešinį, kuriame buvo pavaizduotas 1986 metų laidos “Bjuikas”, su kokiu, mūsų nuomone, galėjo važinėti misteris Reinis. Ji pasakė, kad gal tai buvo ir tokia mašina, bet tiksliai patvirtinti ji negali. Taigi aš atsidūriau aklavietėj. Aš dar kartą nuvykau į tą vietą, kur stovėjo namas, tikėdamasis rasti kokį nors siūlo galą, ir susitikau ten jus, Eme. Tai buvo anksti ryte. Aš norėjau jūsų šio to paklausti, bet jūs aiškiai buvote dėl kažko prislėgta. Aš tik pasidomėjau, kodėl jūs čia atėjote, ir jūs pasakėte keistą dalyką. Jūs pasakėte, jog ruošiatės važiuoti į Tešmorą pasimatyti su savo vyru, bet pirmiausiai nusprendėte apžiūrėti sodą.

- Telefonu jis visą laiką kalbėjo apie tai, ką jis vadino mano slaptu langu... kuris išėjo į sodą. Jis sakė, jog ten kažką paliko. Bet ten nieko nebuvo. Bent jau aš ten nieko nemačiau.

- Kai mes buvome susitikę, misteris Reinis man padarė keistoką įspūdį, - iš lėto tarė Evansas. - Tarsi jis būtų šiek tiek... nušokęs nuo bėgių. Svarbiausia buvo ne tai, kad jis melavo, nors kai kuriais momentais aš tuo visiškai neabejojau. Jame jautėsi dar kažkas. Kažkokia distancija.

- Taip. Aš jaučiau šią distanciją vis labiau ir labiau.

- Jūs atrodėte tokia susirūpinusi ir sunerimusi, kad man staiga dingtelėjo, ar nevertėtų jūsų pasekti. Aš dar tvirčiau apsisprendžiau tą padaryti, kai jūs paprašėte nesakyti misteriui Milneriui, kur buvote, jeigu jis imtų jūsų ieškoti. Man pasirodė, kad už šio prašymo kažkas slypi. Ir aš pagalvojau, jog galbūt rasiu kokį nors raktą. O dar man atėjo mintis... - jis užsikirto.

- Jūs pagalvojote, kad man gali kas nors atsitikti, - užbaigė Emė. - Aš labai dėkinga jums, misteri Evansai. Jūs žinote, jis galėjo mane nužudyti. Jeigu nebūtumėte manęs sekęs, jis būtų mane užmušęs.

- Aš palikau mašiną prie plento ir nuėjau takučiu prie namo. Tuo metu iš namo ėmė sklisti siaubingi riksmai, ir aš leidausi į padus. Ir vos tik atbėgau prie namo, jūs išlėkėte pro duris, o iš paskos pasirodė misteris Reinis.

Evansas rimtai pažvelgė į juos.

- Aš paprašiau jį sustoti, - tarė jis. - Aš paprašiau du kartus.

Emė ištiesė ranką ir švelniai palietė jo riešą.

- Štai ir viskas, - tarė Evansas. - Jeigu aš ir žinau dar kai ką, tai daugiausiai iš laikraščių bei trumpo pokalbio su misteriu Milneriu.

- Vadinkite mane Tedu.

- Ką gi, Tedai. - Matėsi, jog Evansui sunkiau apsiprasti su "Tedu", negu prieš kurį laiką su "Eme". - Aš žinau, kad misteris Reinis išgyveno asmenybės susidvejinimą, būdingą šizofrenikams, ir kad jame buvo tarsi du žmonės, kurie neįtarė, jog egzistuoja viename kūne. Aš žinau, jog vienas iš jų buvo vardu Džonas Šuteris. Aš žinau iš Cherberto Krikmoro parodymų, kad misteris Reinis įsivaizdavo,

jog tasai Šuteris persekioja jį dėl apsakymo "Metas sėti", ir misteris Krikmoras specialiai išsiuntė žurnalą, kur buvo išspausdintas tas kūrinys, kad misteris Reinis galėtų įrodyti, jog jis publikavo jį pirmasis. Žurnalas atėjo paštu prieš pat jums, Eme, pasirodant. Jis buvo rastas name. O voką rado ant jūsų buvusio vyro "Bjuiko" sėdynės.

- Bet jis juk, atrodo, išplėšė iš žurnalo apsakymą? - paklausė Tedas.

- Ne tik apsakymą, bet ir puslapį su turiniu. Jis pasistengė, kad žurnale apskritai neliktų jo vardo. Jis turėjo šveicarišką karišką peilį - juo, matyt, ir pasinaudojo. Išpjauti puslapiai gulėjo "Bjuike", pirštinių skyrelyje.

- Ir pagaliau pats šio apsakymo egzistavimas tapo mįsle netgi jam, - tyliai tarė Emė.

Evansas pažvelgė į ją, nustebęs kilstelėjo antakius.

- Atleiskite?

Emė papurtė galvą.

- Nieko.

- Na štai, aš papasakojau jums viską, ką žinau, - tarė Evansas. - Visa kita jau būtų tik prielaidos. Aš vis dėlto draudimo kompanijos agentas, o ne psichiatras.

- Jame tikrai gyveno du žmonės, - tarė Emė. - Vienas buvo jis pats... O kitas - jo susikurtas personažas. Tedas mano, kad vardą "Šuteris" Mortas pasidarė iš mažyčio miestelio Tenesyje, kuriame gimė Tedas, - Šuters Nobo - pavadinimo. Greičiausiai taip ir buvo. Mortas kadaise to klausė, ir pavadinimas, matyt, užstrigo jam atmintų. Jis visada taip parinkdavo vardus savo personažams... kaip anagramas.

Viso kito aš nežinau, bet galiu nuspėti. Galiu tiksliai pasakyti, jog kai kino studija nutraukė kontraktą, pagal kurį turėjo būti pastatytas filmas, siužeto pagrindu imant Morto romaną "Delakortų šeima", jis vos negavo nervinio šoko. Jis aiškiai davė suprasti - tą gali patvirtinti ir Cherbas Krikmoras, - kad jiems sukėlė nerimą atsitiktinis panašumas su "Namų komandos" scenarijumi, kurio Mortas anksčiau ir matyti negalėjo. Niekas nė negalvojo kaltinti jo plagiatu, tačiau jam

viskas pasirodė būtent taip. Reakcija buvo audringa ir netikėta. Įsivaizduokite, kad jūs pažarstėte pelenus toje vietoje, kur jau seniai niekas nekūreno laužo, ir radote rusenančias anglis.

- O jums neatrodo, kad jis sukūrė Džoną Šuterį, norėdamas jus nubausti? - paklausė Evansas.

- Ne. Šuteris turėjo nubausti patį Mortą. Aš manau... - Ji nutilo ir pasitaisė šaliką, užsitraukdama jį ant pečių. Paskui virpančia ranka paėmė puodelį su arbata. - Aš manau, jog Mortas kažkada buvo pasisavinęs svetimą kūrinį. Tikriausiai tai įvyko labai seniai, nes viskas, ką jis rašė, pradedant "Rylininko sūnumi" buvo plačiai publikuojama. Tai nebūtų likę nepastebėta. Aš net nesu įsitikinusi, kad jis apskritai išspausdino ką pavogęs. Bet man atrodo, jog kažkada tai atsitiko, ir Šuteris atėjo to priminti. Ne nutraukto kontrakto su kino kompanija ir ne... ne mūsų romano su Tedu, ne skyrybų. Tikriausiai visa tai irgi atliko savo vaidmenį, bet aš manau, jog šios istorijos šaknys siekia tuos laikus, kai mes dar nebuvome pažįstami. Ir štai, kai jis liko name prie ežero vienas...

- Pasirodė Šuteris, - tyliai tarė Evansas. - Atėjo ir apkaltino jį plagiatu. Žmogus, iš kurio misteris Reinis tikrai kitados pavogė kūrinį, to nepadarė, ir todėl jis pagaliau turėjo nubausti save pats. Bet aš neįsitikinęs, Eme, kad ten buvo tik tai. Vis dėlto jis bandė jus nužudyti.

- Ne, - tarė ji. - Tai buvo Šuteris.

Evansas nustebęs kilstelėjo antakius. Tedas įdėmiai pažvelgė į ją ir vėl išsitraukė iš kišenės pypkę.

- Tikras Šuteris.

- Aš nelabai jus suprantu.

Emė vėl silpnai šyptelėjo.

- Aš ir pati savęs nelabai suprantu. Todėl ir esu čia. Aš nemanau, kad tai, ką ruošiuosi papasakoti, turi kokios nors praktinės reikšmės. Mortas miręs, ir viskas jau praeity. Bet galbūt tai padės man. Gal mane liausis kamavę košmarai.

- Tada papasakokite mums, - paragino Evansas.

- Matote, kai važiavome tvarkyti namo, mes sustojome Tešmore prie nedidelės vietinių gyventojų mėgstamos įstaigos, pas Bovį.

Tedui reikėjo pripilti į mašiną benzino, o aš užėjau į vidų ko nors nusipirkti. Ten sutikau žmogų, Sonį Trotsą, kuris dirbo kartu su Tomu Grinlifu. Tomas buvo vyresnis iš tų dviejų sargų, kuriuos rado nužudytus. Sonis norėjo man pasakyti, kaip jį nuliūdino visa ši istorija su Mortu. Bet jis pranešė ir dar kai ką. Jis matėsi su Mortu dieną prieš jo mirtį, ir norėjo papasakoti tai jam pačiam. Tai buvo susiję su Tomu Grinlifu - kažkas, ką Tomas jam apsakė, kol jiedu drauge dažė metodistų bažnyčią. Sonis matė po to Mortą, bet nieko jam neprasitarė. O paskui jis prisiminė, jog tai susiję ir su Gregu Kasterzu...

- Su kitu nužudytuoju?

- Taip. Ir jis netgi sušuko Mortui pavymui, bet Mortas neišgirdo. O kitą dieną Tomas jau buvo negyvas.

- Ką gi misteris Grinlifas pasakė tam vaikinui?

- Kad jam pasirodė, jog jis matė vaiduoklį, - ramiai atsakė Emė.

Abu vyrai spoksojo į ją, netardami nė žodžio.

- Sonis pasakė, jog Tomas paskutiniu metu buvo labai užmaršus, ir tai jam kėlė nerimą. Pats Sonis manė, kad tai paprasčiausi senatvės simptomai, tačiau Tomas prieš šešerius ar septynerius metus slaugė savo žmoną, sergančią Alegeimerio liga, ir būgštavo, kad jam prasidės tas pats. Sonis pasakojo, kad jeigu Tomas užmiršdavo teptuką, tai paskui pusę dienos dėl to sielodavosi. Todėl kai Gregas Kasterzas paklausė, ar jis prisimena žmogų, kuris vakar stovėjo ant plento su Mortu Reiniu, ir ar galėtų jį atpažinti, Tomas atsakė, jog nieko šalia Morto nematė, nes Mortas buvo vienas.

Čirkštelėjo degtukas. Tedas Milneris pagaliau nusprendė užsirūkyti. Evansas nekreipė į jį dėmesio. Jis palinko krėsle, atidžiai žiūrėdamas į Emę Milner.

- Nagi, išsiaiškinkim. Kaip tvirtina tas Sonis Trutsas...

- Trotsas.

- Gerai, Trotsas. Jis tvirtina, kad Tomas Grinlifas vis dėlto kažką matė šalia Morto?

- Ne visai taip, - tarė Emė. - Sonis pasakė, jog jeigu Tomas būtų buvęs įsitikinęs, jis nebūtų melavęs Gregui. Bet, kaip jam paaiškino Tomas, jis pats tikrai nežinojo, ką matė. Jis buvo visiškai išmuštas iš

vėžių. Ir jam pasirodė, jog geriau apie tai visai nekalbėti. Jis nenorėjo, kad kas nors - ypač Gregas Kasterzas, kuris irgi dirbo sargu, - pamatytų, kaip jis sutrikęs. Ir kad kas nors pagalvotų, jog jam prasideda ta pati liga, kuria sirgo jo žmona.

- Atleiskite, bet aš kol kas nelabai suprantu.

- Anot Sonio, - tęsė ji, - Tomas važiavo savo "Skautu" ir pamatė Mortą, kuris stovėjo visiškai vienas toje vietoje, kur nuo plento atsišakoja takelis ežero link.

- Netoli tos vietos, kur rado lavonus?

- Taip. Visai šalia. Mortas pamojavo jam. Tomas pamojavo Mortui. Ir pravažiavo. Paskui, kaip pasakoja Sonis, Tomas žvilgtelėjo į veidrodėlį ir pamatė, kad prie Morto stovi dar vienas žmogus. Ir senas pikapas. Bet prieš dešimt sekundžių nei žmogaus, nei mašinos ten nebuvo. Žmogus, pasak jo, dėvėjo juodą skrybėlę... Tačiau ir jis, ir mašina buvo permatomi...

- O, Eme, - švelniai tarė Tedas. - Jis paprasčiausiai muilino tau akis. O tu klauseisi.

Ji papurtė galvą.

- Nemanau. Sonis - ne toks išminčius, kad sukurtų tokią istoriją. Jis sakė, jog Tomas jau ruošėsi pakalbėti su Gregu ir pranešti, kad vis dėlto matė tą žmogų. Žinoma, neprasitardamas, jog tasai buvo skaidrus. Tačiau, anot Sonio, senis buvo siaubingai išsigandęs. Jis neabejojo, kad arba jam prasideda Alegeimerio liga, arba jis buvo sutikęs vaiduoklį.

- Taip, iš tiesų kraupi istorija, - tarė Evansas ir pajuto, kaip rankomis bei nugara perbėga šiurpas. - Bet tai netiesioginis liudijimas... Ir žmogaus, kuris tai neva matęs, jau nėra gyvųjų tarpe.

- Taip... bet buvo dar kai kas. - Emė pastatė puodelį ir ėmė raustis rankinuke. - Tvarkydama Morto kabinetą, aš radau tą skrybėlę, tą siaubingąją juodąją skrybėlę. Ji voliojosi už rašomojo stalo. Mane tai stipriai sukrėtė, nes aš nesitikėjau jos ten pamatyti. Maniau, kad ją pasiėmė policija kaip daiktinį įrodymą ar dar kaip ką. Aš ištraukiau ją iš užstalės su lazda. Ir taip, laikydama ant lazdos galo, išnešiau laukan ir išmečiau į šiukšlių dėžę. Suprantate?

Tomas nelabai suprato. Evansas suprato.

- Jūs nenorėjote jos liesti.

- Visiškai teisingai. Aš nenorėjau jos liesti. Ji nukrito, uždengdama žalią polietileninį šiukšlių maišą ir gulėjo visiškai normaliai, vidine puse į viršų. Galiu prisiekti. Taip ją ir palikau. Paskui, maždaug po valandos, aš išėjau išmesti maišelio su senais vaistais, šampūnais bei kitu šlamštu iš vonios. Kai atvožiau šiukšlių dėžės dangtį, skrybėlė buvo apversta. Ir štai kas kyšojo iš po kaspino. - Emė ištraukė iš rankinuko sulankstytą popieriaus lapą ir padavė Evansui. Jos ranka vis dar truputį drebėjo. - Aš galiu tiksliai pasakyti, jog kai iškrapščiau skrybėlę iš už stalo, šito joje nebuvo.

Evansas paėmė popierių ir kurį laiką palaikė rankoje. Jis jam nepatiko. Buvo pernelyg sunkus ir nemalonus čiupinėti.

- Aš manau, kad Džonas Šuteris tikrai egzistavo, - tarė Emė. - Manau, jog tai buvo geriausias Morto kūrinys, toks ryškus personažas, kad sugebėjo įsikūnyti realybėje.

- O man atrodo, jog tai vaiduoklio laiškas, - tarė Evansas.

Jis išlankstė popierių. Lapo vidury stambiu lygiu braižu buvo užrašyta:

Misis, atsiprašau už visus nemalonumus. Įvykiai tapo nebesuvaldomi. Dabar aš grįžtu namo. Aš pasiimu savo apsakymą, dėl kurio pirmiausiai ir buvau atvažiavęs. Jis vadinasi “Varnos mylia”, ir tai tikras šedevras.

Nuoširdžiai jūsų
Džonas Šuteris.

Braižas buvo sunkiai įskaitomas.

- Eme, jūs neatpažįstate savo buvusio vyro rašysenos? - paklausė Evansas.

- Ne, - tarė ji. - Nieko panašaus.

Visi trys susižvalgė. Fredas Evansas nežinojo, ką dar galima pasakyti. Tyla ir Tedo Milnerio pypkės dūmai darėsi nepakenčiami. Todėl misteris ir misis Milner padėkojo už pokalbį, atsisveikino ir

paliko kabinetą, ketindami toliau gyventi draugiškai bei laimingai, o Fredas Evansas liko, ketindamas dar padirbėti. Ir abu jie - ir jis, ir ta moteris, kuri kitados buvo ištekėjusi už Mortono Reinio, - kartais pašoka vidury nakties, susapnavę žmogų juoda skrybėle su apskritais bryliais. Jis žvelgia į juos nuo saulės išblukusiomis žydromis akimis, apraizgytomis raukšlelių tinklu. Žvelgia be meilės... bet, kaip jaučia jie abu, su kažkokiu rūsčiu gailesčiu.

Tai negeras žvilgsnis, ir jis neatneša ramybės, bet galima jį pakęsti ir gyventi su juo, prižiūrint bei puoselėjant kiekvienam savo sodą.

Vertė
Jolanta KOROLKOVAITĖ

TURINYS

Šiaubų skrynelė

Stephen King
KAPINIŲ PAMAINA
Romanas ir apsakymai

Redaktorius G.Aleksonis
Dailininkas A.Šimakauskas

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 929. Ofsetinė spauda 7,5 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. Kaina sutartinė.
Leidykla "Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4. Tel. 73-39-67.
Rinko ir maketavo UAB "Litera", Laisvės al. 86
Spausdino Valstybinė įmonė "Spauda", Vilnius, Laisvės pr.60.

Didysis siaubo burtininkas
Stephen'as King'as
vėl gąsdina mus lietuviškai.

Beprotiškos lažybos, kai ant kortos statoma mylimos moters gyvybė; šiurpios vaikystės pamėklės, žudančios niekuo dėtus žmones; paranojiškas klaikas, tarsi šėtoniškas liūnas klampinantis plagiatu apkaltintą rašytoją.